

วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรม
: ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

โดย

นายภาคภูมิ มีบุตร
อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ
สำนักงานอัยการสูงสุด

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติด : ผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน” ลักษณะวิชา การเมือง ของ นายภาคภูมิ มีอุตร เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ – ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติด : ผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพ
ของประชาชน

ลักษณะวิชา การเมือง

ผู้วิจัย นายภาคภูมิ มีอุตร **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๕

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความจำเป็นในการนำวิธีสืบสวนสอบสวนมาใช้
ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อศึกษาแนวคิดในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน
ในคดีอาญาเสพติด เพื่อศึกษาการนำวิธีสืบสวน เช่น การดักฟัง (wiretapping) การใช้เจ้าหน้าที่อำพราง
(undercover) การจัดส่งภายใต้ควบคุม (controlled delivery) มาใช้ในคดีอาญาเสพติดและวิเคราะห์
ถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและวิเคราะห์ปัญหา
ในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสามฉบับ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบ
เนื้อหา (Content Analysis) เน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าวิเคราะห์
อ้างอิง กฎหมายต่างประเทศและศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เอกสาร คำบรรยายของ
ผู้ทรงคุณวุฒิ และบทบัญญัติของกฎหมาย และการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า คดีอาญาเสพติดมีลักษณะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป การแสวงหา
พยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน
ไม่สามารถนำมาใช้ได้ในเรื่อง จึงสมควรที่จะนำการนำวิธีสืบสวนสอบสวนพิเศษมาใช้อันได้แก่
การดักฟัง (wiretapping) การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) และ
การอำพราง (undercover) มาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญาเสพติด แม้ว่าวิธีการดังกล่าว
จะเป็นการให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางในการที่จะป้องกันและปราบปราม
การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่บ้างก็ตาม
แต่ก็มีกฎหมายให้อำนาจไว้ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมาย
ที่ให้อำนาจไว้ ซึ่งก็จะมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้จากการนำวิธีสืบสวนสอบสวนพิเศษมาใช้เป็น
พยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายและสามารถรับฟังเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้

ABSTRACT

Title Investigation methods in drug cases: impacts on people's rights and liberties.

Field Politics

Name Mr.Pakpoom Meeoudon **Course** NDC **Class** 65

The objective of this research is for studying necessity of special investigation applying to law of Drug and Narcotic, studying the concept of seeking and gathering evidence in Drug and Narcotic cases, studying how to apply the special investigation methods, such as, wiretapping, undercover, and controlled delivery to Drug and Narcotic cases, analyzing the impact of the act of official under Law of Drug and Narcotic, and analyzing the problems of the enforcement of three laws of Drug and Narcotic.

This research is Quality Research contained with Content Analysis emphasis on data collected from related document, international Laws, Comparative Laws, law journals, Regulations, and Literatures.

The result of the research reveals the different characteristic between Drug and Narcotic cases and General Criminal cases. General seeking evidence methods under the code of Criminal Procedure in present is not effective in some cases. Therefore, the special investigation methods, such as, wiretapping, controlled delivery, undercover, should be adopted. Even though, those methods grant power wildly to an official for protecting and suppressing Drug and Narcotic crime committed, which may affect to liberty and rights of citizen, the official must conduct under law boundary, which results the evidences gained from the mentioned methods are legal and able to be heard for punishing the defendant.

คำนำ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลเรื่อง วิเคราะห์ผลกระทบต่อการนำวิธีสืบสวนสอบสวนมาใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมคดีอาญา เป็นเอกสารวิจัยประกอบการศึกษาตามหลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์การนำวิธีการสืบสวนสอบสวนมาใช้ ในคดีอาชญากรรมคดีอาญาที่มีลักษณะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ ความผิด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถนำมาใช้ได้ ในบางเรื่อง จึงสมควรที่จะนำวิธีสืบสวนสอบสวน อันได้แก่ การดักฟัง (wiretapping) การส่งมอบยาเสพติดภายใต้ การควบคุม (controlled delivery) และการอำพราง (undercover) มาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐาน ในคดีอาชญากรรมคดีอาญา แม้ว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นการให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวาง ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็มีกฎหมายให้อำนาจไว้ โดยเจ้าหน้าที่ ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ ซึ่งก็จะมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้ จากการนำวิธีสืบสวนสอบสวน เป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายและสามารถรับฟังเพื่อลงโทษ ผู้กระทำความผิดได้

ดังนั้น เอกสารวิจัยเรื่องวิเคราะห์ผลกระทบต่อการนำวิธีสืบสวนสอบสวนมาใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมคดีอาญา ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในการศึกษากระบวนการ ให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมคดีอาญา เพื่อนำผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ และจะทำให้ผู้สนใจ ศึกษาได้เห็นมุมมองของวิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรมคดีอาญาต่อไป

(นายภาคภูมิ มีบุตร)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์จากผู้บังคับบัญชา ได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการช่วยชี้แนะ และให้ความรู้ คำแนะนำ รวมทั้งตรวจสอบและแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้เอกสารวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงที่ได้ให้ความกรุณาดังกล่าวแก่ผู้วิจัย และในโอกาสนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลและเอกสารทางวิชาการ อันเป็นแนวทางแก่ผู้วิจัยในการจัดทำเอกสารวิจัยฉบับนี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อน ๆ ในสำนักงานอัยการสูงสุดที่ได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือในการจัดทำเอกสารวิจัยฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา และทุกคนในครอบครัว ที่ได้ช่วยเหลือผู้วิจัยในการจัดพิมพ์และได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยในทุก ๆ เรื่องตลอดมา ขอขอบคุณสำนักงานอัยการสูงสุดที่ได้มอบโอกาสอันมีค่ายิ่งให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าศึกษาในหลักสูตร วปอ. สถาบันชั้นนำของชาติทางการศึกษาเชิงสหวิทยาการด้านยุทธศาสตร์และความมั่นคง และขอขอบคุณทุก ๆ ท่านที่ไม่อาจเอ่ยนามมาได้ทั้งหมดนี้ในการมีส่วนสำคัญในการช่วยผลักดันให้ผู้วิจัยได้ประสบความสำเร็จในวันนี้

ผู้วิจัยหวังว่าเอกสารวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากฎหมายและวงการนิติศาสตร์ต่อไปในอนาคต หากเกิดข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับความผิดพลานั้นไว้แต่ผู้เดียว

(นายภาคภูมิ มีอุตร)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	๖
สมมติฐานของการวิจัย	๗
ขอบเขตของการวิจัย	๗
วิธีการดำเนินการวิจัย	๘
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
คำจำกัดความ	๙
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน	๑๐
 ในการดำเนินคดีอาญา	
การแสวงหาหลักฐานในคดีอาญา	๑๐
การแสวงหาพยานหลักฐานกับหลักการหลักการค่านึงถึงศักดิ์ศรี	๑๑
ความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา	
การแสวงหาพยานหลักฐานกับหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน	๑๕
ของบุคคล	
หลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน	๑๙
การรับฟังพยานหลักฐาน	๒๔
การดำเนินคดีอาญาเสพติดและลักษณะของกฎหมายอาญาเสพติด	๓๒
การดำเนินคดีอาญาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา	๓๖
การดำเนินคดีอาญาเสพติดในประเทศไทย	๕๑
การนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมาใช้เพื่อให้ได้มา	๖๐
ซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาญาเสพติด	
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๘๕
สรุป	๘๖

สารบัญ (ต่อ)

		หน้า
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๘๗
	วิธีศึกษา	๘๗
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๗
	การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๗
	ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘๗
	คำจำกัดความ	๘๘
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน ในคดียาเสพติด	๙๐
	ผลกระทบจากการใช้วิธีสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติด	๙๐
	ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน ในคดียาเสพติด	๑๐๐
	การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการแสวงหา พยานหลักฐานโดยการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติด	๑๑๐
	การตรวจสอบโดยองค์การอัยการ	๑๑๕
	การตรวจสอบโดยองค์การตุลาการ	๑๑๘
	ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย	๑๑๙
บทที่ ๕	สรุปและข้อเสนอแนะ	๑๒๑
	สรุป	๑๒๑
	ข้อเสนอแนะ	๑๒๔
	บรรณานุกรม	๑๒๗
	ประวัติย่อผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒ - ๑	เปรียบเทียบการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรมคดีของประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา	๘๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒ - ๑	ขั้นตอนการขออนุญาตอำพราง (UNDER COVER) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาเสพตติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗	๖๖
๒ - ๒	ขั้นตอนการขออนุญาตการครอบครองยาเสพตติดภายใต้การควบคุม (CONTROL DELIVERY) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาเสพตติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘	๗๓
๒ - ๓	ขั้นตอนการปฏิบัติในการยื่นคำขออนุญาตดักฟัง (Wiretapping)	๗๙

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญและความจำเป็นในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมประเภทยาเสพติด อันเป็นภัยร้ายแรงในปัจจุบัน ทั้งในระดับครอบครัว ระดับชาติ และระดับโลก ก่อให้เกิดความเสียหาย ต่อทรัพยากรมนุษย์ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงของประเทศชาติ เศรษฐกิจ และสังคม ทั้งนี้ สังคมไทยมิได้เผชิญเฉพาะปัญหาอาชญากรรมพื้นฐานเท่านั้น แต่กำลังเผชิญกับ ปัญหาอาชญากรรมพิเศษที่มีการพัฒนารูปแบบและวิธีการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนำเทคโนโลยี เทคนิควิธีการสมัยใหม่มาเป็นเครื่องมือ มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบและเป็นเครือข่าย ผู้กระทำความผิด เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ก่อให้เกิดความเสียหายและผลส่งกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบ เศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคงของประเทศ ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจึงได้เข้ามามีส่วนสำคัญ ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่กระบวนการสืบสวน จับกุม ผู้กระทำความผิด การสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน การพิจารณาสั่งฟ้องคดี การนำพยานหลักฐาน เข้าสืบเพื่อพิสูจน์การกระทำความผิด และศาลมีคำพิพากษา โดยเฉพาะการดำเนินการทางกฎหมาย กับผู้กระทำความผิดยาเสพติดร้ายสำคัญ

ปัญหาอาชญากรรมยาเสพติดจึงเป็นปัญหาที่ท้าทายกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในปัจจุบัน เป็นอย่างยิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบมาเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) ซึ่งในปัจจุบัน พบว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน การพิสูจน์ความผิด เพื่อค้นหาความจริงทำได้ยาก ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่เพียงพอเหมือนเช่นการดำเนินคดีความผิดอาญาทั่วไป การดำเนินการในขั้นตอนต่าง ๆ ยังไม่สอดคล้อง กับสภาพปัญหาในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและเท่าทันกับลักษณะรูปแบบการกระทำ ความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) โดยเฉพาะตัวนายทุนหรือผู้บงการ บุคคล ที่เกี่ยวข้องในองค์กร สถานการณ์ความร้ายแรงดังกล่าวนี้ทำให้ต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ออกมาบังคับใช้ เพื่อให้รองรับกับคดียาเสพติดหรือปัญหาอาชญากรรมยาเสพติดที่เกิดขึ้น

ลักษณะโครงสร้างของการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนั้น ตัวบุคคลหรือผู้บงการ โดยส่วนใหญ่จะมีการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การสั่งการ หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการตามแผนที่ตนวางไว้ โดยจะไม่เข้ามาใกล้กับตัวยาเสพติด โดยจะมีการตัดตอน การสั่งการ การมอบหมายบุคคลในองค์กรรับผิดชอบในแต่ละช่วง หรือในแต่ละ ขั้นตอนในการกระทำความผิด โดยบุคคลที่อยู่ใกล้กับตัวยาเสพติดที่สุดโดยส่วนใหญ่จะเป็นบุคคล ในระดับล่างของขบวนการ เช่น ผู้ขนส่งลำเลียง หรือผู้ดูแลสถานที่เก็บยาเสพติด ทำให้การขยายผล การสืบสวนสอบสวนของฝ่ายเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างยากลำบากในการที่จะรวบรวมพยานหลักฐาน

นำมาพิสูจน์การกระทำความผิดของตัวนายทุน ผู้บงการ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในองค์กร^๑ การดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการของกระบวนการยุติธรรมตามปกติกับคดีอาญาทั่วไป นำมาใช้กับอาชญากรรมที่เป็นคดียาเสพติด จึงไม่เกิดศักยภาพทางประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปกป้องคุ้มครองสังคมได้ ด้วยสภาพการณ์ของกฎหมายเช่นนี้ ภาครัฐจึงได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดและประมวลกฎหมายยาเสพติด เพื่อเพิ่มมาตรการพิเศษอันมีสาเหตุจากปัญหาความซับซ้อนของอาชญากรรม รวมทั้งความยุ่งยากในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตั้งแต่ขั้นสืบสวน แสวงหาพยานหลักฐาน การสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดี และการลงโทษ เสริมเข้าไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้มีศักยภาพในการดำเนินการได้เหมาะสมหรือเท่าทันกับอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด

เนื่องจากคดียาเสพติดไม่มีผู้ใดเป็นผู้เสียหายโดยตรงและระบบวิธีพิจารณาในศาลไทยใช้ระบบกล่าวหา โจทก์ซึ่งเป็นผู้กล่าวหาว่าจำเลยกระทำความผิด จึงมีภาระการพิสูจน์ที่จะต้องรวบรวมพยานหลักฐานมาสืบแสดงต่อศาลให้เห็นความผิดของจำเลย การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลยจึงเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งจะต้องถูกต้อง สมบูรณ์ มีเหตุผล และเชื่อถือได้ มีหลายคดีที่ศาลยกฟ้องโดยไม่เชื่อถือพยานหลักฐานของโจทก์ หรือเห็นว่าพยานหลักฐานของโจทก์ยังมีพิรุธน่าสงสัยไม่อาจรับฟังได้ จึงพิพากษายกฟ้อง โดยยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้เป็นคุณแก่จำเลย

การแสวงหาพยานหลักฐานในระหว่างการสืบสวนเพื่อพิสูจน์ความสัมพันธ์ของบุคคลในองค์กร การดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติด จะใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีสืบสวนธรรมดาอาจไม่ได้ผล การใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน เช่น การดักฟัง (wiretapping) การใช้เจ้าหน้าที่อำพราง (undercover) การจัดส่งภายใต้ควบคุม (controlled delivery) มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการป้องกันปราบปราม และพิสูจน์การกระทำความผิด ส่วนกรณีการใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ ก่อนฟ้องคดี การแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด เช่น การให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจในการค้น จับกุม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่เอื้ออำนวยต่อการสืบหาพยานหลักฐานในคดีได้อย่างเต็มที่ เนื่องมาจากเจ้าพนักงานตำรวจต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่ภายในกรอบของกฎหมายและบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ดังนั้นผู้กระทำความผิดจึงรอดพ้นจากการถูกจับมาดำเนินคดี เห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายไม่เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามผู้กระทำความผิด บทบัญญัติของกฎหมายมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้กระทำความผิด (Due Process) มากกว่าที่จะมุ่งถึงประสิทธิภาพในการปราบปรามอาชญากรรม (Crime Control) ทำให้เกิดอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ที่ประสบปัญหาในการแสวงหาพยานหลักฐานในการปราบปรามคดียาเสพติด ทั้งนี้ เนื่องมาจาก

^๑ชาติชาย สุธงศาเดช, “การบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติด: ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข,” (วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๔๙), น. ๔, ๑๑.

๑.๑ พฤติกรรมในการกระทำความผิดยากแก่การปราบปราม เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด^๒

ลักษณะโครงสร้างของการกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมยาเสพติดนั้น ตัวบุคคลหรือผู้บงการ โดยส่วนใหญ่จะมีการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การสั่งการ หรือมอบหมายให้บุคคลอื่นดำเนินการตามแผนที่ตนวางไว้ โดยจะไม่เข้ามาใกล้กับตัวยาเสพติดเลย โดยจะมีการตัดตอน การสั่งการ การมอบหมายบุคคลในองค์กรรับผิดชอบในแต่ละช่วงหรือในแต่ละขั้นตอนในการกระทำความผิด โดยบุคคลที่อยู่ใกล้กับตัวยาเสพติดที่สุดโดยส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลในระดับล่างของขบวนการ เช่น ผู้ขนส่งลำเลียง หรือผู้ดูแลสถานที่เก็บยาเสพติด การบริหารจัดการด้านการเงิน หรือการยึดทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทำให้การขยายผลการสืบสวนสอบสวนของฝ่ายเจ้าหน้าที่เป็นไปอย่างยากลำบากในการที่จะรวบรวมพยานหลักฐาน นำมาพิสูจน์การกระทำความผิดของตัวนายทุน ผู้บงการ หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในองค์กร^๓ การดำเนินการตามขั้นตอนและการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมตามปกติกับคดีอาญาทั่วไป นำมาใช้กับอาชญากรรมที่เป็นคดียาเสพติด ไม่เกิดศักยภาพทางประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในการคุ้มครองสังคมได้^๔

๑.๒ ปัญหาประสิทธิภาพขององค์กรและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

๑.๒.๑ ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของต่างประเทศ

Denney F. Pace และ Jimmie Style ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาสำคัญประการหนึ่งต่อการต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม (โดยเฉพาะอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด) ที่สำคัญคือ องค์กรและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมของรัฐนั้น ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ อัยการ หรือศาลก็ตีวิธีปฏิบัติขององค์กรเหล่านี้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อดำเนินการกับอาชญากรรมปกติ แต่เมื่อต้องนำมาใช้ต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรม องค์กร และเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมจึงไม่สามารถเผชิญและเอาชนะอาชญากรรมประเภทนี้ได้ ด้วยเหตุผลกล่าวคือ

๑. เทคนิควิธีการและกระบวนการสืบสวนนั้นขาดประสิทธิภาพ เพราะถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อใช้กับอาชญากรรมธรรมดาเท่านั้น

๒. การสืบสวนการกระทำผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมต้องใช้เวลานานและใช้งบประมาณ เครื่องใช้ เครื่องมือมาก เจ้าหน้าที่ตามสถานีตำรวจทั้งในส่วนกลางหรือตามจังหวัดไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานในลักษณะเช่นนี้ได้

^๒บุญญวิจักษ์ เหล่ากอที, “มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติด,” ใน การประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: หจก,ไอเดียสแควร์, ๒๕๔๓), น. ๘๗.

^๓ชาติชาย สุทธิกลม, “การบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติด: ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข,” (วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๔๙) น. ๔, ๑๑.

^๔รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓.

๓. การสืบสวนต้องใช้เทคนิคต่าง ๆ มาก เช่น การอำพรางตัว การสะกดรอย สืบเปลี่ยนค่าใช้จ่ายสูง ตำรวจระดับท้องถิ่นทำไม่ได้

๔. การกระทำผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมกระทำในหลายพื้นที่ ข้ามเขตความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ทำให้ยากต่อการหาพยานหลักฐานจากท้องถิ่นอื่น เพื่อมายืนยันการกระทำผิดในท้องถิ่น

๕. ผู้กระทำผิดมักจะเปลี่ยนตัวอยู่เสมอ เป็นเรื่องยากที่จะสืบสวนจับกุม พฤติกรรมการกระทำผิดของแต่ละคนได้ในระยะเวลาอันสั้น

๖. ตัวการใหญ่องค์กรอาชญากรรมมักจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กับนักการเมืองระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ และถ้าหากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามคนใดดำเนินการใด ๆ ที่จะเป็นปฏิปักษ์ต่อคนเหล่านั้น จะพบว่าเขาจะถูกย้ายให้ทำหน้าที่อื่นซึ่งไม่มีโอกาสที่สืบสวนคดียาเสพติดอีก

๗. ช่องว่างที่สำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ไม่อาจนำเอาเรื่องราวหรือข้อเท็จจริง ที่ได้จากการสืบสวนมาเปิดเผยได้ เพราะข้อกฎหมายจำกัดไว้

๘. ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ คณะกรรมการผู้ร่างกฎหมาย มักจะเห็นว่ากฎหมายที่ใช้อยู่ก็เพียงพอแล้ว และพยายามที่จะจำกัดอำนาจผู้ใช้กฎหมายให้อยู่ ในวงจำกัดมากยิ่งขึ้น

๙. สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การที่ศาลใช้กฎหมายที่มีอยู่ อย่างเข้มงวดหรือจำกัด จนไม่ครอบคลุมพฤติกรรมการกระทำผิดใหม่ ๆ

๑๐. ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในอาชญากรรมดังกล่าว และ บางครั้งกลับสนับสนุนผู้กระทำผิด และไม่ได้เข้ามาช่วยในการจัดปัญหา

และที่สำคัญที่สุดคือ เจ้าหน้าที่หลาย ๆ ฝ่าย ขาดความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา มองอาชญากรรมยาเสพติดเป็นเสมือนอาชญากรรมปกติ และใช้วิธีการอย่างปกติ และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเองกลับขาดความไว้วางใจในบุคลากร ในกระบวนการยุติธรรมด้วยกัน จึงขาดการประสานและสนับสนุนการดำเนินงานซึ่งกันและกัน กลายเป็นช่องว่างให้การกระทำผิดเช่นนี้ดำรงอยู่ได้^๕

๑.๒.๒ ปัญหาและอุปสรรคขององค์กรและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการ ยุติธรรมของประเทศไทย

จากการวิจัยของ ศจ. ไชยยศ เหมะรัชตะ และคณะ สรุปลไว้ดังนี้^๖

๑. ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม คือ อุปสรรคในการรวบรวมพยานหลักฐาน ความล่าช้าในการพิจารณาคดี ความไม่สมดุลในบทลงโทษ

^๕Denney F. Pace, Jimmie C. Style, "Organized Crime Concepts and control," อ้างจากภิญโญ ทองชัย, "การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗), น.๒๓-๒๕.

^๖ไชยยศ เหมะรัชตะ และคณะ, "รายงานวิจัยเรื่องการศึกษาการดำเนินคดียาเสพติด ตามกระบวนการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม," ๒๕๒๖, น. ๒๐๖-๒๐๗.

กับลักษณะความผิด เป็นเหตุให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับโทษตามโทษานุโทษ และการใช้สิทธิประโยชน์ แก่ นักโทษยาเสพติดได้มีโอกาสน้อยลง และได้รับการลดโทษปล่อยก่อนกำหนด เป็นอุปสรรคต่อการปราบปราม

๒. ปัญหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม เนื่องจากผู้ผลิตยาเสพติดและผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่จะมีปัจจัยทางการเงินเป็นอำนาจในการต่อรอง อันเป็นมูลเหตุจูงใจให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามทุจริต เจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์สุจริตจะเห็นผลประโยชน์ที่ได้รับจากอาชญากรรมมากกว่าผลประโยชน์ที่ได้รับจากทางราชการ

๓. ปัญหาเกี่ยวกับความกดดันและความท้อแท้ของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามอันเนื่องมาจากผู้ค้ารายใหญ่จะมีความสัมพันธ์กับข้าราชการในระดับสูงในหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นเหตุและทำให้เจ้าหน้าที่กลัวเกรงในอิทธิพลต่าง ๆ นอกจากนี้ ผู้ค้ารายใหญ่มีปัจจัยทางการเงินเป็นอำนาจในการต่อรอง จะใช้เล่ห์เหลี่ยมวิธีการต่าง ๆ เพื่อกำจัดเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปราม ซึ่งอาจจะวิ่งเต้นให้โยกย้ายเจ้าหน้าที่ที่ซื่อสัตย์สุจริต สร้างความระแวงสงสัย ทั้งในหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่ในครอบครัว หรืออาจถึงขั้นหมายปองชีวิต

๔. ปัญหาความขาดแคลนเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะบุคคลที่มีอุดมการณ์ และความซื่อสัตย์สุจริต

๕. การดำเนินคดียาเสพติดในปัจจุบัน มีขั้นตอนเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไป เป็นเหตุให้การดำเนินคดีล่าช้า เกิดผลเสียในรูปคดี และเป็นอันตรายแก่ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ สายลับ พยาน และผู้จับกุม

๑.๓ ปัญหากฎหมายและระเบียบวิธีการปฏิบัติที่ไม่เอื้ออำนวย

กฎหมายถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษเพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำผิดขึ้นในสังคม แต่การกระทำเกี่ยวกับยาเสพติดที่ผ่านมา มาตรการทางกฎหมายที่มีอยู่ไม่สามารถจะนำตัวผู้กระทำผิดมาดำเนินคดีได้^๗ เพราะการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น มีลักษณะแตกต่างจากการกระทำผิดอื่น ๆ ที่กระทำในรูปองค์อาชญากรรมดังได้กล่าวมาแล้ว

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยนำเอามาตรการทางกฎหมายใหม่มาใช้ คือ มาตรการลงโทษผู้คบคิด (Conspiracy law) และมาตรการริบทรัพย์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมพยานหลักฐานได้มีการนำวิธีการดักฟังทางโทรศัพท์ (wiretapping) การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) และการอำพราง (Undercover) มาใช้

ฉะนั้น การดำเนินคดียาเสพติดกับผู้กระทำผิดความผิดร้ายสำคัญหรือที่มีความร้ายแรงนั้น ในการที่จะจับกุมตัวการใหญ่หรือนายทุนผู้อยู่เบื้องหลังขบวนการค้ายาเสพติด มารับโทษตามกฎหมายได้จะต้องมีการสืบสวนเพื่อแสวงหารวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ มาก่อน จะมีการดำเนินการจับกุม และในขณะนี้ได้มีกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยเฉพาะออกมาใช้บังคับเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวน โดยการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนที่กำหนดไว้ในกฎหมายยาเสพติดมาใช้ร่วมกับประมวลกฎหมายยาเสพติด ซึ่งเปิดโอกาสให้สามารถจับกุมผู้กระทำผิด

^๗ไชยยศ เหมะรัชตะ และคณะ. เรื่องเดิม. หน้า ๒๔๐.

ในข้อหาสมคบ สนับสนุน หรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิดได้ทำการสืบสวนเพื่อแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานกระทำไดกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

ในทางกฎหมายอาญาพบว่า ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีผลกระทบต่อคุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut) ที่เป็นคุณธรรมทางกฎหมายทั้งในส่วนบุคคล (Individualrechtsgut) และส่วนรวม (Universalrechtsgut) มีระดับความชั่ว (Schuld) อันเป็นการกระทำที่สามารถดำเนินได้อย่างมาก ทั้งนี้ เพราะผู้กระทำความผิดรู้ว่ายาเสพติดนั้นมีผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น เมื่อพิจารณาถึงผลที่เกิดจากการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าพนักงานตำรวจ มีความยากลำบากในการแสวงหาพยานหลักฐานมาดำเนินคดีกับบุคคลต่าง ๆ ที่อยู่ในขบวนการค้ายาเสพติด โดยเฉพาะผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่หรือผู้ผลิตยาเสพติด การใช้มาตรการต่าง ๆ ก่อนฟ้องคดี การแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่เอื้ออำนวยต่อการสืบหาพยานหลักฐานในคดียาเสพติด ดังนั้น ผู้ผลิตหรือผู้ค้ายาเสพติดรายใหญ่หลายรายจึงหลุดรอดจากการถูกจับกุมมาดำเนินคดีเพราะโดยสภาพในการดำเนินการบุคคลเหล่านี้ไม่ได้เป็นผู้ลงมือกระทำความผิดด้วยตนเองโดยตรง แต่จะมอบหมายหรือสั่งการเป็นทอด ๆ ด้วยวิธีที่สลับซับซ้อน ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้มีการตราประมวลกฎหมายยาเสพติดออกมาใช้บังคับ และยังคงมีกฎหมายบางฉบับที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้แก่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๑๑/๕ ได้มีการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดมาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิด และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ มีการกำหนดเรื่องการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมและการอำพราง โดยกฎหมายดังกล่าวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ใช้อยู่ทั่วไปมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมากยิ่งขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐในการปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวมากขึ้นและกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อันได้แก่ การดักฟัง การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมและการอำพราง จึงจำเป็นที่จะต้องมาศึกษาวิเคราะห์ว่า การนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดมาใช้ที่กำหนดไว้ในกฎหมายยาเสพติดนั้นมีความจำเป็นอย่างไร มีหลักการในการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายอย่างไร และกฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดมาใช้ดังกล่าวสามารถรับฟังได้เพียงใด มีมาตรการในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำวิธีสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดมากำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษาถึงแนวคิดในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด โดยศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างกฎหมายยาเสพติดและกฎหมาย

อาญา ศึกษาถึงหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล และหลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน รวมไปถึงเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน และศึกษาถึงการดำเนินคดีอาญาเสพติดและการแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติดของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศไทย

๒. เพื่อศึกษาถึงการนำวิธีสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดที่มาใช้ในคดีอาญาเสพติด ได้แก่ การดักฟัง (wiretapping) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) และการอำพราง (undercover) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

๓. เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และวิเคราะห์ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวว่า กฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการใช้วิธีสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดจะเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลจะรับฟังได้หรือไม่ เพียงใด รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดและความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

สมมติฐานของการวิจัย

คดีอาญาเสพติดมีลักษณะแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถนำมาใช้ได้ ในบางเรื่อง จึงสมควรที่จะนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมาใช้ อันได้แก่ การดักฟัง (wiretapping) การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) และการอำพราง (undercover) มาใช้ในการแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญาเสพติด แม้ว่าวิธีการดังกล่าวจะเป็นการให้อำนาจแก่พนักงานเจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางในการที่จะป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนอยู่บ้างก็ตาม แต่กฎหมายที่ให้อำนาจไว้นั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของกฎหมายที่ให้อำนาจไว้ ซึ่งก็จะมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้จากการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมาใช้เป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายและสามารถรับฟังเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้ฟังได้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาถึง การแสวงหาพยานหลักฐานโดยการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมาใช้ อันได้แก่ การดักฟัง (wiretapping) การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) และการอำพราง (undercover) มาใช้คดีเกี่ยวกับยาเสพติด โดยในบทที่ ๑ จะศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมาใช้มากำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ในบทที่ ๒ จะศึกษาเรื่องแนวคิดในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติด โดยศึกษาความแตกต่างระหว่างกฎหมายยาเสพติดและกฎหมายอาญา การแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญา ศึกษาถึงหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลและหลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน รวมไปถึงเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน และศึกษาถึงการดำเนินคดีอาญาเสพติดและการแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติดของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศไทย ในบทที่ ๓ จะศึกษาถึงการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมาใช้ในคดีอาญาเสพติด ตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด อันได้แก่ การดักฟัง (wiretapping) การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) การอำพราง (undercover) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ ในบทที่ ๔ จะวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด และวิเคราะห์ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวว่า กฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมาใช้จะเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใด รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการนำวิธีสืบสวนสอบสวนพิเศษมาใช้ และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย เพื่อนำไปสู่บทที่ ๕ เป็นข้อสรุปและเสนอแนะว่าการนำวิธีสืบสวนสอบสวนพิเศษมาใช้เพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในคดีอาญาเสพติดนั้นจะสามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้ผลประการใดหรือไม่ อย่างไร กฎหมายที่บัญญัติไว้มีความเหมาะสมเพียงใดและควรมีการแก้ไขปรับปรุงอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติด เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยค้นคว้าวิเคราะห์ อ้างอิง กฎหมายต่างประเทศ และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เอกสาร คำบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิ และบทบัญญัติของกฎหมาย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำวิธีสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดมากำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ศึกษาถึงแนวคิดในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติด โดยศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างกฎหมายอาญาเสพติดและกฎหมายอาญา ศึกษาถึงหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล และหลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน รวมไปถึงเรื่อง การรับฟังพยานหลักฐาน และศึกษาถึงการดำเนินคดีอาญาเสพติดและการแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติดของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศไทย

๒. ทำให้ทราบถึงการนำวิธีสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดที่นำมาใช้ในคดีอาญาเสพติด ได้แก่การดักฟัง (wiretapping) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) และการอำพราง (undercover) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

๓. ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติด และปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวว่า กฎหมายดังกล่าว มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการใช้วิธีสืบสวน สอบสวนในคดียาเสพติดจะเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลจะรับฟังได้หรือไม่ เพียงใด รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการใช้วิธีการสืบสวน สอบสวนในคดียาเสพติดและความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

คำจำกัดความ

การสืบสวน	หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและ หลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจ และหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด
การสอบสวน	หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่น ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไป เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ
การอำพราง	หมายถึง การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของ การดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริง เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน
การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม	หมายถึง การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติด เพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่า กระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอย ติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือ ส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย
การดักฟัง	หมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมือ อิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะที่ เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมีถึงกันโดยมิได้รับ ความยินยอมจากคู่สนทนานั้น ซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องดักฟัง เฉพาะโทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริงการดักฟังเป็นการ ดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคลโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่น ๆ อาจจะ เป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรพิมพ์ หรือการลักลอบ ดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน ในการดำเนินคดีอาญา

การแสวงหาหลักฐานในคดีอาญา

“พยานหลักฐาน” หมายถึง สิ่งที่ยืนยันให้เห็นถึงข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งและเป็นที่ยืนยันสนับสนุนข้ออ้างที่มุ่งถึงสิ่งที่บ่งถึงหรือช่วยให้บ่งถึงความเท็จและความจริงในข้อเท็จจริงที่คู่ความท่อมเถียงกัน หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นสิ่งที่มาพิสูจน์ข้อกล่าวอ้างในคดีเป็นความจริง ดังนั้นพยานหลักฐาน จึงหมายถึง สิ่งใด ๆ ที่แสดงถึงข้อเท็จจริงให้ปรากฏแก่ศาล^๑ ที่สามารถแบ่งประเภทตามรูปลักษณะได้ออกเป็น ๓ รูปแบบด้วยกัน คือ พยานบุคคล^๒ พยานเอกสาร^๓ พยานวัตถุ^๔ ดังนั้นกระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานในขั้นตอนก่อนการพิจารณา อันได้แก่ การสืบสวนสอบสวนจึงมีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมากในฐานะที่ขั้นตอนดังกล่าวเป็นขั้นตอนแห่งต้นสายของกระบวนการยุติธรรมและเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด โดยเฉพาะพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง ดังบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๓๑^๕ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย อันมีสาระสำคัญในเนื้อหา ๒ ประการด้วยกัน คือ เนื้อหาในเรื่องของ

^๑โสภณ รัตนากร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙.

^๒พยานบุคคล หมายถึง ผู้ที่จะต้องเปิดเผยถึงการรับรู้ของตนเกี่ยวกับข้อเท็จจริง โดยการให้ถ้อยคำ

^๓พยานเอกสาร หมายถึง ข้อมูลที่บันทึกไว้ในสื่อชนิดใดก็ตามที่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่พิพาทในคดีได้และนำสืบชนิดที่บันทึกข้อมูลดังกล่าวนั้นมาใช้เป็นพยานหลักฐานในศาลก็ให้ถือเป็นพยานหลักฐาน และให้รวมถึงสื่อที่บันทึกไว้ในคอมพิวเตอร์หรือสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ด้วย ดู ปิติกุล จีระมงคลพาณิชย์. “การรับฟังสื่อบันทึกเสียงและภาพในกฎหมายลักษณะพยาน”. วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ ๓๒ (ฉบับที่ ๒), มิถุนายน ๒๕๔๕. หน้า ๓๗๒.

^๔พยานวัตถุ หมายความว่า วัตถุอย่างใด ๆ อันมิใช่เอกสารซึ่งคู่ความนำเสนอเพื่อให้ศาลตรวจโดยอาจเป็นสิ่งที่มิมีชีวิต เช่น ร่างกายมนุษย์ สถานที่ สัตว์ หรือเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งหลายที่คู่ความนำมาให้ศาลเห็นได้ด้วยตา หรือให้ศาลไปตรวจดูยงที่ ๆ พยานอยู่ ดู ยิ่งศักดิ์ กฤษณะจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, ๒๕๔๑). หน้า ๓๗๖ - ๓๗๗.

^๕ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ บัญญัติว่า “ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่าม...”

การรวบรวมพยานหลักฐาน และเนื้อหาว่าด้วยการใช้มาตรการบังคับ และเมื่อกล่าวถึงการแสวงหาพยานหลักฐานในปัจจุบันเจ้าพนักงานของรัฐอาจทำได้ด้วยวิธี ดังนี้ คือ

ก. การใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการ เข้าค้น เพื่อยึดพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ จากเคหสถานของบุคคล

ข. การใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการจับ การค้นเพื่อยึดพยานเอกสารหรือพยานวัตถุจากตัวบุคคล

ค. การแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายมนุษย์

ง. การใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการใช้เทคโนโลยีทางอิเล็กทรอนิกส์ในการดักฟัง การติดต่อสื่อสารของบุคคลหรือการใช้อุปกรณ์ดังกล่าวบันทึกเสียงของบุคคล หรือการบันทึกเสียงการสนทนากันระหว่างบุคคล

จ. การแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการสืบสวน โดยใช้วิธีการสืบสวนสอบสวน ในคดีอาชญากรรม ได้แก่ การดักฟังทางโทรศัพท์ การส่งมอบภายใต้การควบคุม การอำพราง การสะกดรอย โดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ การล่อซื้อ ล่อจับ โดยเจ้าพนักงาน เป็นต้น

การแสวงหาพยานหลักฐานกับหลักการหลักการค้ำประกันศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นมูลฐานหนึ่งของสิทธิมนุษยชนที่มีความหมายถึง คุณค่าอันมีลักษณะเฉพาะและเป็นคุณค่าที่มีความผูกพันอยู่กับความเป็นมนุษย์ ซึ่งบุคคลในฐานะที่เป็นมนุษย์ทุกคน ย่อมได้รับคุณค่าดังกล่าวโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัย หรือคุณสมบัติอื่น ๆ ของบุคคลในความหมายนี้ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” จึงหมายถึง ลักษณะบางประการที่สร้างออกมาเป็นคุณค่าเฉพาะตัวของมนุษย์อันเป็นสาระสำคัญในการกำหนดความรับผิดชอบของตนเองและเป็นสาระที่มนุษย์แต่ละคนได้รับเพื่อเห็นแก่ความเป็นมนุษย์ของบุคคลนั้น^๖ นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความเห็นอีกว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง สิ่งที่เป็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวของบุคคลทุกคน^๗ และในทางทฤษฎีกฎหมายของประเทศหรือรัฐเสรีประชาธิปไตย (Liberal and Democratic State) เช่น ประเทศเยอรมนีหรือฝรั่งเศส ต่างก็ได้ถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นรากฐานอันเป็นที่มาของสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ทั้งปวงและเป็นแดนแห่งสิทธิที่รัฐไม่อาจใช้อำนาจล่วงละเมิดเข้าไปในขอบเขตดังกล่าวได้ ดังเช่นที่รัฐธรรมนูญเยอรมันได้บัญญัติหลักในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไว้ในมาตรา ๑ (๑) ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่อาจถูกล่วงละเมิดได้ อำนาจรัฐทั้งหลายผูกพันที่จะให้ความเคารพและให้ความคุ้มครองต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” โดยศาลรัฐธรรมนูญสหพันธ์ของเยอรมนีได้วินิจฉัยยอมรับว่า

^๖บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของ สิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๓). หน้า ๘๕.

^๗มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.๒๕๕๐) แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๗. พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๕๗). หน้า ๕๗.

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่ง ถึงแม้ว่าจะมิได้บัญญัติเนื้อหาไว้อย่างชัดเจน เหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานอื่น แต่อำนาจอรัฐทั้งหมดก็ต้องผูกพันในฐานะที่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นหลักการสูงสุดของรัฐธรรมนูญ และจากการยอมรับสถานะดังกล่าวนี้เอง จึงกล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิทธิโดยตัวของมันเอง จึงอยู่ในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประเภทหนึ่งที่ใช้อำนาจอจะล่วงละเมิดมิได้ และประการที่สอง คือ มาตรการในการวินิจฉัยเชิงคุณค่าอันแสดงถึงการกระทำอื่น ๆ เพื่อให้สิทธิขั้นพื้นฐานที่มีการบัญญัติรับรองไว้แล้วนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายได้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อันเป็นการเพิ่มหลักประกันที่จะมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานดังกล่าวนี้เอง ดังจะเห็นได้จากหลักสากลในเรื่องของมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยการกระบวนกรยุติธรรมทางอาญาที่ได้ถือเรื่องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นสิ่งสำคัญสูงสุดที่รัฐจะต้องคำนึงถึงก่อนเสมอในการแสวงหาพยานหลักฐาน

ในหลักสากลเองก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการดำเนินการทั้งหลายของเจ้าพนักงานของรัฐ โดยเฉพาะการใช้อำนาจของรัฐ สิ่งสำคัญที่สุดที่รัฐจะต้องให้ความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยการไม่ใช้วิธีการใด ๆ ซึ่งรวมถึงการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทรมานหรือการขู่เข็ญหรือการกระทำใด ๆ ที่เป็นการลดคุณค่าของความเป็นมนุษย์ลง เช่น การทรมานผู้ต้องหาเพื่อให้รับสารภาพหรือเพื่อให้ผู้ต้องหาบอกที่ซ่อนของกลาง หรือเพื่อที่จะขยายผลของคดี เหล่านี้เป็นสิ่งที่องค์กรของรัฐจะต้องงดเว้นโดยเด็ดขาด ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะสืบเนื่องจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคนโดยไม่มีข้อจำกัดหรือเงื่อนไขใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนาใด ๆ ก็ตาม โดยถือว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่ไม่อาจล่วงละเมิดได้ ดังจะเห็นได้จากกฎหมายภายในของประเทศไทยที่ได้วางหลักการดังกล่าวนี้ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ก็ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนใน

มาตรา ๔ บัญญัติว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน”

มาตรา ๒๖ บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้”

นอกจากนั้น เมื่อกล่าวถึงสิทธิมนุษยชน (Human Rights) อันเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญมุ่งจะให้ความคุ้มครองแก่บุคคลทุกคนโดยมิได้แบ่งแยกว่า บุคคลนั้นจะเป็นผู้ใดมีถิ่นกำเนิด เชื้อชาติใด ศาสนาใด หากบุคคลดังกล่าวได้อยู่ในอำนาจแห่งพื้นที่ที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญไทยแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ บุคคลทุกคนก็ย่อมได้รับความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญด้วยเสมอ จึงอาจกล่าวได้ว่า สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งที่เป็ณคุณลักษณะประจำตัวของมนุษย์ทุกคน เป็นสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติที่เป็นของมนุษย์ และด้วยเหตุผลเดียวกันคือ มนุษย์ทุกคนที่มีสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ย่อมเสมอ เมื่อเกิดขึ้นมาในโลกโดยไม่ขึ้นอยู่กับ เชื้อชาติ ศาสนาใด ๆ ดังนั้น “สิทธิมนุษยชน (Human Rights)” จึงมีลักษณะคล้ายกับ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ Human Dignity)” นั้นเอง

เมื่อพิจารณาแนวความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับ “สิทธิ (Right)” และ “เสรีภาพ (Liberty)” ของบุคคล ได้มีผู้ให้ความเห็นว่า

“สิทธิ (Right)” หมายถึง อำนาจที่มีกฎหมายรับรอง คุ้มครองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่น เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิตร่างกาย กล่าวคือ สิทธิเป็นอำนาจที่มีกฎหมายรับรองให้แก่บุคคลคนหนึ่งในอันที่จะเรียกร้องให้บุคคลอื่นหรือหลายคนกระทำการหรือละเว้นกระทำการบางอย่าง บางประการให้เกิดประโยชน์ และนอกจากนี้ก็ยังมิ “สิทธิตามรัฐธรรมนูญ” ซึ่งถือเป็น “สิทธิตามกฎหมายมหาชน” อย่างหนึ่ง ที่หมายถึง อำนาจตามรัฐธรรมนูญ ในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดได้บัญญัติให้การรับรองคุ้มครองแก่ปัจเจกบุคคลในอันที่จะกระทำการใดหรือไม่กระทำการใด ซึ่งการให้อำนาจแก่ปัจเจกบุคคลดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลใดแทรกแซงในสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชื่อเรียกร้องต่อองค์กรของรัฐมิให้แทรกแซงในขอบเขตแห่งสิทธิของตน และในการบางกรณีการรับรองดังกล่าวได้ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง และยังหมายความรวมถึง “การให้หลักประกันในเชิงสถาบัน” ดังนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าสิทธิตามรัฐธรรมนูญเป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลต่อรัฐ ซึ่งองค์กรผู้ใช้อำนาจทั้งหลายจะต้องให้ความเคารพ ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิดังกล่าวเพื่อให้มีผลในทางปฏิบัติ^๑

“เสรีภาพ” หมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของผู้อื่นอันเป็นภาวะที่ปราศจากการถูกหน่วงเหนี่ยวขัดขวาง เสรีภาพ จึงหมายถึงอำนาจของบุคคลในอันที่จะกำหนดตนเอง ซึ่งอำนาจนี้บุคคลย่อมสามารถเลือกวิถีชีวิตของตนได้ด้วยตนเอง ตามในปรารถนา เสรีภาพจึงเป็นอำนาจที่บุคคลมีอยู่เหนือตนเอง

เพราะฉะนั้น ประการที่สำคัญที่สุดในการที่รัฐจะใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานก็คือ รัฐจึงต้องให้ความเคารพต่อขอบเขต “สิทธิ” และ “เสรีภาพ” ของปัจเจกบุคคลซึ่งถือเป็นพื้นฐานอย่างหนึ่งของ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity)” การแทรกแซงในสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคลโดยอำนาจรัฐจะกระทำมิได้ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจ ซึ่งผ่านความเห็นชอบ

^๑บรรเจิด สิงคะเนติ. เรื่องเดิม. หน้า ๔๗.

จากตัวแทนประชาชนตามหลักความชอบธรรมในประชาธิปไตยที่ได้ให้ความเห็นชอบแล้วเท่านั้น จึงสามารถที่จะกระทำได้^๙ ดังนั้น ในการใช้อำนาจแสวงหาพยานหลักฐาน โดยเจ้าหน้าที่รัฐจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวโดยรอบคอบอยู่เสมอ โดยเฉพาะในเรื่องของการแสวงหาพยานหลักฐาน เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องดำเนินการให้เป็นไปตามขอบเขตและกฎเกณฑ์ตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้โดยเคร่งครัด เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมไม่มีสิทธิหรืออำนาจใด ๆ ต่อการก้าวล่วงไปกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจ เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องให้ความสำคัญและเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลโดยเฉพาะสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่อาจถูกรบกวนในการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงาน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิเสรีภาพในร่างกาย เคหสถาน การสื่อสาร หรือสิทธิในความเป็นส่วนตัว

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า หลักในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) หลักสิทธิมนุษยชน (Human Right) ตลอดจนถึงหลักในเรื่องสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากที่สุดในการมีกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า สิทธิมนุษยชนในการกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยหากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศใดหรือที่ได้ก็ตาม ปรากฏการเคารพต่อสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นแล้ว ย่อมไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากแต่จะเป็นได้ก็แค่เพียงกระบวนการดำเนินคดีทางอาญาหรือกระบวนการลงโทษทางอาญาเท่านั้น^{๑๐} เพราะหากเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมได้แสวงหาพยานหลักฐานที่มีลักษณะเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพต่อบุคคลโดยที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจหรือกระบวนการเกินขอบเขตที่กฎหมายวางไว้ เช่น การที่เจ้าพนักงานได้ทำการสืบค้นเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในเคหสถานของบุคคลโดยไม่มีหมายของศาลหรือการเข้าตรวจค้นบุคคลโดยที่ไม่มีเหตุอันควรสงสัยหรือการเข้าดักฟังโทรศัพท์ของบุคคลโดยที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจ หรือการบังคับให้บุคคลใดให้การหรือให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อรูปคดีด้วยวิธีการทรมานหรือบังคับโดยวิธีอื่นใด หรือการบังคับให้บุคคลเข้าเครื่องจับเท็จ การกระทำดังกล่าวย่อมได้ชื่อว่า เป็นการที่รัฐได้ไปกระทำการละเมิดต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนของบุคคลดังกล่าวเสียเอง และโดยผลจากการกระทำดังกล่าว สิ่งก็ตามมาก็คือ ปัญหาในเรื่องของ “การรับฟังพยานหลักฐาน” หรือ “สิ่ง” ที่ได้มาจากการกระทำโดยมิชอบของเจ้าพนักงานซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นการได้มาเพราะมีการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในร่างกาย สิทธิเสรีภาพในเคหสถาน หรือสิทธิของบุคคลที่จะไม่ให้ถ้อยคำโดยไม่สมัครใจในเอกสิทธิ์ของบุคคลที่จะไม่ให้ถ้อยคำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอันอาจทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญาหรือสิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารในอันที่จะไม่ถูกกักหรือดักฟังโดยมิชอบ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะการกระทำโดยมิชอบดังกล่าวจะเป็นการละเมิดต่อผู้ต้องหาหรือบุคคลที่สามก็ตาม พยานหลักฐานหรือสิ่งที่ได้มาจากการกระทำโดยมิชอบเหล่านี้ จะสามารถรับฟังเพื่อลงโทษจำเลยในคดีอาญาได้หรือไม่ ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นปัญหาที่สำคัญ

^๙บรรเจิด สิงคะเนติ. เรื่องเดิม. หน้า ๒๔.

^{๑๐}ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๙). หน้า ๑.

การแสวงหาพยานหลักฐานกับหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของบุคคล

จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในเรื่องของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) อันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุด รัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ^{๑๑} ไม่ว่าจะเป็ความสูงสูดในแง่ของกฎหมายซึ่งแสดงถึงที่มาของอำนาจอธิปไตยของประเทศนั้นว่าเป็นของใคร ใครเป็นผู้ใช้ และต้องใช้อย่างไร เพราะตัวรัฐธรรมนูญเองมีใช้ที่มาจากอำนาจสูงสูดในการปกครองประเทศหรือที่เรียกกันว่า “อำนาจอธิปไตย (Sovereignty)” แต่ที่มาจากอำนาจสูงสูดที่แท้จริงจะเป็นอะไรนั้นย่อมสูดแต่ระบอบการปกครองของประเทศนั้น รัฐธรรมนูญเพียงแต่เอาสภาพความเป็นจริงมาบัญญัติให้ชัดเจนแนบนอนขึ้นเท่านั้น หรือในแง่ความสูงสูดในฐานะที่เป็นกฎหมายที่จะมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือยกเลิกได้ยากกว่ากฎหมายอื่น ๆ ทั่ว ๆ ไปหรือความสูงสูดในฐานะที่เป็นกฎหมายที่บัพบัญญัติแห่งกฎหมายอื่น ๆ และการกระทำใด ๆ จะมาขัดหรือแย้งมิได้^{๑๒} เหล่านี้ก็จะเห็นได้ว่า การที่รัฐธรรมนูญได้วางหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเรื่องต่าง ๆ มากมายก็เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ปลอดภัยจากการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐหรือจากผู้อื่น^{๑๓}

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ อันเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันก็ได้มีการวางหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลอันอาจถูกกระทบจากการแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าหน้าที่รัฐที่สามารถจำแนกได้ออกเป็น ๓ กรณีด้วยกัน คือ

๑. หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเคหสถาน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเคหสถานตามมาตรา ๓๓ ที่บัญญัติว่า

มาตรา ๓๓ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน

การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้นเคหสถานหรือที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สิทธิเสรีภาพในเคหสถานของบุคคลตามที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้วางหลักไว้เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่จะไม่ถูกล่วงละเมิด ไม่ว่าจะการล่วงละเมิดนั้นจะเป็นการล่วงละเมิดโดยเอกชนหรือโดยรัฐก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง รัฐจะต้องให้ความเคารพต่อสิทธิเสรีภาพนี้ด้วยกรงดเว้นการล่วงละเมิดต่อสิทธิดังกล่าว เว้นแต่การล่วงละเมิดนั้นจะเป็นกรณีที่ถูกกฎหมายได้ให้อำนาจแก่รัฐตามความจำเป็นและในกรอบตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ เช่น

^{๑๑}กมล ทองธรรมชาติ. วิวัฒนาการของระบบรัฐธรรมนูญไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๔). หน้า ๑.

^{๑๒}จรัญ ภัคดีธนากุล. “ศาล กับ ความเป็นสูงสูดแห่งรัฐธรรมนูญ,” อุลพาณ, ปีที่ ๒๗ เล่ม ๑, (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓). หน้า ๕๑.

^{๑๓}มานิตย์ จุมปา. เรื่องเดิม. หน้า ๔๗.

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานสามารถทำการค้นในที่รโหฐานได้ หากการเข้าค้นดังกล่าวเป็นการค้นโดยมีหมายของศาล หรือเป็นการเข้าค้นโดยไม่มีหมายของศาล แต่ก็ต้องมีเหตุให้เจ้าพนักงานเข้าค้นได้โดยไม่มีหมาย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๙๒ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{๑๔} เป็นต้น เพราะเหตุผลสำคัญของการที่กฎหมายกำหนดให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้ออกหมายค้น ก็เนื่องด้วยมาจากสาเหตุที่ว่า การค้นในที่รโหฐานถือเป็นการกระทำถือเป็นการกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลซึ่งเป็นสิทธิที่สำคัญของมนุษย์ประการหนึ่ง ฉะนั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเพื่อความเป็นเสรีนิยม นานาอารยประเทศจึงมอบหมายหน้าที่ให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบอำนาจรัฐเพื่อให้มีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ (Accountability)^{๑๕}

นอกจากนี้ เหตุผลสำคัญที่กฎหมายกำหนดให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้ออกหมายค้น ก็คือ วัตถุประสงค์ในแง่ของการถ่วงดุลและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานที่เป็นฝ่ายบริหาร เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเคหสถานอีกประการหนึ่งในการป้องกันมิให้เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือเจ้าพนักงานตำรวจใช้อำนาจโดยอำเภอใจอันอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเคหสถาน ดังที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๓๓ วรรคสอง ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั่นเอง

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าสิทธิเสรีภาพของบุคคลในเคหสถานตามที่บัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานต่อบุคคลที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้ให้การรับรองและคุ้มครองไว้โดยผู้ใดจะมาล่วงละเมิดมิได้

๒. หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในชีวิตและร่างกาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในชีวิตร่างกาย ในมาตรา ๒๘

มาตรา ๒๘ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะมีคำสั่งหรือหมายของศาล หรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคล หรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิ และเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรม จะกระทำมิได้...”

จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า สิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดโดยเฉพาะความสัมพันธ์กับหลักในเรื่อง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) ที่บุคคลใดจะมาล่วงละเมิดไม่ได้โดยเด็ดขาด เว้นแต่จะเป็นการอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย การแสวงหาพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพดังกล่าว

^{๑๔}ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๒

^{๑๕}คณิต ฦ นคร. “บทบาทของศาลในคดีอาญา” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑, ๒๕๔๔. หน้า ๕๕.

เจ้าพนักงานในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐก็ต้องดำเนินการตามหน้าที่โดยระมัดระวังภายในกรอบและขอบเขตของกฎหมายที่ให้ไว้ โดยเฉพาะในปัจจุบันอำนาจของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการดำเนินการตามกฎหมายที่เป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลในร่างกายอยู่หลายกรณีด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการจับ^{๑๖} การค้นตัวบุคคล^{๑๗} หรืออำนาจในการตรวจตัวบุคคล^{๑๘}

เมื่อกล่าวถึงการจับและการค้นตัวบุคคล อันเป็นวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานในทางหนึ่งของเจ้าพนักงานที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพในร่างกายของผู้ถูกจับหรือถูกค้น การใช้อำนาจนี้ก็จะต้องเป็นไปตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งกฎหมายเช่นว่านี้ก็คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการจับ และการค้นตัวของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกล่าวถึงการจับที่ถือเป็นมาตรการที่สำคัญประการหนึ่งในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และเป็นการกระทำที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุดทางหนึ่ง เพราะการจับก่อให้เกิดอำนาจในการควบคุมผู้ถูกจับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ มาตรา ๘๔ มาตรา ๘๔/๑ และมาตรา ๘๗ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้จับมีอำนาจในการค้นตัวผู้ถูกจับ ตามมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง และอำนาจอื่น ๆ อีกหลายประการ^{๑๙}

^{๑๖}ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๘

^{๑๗}ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๕ และมาตรา ๙๓

^{๑๘}ดูประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๒ (๑)

^{๑๙}มีข้อสังเกตว่า แต่เดิมการจับไม่จำเป็นที่จะเป็นการจับโดยมีหมายจับหรือไม่ก็ตามกฎหมายไม่ได้เคร่งครัดว่าจะต้องมีการสืบสวนสอบสวนจนปรากฏพยานหลักฐานก่อนว่า บุคคลที่จะถูกจับนั้น น่าจะได้กระทำความผิดอาญา สังเกตได้จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเดิมก่อนที่จะมีการแก้ไขในมาตรา ๖๖ ที่บัญญัติว่า “ถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มาตามหมายเรียกหรือตามนัด โดยไม่มีข้อแก้ตัวอันควรก็เป็นเหตุที่จะออกหมายจับได้” และมาตรา ๗๘ (๔) บัญญัติว่า “ถ้ามีผู้เสียหายซึ่งร้องทุกข์ไว้แล้วขอให้จับบุคคลใด พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจที่จะจับบุคคลนั้นได้โดยไม่ต้องมีหมายจับ” ด้วยเหตุนี้ ในทางปฏิบัติจึงทำให้มีการจับกุมผู้ต้องหาไว้ก่อนโดยที่ยังไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ แล้วนำผู้ต้องหานั้นมาสอบสวนเอาข้อเท็จจริงในภายหลังหรือที่เรียกว่า “การแสวงหาพยานหลักฐานเอาจากตัวผู้ต้องหา” ซึ่งเป็นการกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ว่า บุคคลมีสิทธิไม่ให้ถ้อยคำอันเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง อันอาจทำให้ตนถูกฟ้องเป็นคดีอาญา ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ จึงได้วางหลักการใหม่ว่า การจับและคุมขังบุคคลใด จะต้องไปขอหมายจับจากศาลก่อนและหมายจับจะออกได้ต่อเมื่อปรากฏพยานหลักฐานตามสมควรว่า ผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา แสดงว่า ก่อนมีการจับกุม พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจะต้องมีข้อมูลหรือพยานหลักฐานเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่า ผู้นั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา แม้รัฐธรรมนูญจะกำหนดให้สามารถออกกฎหมายกำหนดข้อยกเว้นให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจับได้ โดยไม่ต้องมีหมายจับหรือคำสั่งของศาลก็ตาม การกำหนดข้อยกเว้นนั้นก็ต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวด้วย ซึ่งตามมาตรา ๗๘ (๑) - (๔) ที่แก้ไขใหม่ ล้วนแต่เป็น

ในเรื่องของการเข้าค้นตัวบุคคลในที่สาธารณะสถานก็เช่นเดียวกัน แม้การเข้าค้นดังกล่าวกฎหมายจะมีได้บังคับว่าจะต้องผ่านการตรวจสอบโดยศาลด้วยการออกหมายค้นก็ตาม แต่การที่เจ้าพนักงานได้เข้าค้นเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานหรือพยานวัตถุในตัวบุคคล ต่างก็ถือว่าเป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพในร่างกายของบุคคลโดยทางหนึ่งเช่นเดียวกันด้วยเหตุนี้เอง กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยจึงได้กำหนดเงื่อนไขของการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการกระทำที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพดังกล่าว คือ เงื่อนไขของการมี “เหตุอันควรสงสัย” ว่าบุคคลที่จะถูกค้นนั้น มีสิ่งของเพื่อจะใช้ในการกระทำความผิด หรือมีสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด หรือซึ่งมีไว้เป็นความผิดไว้ในครอบครอง เป็นเงื่อนไขของกฎหมายที่จะทำให้เจ้าพนักงานมีอำนาจที่จะดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานจากตัวบุคคลที่กระทบต่อเสรีภาพในร่างกาย ซึ่งก็คือ การถูกตรวจค้นนั่นเอง

๓. หลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกกักหรือดักการสื่อสารโดยมิชอบตามกฎหมายไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ได้บัญญัติหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลเกี่ยวกับ สิทธิเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารไว้ดังนี้ คือ

มาตรา ๓๒ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว

การกระทำอันเป็นการละเมิดหรือกระทบต่อสิทธิของบุคคลตามวรรคหนึ่ง หรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ”

มาตรา ๓๖ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าในทางใด ๆ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วยประการใด ๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากบทบัญญัติดังกล่าว เป็นการวางหลักการคุ้มครองเสรีภาพในการสื่อสาร อันถือว่าเป็นสิทธิส่วนบุคคลหรือเป็นสิทธิในความเป็นส่วนตัว (Right of Privacy) ของบุคคลประเภทหนึ่ง ที่รัฐธรรมนูญได้ให้การรับรองและคุ้มครองเพื่อมิให้ผู้ใดโดยเฉพาอย่างยิ่งที่เจ้าพนักงานของรัฐมักจะใช้วิธีการลักลอบดักฟังทางโทรศัพท์ที่ไม่มีกฎหมายให้อำนาจ^{๒๐} ในประเด็นปัญหานี้แม้ในปัจจุบัน

กรณีให้เห็นได้ชัดว่า มีพยานหลักฐานตามสมควรว่า บุคคลนั้นน่าจะได้กระทำความผิดอาญา ส่วนกรณีที่มีผู้เสียหายร้องขอให้จับโดยแจ้งว่า ได้ร้องทุกข์ไว้แล้ว ตามมาตรา ๗๘(๔) เดิม นั้น เนื่องจากการขัดต่อเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวข้างต้น จึงถูกตัดออกไป ใน ข้อพิจารณาประกอบพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒๒) พ.ศ. ๒๕๔๗. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๔๗). หน้า ๖๘.

^{๒๐}กมลชัย รัตนาสกาวงศ์, และวรวจน์ วิศรุตพิชญ์. รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางในการร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์และการปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง. เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๐. หน้า ๓๘.

อาชญากรรมในความผิดบางประเภทที่รัฐมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เทคโนโลยีในการดักฟังโทรศัพท์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินคดี โดยเฉพาะคดีที่มีลักษณะเป็นองค์กร อาชญากรรมที่เป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ที่สร้างความเสียหายให้กับประเทศชาติเป็นอย่างมาก เช่น องค์กรค้ายาเสพติด องค์กรก่อการร้าย ฯลฯ ก็ตาม แต่ในขณะเดียวกัน หากการใช้อำนาจรัฐ ในการดักฟังโทรศัพท์เป็นไปโดยไม่มีหลักเกณฑ์หรือหลักประกันในการควบคุมการใช้อำนาจนั้นแล้ว สิ่งที่เป็นปัญหาซึ่งอาจตามมาก็คือ การใช้อำนาจรัฐก็จะเป็นไปตามอำเภอใจของเจ้าพนักงานผู้ใช้ อำนาจนั้นเสียเอง อันอาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบ อาชญากรรมให้ต้องได้รับความเสียหายได้ เพราะย่อมเป็นที่รู้กันอยู่ทั่วไปว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมี ความเป็นส่วนตัว ซึ่งอาจเป็นเรื่องของสิทธิในครอบครัวหรือความลับในทางธุรกิจ หรือ เรื่องอื่นใด ก็ตามที่จำเป็นจะต้องปิดเป็นความลับ ด้วยเหตุนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้วาง หลักการที่สำคัญไว้ในเรื่องสิทธิของบุคคลที่จะไม่ถูกตรวจหรือกักหรือเปิดเผยสิ่งสื่อสารที่บุคคล ติดต่อกันโดยมิชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในปัจจุบันส่วนใหญ่ที่มักเป็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่เสมอ ก็คือ การลักลอบดักฟังโทรศัพท์ นั่นเอง

ดังนั้น แม้ในบางกรณีการที่รัฐจะต้องแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ ในการสืบสวนสอบสวน ของคดีความผิดบางประเภทจำเป็นที่จะต้องมีการดักฟังโทรศัพท์เข้ามามีส่วนร่วมในการรวบรวม ข้อมูลเพื่อสืบหาตัวการใหญ่ในองค์กรอาชญากรรมหรือข้อมูลอื่นใดอันสำคัญหรือเพื่อให้ได้มา ซึ่งถ้อยคำที่จะเป็นพยานหลักฐานแก่คดีก็ตาม แต่ในฐานะที่ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ปกครอง โดยหลักนิติรัฐ (Legal State) การที่เจ้าพนักงานของรัฐจะกระทำการใดที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจ^{๒๑} ซึ่งในที่นี้ก็คือ การอนุญาตให้เจ้าพนักงานสามารถทำการ ดักฟังทางโทรศัพท์ได้ ภายใต้กรอบและหลักเกณฑ์ตามกฎหมายที่ออกโดยผ่านความเห็นชอบของ ผู้แทนประชาชนเสมอ

หลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน

จากกรณีที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดในข้างต้นจึงแสดงให้เห็นได้ว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของ เจ้าพนักงานของรัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐ จะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอก็คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) และหลักสิทธิมนุษยชน (Human Rights) ตลอดจนถึงสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของ บุคคลตามที่ถูกรับรองและคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้การแสวงหาพยานหลักฐานมาเพื่อพิสูจน์ ความผิดหรือการแสวงหาข้อมูลเพื่อค้นหาความจริงในขั้นตอนก่อนการพิจารณาจะมีความสำคัญ เป็นอย่างมากต่อระบบของการดำเนินคดีอาญาที่มุ่งเน้นถึงการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมอัน เป็นวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้กฎหมายสารบัญญัติมีประสิทธิภาพในการข่มขู่ ยับยั้ง และเกิดความ ศักดิ์สิทธิ์ให้สมกับเจตนารมณ์ตามหลักในเรื่องของทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในทฤษฎี ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (Crime Control Model) ก็ตาม แต่ทั้งนี้ก็ต้องไม่ลืมว่าหากการ ดำเนินคดีอาญาที่มีลักษณะของการมุ่งเน้นให้น้ำหนักไปที่การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมาก จนเกินไปแล้ว ก็อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนที่บริสุทธิ์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการกระทำที่

^{๒๑}มานิตย์ จุมปา. เรื่องเดิม. หน้า ๗๖.

เกิดขึ้นในภายหลังที่รัฐได้กระทำต่อบุคคลที่เป็นผู้ต้องหาหรือบุคคลที่สามในการแสวงหา พยานหลักฐานโดยมิชอบนั้น มีความร้ายแรงมากกว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในคราวแรก กรณีนี้จะกลับ กลายเป็นว่า บุคคลที่ทำผิดกฎหมายอันละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่เป็นพื้นฐานของหลักสิทธิ มนุษยชนกลับกลายเป็นรัฐนั่นเอง ดังคำกล่าวของ Montesquieu (ค.ศ. ๑๖๘๙-๑๗๕๕) นักคิดคน สำคัญชาวฝรั่งเศสที่ว่า “ไม่มีความเลวร้ายใดที่ยิ่งไปกว่าความเลวร้ายที่ได้กระทำโดยอาศัยอำนาจตาม กฎหมายและในนามของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา”^{๒๒} ซึ่งสิ่งที่เป็นปัญหาตามมา ก็คือ พยานหลักฐานหรือสิ่งที่รัฐได้มาจากการแสวงหาพยานหลักฐานที่เป็นการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนโดยผิดกฎหมายนั้น จะสามารถนำมารับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีนั้น ๆ ได้ หรือไม่ การกระทำของรัฐที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ในฐานะที่เป็นหลักพื้นฐานอย่างหนึ่งของศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ และหลักสิทธิมนุษยชนและไม่ว่าผู้ที่ถูกละเมิดจากการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐใน การแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบนั้นจะเป็นผู้ต้องหาหรือบุคคลใดก็ตาม การกระทำดังกล่าวจะมี ผลต่อหลักการรับฟังพยานหลักฐานเพียงใด ซึ่งในแต่ละประเทศมีพื้นฐานของแนวคิดในการรับฟังหรือไม่ รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการให้น้ำหนักระหว่างคุณค่าของ ทฤษฎีป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม หรือ Crime Control Model กับคุณค่าของทฤษฎีการ ค้ำครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน หรือ Due Process Model^{๒๓}

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันถือหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ดังนี้ ถ้าไม่มีกฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองไม่มีอำนาจกระทำการใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะถ้าดำเนินการไปแล้วอาจกระทบสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เมื่อกฎหมายกำหนดขอบเขต เช่นใด ฝ่ายปกครองก็ใช้กฎหมายไปตามขอบเขตนั้น จะใช้อำนาจเกินกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้

อำนาจตามกฎหมายในการที่ภาครัฐจะเข้าไปดำเนินการใด ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ อำนาจรัฐดังกล่าวจะใช้กับ บุคคลใดได้ก็ต่อเมื่อบุคคลคนนั้นได้มีการกระทำการอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย กล่าวคือ บุคคลใด ก็ตามที่กระทำผิดกฎหมายนั่นเอง บทบัญญัติของกฎหมายที่รัฐได้ออกมาโดยอาศัยอำนาจตาม รัฐธรรมนูญก็จะมีผลให้เจ้าพนักงานสามารถนำกฎหมายเรื่องต่าง ๆ ที่จัดไว้โดยเฉพาะมาดำเนินการ กับบุคคลนั้น ๆ ได้ทันที ทั้งนี้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเป็นการป้องกันและควบคุม อาชญากรรมมิให้เกิดมีขึ้นในสังคม อันจะทำให้สังคมอยู่ได้อย่างปกติสุข ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า อำนาจ ในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่อาจกระทบกระทั่งต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเกิดขึ้น เมื่อมีการกระทำอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย

^{๒๒}Michael A. Caloyannides, Desktop Witness (West Sussex, John Wiley & Sons Ltd., ๒๐๐๒), p.๑. <<http://www.hempfiles.com/quotes/montesquieu.shtml>>

^{๒๓}ดูรายละเอียดใน ความเห็นเกี่ยวกับสถานะของการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มา โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในกระบวนการทางอาญาในกลุ่มประเทศยุโรป (Opinion on the status of illegally obtained evidence in criminal procedures in the Member States of the European Union, <www.eridho.epdr.ucl.ac.be/AVIS%๒๐CFR/Avis๒๐๐๓/CFR.opinion๓-๒๐๐๓.pdf>

ในการใช้อำนาจรัฐตามปกติเป็นเรื่องของเจ้าพนักงานของรัฐ การบัญญัติกฎหมายให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐที่จะใช้อำนาจได้นั้น เป็นไปทั้งเพื่อประโยชน์ของรัฐและเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีกรณีหลายกรณีและเป็นกรณีเป็นการเฉพาะเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งการกระทำนั้นเป็นมาตรการสุดท้ายเพื่อให้ภารกิจของรัฐมีความสมบูรณ์ การใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานของรัฐหรือของพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีต่าง ๆ ที่เป็นการเฉพาะเรื่อง แม้จะเป็น “การกระทำที่ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ” (Tatbestandmassigkeit) เช่น การประหารชีวิต การจับ การประทุษร้ายบุคคลซึ่งจะถูกจับที่ขัดขวางการจับ การค้น การปฏิบัติการในการบังคับคดีแพ่ง เป็นต้น แต่โดยที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้การกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงไม่เป็นการกระทำที่ “ผิดกฎหมาย” (rechtswidrig) เหตุต่าง ๆ ในกฎหมายที่ให้อำนาจนั้น จึงต่างเป็น “เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้” (Rechtfertigungsgrund /Justification) ตามความหมายของกฎหมายอาญา

ในการใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีต่าง ๆ ที่เป็นการเฉพาะเรื่องนั้น กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขรายละเอียดเป็นการเฉพาะไว้ในแต่ละกฎหมาย ซึ่งแน่นอนว่าเงื่อนไขรายละเอียดของแต่ละกฎหมายมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม ในความแตกต่างกันนั้นก็ยังมีหลักทั่วไปที่เป็นเงื่อนไขของความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เหมือนกันอยู่บางประการ หลักทั่วไปที่เหมือนกันมีอยู่ในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ในการที่จะใช้อำนาจรัฐได้นั้น ในเบื้องต้นเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ที่จะกระทำการนั้นเงื่อนไขประการแรกนี้เป็นเงื่อนไขที่เป็นที่เข้าใจกันทั่วไป

๒. เขตอำนาจของเจ้าพนักงาน

ในการที่จะใช้อำนาจรัฐนั้น เจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้อำนาจรัฐภายในเขตอำนาจของตน

คำว่า “เขตอำนาจ” ในที่นี้หมายถึงท้องที่ที่เจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ใดคนหนึ่ง มีอำนาจใช้อำนาจรัฐที่ตนมีอยู่ตามกฎหมายได้

โดยทั่วไปกฎหมายที่บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานของรัฐ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะใช้อำนาจรัฐอย่างใดอย่างหนึ่งได้ จะกำหนดเขตอำนาจของเจ้าพนักงานหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ด้วยอย่างไรก็ตาม ก็มีเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐบางประเภทหรือบางตำแหน่งที่ตามกฎหมายสามารถใช้อำนาจรัฐได้ทั่วราชอาณาจักร เป็นต้นว่า เจ้าพนักงานตำรวจ

๓. เงื่อนไขของการใช้อำนาจรัฐ

เนื่องจากการใช้อำนาจรัฐกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล กฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐในทุกเรื่องจะกำหนดเงื่อนไขสำคัญในทางรูปแบบไว้ในกฎหมาย ซึ่งเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติในทางรูปแบบนั้น ทั้งนี้เพื่อคุ้มครอง

บุคคลผู้ถูกระทบกระเทือนจากการใช้อำนาจรัฐ บทบัญญัติในทางรูปธรรม เช่น จะจับบุคคลได้ จะต้องมีความจำเป็นของศาล^{๒๔} หรือจะบังคับคดีได้จะต้องมีคำพิพากษาของศาล เป็นต้น

ในเรื่องเงื่อนไขนี้ถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างหนึ่ง ซ้อยกเว้นในเรื่องเงื่อนไขถ้าหากจะมีก็จะต้องบัญญัติไว้โดยชัดเจนในกฎหมาย

๔. หลักความละมุนละม่อมและหลักความพอสมควรแก่เหตุ

ในการใช้อำนาจรัฐอันเป็นมาตรการเพื่อให้ภารกิจของรัฐมีความสมบูรณ์นั้น จำต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักความละมุนละม่อม” (Grundsatz des schonendsten Eingriffs) กล่าวคือ ในการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจรัฐกับบุคคลใด เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำต้องกระทำให้กระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้น น้อยที่สุด^{๒๕} ทั้งนี้ เพื่อความเสรีนิยมในการใช้อำนาจรัฐ

นอกจากนี้เพื่อความเสรีนิยมที่สมบูรณ์ในรัฐประชาธิปไตย การใช้อำนาจรัฐของเจ้าพนักงานของรัฐหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของ “หลักความพอสมควรแก่เหตุ” (Verhältnismässigkeitsgrundsatz) อีกด้วย กล่าวคือ การใช้อำนาจรัฐต้องเป็นการกระทำที่ไม่เกินความจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งเรื่อง^{๒๖}

อำนาจเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามกฎหมายยาเสพติดเป็นอำนาจที่มาจากรัฐธรรมนูญ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันเป็นไปตามหลัก “นิติธรรม” ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพ ในชีวิตร่างกาย ในเคหสถาน ความเป็นส่วนตัว ในทรัพย์สิน ในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นความจำเป็นที่ภาครัฐต้องกระทำการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อยังให้เกิดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่เป็นปัญหาสำคัญและมีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยในรายละเอียดจะมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดหลายฉบับ เพื่อเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญ อันเป็น “เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้” รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการและข้อยกเว้นไว้ในมาตรา ๒๖ ดังนี้

มาตรา ๒๖ “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคล ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีนี้รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุมเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

ตามความในมาตรา ๒๖ แสดงให้เห็นแนวทางของรัฐธรรมนูญดังนี้

^{๒๔}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๗๘

^{๒๕}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๙๙ และดู คณิต ฅ นคร. เรื่องเดิม. หน้า ๑๙๑ - ๑๙๓.

^{๒๖}ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๖, ๘๗ และดู คณิต ฅ นคร. เรื่องเดิม. หน้า ๓๔๔ - ๓๕๒.

หลักการการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้ องค์การของรัฐทุกประเภท เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ จะต้องปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจ บังคับตามกฎหมายหรือตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับใด ๆ หรือการตีความหมายที่มีผลกระทบต่อ ประชาชน จะต้องตระหนักและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญนี้ รับรองไว้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย แม้บุคคลจะถึงแก่ความตายไปแล้วศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พึงได้รับความเคารพเช่นกัน หลักประกันนี้เป็นไปตามหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ค.ศ. ๑๙๔๘

ข้อยกเว้น เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งต้องไม่กระทบกระเทือน สาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพนั้น มาตรา ๒๖ มีเจตนารมณ์กำหนดเงื่อนไขการจำกัดสิทธิและ เสรีภาพของบุคคล เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ป้องกันมิให้รัฐดำเนินการใด ๆ เพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควรและกระทบสาระสำคัญแห่งสิทธิและ เสรีภาพเงื่อนไขของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลมี ๕ ประการ ดังนี้

๑. ต้องอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของกฎหมาย และระบอบบทบัญญัติกฎหมายที่ให้ อำนาจ

๒. จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เฉพาะเพื่อการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๓. จำกัดสิทธิและเสรีภาพได้เท่าที่จำเป็น

๔. จะกระทบสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพไม่ได้

๕. มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป

การรับฟังพยานหลักฐานเป็นขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและ มีความสำคัญยิ่งต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศ ที่มีระบบกฎหมายเน้นหนักไปในทางรูปแบบกระบวนการนิติธรรม ถึงแม้ว่ารูปแบบนี้จะเป็นรูปแบบใน อุดมคติที่นักนิติศาสตร์แสวงหา และรูปแบบนี้ยังไม่มีกระจ่างอยู่ในตัวเองว่ามีความหมายเพียงใด ก็ตาม แต่ความหมายในแง่หนึ่งซึ่งได้รับการยอมรับกันแล้วนั้น หมายถึง การที่บรรดาผู้บัญญัติ กฎหมายอาญา ผู้บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอาญา ผู้ใช้กฎหมายอาญาจะต้องเคารพต่อ กฎหมายด้วย จะไม่ยอมให้มีการฝ่าฝืนส่วนใดส่วนหนึ่งของกฎหมายเพื่อบังคับการให้เป็นไปตาม กฎหมาย ส่วนอื่น ๆ ซึ่งหมายความว่า ในการที่รัฐหรือเจ้าพนักงานของรัฐจะกระทำการใดก็ตาม ยึดถือ กฎหมายสารบัญญัติ (Substantive Law) ของรัฐโดยเคร่งครัด และรัฐหรือเจ้าพนักงานของ รัฐนั้นก็ต้องปฏิบัติตาม^{๒๗}

ฉะนั้น โดยนัยนี้หากเจ้าพนักงานของรัฐได้แสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้วิธีการอันมิชอบ อันเป็นการล่วงละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนแล้ว ศาลซึ่งเป็นผู้ใช้กฎหมายและบังคับการให้ เป็นไปตามกฎหมายอาญา ก็ไม่อาจที่จะยอมรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบนั้นได้ ซึ่งจะมีผลเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนด้วย

^{๒๗}Verman Rich. Law and The Administration of Justice. (New York: John Wiley & Sons, Inc., ๑๙๗๕). p.๑๖ - ๑๗.

การรับฟังพยานหลักฐาน (Admissibility of Evidence)

การรับฟังพยานหลักฐาน หมายถึง ขั้นตอนในการที่ศาลจะวินิจฉัยหรือคัดเลือกว่า พยานหลักฐานชิ้นใดสามารถนำสืบหรือนำเข้าสู่สำนวนได้โดยชอบด้วยกฎหมาย^{๒๘} ซึ่งแตกต่างกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

ในการรับฟังพยานหลักฐานของศาลนั้นมีได้หมายความว่า หากพยานหลักฐานชิ้นใดได้ถูกเสนอต่อศาลแล้ว ศาลจะรับฟังพยานหลักฐานชิ้นนั้น ๆ ได้เสมอไป ทั้งนี้เพราะพยานหลักฐานที่ศาลจะรับฟังได้นั้นมีหลักเกณฑ์อันเป็นข้อจำกัดกล่าวคือ ในเบื้องต้น พยานหลักฐานนั้นต้องเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นแห่งคดีเสียก่อน^{๒๙} กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องเป็นพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ หรือเป็นพยานหลักฐานอันเกี่ยวกับเหตุลดโทษ หรือเหตุบรรเทาโทษหรือเหตุอันควรรอการลงโทษก็ได้ หากพยานหลักฐานชิ้นใดไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือไม่ตรงประเด็นดังกล่าวแล้วย่อมเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้โดยตัวเอง ซึ่งในการพิจารณาว่าพยานหลักฐานชิ้นใดเกี่ยวข้องกับประเด็นหรือไม่นั้น เป็นเรื่องของการใช้เหตุผลทางตรรกวิทยา แต่ถ้าพิจารณาได้ในเบื้องต้นว่า พยานหลักฐานนั้นเกี่ยวกับประเด็นแล้ว กรณีก็ยังอยู่ในบังคับแห่งกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐานด้วย หากมิได้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนี้แล้ว พยานหลักฐานนั้นแม้จะเกี่ยวกับประเด็นก็รับฟังไม่ได้ กล่าวโดยสรุปก็คือ พยานหลักฐานที่รับฟังได้หมายถึง พยานหลักฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีและไม่ถูกห้ามรับฟังโดยกฎหมายหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ

กฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน คือบัญญัติว่าพยานหลักฐานอย่างไรรับฟังได้หรือไม่ได้ หรืออีกนัยหนึ่งเป็นการกำหนดว่าพยานหลักฐานใดนำสืบได้พยานหลักฐานใดนับสืบไม่ได้ หลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานอาจพิจารณาได้ทั้งทางด้านปฏิฐานอันเป็นทางรับหรืออาจพิจารณาทางด้านปฏิเสธก็ได้ เช่น หลักที่ว่าพยานหลักฐานต้องเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดี อาจกล่าวในทางรับว่าพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงในประเด็นรับฟังได้ หรืออาจกล่าวในทางปฏิเสธว่าพยานหลักฐานนอกประเด็นหรือไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นรับฟังไม่ได้^{๓๐} เป็นต้น

หลักในเรื่องการนำสืบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีนี้เป็นหลักสากล ตรงกับกฎหมายคอมมอนลอว์เรื่อง Relevancy กล่าวคือ ในระบบการพิจารณาคดีเพื่อรับฟังพยานหลักฐานจากคู่ความนั้นไม่มีระบบการพิจารณาคดีใดในโลกที่จะยอมให้คู่ความนำเสนอพยานหลักฐานต่อศาลได้โดยไม่จำกัด ศาลย่อมต้องการที่จะรับฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องในคดีเท่านั้น^{๓๑} คู่ความจะถือโอกาสระบาย

^{๒๘}โสภณ รัตนกร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๔๔). หน้า ๕๓, ๑๔๗.

^{๒๙}คณิง ภาไชย. พยาน ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๓). หน้า ๔๗.

^{๓๐}โสภณ รัตนกร. เรื่องเดิม. หน้า ๕๓.

^{๓๑}เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ห้ามนำสืบนี้ในคดีอาญาเคยมีคำพิพากษาฎีกาที่ ๖๓๓/๒๔๗๕ วินิจฉัยว่า “จำเลยถูกฟ้องฐานอนาจารโจทก์ต่อหน้าธารกำนัลโดยจับนมโจทก์ จำเลยจะขอนำสืบว่า

เรื่องราวต่าง ๆ ให้ศาลรับรู้ไม่ได้ การพิจารณาว่าพยานหลักฐานใด เกี่ยวถึงข้อเท็จจริงในคดีส่วนใหญ่ พิจารณาจากประเด็นข้อพิพาทเป็นหลัก ซึ่งกฎหมายคอมมอนลอว์เรียกว่า Materiality หรือ In Issue สำหรับพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทนี้อาจมีปัญหาวนให้คิดว่า ในคดีอาญามีประเด็น เพียงว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น และจำเลยเป็นผู้กระทำผิดหรือไม่ จึงอาจทำให้สงสัยได้ว่า คู่ความจะเสนอพยานหลักฐานเพื่อประกอบดุลพินิจในการลงโทษได้หรือไม่ ปัญหาดังกล่าวนี้อาจมีหลักการ การลงโทษผู้กระทำผิดนั้นเกี่ยวเนื่องกับการวินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิด ดังนั้นพยานหลักฐานที่ นำเสนอเพื่อประกอบดุลพินิจในการลงโทษจึงรับฟังได้^{๓๒}

๑. การรับฟังพยานหลักฐานกับทฤษฎีรูปแบบกระบวนการยุติธรรมทาง อาญา

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ในสังคมประชาธิปไตยนั้นประสิทธิภาพในการ ป้องกันอาชญากรรมมิใช่เป้าหมายเพียงประการเดียวของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หากแต่ยังมี สิ่งซึ่งสำคัญอย่างเท่าเทียมกันก็คือ การให้ความคุ้มครองต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหา อย่างเพียงพอ คำกล่าวนี้อาจจะได้รับการยอมรับในทางวิชาการแต่ก็มักก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ เสมอ ๆ เนื่องจากความขัดแย้งของค่าอันเป็นพื้นฐานของระบบความยุติธรรมทางอาญา ๒ ประการ อันได้แก่ ค่าของสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลและค่าของประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย กล่าวคือ ในขณะที่ผู้ถูกกล่าวหาในอารยประเทศจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและโดย ยุติธรรม ในขณะเดียวกันสังคมก็มีสิทธิอันชอบธรรมที่จะจับกุมและนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ ด้วยเหตุ นี้จึงเป็นการยากสำหรับผู้บัญญัติกฎหมายและกำหนดนโยบายที่จะสร้างความสมดุลอย่างเหมาะสม ระหว่างค่า ๒ ประการดังกล่าว

ศาสตราจารย์ เฮอร์เบิร์ต แพคเกอร์ (Professor Herbert Packer) นักอาชญา วิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงรูปแบบของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่แตกต่างกันอย่างตรงข้าม ไว้ ๒ รูปแบบ^{๓๓} คือ The Crime Control Model และ The Due Process Model

ทั้งนี้ แต่ละรูปแบบต่างก็มีเหตุผลสนับสนุนแนวคิดของตนเอง ซึ่งอาจพิจารณา รายละเอียดได้ดังนี้

๑. The Crime Control Model

รูปแบบนี้อาจกล่าวในภาษาไทยได้ว่า “รูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรม เป็นสำคัญ”^{๓๔} รูปแบบนี้ถือว่าการควบคุมปราบปรามอาชญากรรมเป็นหน้าที่อันสำคัญที่สุด

เคยจับนมโจทก์มาแล้วและโจทก์เป็นหญิงเสเพล ศาลไม่อนุญาตเพราะข้อที่จำเลยขอสืบนั้นมุ่งประจานโจทก์ แม้ได้ความจริงจำเลยก็ไม่พินิจเพราะการกระทำอนาจารต่อหน้าธารกำนัลจะอ้างความยินยอม ให้พินิจไม่ได้”

^{๓๒}พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ยูแพด จำกัด, ๒๕๓๘). หน้า ๑๐๖ - ๑๑๓.

^{๓๓}Herbert Packer. *The Limit of the Criminal Sanction*. (California : Stanford University Press, ๑๙๖๘). p.๑๔๙ - ๑๗๓.

ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การที่จะรักษาความสงบสุขของสังคมไว้ได้จะต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนากระบวนการดำเนินการต้องเป็นไปอย่างรวดเร็ว เฉียบพลัน ภารกิจที่จำเป็นในการจัดการผู้กระทำผิดคือ ภารกิจของตำรวจ เกี่ยวกับรูปแบบดังกล่าวนี้ มีผู้อธิบายว่า

คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงซึ่งเข้ามาสู่ระบบความยุติธรรมตามทฤษฎีนี้จะดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอไม่หยุดชะงัก ดังนั้นจึงมีผู้เรียกว่า กระบวนการกลั่นกรอง (Screening Process) ในแต่ละขั้นตอนดังนี้ การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสืบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องศาล การพิจารณาคดี การพิพากษาลงโทษ ผู้กระทำผิดและการปลดปล่อยจำเลย ขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ

ส่วนการกลั่นกรองคดีจะดำเนินตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นตามลำดับและวิธีการที่ถือว่ามีประสิทธิภาพมากที่สุดได้แก่ การวินิจฉัยคดีให้เสร็จสิ้นไปตั้งแต่ขั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการ อาทิเช่น ผู้ต้องหาที่มีพยานหลักฐานอ่อน หรือพยานหลักฐานไม่เพียงพอที่จะลงโทษได้หรือไม่ทราบแน่ชัดว่ากระทำผิดก็ให้ปล่อยตัวไปแทนที่จะนำตัวผู้ต้องหาดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ จนเสร็จสิ้นกระบวนการแล้วศาลพิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยไป เป็นต้น

ในกรณีที่ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์เขาก็จะถูกกลั่นกรองออกไป ส่วนผู้ที่กระทำผิดก็ถูกดำเนินคดีอย่างรวดเร็ว ทฤษฎีนี้เชื่อว่าตำรวจและอัยการสามารถที่จะวินิจฉัยความถูกต้องของขั้นตอนได้ ความมุ่งหมายของทฤษฎีนี้ก็คือขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมจะต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และต้องยอมรับว่าการค้นหาข้อเท็จจริงในขั้นตำรวจและอัยการเพียงพอที่จะเชื่อถือได้^{๓๔}

จากแนวคิดของรูปแบบแรกนี้จะเห็นได้ว่าเน้นหนักที่การควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมอย่างเต็มที่ ส่วนเรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นถือว่าเป็นเรื่องรองลงไป

๒. The Due Process Model

รูปแบบนี้มีผู้เรียกในภาษาไทยว่า “รูปแบบที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญ”^{๓๖} บางครั้งก็เรียกว่า “รูปแบบที่ยึดถือการคุ้มครองเสรีภาพของประชาชน” หรือ “ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม”^{๓๗} ซึ่งความหมายแห่งถ้อยคำต่างก็ใกล้เคียงกัน

รูปแบบกระบวนการนิติธรรมนี้เป็นรูปแบบที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญ ดังนั้นอำนาจของเจ้าพนักงานและกระบวนการของรัฐจะต้องถูกควบคุมต่อต้านการใช้

^{๓๔}สุพิศ ประณีตพลกรัง. “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์กรตุลาการในชั้นการพิจารณา : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยและสหรัฐอเมริกา”. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘). หน้า ๑๑ - ๑๒.

^{๓๕}ประธาน วัฒนพานิช. “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม”. วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ ๙ (ฉบับที่ ๒), กันยายน-พฤศจิกายน ๒๕๒๐. หน้า ๑๕๑.

^{๓๖}สุพิศ ประณีตพลกรัง. เรื่องเดิม. หน้า ๓๒.

^{๓๗}ประธาน วัฒนพานิช. เรื่องเดิม. หน้า ๑๕๒.

อำนาจโดยไม่ชอบ โดยการจำกัดอำนาจของรัฐซึ่งกล่าวได้ว่ารูปแบบนี้มีค่านิยมในเรื่องความเป็นธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรมที่ตรงกันข้ามกับรูปแบบแรก

ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าอุดมการณ์ของทฤษฎีนี้แตกต่างจากทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม แต่ทว่าทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมยึดถือหลักกฎหมายหรือหลักนิติธรรมมากกว่าความคิดในเรื่องการควบคุมอาชญากรรมนั้นจะมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการค้นหาข้อเท็จจริงซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการหรือฝ่ายปกครองจะเชื่อถือได้เพียงใด เพราะวิธีปฏิบัติของตำรวจและอัยการเป็นการดำเนินงานในที่รโหฐาน ซึ่งอาจจะใช้วิธีการล่อลวง ชูเชิญ และการสร้างพยานหลักฐานขึ้นใหม่ได้ ดังนั้น แนวความคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมจึงไม่เห็นพ้องด้วยการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม และต้องการให้มีการพิจารณาคดี หรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรมทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายต่อหน้าองค์กรคณะผู้พิพากษาที่เป็นกลางไม่ลำเอียงเข้ากับฝ่ายใด^{๓๘}

เมื่อพิจารณาแนวคิดของรูปแบบทั้งสองแล้วจะเห็นได้ว่า ต่างก็มีเป้าหมายหลักที่ตรงกันคือ มุ่งที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมเป็นส่วนรวม แต่วิถีทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายหลักนั้นแตกต่างกันซึ่งความแตกต่างระหว่างความคิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมและการควบคุมอาชญากรรมอยู่ที่วิธีปฏิบัติหรือวิธีพิจารณาความ (Procedure) ในทางทฤษฎีความคิดทางด้านการควบคุมอาชญากรรมอาจเป็นผลทำให้สังคมยอมรับการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่บางประการ เช่น การจับกุมโดยมิชอบ การค้นโดยมิชอบ การสอบสวนโดยใช้กำลังบังคับ ชูเชิญ และล่อลวงหรืออื่น ๆ ส่วนกระบวนการนิติธรรมเน้นทางด้านข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเมิดกฎหมาย ศาลจะใช้ดุลพินิจให้ปล่อยตัวจำเลยหรือให้พิจารณาคดีใหม่ได้^{๓๙}

การแยกรูปแบบกระบวนการทางอาญาออกเป็น ๒ รูปแบบดังกล่าวนี้อาจกล่าวได้ว่าไม่มีระบบกฎหมายของประเทศใดที่ปฏิบัติตามแนวความคิดของรูปแบบทั้งสอง แบบใดแบบหนึ่งเพียงแบบเดียว แม้ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้ยึดถือปฏิบัติรูปแบบดังกล่าวนี้ รูปแบบกระบวนการทางอาญาที่ใช้กันอยู่จริงจะเป็นแบบผสมผสานรูปแบบทั้งสองเข้าด้วยกัน แต่มีข้อน่าสังเกตว่า รูปแบบกระบวนการนิติธรรม อาจเป็นระบบในอุดมคติที่นักนิติศาสตร์แสวงหา ซึ่งกระบวนการทางอาญาของสหรัฐอเมริกานั้นอาจกล่าวได้ว่ามีหลักการใกล้เคียงกับแนวความคิดทางรูปแบบกระบวนการนิติธรรมมากกว่าระบบของประเทศอื่น^{๔๐}

การจะกล่าวว่าการกฎหมายของประเทศใดใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งใน ๒ รูปแบบ ดังที่ศาสตราจารย์เฮอร์เบิร์ต แพคเกอร์ จำแนกไว้ นั้น ไม่น่าจะกล่าวเช่นนั้นได้ ทั้งนี้เพราะในการดำเนินคดีอาญาของประเทศใดก็ตามจะต้องเป็นเรื่องของความขัดแย้งกันระหว่างประโยชน์รัฐ (Public Interest) และประโยชน์เอกชน (Individual Interest) อยู่ตลอดเวลา ซึ่งประโยชน์รัฐ ในที่นี้คือ ความสงบเรียบร้อย

^{๓๘}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๕๒.

^{๓๙}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๕๓.

^{๔๐}เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

ภายในรัฐ ส่วน ประโยชน์เอกชน ก็คือ สิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั่นเอง^{๔๑} ดังนั้น ในเนื้อหาของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศจึงต้องเป็นเรื่องของการประสานระหว่างประโยชน์ ๒ ประการดังกล่าวนี้ เพื่อให้เกิดความสมดุลกันซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่ากฎหมายของประเทศใดจะให้ความสำคัญต่อประโยชน์ประการใดมากกว่ากัน หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ไม่มีอารยประเทศใดที่ใช้รูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญหรือรูปแบบกระบวนการนิติธรรมอย่างแท้ ๆ แต่จะต้องมีการผสมผสานกันอยู่ เพียงแต่ว่าจะเน้นหนักไปในรูปแบบใดมากกว่ากันเท่านั้นเอง

สำหรับรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้น เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วจะเห็นได้ว่า ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติภารกิจอย่างกว้างขวาง เช่น การออกหมายจับ หมายค้น สามารถออกได้โดยองค์กรของตำรวจเองซึ่งเป็นการมุ่งถึงความรวดเร็วเด็ดขาดและคล่องตัวและในทางปฏิบัติก็มีการเน้นหนักที่ความเฉียบพลันการปราบปรามอย่างเด็ดขาดเป็นหลัก จึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยเน้นหนักไปในทางรูปแบบที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกันก็มีหลักการในทางรูปแบบกระบวนการนิติธรรมอยู่บ้าง เช่น การสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้นการปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาจึงต้องคำนึงถึงฐานะความเป็น “ประธาน” ในคดีด้วย กล่าวคือ ไม่ถือว่าจำเลยคือวัตถุ (Object) แห่งการถูกชักฟอกอีกต่อไป

๒. พยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟัง

พยานหลักฐานที่ต้องห้ามมิให้รับฟังแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ พยานหลักฐานที่ต้องห้ามโดยกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐาน กับพยานหลักฐานที่ต้องห้ามโดยว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน^{๔๒}

๑. พยานหลักฐานที่ต้องห้ามโดยกฎหมายว่าด้วยการยื่นพยานหลักฐาน เช่น ก่อนการสืบพยานจะต้องมีการยื่นบัญชีระบุพยานล่วงหน้า หรือการส่งสำเนาเอกสารล่วงหน้า เป็นต้น

๒. พยานหลักฐานที่ต้องห้ามโดยกฎหมายว่าด้วยการรับฟังพยานหลักฐาน เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ตามลักษณะหรือคุณค่าของพยานเอง พยานหลักฐานที่ต้องห้ามตามข้อนี้เป็นการจำกัดอำนาจศาลในการรับฟังพยานหลักฐาน ซึ่งตามกฎหมายพยานหลักฐานของอังกฤษแต่เดิมส่วนใหญ่จะมีกฎห้ามรับฟังพยานหลักฐาน (Exclusionary Rules)^{๔๓} ทั้งนี้ เพราะปัจจัย ๓ ประการ คือ การพิจารณาคดีโดยใช้ระบบลูกขุน (Jury) การที่พยานจะต้องสาบานตัว และการพิจารณาคดีใช้ระบบคู่กรณี (Adversary System) นอกจากนั้น ยังกล่าวกันว่าจะมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จ จึงมีกฎเกณฑ์ควบคุมการรับฟังพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัดสำหรับ

^{๔๑} คณิต ธิ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๙). หน้า ๑๑๕.

^{๔๒} โสภณ รัตนกร. เรื่องเดิม. หน้า ๖๕.

^{๔๓} The Exclusionary Rule ตามความเข้าใจของนักกฎหมายอเมริกันมักจะเน้นในเรื่องพยานหลักฐานที่ได้มาโดยวิธีการอันมิชอบ โดยถือว่าเป็นหลักคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ.

พยานหลักฐานที่ต้องห้ามประเภทนี้ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่^{๔๔}

๒.๑ พยานซึ่งไม่สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๕ (๑))

๒.๒ พยานหลักฐานที่ฟุ่มเฟือย ประวิงคดี หรือไม่เกี่ยวกับประเด็น (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๘๖ วรรคสอง)

๒.๓ พยานหลักฐานที่ต้องห้ามโดยกฎหมายปิดปาก (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๑๔๘, ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๓๙ (๔), ๔๖)

๒.๔ การนำสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร และนำสืบเพิ่มเติมตัดทอนเปลี่ยนแปลง แก้ไขเอกสาร (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๔)

๒.๕ พยานหลักฐานชั้นสอง อันได้แก่ สำเนาเอกสาร และพยานบอกเล่า (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๙๓, ๙๕ (๒))

๒.๖ จำเลยไม่อาจเป็นพยานโจทก์ในคดีอาญา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๓๒)

๒.๗ พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ พยานหลักฐานในข้อนี้อาจแบ่งพิจารณาได้ ๒ กรณี คือ

๒.๗.๑ พยานหลักฐานที่มีได้เกิดขึ้นโดยสมัครใจ อันเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๔, ๑๓๕ และ ๒๒๖

๒.๗.๒ พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบประการอื่น เช่น พยานหลักฐานที่ได้มาจากการจับ คั่น ยึด โดยมิชอบ

ในปัจจุบันพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๖ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีความเห็นของนักกฎหมายหลายท่านที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

อาจารย์ยิ่งศักดิ์ กฤษณะจินดา มีความเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ เป็นเรื่องของการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย^{๔๕}

ศาสตราจารย์ โสภณ รัตนากร มีความเห็นว่า พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบนั้น ความไม่ชอบอาจมีความร้ายแรงไม่เท่ากัน บางกรณีเป็นการผิดกฎหมาย บางกรณีเพียงแต่ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย บางกรณีเพียงแต่ไม่เป็นธรรม หรือ เอาเปรียบจำเลยเท่านั้น การที่จะรับฟังพยานหลักฐานเหล่านั้นหรือไม่ จึงน่าจะต้องพิจารณาถึงความร้ายแรงดังกล่าวด้วย^{๔๖}

^{๔๔}โสภณ รัตนากร. เรื่องเดิม. หน้า ๕๕.

^{๔๕}ยิ่งศักดิ์ กฤษณะจินดา, วุฒิพงษ์ เวชยานนท์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, ๒๕๔๑). หน้า ๕๗๑.

^{๔๖}โสภณ รัตนากร. เรื่องเดิม. หน้า ๑๘๘.

ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร มีความเห็นว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ ได้วางหลักการไว้ว่า พยานหลักฐานทุกชนิดสามารถรับฟังได้ เว้นแต่จะเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ^{๔๗}

รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ มีความเห็นว่า หากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้ทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายที่มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ผลก็คือ หากได้พยานวัตถุ หรือพยานเอกสารมาจากการจับ หรือการค้นที่มีขอบดังกล่าวพยานหลักฐานเหล่านั้นก็จะ “รับฟัง” มิได้^{๔๘} เพราะกรณีดังกล่าวศาลจะใช้ดุลพินิจไม่ได้เลย^{๔๙}

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล มีความเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๒๒๖ มีขึ้นทั้งนี้ เพื่อให้ศาลปฏิเสธการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบศาลจึงมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยแท้^{๕๐} และพยานหลักฐานต่าง ๆ ที่จะนำมาอ้างได้นี้ ไม่ว่าจะเป็นพยานประเภทใดก็ตาม จะต้องเป็นพยานที่ได้มาโดยบริสุทธิ์^{๕๑}

อาจารย์พรเพชร วิชิตชลชัย มีความเห็นว่า พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (Illegally obtained evidence) เป็นหลักการของกฎหมายมหาชนที่มุ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไม่ให้ถูกล่วงละเมิดโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนคุณค่าของพยานหลักฐานประเภทนี้ เช่น อาวุธปืนของกลาง ที่ได้จากการค้นโดยมิชอบก็ดี ถ้อยคำของบุคคลที่ไปแอบดักฟังทางโทรศัพท์ที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายก็ดี ไม่ได้มีคุณค่าในทางพยานหลักฐานลดน้อยลงในเรื่องความน่าเชื่อถือแต่อย่างใด ดังนั้น ความพยายามในการโยงเรื่องพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบกับได้มาโดยมิชอบเข้าด้วยกันจึงน่าจะไม่ต้อง^{๕๒}

ศาสตราจารย์ เข้มชัย ชูติวงศ์ มีความเห็นว่า สำหรับกฎหมายไทย แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ จะห้ามรับฟังพยานชนิดที่ “เกิดขึ้น” โดยมิชอบ แต่ก็ได้หมายรวมถึง พยานที่ “เกิดขึ้น” โดยชอบแต่ “ได้มา” โดยมิชอบ^{๕๓}

อาจารย์ ธีสุทธิ์ พันธุ์ฤทธิ์ มีความเห็นว่า ตามกฎหมายไทยมาตรา ๒๒๖ วางหลักทั่วไปให้รับฟังพยานหลักฐานซึ่งน่าจะพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของจำเลยได้ เว้นแต่

^{๔๗}คณิต ฒ นคร. เรื่องเดิม. หน้า ๗๒.

^{๔๘}เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในชั้นตอนก่อนการพิจารณา. พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : จีริชการพิมพ์, ๒๕๔๙). หน้า ๑๕.

^{๔๙}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๗.

^{๕๐}สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “แถลงการณ์เรื่อง การดักฟังทางโทรศัพท์”, รพีสาร. ปีที่ ๔ (ฉบับที่ ๑๔), มกราคม-มีนาคม, ๒๕๓๙. หน้า ๓๖.

^{๕๑}สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง. พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๙). หน้า ๓๓๓.

^{๕๒}พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเกนโกรวจจำกัด, ๒๕๔๒). หน้า ๔๑๒.

^{๕๓}เข้มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๔๗). หน้า ๒๕๓.

พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นโดยมิชอบเท่านั้น มาตรา ๒๒๖ ตอนท้ายนี้ เป็นข้อยกเว้นในการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งต้องตีความอย่างเคร่งครัด จำกัดอยู่ในเฉพาะแต่ที่บัญญัติอยู่ในตัวบทเท่านั้นจะขยายความให้นอกเหนือจากที่ปรากฏในตัวบทมิได้ โดยข้อความในตัวบทเองไม่มีบทบัญญัติถึงการห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานซึ่งได้มาโดยมิชอบจึงต้องเข้าใจว่า กฎหมายไม่ห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบแต่อย่างใด ทั้งนี้ตามกฎหมายไทยได้มีการแยกปัญหาการได้มาซึ่งพยานหลักฐานกับปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานออกจากกันโดยการได้มาอย่างไรวินิจฉัยไม่เป็นข้อสำคัญในขั้นตอนการรับฟังพยานหลักฐาน

กรณีลักษณะของคดียาเสพติดหรืออาชญากรรมยาเสพติด ซึ่งเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจประเภทหนึ่งสร้างเงินได้อย่างมหาศาล จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้คนเข้ามากระทำความผิด โดยคิดว่าเสี่ยงเพียงครั้งเดียวจะทำให้ร่ำรวยไปตลอดชีวิต และเงินที่ได้จำนวนมหาศาลนี้ถูกนำไปสร้างอิทธิพลให้แก่ผู้กระทำความผิด เงินเหล่านี้ยังเป็นตัวขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเพราะอาจนำไปให้หรือเป็นสินบนแก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ขบวนการอาชญากรรมของตน ถ้าไม่มีเงินเหล่านี้มาจุนเจือก็จะทำให้ขบวนการอาชญากรรมไม่อาจคงอยู่ได้ นอกจากนั้นเงินส่วนหนึ่งจะนำไปใช้เป็นตัวหนุนในการค้าหรือผลิตยาเสพติด เพราะในการซื้อขายยาเสพติดแต่ละครั้งจะต้องใช้เงินสดจำนวนมาก ถ้าไม่มีเงินสดก็ซื้อไม่ได้ จะใช้บัตรเครดิตก็ทำไม่ได้ สรุปได้ว่าอาชญากรรมยาเสพติดมีลักษณะพิเศษ ดังนี้^{๕๔}

ประการแรก อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่มีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเป็นขบวนการ ซึ่งบุคคลที่อยู่เบื้องหลังที่แท้จริงมักจะเข้าสู่กระบวนการบังคับใช้กฎหมายได้ยาก มีการตัดตอนกัน ผู้กระทำความผิดที่ถูกจับเป็นเพียงตัวเล็กตัวน้อย

ประการที่สอง อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง มักเป็นมูลเหตุให้เกิดการตัดสินใจที่จะกระทำความผิดได้ง่ายจากเงินได้มหาศาลกับการเสี่ยงเพียงครั้งเดียวหรือสองครั้ง ก่อให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะตัวตายตัวแทนขึ้นมา

ประการที่สาม อาชญากรรมยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติด้วย ผู้กระทำความผิดมักจะหาทางที่จะผันแปรทรัพย์สินของตนเองให้พ้นจากการถูกจับกุมเพราะผู้กระทำความผิดทราบว่สถาบันการเงินเป็นแหล่งในการให้ข้อมูลกับหน่วยงานของรัฐ ระยะเวลาที่ปรากฏนี้มีการนำเอาทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปใช้โดยไม่ผ่านสถาบันการเงิน เช่น นำเงินที่ได้จากการค้ายาบ้าไปซื้อรถยนต์คันที่ หรือไปซื้อทองรูปพรรณหรืออัญมณี หรือซื้อสัตว์เศรษฐกิจทั้งหลาย เช่น จระเข้ นกกระเจอกเทศ เป็นต้น

ประการที่สี่ อาชญากรรมยาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่จำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการดำเนินการ เช่น ใช้มาตรการสมคบกันกระทำความผิด การผลักภาระการพิสูจน์ให้แก่จำเลย การล่อให้กระทำความผิด มาตรการควบคุมการนำส่ง การดักฟังทางโทรศัพท์ การคุ้มครองพยาน การชะลอการฟ้อง การต่อรองคำรับสารภาพ เป็นต้น

^{๕๔}วีระพงษ์ บุญโญภาส, “การสัมมนาประชาพิจารณ์ ณ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เรื่องการปรับปรุงแก้ไขวิธีการพิจารณาคดียาเสพติด,” กรุงเทพมหานคร ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๖.

นอกจากนั้น อาชญากรรมยาเสพติดยังมีลักษณะพิเศษที่สำคัญอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ คดีอาญาทั่วไปมักจะปรากฏตัวผู้เสียหายอย่างชัดเจน เช่น ผู้เสียหายในความผิดฐานลักทรัพย์ วิวางทรัพย์ ชิงทรัพย์ หรือปล้นทรัพย์ คือเจ้าของหรือผู้ครอบครองทรัพย์ ผู้เสียหายในความผิดฐานทำร้ายร่างกาย คือ ผู้ถูกทำร้าย สำหรับคดียาเสพติดเป็นคดีที่ปราศจากผู้เสียหาย ผู้เสพซึ่งเป็นเหยื่อของยาเสพติดจะได้รับผลร้ายจากยาเสพติด โดยสภาพแล้วควรจะเป็นผู้เสียหายแต่ก็กลายเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น ไม่ว่าผู้ผลิต จำหน่าย มีไว้ในครอบครอง และผู้เสพ ซึ่งยาเสพติดให้โทษ จึงเป็นผู้กระทำความผิดหมดทุกคน แม้กระทั่งเจ้าพนักงานหากมียาเสพติดไว้ในครอบครองก็จะมี ความผิด ดังนั้น การดำเนินคดียาเสพติดจึงต้องมีมาตรการคุ้มครองเจ้าพนักงานทางกฎหมาย เช่น การอำพราง ล่อซื้อ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า จากลักษณะของอาชญากรรมยาเสพติดที่มีความพิเศษแตกต่างจาก อาชญากรรมอื่น ๆ ดังกล่าวข้างต้น ในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาจะพบว่าในการสืบสวนจับกุม ผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดหากจะจับกุมบุคคลหนึ่งบุคคลใดในการกระทำความผิดเพียงขั้นตอนหนึ่ง ขั้นตอนใด ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะจับกุมได้เฉพาะผู้กระทำความผิดในระดับล่าง เช่น มือชนหรือนายหน้าเพราะ เป็นผู้กระทำความผิดโดยตรง โดยไม่สืบสวนจับกุมทำลายให้ได้ทั้งขบวนการแล้วแทบจะไม่ส่งผลใด ๆ ต่อการผลิตหรือการค้ายาเสพติดของโลกเลย และไม่สามารถหยุดยั้งการกระทำความผิดได้เพราะตราบไต่ ที่นายทุนใหญ่ยังอยู่ ตัวแทนยังอยู่ ขบวนการการค้ายังอยู่ ก็สามารถหานายหน้าหรือมือชนขึ้นมาใหม่ และกระทำความผิดต่อไปได้อีก

การดำเนินคดียาเสพติดและลักษณะกฎหมายยาเสพติด

กฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่บัญญัติความผิดและกำหนดโทษไว้ ซึ่งโทษทางอาญามี ๕ ประเภท คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน ดังนั้น กฎหมายใดที่มีลักษณะ ดังกล่าวถือว่าเป็นกฎหมายอาญา และให้นำหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๑ มาปรับใช้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๗ ที่บัญญัติไว้ว่า “บทบัญญัติในภาค ๑ แห่งประมวลกฎหมาย นี้ให้ใช้ในกรณีแห่งความผิดตามกฎหมายอื่นด้วย เว้นแต่กฎหมายนั้น ๆ จะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” จะเห็นได้ว่ากฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นกฎหมาย ที่มีโทษทางอาญา อันได้แก่ ประมวลกฎหมาย ยาเสพติดให้โทษ (๒๕๖๔) และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. ๒๕๕๐ ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่กำหนดในประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๑ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเจตนา ตัวการ ผู้สนับสนุน ฯลฯ จะต้องนำมาใช้ในกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดด้วย ยกเว้นกรณีที่กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ได้บัญญัติไว้เป็นเฉพาะจึงไม่ต้องนำบทบัญญัติในภาค ๑ ของประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับ

ลักษณะพิเศษของกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด มีลักษณะที่สำคัญ^{๕๕} คือ บทสันนิษฐาน ความผิด การสนับสนุนการกระทำความผิด การพยายามกระทำความผิดเงื่อนไขในการดำเนินคดี ความผิดฐานสมคบสนับสนุนช่วยเหลือ บทบัญญัติเกี่ยวกับโทษและบทบัญญัติขยายเขตอำนาจศาล

^{๕๕}สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สำนักปราบปราม ยาเสพติด ส่วนพัฒนาการบังคับใช้กฎหมาย. การประสานงานและการรวบรวมพยานหลักฐาน คดียาเสพติด. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕). หน้า ๑๒.

๑. บทสันนิษฐานความผิด

หลักทั่วไปแล้ว ในคดีอาญาเป็นหน้าที่โจทก์ที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าจำเลยได้กระทำความผิด หลังจากนั้นจำเลยก็จะนำสืบแก้ข้อกล่าวหา แต่สำหรับคดีอาญาเสพติดมีบทบัญญัติที่มีลักษณะพิเศษ บทสันนิษฐานซึ่งหากสามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้กระทำผิดได้กระทำการนั้น ๆ เป็นกระทำการผลิต นำเข้า ส่งออก และครอบครอง ก็เพียงพอที่จะให้ศาลรับฟังได้เลยว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการจำหน่ายและเพื่อจำหน่าย โดยไม่ต้องนำสืบถึงพฤติการณ์ของผู้กระทำผิดอีก และผู้กระทำผิดจะโต้เถียงว่าไม่ได้เป็นการจำหน่ายหรือเพื่อจำหน่ายไม่ได้ซึ่งบทบัญญัติในลักษณะดังกล่าวนี้ บัญญัติอยู่ในหลายมาตราในประมวลกฎหมายอาญาเสพติด ๒๕๖๔ ที่ปรากฏในคำนิยามของคำว่า “จำหน่าย” และมาตรา ๙๐ - ๙๖

กรณีมีข้อโต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด ๒๕๖๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙ วรรคสอง ที่กำหนดว่า ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนผู้กระทำผิดมิได้ หรือไม่ ซึ่งได้มีคำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๔๔ ของศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยเอาไว้แล้ว โดยศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่า วัตถุประสงค์ของการตราพระราชบัญญัติอาญาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ (ปัจจุบันพระราชบัญญัตินี้ถูกยกเลิกโดยประมวลกฎหมายอาญาเสพติด ๒๕๖๔ มาตรา ๔) เพื่อให้การปราบปรามและควบคุมยาเสพติดให้โทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยยาเสพติดให้โทษที่ประเทศไทยเป็นภาคีสมาชิกอยู่ด้วย ทั้งนี้ เพราะปัญหาอาญาเสพติดให้โทษในปัจจุบันเป็นปัญหาสำคัญร่วมกันของนานาประเทศ ประกอบกับยาเสพติดให้โทษเป็นภัยร้ายแรงต่อสุขภาพและชีวิตของมนุษย์ จึงต้องมีบทลงโทษที่หนักกว่าปกติ รวมทั้งต้องมีมาตรการลงโทษขั้นเด็ดขาด เนื่องจากยาเสพติดให้โทษนั้น เป็นภัยต่อสังคมอย่างใหญ่หลวง บุคคลไม่พึงเสพและไม่พึงผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง หากการผลิต จำหน่าย นำเข้า ส่งออก หรือมีไว้ในครอบครอง มีปริมาณมากเท่าใด ผลกระทบอันเป็นภัยต่อสังคมก็จะยิ่งมีมากขึ้นตามไปด้วย ผู้ที่จะได้รับโทษตามที่กฎหมายดังกล่าวบัญญัติ จะต้องผ่านการพิสูจน์หรือนำสืบของโจทก์แล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง โดยศาลจะเป็นผู้วินิจฉัย หรือพิพากษาชี้ขาด และกำหนดโทษแต่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ เป็นบทบัญญัติที่รองรับหลักการขั้นพื้นฐานของกฎหมายอาญานานาประเทศ มีเจตนารมณ์เพื่อรับรองและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล ซึ่งตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาทั่วไป ซึ่งมีหลักว่าในคดีอาญาโจทก์มีภาระต้องนำสืบ การกระทำผิดของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยจำเลยไม่ต้องนำหลักฐานมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตน トラบใดที่ยังไม่มีคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด บุคคลนั้นจะได้รับความคุ้มครองตลอดไป เจ้าหน้าที่ของรัฐจะปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเสมือนเป็นผู้กระทำผิดมิได้

๒. การสนับสนุนการกระทำความผิด

การสนับสนุนการกระทำความผิดนั้นโดยหลักทั่วไปของประมวลกฎหมายอาญาแล้วต้องเป็นการกระทำที่เป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกก่อนหรือขณะกระทำความผิด ซึ่งผู้สนับสนุนการกระทำผิดต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุน (ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๖) แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาเสพติด ๒๕๖๔

มาตรา ๑๒๕ ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “ในความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ผู้ใดกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการในความผิดนั้น

- ๒.๑ สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด
- ๒.๒ จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ยานพาหนะ สถานที่ หรือวัตถุใด ๆ เพื่อประโยชน์ หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ
- ๒.๓ จัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยเหลือหรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการจับกุม
- ๒.๔ รับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดถูกลงโทษ
- ๒.๕ ปกปิด ซ่อนเร้นหรือเอาไปเสียซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใด ๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิดเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด

๒.๖ ชี้แนะหรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิด

ผู้ใดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สิน ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้น เพื่อช่วยบิดามารดา บุตร สามี หรือภริยาของตน ให้พ้นจากการถูกจับกุม ศาลจะไม่ลงโทษผู้นั้นหรือลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้

จากบทบัญญัติดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงหลักเกณฑ์ของการสนับสนุนในคดีความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งแตกต่างจากหลักเกณฑ์ทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา คือ การสนับสนุนการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ผู้สนับสนุนจะต้องระวางโทษเช่นเดียวกับตัวการ

๓. การพยายามกระทำความผิด

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๘๐ กำหนดโทษสำหรับผู้พยายามกระทำความผิดให้ต้องรับโทษสองในสามส่วนของโทษที่กฎหมายกำหนด แต่ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔ มาตรา ๑๒๖ กำหนดไว้ว่า ผู้ใดพยายามกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวางโทษตามที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเช่นเดียวกับผู้กระทำความผิดสำเร็จ

๔. เงื่อนไขในการดำเนินคดีความผิดฐานสมคบสนับสนุนช่วยเหลือ

ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔ ได้บัญญัติเงื่อนไขการดำเนินคดีความผิดฐานสนับสนุนช่วยเหลือ (มาตรา ๑๒๕) และความผิดฐานสมคบกันเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (มาตรา ๑๒๗) ไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๑๑/๗ ดังนี้

มาตรา ๑๑/๗ “การแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๑๒๕ หรือมาตรา ๑๒๗ แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด ต้องได้รับอนุมัติจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือผู้ที่เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมอบหมาย เว้นแต่กรณีที่พนักงานสอบสวนส่งสำนวนให้พนักงานอัยการเพื่อฟ้องคดีแล้วพนักงานอัยการเห็นควรแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดตามมาตรา ๑๒๕ หรือมาตรา ๑๒๗ แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติดเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการเป็นผู้อนุมัติให้แจ้งข้อหาเพื่อดำเนินคดีตามมาตรานี้ และเมื่อดำเนินการตามที่ได้รับอนุมัติแล้ว ให้พนักงานสอบสวนรายงานให้เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทราบทันที

การขออนุมัติ การอนุมัติ และการรายงานตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง”

จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะที่แตกต่างจากการกระทำความผิดอาญาทั่วไป ในความผิดอาญาทั่วไปเมื่อมีการกระทำความผิด เจ้าพนักงานสามารถแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิดได้ทันที แต่ในฐานะความผิดสนับสนุนช่วยเหลือ และความผิดฐานสมคบกันเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมีการวางเงื่อนไขให้ต้องมีการจับกุม หรือขออนุมัติแจ้งข้อหาจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (เลขาธิการ ป.ป.ส.) ก่อน

๕. บทบัญญัติเกี่ยวกับโทษ

๕.๑ ระวังโทษ กรณีเจ้าพนักงานกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดนั้น ประมวลกฎหมายยาเสพติดกำหนดให้ระวังโทษเป็น ๓ เท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

๕.๑.๑ มาตรา ๑๗๘ “กรรมการ อนุกรรมการ หรือสมาชิกของคณะทำงานตามประมวลกฎหมายนี้ เลขานุการ ป.ป.ส. รองเลขานุการ ป.ป.ส. เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายนี้ ผู้ใดกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเอง ต้องระวังโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

๕.๑.๒ มาตรา ๑๗๙ “กรรมการ อนุกรรมการ หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายนี้ หรือเจ้าพนักงานหรือข้าราชการผู้ใดกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการหรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาอันเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวังโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

๕.๑.๓ มาตรา ๑๘๐ “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงานองค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ กรรมการหรือผู้บริหารหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าพนักงาน หรือกรรมการองค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญผู้ใดกระทำความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ต้องระวังโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น”

ข้อสังเกต

๑. บทบัญญัติดังกล่าวจำเป็นต้องเลือกใช้ให้ถูกต้องโดยคำนึงถึงผู้กระทำความผิด ตลอดจนฐานความผิดต่าง ๆ

๒. บทบัญญัติดังกล่าวทำให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้นไม่ใช่บทเพิ่มโทษ

๕.๒ ทรัพย์สินที่ถูกริบ

ตามปกติทรัพย์สินที่ศาลให้ริบจะตกเป็นของแผ่นดิน ทั้งนี้ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๕ สำหรับกรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดบัญญัติให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

๖. บทบัญญัติขยายเขตอำนาจศาล

โดยทั่วไป หากกระทำความผิดนอกราชอาณาจักรไม่สามารถลงโทษในราชอาณาจักรได้ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๗, ๘, ๙ แต่ตามประมวลกฎหมาย

ยาเสพติด ๒๕๖๔ มาตรา ๑๒๔ ขยายเขตอำนาจศาลไปถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นอกกรอาณาจักรได้ จะเห็นได้ว่าการกระทำผิดนอกกรอาณาจักรโดยคนไทยหรือคนต่างด้าว ตามประมวลกฎหมายอาญาสามารถลงโทษได้เฉพาะความผิดบางประเภทเท่านั้น ซึ่งไม่ใช่ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔ มาตรา ๑๒๔ ดังกล่าว ได้บัญญัติขยายเขตอำนาจศาลไว้ชัดเจนว่าหากผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้กระทำความผิดที่บัญญัติไว้ในมาตราดังกล่าว ก็สามารถดำเนินคดีในราชอาณาจักรได้ แต่การดำเนินคดียาเสพติดนั้นก็ต้องอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น ต้องผ่านการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนที่มีอำนาจหน้าที่ มิฉะนั้นอัยการจะฟ้องคดียาเสพติดต่อศาลไม่ได้ (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๒๐) เป็นต้น

เห็นได้ว่า คดียาเสพติดนั้นมีลักษณะพิเศษที่มีความแตกต่างจากคดีอาญาทั่วไป ดังนั้น วิธีการแสวงหาพยานหลักฐาน จะใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานตามหลักการทั่วไปคงจะไม่ได้ผล จึงจำเป็นต้องมีการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดเข้ามาใช้ ซึ่งก่อนที่จะศึกษาถึงการแสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดนั้น จะศึกษาถึงการดำเนินคดียาเสพติดก่อน

การดำเนินคดียาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา

การดำเนินคดียาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มีวิธีการเหมือนกับการดำเนินคดีอาญาทั่ว ๆ ไป โดยเริ่มตั้งแต่การจับกุมผู้กระทำผิด ผู้มีอำนาจจับกุมตัวผู้กระทำผิด คือ ตำรวจสหรัฐอเมริกาซึ่งหน่วยงานตำรวจของสหรัฐอเมริกามีอยู่ ๓ ระดับ คือ ตำรวจในระดับรัฐบาล มีอยู่ ๕๐ แห่ง ตำรวจระดับมลรัฐ มีอยู่ ๒๐๐ แห่ง และตำรวจระดับท้องถิ่น มีอยู่ ๓๙,๗๕๐ แห่ง รวมเป็นหน่วยงานทั้งสิ้น ๔๐,๐๐๐ หน่วย ซึ่งต่างเป็นอิสระต่อกัน^{๕๖}

๑. การสอบสวน หน่วยงานของตำรวจที่มีหน้าที่สอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด คือ หน่วยงานสืบสวนสอบสวนทั่วไป (General Assignment) นอกจากนั้นอัยการท้องถิ่น (District Attorneys) ก็มีอำนาจในการสอบสวนและควบคุมตรวจสอบการสอบสวนของตำรวจ เว้นแต่คดีไม่ร้ายแรง (Less Serious Crimes)

๒. การฟ้องคดี ผู้มีอำนาจฟ้องคดี คือ พนักงานอัยการ

๓. การพิจารณาพิพากษาคดี ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี คือ ศาล ศาลในสหรัฐอเมริกามี ๒ ประเภทคือ

๓.๑ ศาลสหรัฐ (Federal Courts) เป็นศาลของรัฐบาลกลาง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ และความผิดกฎหมายแห่งรัฐ สนธิสัญญา กฎหมาย

^{๕๖}ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: บพิธ, ๒๕๑๙). หน้า ๕๗, ๒๒๙ และ ๓๒๗ อ้างใน เกรียงชัย จันทรวะเกษม. “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓). หน้า ๒๑๔.

ทางทะเล และคดีพิพาทระหว่างมลรัฐต่าง ๆ มี ๓ ชั้น คือศาลชั้นต้น (District Courts) ศาลอุทธรณ์ (Courts of Appeals) และศาลฎีกา (Supreme Court)

๓.๒ ศาลมลรัฐ (State Courts) เป็นศาลที่แต่ละมลรัฐจัดตั้งขึ้นเอง มีอำนาจพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาที่เกิดขึ้นภายในมลรัฐนั้น ๆ ศาลมลรัฐนี้แบ่งออกเป็น ๓ ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา ศาลชั้นต้นแบ่งเป็นหลายประเภทเช่น ศาลแขวง ศาลจรรยา ศาลครอบครัว ฯลฯ

นอกจากนั้น ศาลในสหรัฐอเมริกายังมีศาลยาเสพติด ซึ่งเป็นศาลสำหรับบำบัดผู้ติดยาเสพติด เริ่มจากปลายทศวรรษที่ ๑๙๘๐ ศาลต่าง ๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาประสบปัญหาคดีล้นศาล เพราะมีการจับกุมคดียาเสพติดมากขึ้น ปัญหาคดีล้นศาลทำให้คนล้นคุกหรือเรือนจำ ระบบศาลในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองไมอามีเองเริ่มนำผู้กระทำผิดเข้าสู่โครงการบำบัดยาเสพติดมากขึ้น เพื่อเป็นทางเลือกอื่นที่จะไม่นำตัวผู้กระทำความผิดที่ติดยาเสพติดเข้าสู่เรือนจำ ทางเลือกนี้เรียกว่า “ศาลยาเสพติด” ในปี ค.ศ. ๑๙๙๔ สหรัฐอเมริกามีศาลยาเสพติด ๑๒ ศาล แต่ปัจจุบันนี้มีมากกว่า ๑,๒๐๐ ศาล

การเข้าร่วมโครงการศาลยาเสพติดต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจของจำเลย และจำเลยต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ เช่น จำเลยเกี่ยวข้องกับสุรา หรือยาเสพติดหรือไม่ จำเลยมีถิ่นที่อยู่ในเขตอำนาจศาลยาเสพติดหรือไม่ เป็นต้น หากปรากฏว่าจำเลยมีคุณสมบัติที่เหมาะสมตามกฎหมายแล้ว ก็จะได้รับบริการปฏิบัติเพื่อการบำบัดรักษาด้วยการตรวจสอบทางการแพทย์ โดยจำเลยจะต้องตอบแบบสอบถามที่กำหนดไว้ ถ้าจำเลยเป็นผู้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมต่อศาลยาเสพติด จำเลยต้องตกลงเข้าร่วมโครงการและปฏิบัติตามกฎระเบียบ กล่าวคือ จำเลยต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของศาล โดยศาลยาเสพติดจะให้ฝึกงาน หรือการศึกษาเพิ่มเติม และเมื่ออยู่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างน้อย ๑ ปี เมื่อจำเลยบำบัดรักษาสำเร็จแล้ว จำเลยจะได้รับโทษที่เบากว่าปกติ หรือได้รับการยกฟ้องและปล่อยตัวไป หรือการคุมประพฤติจะสิ้นสุดก่อนเวลาที่กำหนดไว้

อย่างไรก็ตาม ศาลยาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีมาตรฐานการดำเนินงานที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละมลรัฐมีกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังนั้น ในปี ๑๙๙๖ กระทรวงยุติธรรมและสมาคมผู้ชำนาญการด้านศาลยาเสพติดแห่งชาติ (The National Association of Drug Court Professional) ได้กำหนดมาตรฐานเบื้องต้นสำหรับศาลยาเสพติด โดยทำเป็นคู่มือค่านิยามศาลยาเสพติดออกเผยแพร่ (Defining Drug Courts : The key Components)^{๕๗}

หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการปราบปรามยาเสพติดของประเทศสหรัฐอเมริกา

ยาเสพติดเริ่มแพร่ระบาดเข้าไปในประเทศสหรัฐอเมริกา ประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๐ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ตระหนักถึงอันตรายที่เกิดจากยาเสพติด ในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ จึงได้จัดตั้งหน่วยงาน

^{๕๗}บุญญวิจักขณ์ เหล่ากothi. “ศาลยาเสพติดในสหรัฐอเมริกา”. (เอกสารประกอบการสัมมนาประชาพิจารณ์กฎหมายวิธีพิจารณาคดียาเสพติด. โรงแรมสยามซิตี้กรุงเทพมหานคร. ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๖. อ้างใน วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. กระบวนทัศน์ใหม่ของกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗). หน้า ๑๒๐ - ๑๒๓.

ปราบปรามยาเสพติดขึ้น เรียกชื่อว่า Bureau of Narcotics and Dangerous Drugs เพื่อทำหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดอย่างจริงจัง ในเวลาต่อมาได้ปรับปรุงหน่วยงานนี้เสียใหม่ เพื่อให้มีขอบเขตในการปราบปรามยาเสพติดอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเรียกชื่อหน่วยงานที่ได้ปรับปรุงและจัดตั้งขึ้นใหม่นี้ว่า Drug Enforcement Administration (DEA) ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖ เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้^{๕๘}

ลักษณะของการจัดตั้ง Drug Enforcement Administration (DEA)

๑. เป็นหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (United States Department of Justice) และเป็นหน่วยงานของรัฐบาลกลาง (Federal Government)

๒. จัดแบ่งออกเป็นพื้นที่รับผิดชอบ (Region) เพื่อให้สอดคล้องกับเส้นทางเข้าออกและบริเวณที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยมีผู้อำนวยการ (Director) เป็นผู้รับผิดชอบ

๓. ในเขตพื้นที่ (Region) ถ้าพื้นที่ของเขตกว้างขวาง ก็จะแบ่งออกเป็นพื้นที่ย่อย (Sub-Region) เพื่อให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบได้เพียงพอกับความต้องการโดยมีหัวหน้าเขตพื้นที่ย่อย (Special Agent-in-Charge) เป็นผู้รับผิดชอบ

๔. การพิจารณาจัดอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ก็ดี เครื่องมือเครื่องใช้ในสำนักงานก็ดี รวมทั้งงบประมาณและยานพาหนะต่าง ๆ DEA จะเป็นผู้จัดทำงบประมาณเพื่อเสนอไปยังกระทรวงยุติธรรมแต่ละปีแต่ละปี

๕. ในกรณีที่มีปัญหาพาดพิงไปถึงผู้นำทางการเมือง นักการเมือง ข้าราชการประเทศต่าง ๆ DEA ต้องเสนอความเห็นไปยังกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ผ่านเอกอัครราชทูตประจำกระทรวงฝ่ายกิจการยาเสพติด เพื่อให้กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐช่วยดำเนินการทางการทูต เพราะการปราบปรามยาเสพติดเกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศด้วย

แนวทางการปราบปรามยาเสพติดของ DEA

๑. เมื่อมีการจับกุมเกี่ยวกับคดียาเสพติด ไม่ว่าจะโดยหน่วยงานใดก็ตามจะต้องแจ้งให้ DEA ทราบโดยด่วน

๒. หน่วยงานที่จับกุมได้จะดำเนินคดีต่อไปก็ได้ หรือจะให้ DEA ดำเนินคดีแทนก็ได้ โดยมอบเรื่องทั้งหมดให้ DEA ที่ตั้งขึ้นในเขตพื้นที่ที่มีการจับกุม

๓. DEA มีอัยการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านยาเสพติดทำการว่าความคดียาเสพติดโดยเฉพาะ

๔. ในกรณีที่บทลงโทษตามกฎหมายของมลรัฐสูงกว่าบทลงโทษตามกฎหมายของรัฐบาลกลาง อาจส่งผู้ต้องหาไปที่ศาลมลรัฐแทนที่จะส่งไปที่ศาลของรัฐบาลกลาง (Federal Court)

๕. จัดตั้งหน่วยการข่าวผสม (Unified Intelligence Command) ซึ่งประกอบด้วย DEA ในเขตพื้นที่ เจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำมลรัฐ

^{๕๘}Drug Enforcement Administration, (U.S.A : Government Printing Office, ๑๙๗๓), p.๓ อ้างใน เกรียงชัย จันทรวงเกษม. “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓). หน้า ๑๖๘ - ๑๗๑.

เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำเขต เจ้าหน้าที่สรรพากร เจ้าหน้าที่กรมการบิน พลเรือน เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำมลรัฐ และอาจรวมถึงเจ้าหน้าที่สรรพสามิต เจ้าหน้าที่ปราบปราม การลักลอบค้าอาวุธและเจ้าหน้าที่ทหาร ทำการรวบรวมข่าวสารการเคลื่อนไหวของพ่อค้ายาเสพติดในพื้นที่แต่ละแห่ง ซึ่งมักจะทำเป็นรูปของการดำเนินงานเป็นขบวนการ (Organize Crime)

๖. จัดตั้งหน่วยปราบปรามผสม (Task Force) ซึ่งประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำเมือง เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำมลรัฐ เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำเขต และเจ้าหน้าที่ปราบปรามยาเสพติดประจำพื้นที่ การจัดหน่วยปราบปรามผสมดังกล่าวจะแบ่งกำลังออกเป็นชุดปราบปรามย่อย แบ่งเขตรับผิดชอบคนในพื้นที่ทั้งหมดสำหรับการบังคับบัญชานั้นมีการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ DEA บ้าง เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำเมืองบ้าง เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำมลรัฐบ้าง หรือเจ้าหน้าที่ศุลกากรบ้าง เป็นหัวหน้าชุดปราบปรามผสม โดยจัดตั้งสำนักงานขึ้นที่ DEA ประจำเขต การจัดตั้งชุดปราบปรามผสมขึ้นมีความมุ่งหมายที่จะระดมกำลัง เครื่องมือเครื่องใช้และขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่แต่ละหน่วยมาปฏิบัติงานร่วมกัน เป็นการลดการทำงานซ้ำซ้อนกัน แก่งแย่งกันแต่เนื่องจากการจัดตั้งหน่วยปราบปรามผสมจะต้องได้รับความร่วมมือและสนับสนุนด้านงบประมาณจากหน่วยที่มาร่วมด้วยเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ในบางพื้นที่ความร่วมมือดังกล่าวยังไม่ดีพอ จึงยังจัดตั้งไม่ได้ หรือบางพื้นที่จัดตั้งไปแล้วเกิดความขัดแย้งหรือขาดความร่วมมืออย่างจริงจังในภายหลังก็ยุบเลิกไปหลายแห่ง ฉะนั้น ความสำเร็จของหน่วยงานปราบปรามผสมจึงต้องขึ้นอยู่กับผู้บัญชาของแต่ละหน่วยงานที่จะให้การสนับสนุนอย่างจริงจังเท่านั้น

๗. ใช้มาตรการรักษาความปลอดภัยของสำนักงานและตัวบุคคลอย่างเข้มงวดกวดขัน เพื่อให้ปลอดภัยจากการกระทำของฝ่ายตรงข้าม โดยใช้ระบบรักษาความปลอดภัยดังนี้

๗.๑ ระบบใช้บัตรผ่าน เป็นระบบที่ใช้สำหรับทุกสำนักงานของ DEA เพราะถือว่าเขตหวงห้าม ผู้จะเข้าไปในสำนักงาน DEA จะต้องได้รับการตรวจสอบเสียก่อน

๗.๒ ระบบใช้บัตรเปิดประตูของที่ทำกร ระบบนี้อาศัยการทำงานของเครื่องคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะกำหนดรหัสของบัตรชนิดต่าง ๆ สำหรับเปิดประตูแทนกุญแจ

๗.๓ ระบบใช้กุญแจ เป็นระบบรักษาความปลอดภัยตามปกติ

๗.๔ ระบบตรวจสอบบุคคลผ่านเข้าออกโดยโทรทัศน์วงจรปิด ช่วยทำให้ทราบการเคลื่อนไหวของบุคคลแปลกหน้าที่ลอบเข้ามาในสำนักงานได้เป็นอย่างดี

๘. การดำเนินการในด้านการปรับปรุงขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ทุกระดับอยู่เสมอ เช่น การฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การฝึกการตรวจค้น การป้องกันตนเอง การใช้อาวุธชนิดต่าง ๆ รวมทั้งการรักษาสุขภาพ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีขีดความสามารถสูง

๙. การสร้างห้องทดลองเพื่อตรวจยาเสพติดที่ทันสมัยไว้ทุกสำนักงาน^{๕๙}

^{๕๙}สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานศูนย์ปราบปรามยาเสพติดให้โทษ . “การปราบปรามยาเสพติดในสหรัฐอเมริกา”. (เอกสารราชการ). หน้า ๑๖ - ๑๙ อ้างใน เกรียงชัย จันทร์เวชเกษม. “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓). หน้า ๑๖๙ - ๑๗๑.

๑. การสืบสวนและการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติดในประเทศสหรัฐอเมริกา

๑.๑ การอำพราง (Under Cover)

หลักที่ถือปฏิบัติในต่างประเทศในเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งสอดคล้องกับศาลไทยนั้น คือ โดยทั่วไปศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาด้วยวิธีอันไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจ มีค้ำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบด้วยประการอื่น แต่บางครั้งเจ้าพนักงานตำรวจอาจประสบความสำเร็จในการแสวงหาหลักฐานในความผิดบางประเภทที่มีการแอบทำกันอย่างลึกลับ เช่น การซื้อขายยาเสพติด หรือของที่ผิดกฎหมายประเภทอื่น เป็นต้น การจับผู้กระทำความผิดขณะกระทำความผิดพร้อมของกลางนั้นเป็นสิ่งที่ยากลำบาก เจ้าพนักงานตำรวจจึงมักปลอมตัวหรืออาศัยสายลับไปกระทำการล่อซื้อสินค้าที่ผิดกฎหมายนั่นเอง เพื่อให้ได้พยานหลักฐานมาดำเนินคดีต่อไป เช่น การล่อซื้อยาเสพติด, การล่อซื้อสินค้าผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งหากการล่อลวงดังกล่าวมิได้เป็นการใส่ร้ายป้ายสีหรือยัดเยียดความผิดให้จำเลย หรือเป็นฝ่ายใช้อุบายชักชวนให้บุคคลอื่นเกิดความคิดและกระทำความผิดขึ้น แต่เป็นการใช้สายลับติดต่อเพื่อหาหลักฐานจับกุมผู้ที่กำลังกระทำความผิดอยู่เองแล้ว ในทางปฏิบัติศาลถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเพียงวิธีการเพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย ไม่เป็นการแสวงหาหลักฐานโดยมิชอบ ทั้งไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนจึงรับฟังโทษจำเลยได้ ในทางกลับกัน ถ้าเจ้าพนักงานตำรวจไม่มีเหตุสงสัยว่าผู้ใดกำลังจะกระทำความผิดอยู่แต่ได้ใช้อุบายชักชวนให้ ผู้นั้นเกิดความคิดและกระทำความผิดขึ้น ถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจเป็นฝ่ายริเริ่มให้มีการกระทำความผิดขึ้นเอง จึงไม่อาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นนั้นได้^{๖๐}

ในสหรัฐอเมริกา การปฏิบัติกลับในการอำพราง เป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย^{๖๑} และเป็นเทคนิคที่จำเป็นสำหรับการสืบหาพยานหลักฐานและการสืบสวน ซึ่งการใช้เทคนิคการสืบสวนดังกล่าวเจ้าพนักงานของรัฐจะต้องใช้ด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา จะต้องใช้การปฏิบัติการเกี่ยวกับการสืบสวนอาชญากรรมที่ได้กำหนดไว้ สำหรับในกรณีที่เป็นโอกาสที่เหมาะสม หรือกรณีที่การสืบสวนด้วยวิธีการปกติธรรมดาแล้วแต่ไม่เป็นผล

การดำเนินการตามมาตรการอำพรางจะทำได้ภายใต้แนวทางที่กำหนดโดยสำนักงานอัยการสูงสุดซึ่งอยู่ในเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใด ต่อไปนี้

๑. การปฏิบัติการได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการให้ความเห็นชอบกับผู้ช่วยอัยการกองคดีอาชญากรรม

๒. การปฏิบัติการได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการประจำภาคท้องถิ่นตามที่เห็นสมควร

^{๖๐} สุทธิพล ทวีชัยการ. หมายเหตุคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๓๐๑/๒๕๔๓ คำพิพากษาศาลฎีกา เล่มที่ ๙. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยุติธรรม, ๒๕๔๔). หน้า ๑๐๖.

^{๖๑} Guidelines for Ins Undercover Operation. (United States of America). ๒๘ U.S.C. ๕๐๙, ๕๑๐, ๕๓๓ และ ๘ U.S.C. ๑๑๐๓.

๓. การปฏิบัติการได้ให้ความเห็นชอบโดยผู้อำนวยการเขตหรือหัวหน้าเจ้าหน้าที่เห็นสมควร

ในกรณีฉุกเฉินที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์จากอิทธิพลภายนอก การปฏิบัติการอำพรางสายลับต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลก่อน หรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการบังคับกฎหมายกับการเห็นพ้องของผู้ช่วยอัยการสูงสุดของกองอาชญากรรมหรือผู้ที่ถูกกำหนดไว้

การร้องขอต่อสำนักงานกลางในการปฏิบัติการ โดยต้องมีการร้องขอใช้มาตรการนี้ทุกครั้งต่อสำนักงานกลาง จากผู้อำนวยการเขตหรือหัวหน้าหน่วยงานเห็นชอบให้มีการปฏิบัติการได้ การขยายระยะเวลา การเริ่มทำงานใหม่ หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติ ตามมาตรการอำพรางจะต้องมีรายละเอียดดังนี้

ก. การบรรยายจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติการอำพราง รวมถึงการปกปิดข้อมูลจำเพาะ ได้มีการจ้างและผู้แจ้งข่าวใด หรือความร่วมมือจากบุคคลเฉพาะ ซึ่งเป็นผู้ช่วยในการปฏิบัติการและรายละเอียดการดำเนินการ ตลอดทั้งช่วงเวลาสำหรับการปฏิบัติการอำพราง

ข. ผู้แจ้งข่าวได้ร้องขอและเชื่อว่าเทคนิคการสืบสวนที่เป็นวิธีปกติธรรมดา ไม่บรรลุผล

ค. รายการเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นเหตุผล และปัจจัยการปฏิบัติการที่เป็นไปได้รวมทั้งข้อดีของการปฏิบัติการอำพราง

ง. พนักงานอัยการหรือหัวหน้าหน่วยปราบปราม เห็นด้วยกับการปฏิบัติการและเป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับการควบคุมการปฏิบัติการอำพราง ควบคุมตรวจสอบโดยอัยการสูงสุดหรือหัวหน้าหน่วยปราบปราม ที่จะพิจารณาถึงความเหมาะสมในการวิธีปฏิบัติการอำพรางในแต่ละสถานการณ์

แนวคำพิพากษาฎีกาในประเทศสหรัฐอเมริกาวินิจฉัยว่า การใช้สายลับปฏิบัติการอำพรางเข้าไปคลุกคลีกับผู้กระทำผิดเพื่อเป็นสายให้ตำรวจรู้เบาะแสของคนร้ายจนสามารถติดตามจับกุมได้ เป็นเรื่องที่ถูกต้องตามกฎหมาย ศาลยอมรับพยานหลักฐานที่ได้มาจากตำรวจที่เป็นสายลับใดที่ตำรวจไม่ได้ก่อให้เกิดผู้กระทำผิดกระทำความผิดโดยที่เขาไม่ได้ตั้งใจมาก่อน โดยตามบรรทัดฐานจากคำพิพากษาศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกา อาจแบ่งลักษณะออกเป็นการที่สายลับใช้เครื่องลอบดักฟังหรือเครื่องบันทึกเสียงติดตัวเข้าไปด้วยและใช้บันทึกเสียง หรือมีเครื่องส่งข่าวสารสัญญาณเสียงให้แก่ตำรวจภายนอกเคหสถานได้ทราบการสนทนานั้น ๆ หรือสถานที่ที่สายลับเข้าไป (Bugged Agent) กรณีหนึ่ง และการที่สายลับอำพรางตนเข้าไปพบผู้กระทำผิดโดยไม่มีเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตัวเข้าไป แต่คนร้ายเข้าใจผิดว่าสายลับเป็นพวกเดียวกับตน เลยบอกความลับที่อาจพิสูจน์ความผิดของคนร้ายให้สายลับคนนั้นทราบ (Unbugged Agent) อีกกรณีหนึ่ง ทั้งสองกรณี ศาลฎีกาสหรัฐอเมริกายอมรับฟังเป็นพยานหลักฐานที่สายลับนำมาแสดงต่อศาลดังตัวอย่างต่อไปนี้

๑. สายลับที่ลอบนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เข้าไปกับตนในคดี *Lee v. U.S.*^{๖๒} นักค้ายาเสพติดเชื้อเชิณเจ้าพนักงานผู้อำพรางตนเป็นสายลับให้เข้าไปคุยกันในเรื่องราคาขายเสพติด สายลับตำรวจเข้าไปในบ้านจำเลยโดยมีอุปกรณ์เครื่องส่ง ใช้ส่งสัญญาณเสียงการสนทนาให้ตำรวจภายนอกอาคารรับทราบการสนทนาด้วย เมื่อนักค้ายาเสพติดคุยเกี่ยวกับการค้าขายเสพติด การสนทนาได้ถูกดักฟังและบันทึกเสียงโดยตำรวจภายนอกทั้งหมด ตำรวจจึงได้เข้าจับนายลีในข้อหาค้าขายเสพติด ศาลสูงสุดโดยมติ ๕ : ๔ ยอมรับฟังพยานหลักฐานที่นายลีพูดปรักปรำตนเอง และไม่ถือว่ามีการค้นหรือยึดตามบทกฎหมายแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา ๔ ของรัฐธรรมนูญสหรัฐแต่อย่างใด เพราะสายไม่ได้บุกรุกเข้าไปในบ้านนายลี นายลีชักชวนสายเข้าไปเอง

ในคดี *Lopez v. U.S.*^{๖๓} ศาลยอมรับหลักฐานจากเครื่องบันทึกเสียง (Recorder) ที่ผู้อำพรางตนลอบเข้าไปอัดเสียงจำเลยขณะที่กล่าวถึงแผนการ หรือขั้นตอนการกระทำผิดอาญาต่าง ๆ

ในคดี *U.S. v. White*^{๖๔} เจ้าพนักงานผู้อำพรางตนได้นำเครื่องลักลอบดักฟังเข้าไปคุยกับตัวแทนขายยาเสพติดมีการดักฟังเสียงหลายครั้ง หลายสถานที่ทั้งในร้านอาหารบ้านของจำเลย และรถของสายตำรวจ ศาลยอมรับฟังพยานหลักฐานซึ่งตำรวจที่ลอบฟังการสนทนาอยู่ภายนอกอาคารสถานที่ต่าง ๆ ให้การต่อศาล เพราะเมื่อคนไว้วางใจคนผิดตัวไป เขาไม่มีสิทธิที่จะได้รับสิทธิในทางส่วนตัว (no expectation of privacy) และบทแก้ไขรัฐธรรมนูญครั้งที่ ๔ ไม่ใช่บังคับกับกรณีนี้เพราะสายไม่ได้บุกรุกเข้าไปในบ้านของจำเลยดังที่ศาลในคดี *Lee* พิพากษาไว้ หากแต่เป็นการที่จำเลยเชื้อเชิณสายเข้าไปโดยเข้าใจผิดว่าเจ้าหน้าที่ผู้อำพรางตนเป็นพวกของตน จำเลยต้องยอมรับความเสี่ยงจากการที่คนที่ตนพูดด้วยว่าอาจจะนำสิ่งที่ตนเองพูดไปบอกกับคนอื่นเอง (Possible Risk of Disclosure)

๒. สายลับที่ฝ่ายรัฐให้อำพรางตัวเข้าไปติดต่อกับผู้กระทำความผิด ได้รับฟังเรื่องของผู้กระทำความผิด โดยไม่ได้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ใด ๆ ศาลในคดี *Lewis v. U.S.*^{๖๕} สายลับตำรวจเข้าอำพรางตนเข้าตีสันทกับนายฮอฟฟาและพวกคนคั่นเคยกันดีไปมาหาสู่นายฮอฟฟาหลายครั้งจนกระทั่งนายฮอฟฟาคิดว่าสายอำพรางผู้นั้นคือพวกเดียวกับตน วันหนึ่งนายฮอฟฟาชวนจำเลยมาคุยกับตนและพวก ในห้องพักของนายฮอฟฟาที่โรงแรมแห่งหนึ่ง นายฮอฟฟา บอกกับพวกของตนว่าพยายามชักจูงใจลูกขุน โดยให้สินบนกับลูกขุนคนหนึ่ง ศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาวางหลักว่าฮอฟฟาไม่ได้ถูกล่อลวงละเมิดสิทธิ ของบทแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญซึ่งบทบัญญัติดังกล่าว ไม่คุ้มครองผู้กระทำความผิดจากการไว้วางใจคนผิดตัวว่า คนที่ได้รับฟังเรื่องที่เป็นความลับของตน จะไม่นำไปเปิดเผยกับคนอื่นต่อไป สิ่งที่ฮอฟฟาพูดกับเพื่อน ๆ เป็นความสมัครใจของนายฮอฟฟาเอง สายไม่จำเป็นต้องแสดงตัวให้นายฮอฟฟารู้ว่าตนเป็นสายลับอำพรางตัวมาสืบคดีอย่างที่นายความของนายฮอฟฟาอ้างผู้อำพรางตนอาจจะแสร้งแสดงตนว่าเป็นเพื่อน หรือแสร้งว่าตนสนับสนุนร่วมมือกับผู้กระทำความผิดได้

^{๖๒} ๓๔๓ U.S. ๗๔๗, ๑๙๕๒.

^{๖๓} ๓๗๓ U.S. ๔๒๗, ๑๙๖๓.

^{๖๔} ๔๐๔ U.S. ๗๔๕, ๑๙๗๑.

^{๖๕} ๓๘๕ U.S. ๒๙๓, ๑๙๖๖.

ดังนั้น การใช้วิธีการสืบสวนด้วยการปฏิบัติการอำพราง เจ้าพนักงานของรัฐ จะต้องกระทำด้วยความชอบด้วยกฎหมายเคร่งครัด ซึ่งโดยหลักที่ว่าต้องไม่มีการบุกรุกเกิดขึ้น จำเลย เชื่อเชื่อยุส่ายลับเข้าไปในบ้านหรือที่ทำงานของตนเอง จำเลยเล่าเรื่องความผิดหรือแผนการกระทำผิด ให้สายลับฟังเองโดยสมัครใจ แม้ว่าสายลับอาจจะหลอกให้เล่าก็ตาม ศาลสหรัฐอเมริกาใช้หลักกว้างใจ คนผิดไม่เป็นข้อแก้ตัว (Misplacing the Trust is not a Defence) พยานหลักฐานที่สายลับได้รับมาฟังได้ โดยชอบในศาล ไม่ว่าจะมีการลักลอบดักฟัง โดยใช้เครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือสายฟังคำ กล่าวของจำเลยมาโดยตรง ผลไม่ต่างกันแต่อย่างใดแต่หากการกระทำของเจ้าพนักงาน ได้กระทำ โดยฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ที่มุ่งคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลแล้ว พยานหลักฐานที่ได้มาก็ไม่สามารถใช้เป็นประโยชน์ในศาลได้

๑.๒ การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery)

มาตรการ การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม เป็นมาตรการ ทางการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งในการรวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์การทำความผิด ของผู้เป็นตัวการใหญ่ในการลักลอบค้ายาเสพติด ซึ่งสหประชาชาติก็ได้พยายามผลักดันให้ทุกประเทศ ได้ใช้มาตรการนี้หรือให้ความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ ที่จะใช้มาตรการนี้อย่างเต็มที่ นับแต่ได้มี อนุสัญญาเกี่ยวกับด้วยยาเสพติด ค.ศ. ๑๙๖๑ ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สนับสนุนให้ทุกประเทศร่วมมือกัน ต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด ก่อให้เกิดมาตรการ Controlled Delivery จนถึงปี ค.ศ. ๑๙๘๘ ได้มีบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องมาตรการ Controlled Delivery โดยตรงแต่ก็ยังมีบางประเทศที่ยังมิได้มีการนำมาตรการนี้ไปใช้อย่างจริงจัง เพราะยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติ ภายในประเทศของตน

ในขณะเดียวกันก็มีประเทศเป็นจำนวนมากที่ได้นำมาตรการนี้ไปบัญญัติ เป็นกฎหมาย และประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก^{๖๖} ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น ๒ กลุ่ม

๑. ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Common Law

ประเทศที่ใช้ระบบ Common Law เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ เป็นต้น ถือคำพิพากษาของศาลเป็นหลัก เมื่อประเทศของตนยอมรับ ที่จะปฏิบัติตามสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศแล้วก็สามารถจะใช้เป็นกฎหมายได้เลย ศาลจะ ยึดถือสัญญาหรืออนุสัญญาในการพิจารณาและพิพากษาคดี ต่อมาแนวคำพิพากษานั้น ๆ ก็ จะกลายเป็นแนวปฏิบัติของเจ้าที่หน้าผู้เกี่ยวข้องดังเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และอังกฤษ ต่างก็ยึดเอาบทบัญญัติของมาตรา ๓๕ ในอนุสัญญาเกี่ยวกับด้วยยาเสพติด ค.ศ. ๑๙๖๑ และฉบับแก้ไข เพิ่มเติม เมื่อปี ๑๙๗๑ เป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งมาตรา ๓๕ บัญญัติไว้ว่า “การดำเนินการต่อต้านการ ลักลอบค้ายาเสพติดประเทศภาคีทั้งหลายได้ตระหนักถึงรัฐธรรมนูญ ระบบกฎหมาย และระบบการ บริหารราชการของตนตามสมควรและตกลงจะ

^{๖๖} ภิญโญ ทองชัย. “การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗). หน้า ๖๔ - ๗๔.

๑.๑ จัดให้มีความร่วมมือระดับชาติ เพื่อป้องกันและปราบปราม การลักลอบค้ายาเสพติด และเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายนี้ประเทศภาคีทั้งหลายอาจมอบอำนาจให้ หน่วยงานที่เหมาะสมมีหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงานดังกล่าว

๑.๒ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการรณรงค์ต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด

๑.๓ ร่วมมือกันโดยใกล้ชิดกับประเทศอื่น ๆ และกับองค์การระหว่าง ประเทศที่มีอำนาจหน้าที่ในเรื่องนี้ซึ่งตนเป็นสมาชิกอยู่ เพื่อร่วมมือกันรณรงค์ต่อต้านการลักลอบค้า ยาเสพติด

๑.๔ ประกันว่าความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เหมาะสมของนานา ประเทศจะดำเนินไปในลักษณะการอันลับไว..”^{๖๗}

๒. ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law

ประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil Law เช่น ประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เป็นต้น ในการบังคับใช้กฎหมายจะยึดถือบทกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ก่อนที่จะ นำเอามาตรการ CD มาใช้นั้น กฎหมายเดิมที่มีอยู่มักจะบัญญัติไว้กว้าง ๆ และเมื่อรับเอามาตรการ CD มาใช้ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ ก็จะใช้การวินิจฉัยตีความกฎหมายที่มีอยู่เดิมเพื่อปรับใช้ให้ สอดคล้องกับมาตรการกฎหมายใหม่ ซึ่งก็มักจะประสบปัญหาในการดำเนินการตามกฎหมายหลายประการ

ประการแรก ปัญหาในการดำเนินการตามกฎหมาย เนื่องจากไม่มี กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน จากการตีความจากตัวกฎหมายที่มีอยู่เดิมว่า เมื่อไม่มี กฎหมายห้ามหรือไม่มีกฎหมายชัดหรือแย้ง ก็ตีความว่าสามารถจะทำได้ ก่อให้เกิดความขัดแย้งแก่ ส่วนราชการที่บังคับใช้กฎหมายในแต่ละฉบับที่เกี่ยวข้องและตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน ดังเช่น ประเทศญี่ปุ่นและประเทศฝรั่งเศสต่างก็เกิดปัญหาความขัดแย้งเหมือนกันระหว่างเจ้าหน้าที่ หน่วยงานปราบปรามยาเสพติด ศุลกากรและตรวจคนเข้าเมือง เพราะปฏิบัติตามกฎหมายคนละฉบับและ มีความเห็นทางกฎหมายที่แตกต่างกัน ทำให้การใช้มาตรการ CD ต้องหยุดชะงัก ความลับรั่วไหล ไม่สามารถสืบสวนต่อไปได้

ประการที่สอง ไม่สามารถใช้มาตรการส่งมอบยาเสพติดให้ครอบคลุม ทุกวิธีการ โดยเฉพาะการส่งมอบยาเสพติดโดยใช้สารอื่นทดแทน (Clean Controlled Delivery) เช่นในประเทศญี่ปุ่น^{๖๘} เนื่องจากบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่กำหนดไว้เดิมไม่ถือว่า

^{๖๗}สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. คำแปลอนุสัญญาเกี่ยวกับยาเสพติด ค.ศ.๑๙๖๑ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี ๑๙๗๑ อังใน ภิญโญ ทองชัย. “การส่งมอบยาเสพติด ภายใต้การควบคุม” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗). หน้า ๖๕ - ๖๖.

^{๖๘}Tatsuya Saduma. Act Regarding Exception, etc., of the Narcotics Transqilizer Control act to Prevent Action, etc of promotion malpractice in connection with restriced drug under the international co. อังใน ภิญโญ ทองชัย. “การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗). หน้า ๗๐.

บุคคลใดที่ได้รับมอบสิ่งของหรือสารอื่นที่ใช้ทดแทนยาเสพติดโดยไม่มียาเสพติดแท้จริงอยู่เลย เป็นความผิด ดังนั้น เมื่อมีการใช้มาตรการ CD โดยใช้สารอื่นทดแทนจนสามารถพิสูจน์ได้ว่ามีผู้ใดบ้าง เข้ามาร่วมกระทำความผิด แต่เนื่องจากสิ่งที่เขาได้รับมอบหรือเข้ามาเกี่ยวข้องกับกรับมอบไม่ใช่ ยาเสพติดจึงไม่มีการกระทำใด ๆ ที่เป็นความผิด จึงไม่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดที่แท้จริงเหล่านั้น มาดำเนินคดีและลงโทษได้

ประการที่สาม บทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ไม่คุ้มครองเจ้าหน้าที่และสายลับที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด

เนื่องจากวิธีการสืบสวนโดยมาตรการ CD จะมีลักษณะพิเศษ คือ มีเจ้าหน้าที่หรือสายลับเข้าไปอำพรางอยู่ในกลุ่มนักค้า และในบางครั้งจำเป็นต้องร่วมในการกระทำความผิดด้วย เช่น อาจจะเป็นผู้ครอบครองยาเสพติด หรือเป็นผู้ขนย้ายยาเสพติด หรือเป็นผู้นำยาเสพติด ออกนอกประเทศ

ประเทศฝรั่งเศส ก่อนที่จะบัญญัติกฎหมายเลขที่ ๙๑ - ๑๒๖๔ ใน มาตรา ๑ ให้แทรกมาตรา L ๖๒๗-๗ ลงในกฎหมายว่าด้วยเรื่องสุขภาพและอนามัยประชาชน เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจที่จะมีไว้ในครอบครอง ขนส่ง หรือส่งต่อซึ่งยาเสพติดหรือพืช และผลผลิตที่ผิดกฎหมาย แต่ภายหลังจากได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายแล้ว เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจที่จะกระทำได้นอกจากนั้น ประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่อย่างกว้างขวางตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องสุขภาพอนามัยของประชาชน มาตรา L ๖๒๗-๗ ซึ่งเจ้าหน้าที่สามารถเก็บ กักตุน รักษา ส่งต่อ ยาเสพติดได้ หากกระทำเพื่อการแสวงหาพยานหลักฐาน ดังนั้น ประเทศฝรั่งเศสจึงมีมาตรการควบคุมที่ค่อนข้างเคร่งครัด

๒.๑ การควบคุมการส่งมอบ จะดำเนินการได้โดยการควบคุมและประสานงานของศาล

๒.๒ เจ้าหน้าที่ผู้จะใช้มาตรการ CD จะต้องขออนุมัติต่ออัยการพร้อมรายละเอียดในการดำเนินการ (แผนการดำเนินงาน) และเมื่อศาลได้รับข้อมูลดังกล่าวแล้วจะต้องส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานกลางในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (O.C.R.T.I.S.) หรืออาจส่งไปยังสำนักงานป้องกันการกระทำผิดทางการเงิน (O.C.R.G.D.F.) และหน่วยสืบสวนของกรมศุลกากร (D.N.R.E.D.)

๒.๓ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่จะต้องเข้าไปร่วมในการสืบสวน โดยการอำพรางตัวอยู่ในหน่วยงานของนักค้า ซึ่งอาจจะเข้าข่ายว่าทำผิดกฎหมาย หรือตกเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดได้ ก่อนดำเนินการต้องให้หัวหน้าหน่วยสืบสวนขออนุมัติต่อศาลเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน และต้องแจ้งวิธีการหรือรูปแบบที่จะใช้ในการปฏิบัติการ (แผนของหน่วยงาน มิใช่แผนส่วนบุคคล) และศาลจะต้องแจ้งให้หน่วยปราบปรามยาเสพติดหรือหน่วยป้องกันการกระทำผิดทางการเงิน (กรณีที่เกี่ยวข้องกับการเงิน) และศุลกากรเพื่อให้หน่วยงานดังกล่าวได้คอยตรวจสอบและเฝ้าดูแลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เหล่านั้นอย่างใกล้ชิด

สหรัฐอเมริกาสามารถนำมาตรการ CD ไปใช้โดยมิได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมารองรับเนื่องจากว่าได้มีกฎหมายเอื้ออำนวยอยู่ คือ Controlled Substances Act. ฉบับปรับปรุงแก้ไขเมื่อ ๑ มิถุนายน ๑๙๙๑ มาใช้หรือถูกนำมาเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด ทั้งใน

เรื่องของการผลิต การจำหน่าย การนำเข้า การส่งออก และการครอบครอง โดยเฉพาะในมาตรา ๙๕๒ บัญญัติว่า “การนำสารที่ควบคุมเข้ามาในประเทศถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายเว้นแต่จะเข้าในกรณีดังต่อไปนี้”

๑. ผื่นดิบ ยางผื่น ใบโคคา ถ้าหากอัยการสูงสุดเห็นว่าจำเป็นเพื่อใช้ในทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ในทางกฎหมายโดยประการอื่น ๆ ...

๒. สารเคมีควบคุมประเภท ๑ หรือ ๒ หรือยาเสพติดประเภท ๓, ๔ หรือ ๕ (เฮโรอีนจัดเป็นสารควบคุมประเภท ๑) ที่อัยการสูงสุดเห็นว่าจำเป็นต้องนำเข้าเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ และโดยวัตถุประสงค์ของกฎหมายโดยประการอื่น ๆ ...”

และในมาตรา ๘๗๘ ได้บัญญัติถึงอำนาจเจ้าพนักงาน อำนาจของหน่วยงานปราบปรามยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา (Drug Enforcement Administration, DEA) และเจ้าหน้าที่ของรัฐต่าง ๆ ในเรื่องการตรวจค้น จับกุม การกระทำผิดกฎหมายยาเสพติดและกฎหมายอื่น ๆ โดยเฉพาะในอนุมาตรา (๕) ว่าสามารถดำเนินการในการสืบสวนปราบปรามใด ๆ ที่อัยการสูงสุดมอบหมาย

จากบทบัญญัติของกฎหมายทั้ง ๒ มาตรา ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้วิธีการสืบสวนโดยมาตรการ CD สามารถอนุญาตให้นำเข้า ส่งออก หรือนำผ่านยาเสพติดที่ผิดกฎหมายได้เป็นการเอื้ออำนวยต่อการใช้มาตรการ CD หรือให้ความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการทำ CD เป็นอย่างยิ่ง

ประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีมาตรการควบคุมในการใช้ CD ซึ่งจะต้องมีการขออนุมัติต่อผู้บังคับบัญชาเป็นลำดับขั้นถึงผู้บังคับบัญชาสูงสุดที่กรุงวอชิงตัน และจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานทุกระยะและทุกขั้นตอนต่อผู้บังคับบัญชา

หากต้องใช้เทคนิคอื่นประกอบ เช่น การดักฟังโทรศัพท์หรือเทคนิคอื่น ๆ ที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนจะต้องขออนุญาตต่ออัยการหรือศาลแล้วแต่กรณี ในกรณีที่ทำ CD โดยใช้สื่ออื่นทดแทน เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินการจะต้องนำยาเสพติดที่นำออกมาพร้อมรายงานรายละเอียดของกลางนำส่งแผนกเก็บรักษาของกลางโดยทันทีจะเก็บรักษาไว้ที่ตัวเจ้าหน้าที่มิได้โดยเด็ดขาดและเมื่อจำเป็นจะต้องนำออกใช้ให้ขออนุญาตเป็นคราว ๆ ไป

๑.๓ การดักฟัง (Wiretapping)

การดักฟังทางโทรศัพท์ (Wiretapping) ตาม Black's Law Dictionary หมายถึงรูปแบบหนึ่งของการลอบฟังด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้คำสั่งศาล เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายจะแอบลอบฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ กฎหมายของสหรัฐ (Crime Control and Safe Streets Act, ๑๘ U.S. C. A. sec.๒๕๑๐ etseq.) และกฎหมายของมลรัฐ จะกำหนดพฤติการณ์และวิธีพิจารณาซึ่งจะอนุญาตให้มีการดักฟังทางโทรศัพท์ได้^{๖๔}

รัฐธรรมนูญของสหรัฐอเมริกามีได้มีบทบัญญัติให้การรับรองสิทธิในการสื่อสารของบุคคลไว้โดยชัดแจ้ง คงมีแต่บทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๔ (The Fourth Amendment) บัญญัติว่า

^{๖๔}กิติมา ประคุณคดี. “การดักฟังทางโทรศัพท์โดยเจ้าพนักงาน”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓). หน้า ๒๕ - ๒๖.

“สิทธิของบุคคลที่จะมีความปลอดภัยมั่นคงในร่างกาย เคหสถาน เอกสาร และวัตถุสิ่งของต่อการค้น การยึด และการจับ ที่ไม่มีเหตุอันควร จะถูกล่วงละเมิดมิได้ และห้ามมิให้มีการออกหมายเว้นแต่จะโดยมีเหตุอันควร ซึ่งได้มาโดยการสาบานหรือปฏิญาณตน และหมายนั้นจะต้องระบุเฉพาะเจาะจงถึงสถานที่ซึ่งจะถูกค้น ตัวบุคคลที่จะถูกจับและสิ่งของที่จะถูกยึด” ที่ศาลสูงของสหรัฐอเมริกา นำมาตีความว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวได้ขยายความคุ้มครองถึงสิทธิส่วนบุคคลจากการที่เจ้าพนักงานทำการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์^{๗๐}

สหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมาย The Omnibus Crime control and Safe Street Act of ๑๙๖๘ ขึ้นโดย Title III โดยมีบทบัญญัติให้อำนาจศาลในการอนุญาตให้เจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายแห่งรัฐ และมลรัฐดักฟังทางโทรศัพท์ และลอบฟังด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ในการสอบสวนคดีประเภทที่ระบุไว้^{๗๑} และกฎหมายดังกล่าวได้มีการแก้ไขหลายครั้ง การแก้ไขที่สำคัญที่สุดก็โดย The Comprehensive Crime Control Act ปี ๑๙๘๔

วัตถุประสงค์หลักของ Title III คือการลดอาชญากรรมโดยมีบทบัญญัติให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย ใช้วิธีการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้การควบคุมของศาลและการควบคุมโดยวิธีพิจารณาที่รอบคอบเพื่อที่จะรวบรวมพยานหลักฐานในการต่อสู้กับอาชญากรรมหลัก ๆ หลายประเภท รวมถึงการประกอบอาชญากรรมที่เป็นลักษณะขององค์กรอาชญากรรม (organized crime)

The Omnibus Crime control and Safe Street Act ๑๙๖๘ มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล (protecting the privacy of individuals) และการให้รัฐสามารถใช้วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จำเป็น เพื่อการบังคับใช้กฎหมายที่ได้ผล (Enabling the government to obtain information necessary for effective law enforcement)^{๗๒}

๑. เหตุในการร้องขอให้ดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์

The Omnibus Crime control and Safe Street Act ๑ ๙ ๖ ๘ มาตรา ๒๕๑๑ บัญญัติห้ามดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล แต่มีการกำหนดเป็นข้อยกเว้นให้มีการดักฟังได้ เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนและการป้องกันอาชญากรรมบางประเภท เมื่อได้มีการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนโดยวิธีอื่น ๆ แล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จพร้อมกับแสดงเหตุผลด้วยว่า เหตุใดถึงจะไม่มีทางประสบความสำเร็จถ้าใช้วิธีการอื่นหรือจะมีอันตรายมากเกินกว่าเหตุ^{๗๓}

^{๗๐}สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. “การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๓). หน้า ๗๗ - ๗๘.

^{๗๑}Yale Kamisar and other. Basic Criminal Procedure,Cases,Comments and Question. p.๔๐.

^{๗๒}สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. เรื่องเดิม. หน้า ๗๘.

^{๗๓}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗๘.

๒. องค์กรที่มีอำนาจอนุญาตให้ดักฟังและการพิจารณาคำร้องขอดักฟัง การที่เจ้าพนักงานของรัฐจะกระทำการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ได้ จะต้องขออนุญาตจากศาลก่อน โดยคำร้องดังกล่าวจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรประกอบด้วย คำสาบานหรือปฏิญาณต่อผู้พิพากษาที่มีเขตอำนาจศาลและจะต้องระบุอำนาจของผู้ร้องในการทำ คำร้องดังกล่าวด้วย^{๗๔}

คำร้องจะต้องระบุรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้^{๗๕}

๒.๑ ตัวเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวน หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจในการบังคับ ใช้กฎหมายที่ทำคำร้องขอดักฟังและเจ้าหน้าที่ผู้อนุญาตตามคำร้อง

๒.๒ รายละเอียดที่ครบถ้วนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ที่เกี่ยวกับ คำร้องที่ให้เหตุผลได้ถึงเหตุที่ศาลควรมีคำสั่งอนุญาต รวมทั้ง

๒.๒.๑ รายละเอียดเกี่ยวกับความผิดโดยเฉพาะซึ่งได้เกิดขึ้น กำลัง เกิดขึ้นหรือกำลังจะเกิดขึ้น

๒.๒.๒ เว้นแต่ที่กฎหมายกำหนดไว้ในอนุมาตรา (๑๑) รายละเอียด เกี่ยวกับลักษณะและสถานที่ตั้งเครื่องดักฟัง

๒.๒.๓ รายละเอียดเกี่ยวกับประเภทของการสื่อสารที่จะดักฟัง

๒.๒.๔ รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคลซึ่งการสื่อสารของเขาจะถูกดักฟัง ถ้าหากสามารถระบุได้

๒.๓ รายละเอียดที่แสดงว่าได้มีการสืบสวนสอบสวนด้วยวิธีอื่นแล้ว แต่ไม่ประสบผลสำเร็จหรือไม่อย่างไร และเหตุผลที่แสดงว่าจะไม่ประสบความสำเร็จหากใช้วิธีการอื่น หรือจะเป็นอันตรายเกินควร

๒.๔ ระยะเวลาที่ขออนุญาตดักฟัง ถ้าโดยลักษณะแห่งการดักฟังมีว่า การอนุญาตเพื่อดักฟังไม่อาจยุติโดยอัตโนมัติ เมื่อการสื่อสารประเภทที่ระบุไว้ได้รับแล้วในโอกาสแรก รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงโดยเฉพาะต้องระบุเหตุอันควรเชื่อได้ว่า จะมีการสื่อสารในประเภท เดียวกันเพิ่มเติมอีกในภายหลัง

๒.๕ รายละเอียดที่ครบถ้วนเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในเรื่องคำร้องที่ผ่านมา ทั้งหมดที่บุคคลผู้อนุญาตและทำคำร้องได้ทราบยื่นต่อผู้พิพากษาใด ๆ เพื่อขออนุญาตดักฟัง หรือเพื่อ ขอรับรองการดักฟังการสื่อสารทางสาย ทางคำพูดหรือทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลใด ๆ ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน เครื่องอำนวยความสะดวก หรือสถานที่ที่ระบุในคำร้องและผู้พิพากษาสั่งคำร้อง แต่ละฉบับอย่างไร และ

๒.๖ กรณีที่เป็นคำร้องขอขยายระยะเวลาดักฟังจะต้องระบุว่า การดักฟัง ยังได้ข้อมูลไม่เป็นที่น่าพอใจ หรือคำอธิบายที่มีเหตุผลถึงการล้มเหลวที่จะได้รับจากการดักฟังที่ผ่านมา หนึ่ง เมื่อเจ้าพนักงานได้ยื่นคำร้องต่อศาลขออนุญาตดักฟังการ สนทนาทางโทรศัพท์ ศาลจะพิจารณาคำร้องโดยอาศัยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาดังต่อไปนี้^{๗๖}

^{๗๔}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๘๓ - ๘๔.

^{๗๕}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๘๔.

๒.๖.๑. มีเหตุอันควรเชื่อว่ามีบุคคลกำลังกระทำความผิด หรือได้กระทำความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดเฉพาะที่ระบุไว้ในมาตรา ๒๕๑๖

๒.๖.๒ มีเหตุอันควรเชื่อว่าการสื่อสารที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดนั้นจะได้รับจากการดักฟัง

๒.๖.๓ ได้มีการพยายามใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนทั่วไปแล้วและล้มเหลวหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะไม่ประสบผลสำเร็จ แม้จะมีการพยายามหรือเสี่ยงอันตรายเกินควร

๒.๖.๔ เว้นแต่ตามที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา ๑๑ มีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำความผิดหรือบุคคลดังกล่าวเป็นผู้เช่า มีชื่อเป็นเจ้าของ หรือใช้เป็นปกติ เมื่อศาลพิจารณาคำร้องแล้วเห็นควรอนุญาตให้ดักฟังทางโทรศัพท์ได้ คำสั่งศาลที่อนุญาตให้ดักฟังนั้น จะต้องระบุบุคคลซึ่งการสื่อสารของเขาจะถูกดักฟัง สถานที่ซึ่งอนุญาตให้ดักฟัง รายละเอียดเกี่ยวกับความผิดที่เกี่ยวข้องกับการดักฟัง หน่วยงานที่ได้รับอนุญาตให้ดักฟัง ระยะเวลาที่อนุญาตให้ดักฟัง สำหรับระยะเวลาที่ศาลจะอนุญาตให้มีการดักฟังได้นั้น จะต้องไม่เกินกว่าความจำเป็นในการบรรลุผลตามคำร้องขออนุญาตนั้น แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตาม ศาลจะอนุญาตเกินกว่า ๓๐ วันไม่ได้ อย่างไรก็ตาม แม้ศาลจะอนุญาตได้ไม่เกิน ๓๐ วัน แต่หากมีกรณีจำเป็นต้องดักฟังต่อไปก็ต้องมีการยื่นคำร้องขออนุญาตต่อศาลโดยคำร้องก็ต้องระบุรายละเอียดและเหตุทำนองเดียวกับการขออนุญาตดักฟังในครั้งแรก และศาลก็จะพิจารณาขยายระยะเวลาการดักฟังโดยใช้เกณฑ์เหมือนกับการพิจารณาคำร้องขออนุญาตดักฟังในครั้งแรกเช่นกัน

อนึ่ง หากพิจารณาขั้นตอนกระบวนการในการขออนุญาตดักฟัง จะเห็นว่า มีขั้นตอนหลายอย่าง ซึ่งก็เพื่อควบคุมการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์มิให้กระทำโดยไม่มีเหตุอันควร แต่อย่างไรก็ตาม The Omnibus Crime Control and Safe Street Act ๑๙๖๘ ก็เล็งเห็นว่าบางกรณีอาจมีความจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วนที่จะต้องดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ที่ไม่อาจรอให้ได้รับการอนุญาตจากศาลก่อน จึงได้มีบทบัญญัติในมาตรา ๒๕๑๘ (๗) วางหลักเกณฑ์ให้เจ้าพนักงานของรัฐสามารถทำการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาลได้ในกรณีที่มีความจำเป็นฉุกเฉินเร่งด่วน โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขต่อไปนี้^{๗๖}

๑. จะมีอันตรายถึงแก่ชีวิตหรืออันตรายต่อร่างกายสาหัสต่อบุคคลใด ๆ โดยทันทีทันใด

๒. การสมคบกันกระทำการซึ่งเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงแห่งรัฐ หรือ

๓. การสมคบกันเป็นองค์กรอาชญากรรม

แม้จะมีข้อเท็จจริงที่ต้องเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น ยังมีเงื่อนไขที่จะต้องพิจารณาอีกประการหนึ่งในกรณีการดักฟังก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาลก็คือ กรณีที่จะทำการดักฟังนั้น

^{๗๖}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗๘.

^{๗๗}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔๒.

ต้องเป็นกรณีที่ศาลอาญาอนุญาตให้ดักฟังได้ นอกจากนั้นหลังจากได้มีการดักฟังแล้ว จะต้องขออนุญาตต่อศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง หลังจากได้มีการเริ่มลงมือดักฟัง

การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะใช้อำนาจดักฟังทางเครื่องมือสื่อสาร การปราบปรามอาชญากรรมแต่ละครั้ง จะต้องมีการขออนุญาตจากศาลทุกครั้ง กล่าวคือ จะต้องมีการขออนุญาตศาลก่อนที่จะใช้มาตรการดักฟังทุกครั้ง แต่ก่อนที่ศาลจะออกหมายให้ใช้มาตรการดักฟังนั้น ศาลจะต้องพิจารณาว่า กรณีที่เจ้าหน้าที่จะใช้อำนาจดักฟังจะต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการประกอบอาชญากรรมจริง (Probable Cause) โดยขั้นตอนในการขออนุญาตจากศาลมีอยู่ ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนแรก เจ้าหน้าที่ที่ต้องการจะใช้มาตรการดักฟังจะต้องแสดงพยานหลักฐานต่าง ๆ เท่าที่มีอยู่เพื่อให้ศาลเห็นว่าคดีดังกล่าวมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดจริง และเป็นการแจ้งถึงความจำเป็นว่าวิธีการดักฟังทางเครื่องมือสื่อสารเป็นหนทางที่ทำให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการดำเนินคดี

ขั้นตอนที่สอง พนักงานอัยการจะต้องทำการเตรียมสำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อยื่นต่อศาลขอใช้อำนาจในการดักฟังทางเครื่องมือสื่อสาร สำนวนดังกล่าวจะมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ประการใดนั้น ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสอบสวน (Affidavit) สำหรับกรณีที่เป็นความผิดในระดับสหรัฐ สำนวนที่ส่งให้ศาลจะต้องได้รับการตรวจสอบจากอัยการสูงสุดของสหรัฐ รองอัยการสูงสุด ผู้ช่วยอัยการสูงสุดในแผนกคดีอาญา หรือผู้ที่อัยการสูงสุดได้มอบหมาย^{๗๘} ในกรณีที่เป็นความผิดระดับมลรัฐ จะต้องส่งสำนวนคดีให้อธิบดีอัยการประจำมลรัฐ (State Attorney General) หรืออัยการประจำเขต (District Attorney or County Prosecutor)

ขั้นตอนที่สาม พนักงานอัยการจะยื่นสำนวนไปให้ศาลสหรัฐหรือศาลมลรัฐ โดยไม่ผ่านขั้นตอนการร้องคัดค้าน (ex parte : without an adversary hearing) โดยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีอำนาจในการยื่นสำนวนเพื่อขออนุญาตศาลจากศาลได้โดยตรง

ตามปกติในการพิจารณาเหตุอันควรเชื่อของการสำนวนการสอบสวน ศาลจะพิจารณาจากหลักฐานเบื้องต้นได้แก่ ผลจากการดักข้อมูลหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ต้องสงสัย (DNR : Dial Number Recorder) เป็นหลัก อย่างไรก็ตาม Title III กำหนดองค์ประกอบของการขอให้ศาลออกหมายให้ใช้มาตรการดักฟังโดยชอบไว้ดังต่อไปนี้

๑. การขออนุญาตจะต้องกระทำผ่านพนักงานอัยการผู้มีอำนาจตามที่กำหนดในกฎหมายนี้

๒. ในสำนวนจะต้องปรากฏรายละเอียดแห่งคดีที่ชัดเจนเกี่ยวกับรายงานการสืบสวนสอบสวนที่ได้ทำไปแล้ว ชื่อและข้อมูลการกระทำความผิดของผู้ต้องสงสัย อุปกรณ์ที่ใช้ในการดักฟัง และขั้นตอนที่ใช้ในการดักฟังอย่างละเอียด

^{๗๘}Attorney General, Deputy Attorney General, Associate Attorney General, Assistant Attorney General. Or any Deputy Assistance General in the Criminal Division designated by the Attorney General.

๓. เจ้าหน้าที่จะต้องพิสูจน์ว่า วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีวิธีอื่นอาจเป็นอันตรายต่อเจ้าหน้าที่มากกว่าวิธีดักฟังข้อมูลการกระทำความผิด

๔. เวลาที่คาดว่าจะใช้ในการดักฟังข้อมูลการกระทำความผิด โดยการขออำนาจศาลแต่ละครั้งจะใช้เวลา ๓๐ วัน โดยถ้าจะขยายเวลาในการใช้มาตรการนี้ จะต้องขออนุญาตศาลอีกครั้ง

๕. จะต้องแสดงพยานหลักฐานอื่น ๆ เท่าที่มี เพื่อแสดงว่าบุคคลนั้นเป็นบุคคลคนเดียวกันที่เจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการดักฟังข้อมูลการกระทำความผิดด้วย

๖. เจ้าหน้าที่สามารถขออำนาจจากศาลให้ใช้มาตรการเพิ่มเติมจากที่ขอมายไ้เดิมแล้วก็ได้

การดำเนินคดียาเสพติดในประเทศไทย

ในการดำเนินคดียาเสพติดนั้น ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก นอกจากนั้นยังใช้กฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดโดยเฉพาะได้แก่ ประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เน้นมาตรการเฉพาะเรื่องการดำเนินคดียาเสพติดเป็นวิธีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งมีหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานยาเสพติด กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม เป็นต้น แต่ละหน่วยงานก็มีภารกิจแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม สามารถแบ่งขั้นตอนการดำเนินคดียาเสพติดออกเป็นชั้นสืบสวนและสอบสวน ชั้นพิจารณา และชั้นบังคับคดี

หน่วยงานหรือองค์กรที่มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดียาเสพติดนั้นนอกจากจะมีฝ่ายปกครองและตำรวจซึ่งมีอำนาจสืบสวนสอบสวนและมีพนักงานอัยการซึ่งมีอำนาจสั่งให้สอบสวนเพิ่มเติมคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาแต่ดั้งเดิมโดยตลอดแล้ว ปัจจุบันได้มีกฎหมายที่บัญญัติไว้ให้อำนาจแก่หน่วยงานบางแห่งทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดียาเสพติด

๑. หน่วยงานหรือองค์กรที่มีอำนาจสืบสวนและสอบสวนคดียาเสพติด

๑.๑ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตำรวจเป็นสถาบันหลัก และเป็นสถาบันด่านแรกของกระบวนการยุติธรรมขั้นต้นในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งจะทำหน้าที่ตั้งรับคำร้องทุกข์หรือคำกล่าวโทษ สืบสวน สอบสวน ค้น จับกุม ควบคุม ให้ประกัน หรือปล่อยชั่วคราว ตลอดจนรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ พร้อมทั้งสรุปสำนวนการสอบสวนเสนอความเห็นอันเป็นการเตรียมคดีให้พนักงานอัยการดำเนินการพิจารณาสั่งฟ้องคดีต่อศาลหรือไม่ต่อไป สำหรับหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามยาเสพติดโดยตรง คือ กองบัญชาการตำรวจปราบปรามยาเสพติด

เมื่อตำรวจทราบว่ามีผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตำรวจมีหน้าที่จับกุม ค้นและควบคุมผู้ต้องหาไว้เพื่อทำการสอบสวน ในระหว่างสอบสวนอาจอนุญาตให้ปล่อยให้ผู้ต้องหาชั่วคราวได้ เมื่อทำการสอบสวนเสร็จแล้ว ตำรวจก็มีหน้าที่ส่งคดี

การสืบสวนเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ตำรวจอาจจัดให้มีสายสืบ ซึ่งเป็นบุคคลในแขนงวิชาชีพต่าง ๆ ที่มีใช้ข้าราชการตำรวจ โดยสายสืบเหล่านี้จะต้องขึ้นทะเบียนไว้กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อสะดวกในการควบคุมและประสานงาน^{๗๙}

พนักงานสอบสวนจะเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญาวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๑)

ขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการยุติธรรมขั้นต้น ได้แก่ การสอบสวน เพราะการสอบสวนจะเป็นบันไดหรือเป็นสิ่งกำหนดแนวทางของการดำเนินการยุติธรรมในขั้นอื่น ๆ ต่อไป

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๑) บัญญัติไว้ว่า “การสอบสวน” หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ

๑.๒ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.)

สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นองค์กรกลางในการควบคุมดูแลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดทำหน้าที่ด้านบริหารในฐานะที่เป็นองค์กรกำหนดนโยบาย (Policy Making Body) ทั้งนี้จะพิจารณาได้จากอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๑๒-๑๔ แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด และมาตรา ๑๑/๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔

คดียาเสพติดเป็นคดีที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์มหาศาลของนายทุนซึ่งค้าหรือจำหน่ายยาเสพติดอาจใช้ทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดไปในทางที่มีขอบในกระบวนการยุติธรรมได้ ซึ่งจะเป็นผลเสียหายอย่างร้ายแรงต่อการป้องกันและปราบปรามการดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายดังที่ปรากฏในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ รัฐจึงจำต้องเข้าควบคุมดูแลการดำเนินคดี เห็นได้จากการดำเนินคดีในรูปของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบจะอยู่ในขั้นตอนของฝ่ายบริหารเป็นกรรมการอยู่ด้วย เช่น อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เป็นต้น

สำนักงาน ป.ป.ส. มีอำนาจในการควบคุม (Control) การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการสืบสวน สอบสวน การฟ้องคดี โดยมีนายกรัชมุนตรีเป็นผู้รับผิดชอบและ

^{๗๙} อรรถ สุวรรณบุปผา และอำนวยการศิลป์ ชูวงศ์. การควบคุมยาเสพติดให้โทษในประเทศไทย. (ม.ป.ท., ๒๕๑๘). หน้า ๑๑๘.

เป็นประธาน สำนักงาน ป.ป.ส. โดยตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายยาเสพติด^{๘๐}

การดำเนินคดียาเสพติดนอกจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ยังมีกรรมการเลขาธิการ รองเลขาธิการ ป.ป.ส. และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔ ด้วย โดยผู้ดำรงตำแหน่งระดับกรรมการ ป.ป.ส. เป็นเจ้าหน้าที่ระดับสูง ซึ่งมีหน้าที่และความรับผิดชอบหลักในการกำหนดนโยบายและแผนงานในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงไม่อาจใช้อำนาจในการปฏิบัติการปราบปรามและดำเนินคดีโดยตรงได้ ผู้ที่เป็นกลไกหลักในการปฏิบัติการปราบปรามและดำเนินคดี คือ เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ตามมาตรา ๑๑/๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความยาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔

๒. การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติดในประเทศไทย

การกระทำผิดคดียาเสพติดมีหลายฐานความผิด ตั้งแต่ความผิดเล็กน้อย เช่น ความผิดฐานเสพยาเสพติด ฐานครอบครองยาเสพติด ซึ่งเป็นความผิดไม่มีปัญหาด้านพยานหลักฐานในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เนื่องจากจับกุมได้ในขณะกำลังกระทำความผิดในทันที จึงไม่จำเป็นต้องแสวงหาพยานหลักฐานอย่างอื่นมาเพื่อสนับสนุน แต่การกระทำความผิดใน ๕ ฐานหลัก คือ ผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย และความผิดฐานสมคบ สนับสนุนหรือช่วยเหลือฯ ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๙๐-๙๔ มาตรา ๑๒๕ และมาตรา ๑๒๗ มีความจำเป็นต้องหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์สนับสนุนในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้น ๆ ส่วนการปราบปราม

^{๘๐}ประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔ มาตรา ๔ ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด” เรียกโดยย่อว่า “คณะกรรมการ ป.ป.ส.” ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้อำนวยการสำนักงานปราบปราม อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมศุลกากร อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เลขาธิการ อัย. และ ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินสามคน

ให้เลขาธิการ ป.ป.ส. เป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการ ป.ป.ส. แต่งตั้งข้าราชการในสำนักงาน ป.ป.ส. จำนวนไม่เกินสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

ยาเสพติดไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะการค้ายาเสพติดทำกันเป็นขบวนการเป็นเครือข่ายที่ซับซ้อน มีนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง อีกทั้งมีการตัดตอนแบ่งงานของการทำงานเป็นช่วง ๆ ทำให้พยานหลักฐานต่าง ๆ มิได้เพียงพอที่จะเอาตัวการใหญ่หรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังการกระทำความผิดมารับโทษตามกฎหมาย จึงจำเป็นต้องมีการสืบสวนรวมพยานหลักฐานและรายละเอียดต่าง ๆ มาใช้ยืนยันเพื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงเกี่ยวพันกับการกระทำความผิดว่าเกี่ยวพันในรูปลักษณะใดอย่างสมเหตุสมผลและน่าเชื่อถือ

การพิจารณาว่าเป็นผู้กระทำความผิดรายสำคัญหรือนายทุนหรือเป็นตัวการใหญ่ มีหลักเกณฑ์ประกอบการพิจารณา ดังนี้^{๕๑}

๑. ลักษณะการกระทำความผิดเป็นขบวนการหรือองค์การอาชญากรรมหรือไม่ (Organized Crime) อาจเป็นขบวนการในประเทศหรือระหว่างประเทศก็ได้
๒. จำนวนยาเสพติดที่มีการค้าขายกันมากน้อยเพียงใด
๓. จำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่มีการจ่ายในการค้าขายยาเสพติดมีมากน้อยเพียงใด
๔. ตรวจสอบประวัติหรือรายงานข่าวสารของผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดจากแหล่งต่าง ๆ

๕. ตรวจสอบอาชีพและรายได้ของผู้ต้องหาว่าเกินฐานะหรือความสามารถในการประกอบอาชีพหรือกิจกรรมอื่นโดยสุจริตหรือไม่

ฉะนั้น การดำเนินคดียาเสพติดกับผู้กระทำความผิดรายสำคัญหรือที่มีความร้ายแรงนั้น ในการที่จะจับกุมตัวการใหญ่หรือนายทุนที่อยู่เบื้องหลังขบวนการค้ายาเสพติดมารับโทษตามกฎหมายได้จะต้องมีการสืบสวนเพื่อแสวงหารวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ มาก่อนจะมีการดำเนินการจับกุม และในขณะนี้ได้มีประมวลกฎหมายยาเสพติดและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญากรรมโดยเฉพาะออกมาใช้บังคับเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวน โดยใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดในข้อหาสมคบ สนับสนุน หรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิดได้ทำการสืบสวนเพื่อแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานกระทำได้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

๒.๑ การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสืบสวน

๒.๑.๑ ความหมายของการสืบสวน (Investigation)

การสืบสวน (Investigation) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา ๒ (๑๐) หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด การสืบสวนคดียาเสพติดทำได้ทั้งก่อนการจับกุม ขณะทำการจับกุม และหลังทำการจับกุม การสืบสวนมีด้วยกันหลายวิธี เช่น การสะกดรอย การตรวจสอบทางทะเบียนและการเงิน การตรวจสอบทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การใช้สายลับและแหล่งข่าวอื่น ๆ ซึ่งในบางครั้ง

^{๕๑}หลักในการพิจารณาคำขออนุมัติจับกุมหรือแจ้งข้อหาแก่ผู้กระทำความผิด ตามมาตรา ๖ หรือมาตรา ๘ แห่ง พ.ร.บ.มาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.๒๕๓๔ ของเลขาธิการ ป.ป.ส. ตามมาตรา ๑๔

ต้องใช้เทคนิคพิเศษ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ ถึงมาตรา ๑๐ เพื่อสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน

ฉะนั้น การสืบสวนจึงเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการดำเนินคดีที่มีโทษอาญาเพราะการสืบสวนมีผลโดยตรงต่อกระบวนการเชิงยุติธรรม หากการสืบสวนไม่มีประสิทธิภาพขาดหลักการ การดำเนินคดีจะดำเนินไปสู่ความยุติธรรมย่อมเป็นไปได้ยาก

เจ้าพนักงานผู้สืบสวนคดีอาญาเสพติดนอกจากพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดยังมีเจ้าพนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (เจ้าพนักงาน ป.ป.ส.) คือ ผู้ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (เลขาธิการ ป.ป.ส.) แต่งตั้งให้มีอำนาจปฏิบัติการตามประมวลกฎหมายยาเสพติดและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยพิจารณาอนุมัติให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการ

การสืบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติดก่อนทำการสืบสวน ผู้สืบสวนจะต้องมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐานพอสมควรว่า พยานหลักฐานใดสามารถใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ พยานหลักฐานใดมีน้ำหนักน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และพิจารณาว่าควรใช้พยานหลักฐานใดบ้างเพื่อให้ครบองค์ประกอบความผิดในแต่ละฐานความผิด ทำให้ผู้สืบสวนสามารถวางแผนการสืบสวนในการแสวงหาพยานหลักฐานนั้น ๆ เพื่อนำไปพิสูจน์ความผิดในชั้นพิจารณาคดีทำให้ศาลรับฟังใช้ประกอบดุลพินิจวินิจฉัยลงโทษจำเลยได้ เพราะก่อนที่ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจวินิจฉัยพยานหลักฐานจนกว่าจะแน่ใจว่าจำเลยกระทำความผิดจริงตามที่ถูกฟ้อง เมื่อเป็นที่สงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริงหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้เป็นคุณแก่จำเลยโดยพิพากษายกฟ้อง (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๗)

ดังนั้น ก่อนการปฏิบัติการสืบสวน เจ้าพนักงานสืบสวนจึงควรมีการวางแผนการสืบสวนและกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้การสืบสวนบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

๑. การกำหนดเป้าหมายในการสืบสวน ต้องชัดเจนว่าเมื่อทำการสืบสวนสิ้นสุดลงจะสามารถทราบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ การกำหนดเป้าหมายจะต้องพิจารณาจากข่าวสารที่ได้รับว่ามีความสมบูรณ์มากน้อยเพียงใด และจะต้องแสวงหาข้อเท็จจริงใดเพิ่มเติมในการปฏิบัติตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เช่นการสืบสวนเพื่อหาข่าวการสืบสวนเพื่อจับกุม นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงข้อกฎหมายว่าจะดำเนินคดีกับเป้าหมายในความผิดฐานใด ตัวการ สมคบ หรือสนับสนุนช่วยเหลือเพราะจะได้ทราบว่ารวบรวมพยานหลักฐานอะไรบ้างเพื่อให้ครบองค์ประกอบความผิด

๒. การกำหนดวิธีการสืบสวน คือ การกำหนดขั้นตอนที่เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุผลในการสืบสวนโดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้^{๘๒}

^{๘๒}สิทธิชัย ไชยดง. “เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติดชั้นสืบสวนสอบสวน”. (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๔๔). หน้า ๑๔ - ๑๗.

ก. จำนวนและขีดความสามารถของเจ้าพนักงานในการสืบสวน : เมื่อกำหนดเป้าหมายในการสืบสวนได้แล้วจะต้องกำหนดจำนวนเจ้าพนักงานซึ่งจะใช้มากน้อยเพียงใด โดยคำนึงถึงด้านงบประมาณและการปกปิดการปฏิบัติการ คำนึงถึงขีดความสามารถของเจ้าพนักงานว่ามีความสามารถมากน้อยแค่ไหนในการเข้าถึงเป้าหมายเพื่อจะมอบหมายภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ตรงกับความสามารถของเจ้าพนักงานได้ถูกต้องเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ข. ประสิทธิภาพของอุปกรณ์การสืบสวน : ในบางครั้งภารกิจที่ได้รับมอบหมายนอกจากจะต้องใช้เจ้าพนักงานที่มีขีดความสามารถสูงแล้วยังจะต้องใช้อุปกรณ์ในการสืบสวนที่มีประสิทธิภาพสูงเพื่อช่วยในการปฏิบัติการสำเร็จลุล่วง เนื่องจากนักค้ายาเสพติดมีอำนาจด้านการเงินสูงสามารถหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการลำเลียงยาเสพติดและหลบหลีกต่อต้านการจับกุมของเจ้าพนักงาน ฉะนั้น เจ้าพนักงานผู้สืบสวนต้องพัฒนาศักยภาพตัวเองให้ทันกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจนจัดหาอุปกรณ์ที่ทันสมัยมาใช้ในการสืบสวน หากไม่มีการนำอุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับการสืบสวนอยู่ตลอดเวลาจะทำให้การสืบสวนไม่ประสบผลสำเร็จ

ค. เครื่องมือสื่อสาร : ปัจจุบันการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของการสืบสวน เพราะหากไม่มีการสื่อสาร ที่ดีการปฏิบัติการสืบสวนจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ การสื่อสารจะทำให้เกิดการประสานงานที่ดีในการปฏิบัติการสั่งการ นอกจากนี้การขอความช่วยเหลือกรณีมีเหตุฉุกเฉินก็สามารถดำเนินการได้ทันที่ซึ่งจะทำให้เจ้าพนักงานมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ยิ่งขึ้น

ง. เทคนิคการสืบสวน : เป็นวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานกฎหมายไม่ได้กำหนดวิธีการหรือขั้นตอนไว้ เจ้าพนักงานผู้สืบสวนจะต้องพิจารณาว่าจะใช้วิธีใดในการสืบสวนให้เหมาะสมกับภารกิจในแต่ละกรณีเพื่อให้การสืบสวนบรรลุเป้าหมายและสูญเสียทรัพยากรให้น้อยที่สุด

เจ้าพนักงานผู้สืบสวนต้องมีเทคนิคและวิธีในการสืบสวนและมีประสบการณ์มากพอสมควรจึงจะสามารถแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ โดยผู้ถูกติดตามสืบสวนไม่ทันรู้หรือไหวตัวทันเพราะส่วนใหญ่ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจะมีความระมัดระวังตัวเป็นพิเศษและมักจะไม่ทิ้งพยานหลักฐานการกระทำผิดไว้

๓. เทคนิควิธีการสืบสวนคดียาเสพติด มี ๕ วิธี ดังนี้

ก. การตรวจสอบทะเบียนประวัติ : เป็นวิธีการแสวงหาพยานหลักฐานพื้นฐานของเจ้าพนักงานสืบสวนที่จะต้องตรวจสอบเมื่อได้รับข่าวสาร ก่อนที่จะทำการปฏิบัติการสืบสวน ขณะทำการสืบสวน หรือภายหลังการสืบสวนจับกุม โดยทำการตรวจสอบจากฐานข่าวเดิม ทะเบียนประวัติ แหล่งข่าวต่าง ๆ เช่น สมุดโทรศัพท์ ทะเบียนบ้าน ทะเบียนประวัติ อาชญากรรม การเดินทางเข้า-ออกประเทศ ฯลฯ แหล่งข่าวปิด เช่น เอกสารที่ได้จากการสืบสวน หรือข่าวสารที่ได้จากสายลับ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการปฏิบัติการสืบสวน รวบรวมไว้เป็นพยานหลักฐาน หรือใช้เป็นฐานข่าวในการปฏิบัติการสืบสวนครั้งต่อไป

ข. การเฝ้าตรวจ ตรวจจับ จับกุม : เพื่อสามารถพิสูจน์ตัวเป้าหมาย วัน เวลา หรือยานพาหนะตลอดจนเส้นทางการปฏิบัติการของเป้าหมายได้ค่อนข้างแน่นอน

การเฝ้าตรวจเพื่อทราบความเคลื่อนไหวของเป้าหมายและแสวงหาพยานหลักฐาน การตรวจค้นจับกุม บางครั้งนอกจากทำเพื่อพบยาเสพติดแล้วในบางครั้งยังทำเพื่อทราบความเคลื่อนไหวและแสวงหาพยานหลักฐานของบุคคลในข่ายงานเดียวกัน

ค. การเฝ้าจุด การสะกดรอย : การเฝ้าจุดใช้ในวัตถุประสงค์เพื่อการเฝ้าสังเกตการณ์เป้าหมายอยู่กับที่เพื่อให้ทราบความเคลื่อนไหวของเป้าหมายเพื่อแจ้งให้ผู้ทำการสะกดรอยทราบ ใช้ในกรณีที่ผู้สะกดรอยไม่มีจุดสังเกตการณ์ใกล้ชิดเป้าหมายและใช้กับเป้าหมายที่มีความระมัดระวังสูง การสะกดรอย ก็คือการติดตามบุคคล หรือยานพาหนะอย่างต่อเนื่องติดต่อกันตลอดเวลาหรือในช่วงเวลาหนึ่งโดยไม่ให้ผู้ถูกติดตามรู้ตัว ทั้งนี้เพื่อพฤติการณ์ความเคลื่อนไหวของบุคคลหรือยานพาหนะนั้นในการแสวงหาพยานหลักฐาน ก่อนที่จะทำการสะกดรอยต้องตั้งวัตถุประสงค์ของการสะกดรอยเสียก่อนว่าต้องการสะกดรอยเพื่อวัตถุประสงค์ใดเพราะการสะกดรอยแต่ละครั้งอาจมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไปผู้สะกดรอยสามารถกำหนดวิธีการสะกดรอยได้และเมื่อเกิดปัญหาเฉพาะหน้าก็สามารถแก้ปัญหาได้ถูกต้อง เช่น เมื่อผู้ถูกสะกดรอยรู้ตัวอาจจะเลิกปฏิบัติการหรือเข้าทำการจับกุมทันที

ง. การใช้ผู้ให้ข่าว-สายลับ : การสืบสวนหาข่าวในบางครั้งเจ้าพนักงานไม่สามารถทราบข่าวสารทั้งหมดด้วยตนเองจึงต้องหาข่าวโดยการชักถาม สอบถามหรือพูดคุย ผู้ให้ข่าวจะเป็นบุคคลหรือองค์กรใด ๆ ที่สามารถให้ข่าวสารได้ เช่น พลเมืองดี หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน

สายลับ คือ บุคคลที่เข้าถึงเป้าหมายหรือข่าวสารที่ต้องการและเป็นบุคคลที่สามารถเข้าร่วมงานหรือให้ข่าวกับเจ้าพนักงานได้โดยสมัครใจ ถูกชักชวนหรือถูกสถานการณ์บังคับต้องให้ข้อมูลข่าวสารแก่เจ้าพนักงาน

วัตถุประสงค์ของการใช้สายลับก็เพื่อแสวงหาข่าวสารหรือปฏิบัติการที่เจ้าพนักงานไม่สามารถสืบทราบหรือปฏิบัติการได้ เช่น การล่อซื้อหรือเพื่อช่วยให้เจ้าพนักงานอำพรางเข้าไปหาข่าวหรือปฏิบัติการในพื้นที่โดยอาศัยความชำนาญพื้นที่ของสายลับ

จ. เทคนิคพิเศษ : การสืบสวนโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ช่วยในการหาข่าว เช่น การใช้เครื่องมือดักฟังการสนทนาของนักค้ายาเสพติด ถ่ายภาพทางลับ โดยกล้องวิดีโอหรือการดักฟังโทรศัพท์ ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องนั้น และเทคนิคพิเศษตามบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ ถึงมาตรา ๑๐

เทคนิควิธีการสืบสวนทั้ง ๕ วิธีดังกล่าวเป็นกระบวนการแสวงหาพยานหลักฐานในการสืบสวนคดียาเสพติดที่เจ้าพนักงานสืบสวนใช้อยู่ในปัจจุบัน เพราะผู้กระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติดส่วนมากจะไม่ทิ้งพยานหลักฐานไว้ ทั้งยังคงคอยทำการตรวจสอบการปฏิบัติการของเจ้าพนักงานอยู่ตลอดเวลา การจะได้พยานหลักฐานแต่ละชั้นจึงต้องใช้ความสามารถและเทคนิคการสืบสวนแต่ละวิธีตามความเหมาะสม ซึ่งผู้สืบสวนจะต้องเป็นผู้พิจารณาว่าจะใช้วิธีการใดหรือใช้หลาย ๆ วิธีในเวลาเดียวกัน ดังนั้น ผู้สืบสวนจะต้องมีความรอบรู้ในเรื่องเทคนิคการสืบสวนและมีขีดความสามารถจึงจะสามารถได้มาซึ่งพยานหลักฐานตามที่ต้องการ

หากได้ดำเนินการสืบสวนตามแผนการที่กำหนดไว้ดังกล่าวแล้ว เชื่อได้ว่าจะได้พยานหลักฐานที่ครบถ้วนมีเหตุผลน่าเชื่อถือรับฟังได้ กล่าวคือทั้งพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุหรือพยานทางนิติวิทยาศาสตร์จะมีข้อเท็จจริงเป็นไปตามหลักของเหตุ และผลที่สัมพันธ์เชื่อมโยงสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันไม่ขัดแย้งกัน

การแสวงหาพยานหลักฐาน ได้จากสิ่งต่อไปนี้^{๘๓}

๑. แหล่งข่าวต่าง ๆ
๒. ประวัติบุคคลต้องสงสัย
๓. พฤติการณ์ในการกระทำความผิด (แผนประทุษกรรม)
๔. การสืบสวนพฤติการณ์ (กริยาท่าทางหรืออาการที่เป็นพิรุณ

ของบุคคล)

๕. การสืบสวนทางการเงิน (อาชีพรายได้)

๖. การติดต่อสื่อสาร (ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคล)

ดังนั้น พยานหลักฐานที่ฟังได้ในชั้นสืบสวน ได้แก่

๑. รายงานข่าวสาร ในเบื้องต้นเมื่อผู้ทำการสืบสวนได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดหรือพฤติการณ์ของบุคคลเกี่ยวกับยาเสพติด จากแหล่งข่าว จะต้องทำเป็นรายงานข่าวสารเพื่อเสนอให้ผู้บังคับบัญชารับทราบและรวบรวมไว้เป็น พยานหลักฐานตลอดจนใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข่าวสารร่วมกับข่าวสารอื่น ๆ

๒. หลักฐานจากการตรวจสอบทางทะเบียนประวัติบุคคล หรือ ฐานข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติด

๓. หลักฐานจากการตรวจสอบทางการเงินจากธนาคาร หรือ การจดทะเบียนหุ้นส่วน บริษัท การเสียภาษีเงินได้ เป็นต้น

๔. หลักฐานทางการสื่อสาร เช่น การใช้โทรศัพท์หรือการ ติดต่อสื่อสารทุกรูปแบบ

๕. รายงานการสืบสวน เมื่อมีการปฏิบัติการสืบสวนทุกครั้งต้องมี รายงานการสืบสวนไว้ไม่ว่าการปฏิบัติการสืบสวนจะมีผลสำเร็จหรือไม่เพื่อจะเป็นหลักฐานยืนยัน การปฏิบัติการ

๖. ภาพถ่ายทางการสืบสวน เมื่อมีการปฏิบัติการสืบสวนนอกจาก จะมีรายงานการสืบสวนแล้วจะต้องมีภาพถ่ายประกอบรายงานการสืบสวนทุกครั้งเมื่อสามารถ บันทึกภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การพบกันของบุคคลในข่ายงานยาเสพติด หรือภาพถ่ายของ บ้านเป้าหมายหรือพยานพาหนะที่ใช้ เป็นต้น

เมื่อแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ จากการดำเนินการตาม ขั้นตอนข้างต้นมาแล้วก็นำพยานหลักฐานมาวิเคราะห์ว่าพยานหลักฐานที่ได้มาและมีอยู่สามารถแสดงให้เห็น

^{๘๓}อุทิศ สุขทวี และคณะ. คู่มือการประสานงานและรวบรวมพยานหลักฐาน คดียาเสพติด สำนักงาน ป.ป.ส. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕). หน้า ๓๘.

เห็นภาพการกระทำความผิดตามที่ต้องการได้หรือไม่ เพียงใด หากมีช่องว่างในตอนใดให้พยายามหาพยานหลักฐานอื่นมาสนับสนุนโดยทำการสืบสวนต่อไปเพื่อให้ได้พยานหลักฐานที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อมีพยานหลักฐานเพียงพอแล้วเจ้าพนักงานสืบสวนต้องรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลหรือพยานหลักฐานในชั้นจับกุมต่อไป

นอกจากพยานหลักฐานในชั้นสืบสวน เจ้าพนักงานผู้สืบสวนต้องแสวงหาพยานหลักฐานในชั้นจับกุมเพื่อประกอบให้พยานหลักฐานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แต่การสืบสวนจะได้ผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับตัวผู้สืบสวนเองว่าต้องมีคุณสมบัติของเจ้าพนักงานสืบสวนที่ดี เช่น มีความอดทน มีไหวพริบ ช่างสังเกต และมีความรอบรู้เกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้ประกอบในการประเมินสถานการณ์จะได้มีความรู้เท่าทันนักค้ายาเสพติด เพราะนักค้ายาเสพติดจะมีวิธีการต่าง ๆ ที่จะหลบเลี่ยงการจับกุมและต่อต้านการสืบสวนอยู่ตลอดเวลา

ฉะนั้น ในชั้นจับกุมผู้สืบสวนก็ต้องกำหนดแผนในการจับกุมว่าจะจับกุมโดยใช้วิธีใด เช่น จับกุมขณะลำเลียงขนส่ง ตามที่ทราบจากการสืบสวนหรือจะใช้วิธีล่อซื้อ การวางแผนจับกุมโดยใช้วิธีใด ก็โดยอาศัยพยานหลักฐานที่ได้รวบรวมไว้แล้วในชั้นสืบสวน ซึ่งต้องนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด แต่การแสวงหาพยานหลักฐานจะกระทำโดยวิธีการใดก็ตาม ต้องอยู่ในขอบเขตของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับเรื่องพยานหลักฐาน

๒.๒ การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน

การสอบสวน (Inquisition) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๑) หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินการทั้งหลายอื่น ๆ ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๖) หมายถึง เจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวน

การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวนจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะดำเนินการโดยตรง ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ บัญญัติไว้ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด เท่าที่จะสามารถทำได้เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงต้องค้นหาความจริงให้รู้แน่ชัดว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงหรือไม่ โดยการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อยืนยันลงโทษผู้กระทำความผิด ถ้าผู้ต้องหาไม่ได้กระทำความผิดก็ต้องปล่อยตัวไปตามวิถีทางของกฎหมาย

พนักงานสอบสวนต้องทราบว่าพยานหลักฐานชนิดใดบ้างที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาคดี และพยานประเภทใดบ้างที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือเพียงพอที่ศาลจะรับฟังได้ หรือพยานประเภทใดไม่สามารถใช้เป็นพยานในศาลได้ โดยการใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่วิเคราะห์พยานหลักฐานว่าพยานที่จะรับฟังได้ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ข้อเท็จจริงต้องไม่ขัดกับสภาพปกติธรรมดาหรือขัดกับสภาพของความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ เช่น เรื่องการมองเห็นระยะทางใกล้ไกล ความมืด ความสว่าง คนแก่หรือเด็ก ใส่แว่น ไม่ใส่แว่น เป็นต้น ถ้าเป็นพยานบุคคล

ต้องมีข้อเท็จจริงสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกันไม่ขัดแย้งกัน ทั้งยังสอดคล้องกับพยานวัตถุและพยานเอกสารด้วย

พนักงานสอบสวนมีอำนาจหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๑ ดังกล่าวแล้ว พยานหลักฐานที่จะได้มาดังกล่าวต้องเป็นไปตามหลักดังที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ บัญญัติไว้ว่า พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งจะนำพินิจได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่น สัญญา ชูเชิญ หลอกหลวง หรือโดยมีขอประการอื่น นอกจากนี้พนักงานสอบสวนยังสามารถหาพยานหลักฐานตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา ๑๓๑/๑ ในกรณีจำเป็นต้องใช้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อพินิจข้อเท็จจริงตามมาตรา ๑๓๑ ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจให้ทำการตรวจพินิจบุคคล วัตถุ หรือเอกสารใด ๆ โดยทางวิทยาศาสตร์ได้

จากบทกฎหมายที่บัญญัติไว้ดังกล่าวพนักงานสอบสวนจึงสามารถที่จะแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวาง ฉะนั้น พยานใด ๆ ก็ตามที่จะพินิจได้ว่าผู้ต้องหากระทำความผิดหรือบริสุทธิ์ พนักงานสอบสวนสามารถนำเข้าสู่สำนวนการสอบสวนได้ทั้งสิ้น ในกรณีหลักฐานพยานขัดกันพนักงานสอบสวนต้องวิเคราะห์และชั่งน้ำหนักพยานบนหลักพื้นฐานของเหตุและผลและความน่าจะเป็นไปได้ว่าพยานหลักฐานใดน่าจะถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลของการวิเคราะห์ชั่งน้ำหนักพยานดังกล่าวให้ปรากฏไว้ในสำนวน

๒.๓ การรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นพนักงานอัยการ

เมื่อพนักงานอัยการได้รับสำนวนการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนแล้ว หากพนักงานอัยการพิจารณาตรวจสอบสำนวนปรากฏว่ายังบกพร่องอยู่ พนักงานอัยการมีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมพยานบุคคลหรือพยานหลักฐานเพื่อให้มีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานชัดเจนเพียงพอที่จะพิจารณาสำคดีหรือเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเรียกพยานคนเดิมมาซักถามด้วยตนเองก็สั่งให้พนักงานสอบสวนส่งตัวพยานดังกล่าวมาเพื่อซักถามได้ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๔๓) ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงถูกต้อง ทำให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรมในการพิจารณาสำคดี ซึ่งถือได้ว่าเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานชั้นพนักงานอัยการก่อนพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง

การนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดมาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดียาเสพติด

ประเทศไทยได้ดำเนินการเข้าไปเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. ๑๙๘๘ (United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances ๑๙๘๘) แล้วนับเป็นลำดับที่ ๑๖๔ ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกที่เข้าเป็นภาคี และการเข้าเป็นภาคีของประเทศไทยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๕ เป็นต้นไป โดยก่อนหน้านี้ประเทศไทยเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติด้านยาเสพติดมาแล้ว ๒ ฉบับ คือ อนุสัญญาเดี่ยวว่าด้วยยาเสพติด ค.ศ. ๑๙๖๑ และ

อนุสัญญาว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. ๑๙๗๑ สำหรับอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดฯ หรือที่เรียกว่า อนุสัญญา Vienna Convention นั้นจะบัญญัติมาตรการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ทั้งในส่วนที่เป็นสารบัญญัติและวิธีสบัญญัติอยู่ด้วยกัน^{๔๔} นอกจากนี้ยังมีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. ๒๐๐๐ (UN Convention Against Transnational Organized Crime ๒๐๐๐) ซึ่งอนุสัญญานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ซึ่งอนุสัญญานี้มีการกำหนดความหมายอาชญากรรมร้ายแรง^{๔๕} และกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร^{๔๖} โดยอนุสัญญานี้กำหนดให้รัฐภาคีต้องนำมาตราทางกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ที่เห็นว่าจำเป็นเพื่อกำหนดให้การกระทำที่เป็นกิจกรรมทางอาชญากรรมของกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรเป็นความผิดอาญา เช่นการสมคบ การสนับสนุนช่วยเหลือ ฯลฯ เป็นความผิด รวมทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมายในการสืบสวนสอบสวน เช่น การอำพราง การครอบครองภายใต้การควบคุม การดักฟัง เป็นต้น

การสืบสวนคดียาเสพติดนอกจากจะใช้วิธีการดักฟังทางโทรศัพท์แล้ว ในปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. ๒๕๕๐ กำหนดหลักการสำคัญ ๆ เพิ่มขึ้นใหม่อยู่ ๒ หลักการ กล่าวคือ การอำพรางเพื่อการสืบสวน กับการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery - CD) ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป

^{๔๔}สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กองนิติการ. รวมอนุสัญญาสหประชาชาติเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๔๖). หน้า ๗๑ - ๑๐๓.

^{๔๕}อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ข้อ ๒ (ข) บัญญัติว่า อาชญากรรมร้ายแรง หมายถึง การกระทำการที่เป็นความผิดซึ่งสามารถลงโทษโดยการทำให้สูญเสียเสรีภาพขั้นสูงเป็นเวลาอย่างน้อย ๔ ปี หรือโดยโทษที่รุนแรงกว่าได้

^{๔๖}อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ข้อ ๒ (ก) บัญญัติว่า กลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างของบุคคลสามคนหรือมากกว่าที่ดำรงอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่งและที่มีการประสานการดำเนินงานระหว่างกันโดยมีเป้าหมายในกากระทำอาชญากรรมร้ายแรงหนึ่งอย่างหรือมากกว่า หรือในการกระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ทางการเงินหรือผลประโยชน์ทางวัตถุอย่างอื่นไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และในข้อ ๒ (ค) บัญญัติว่า กลุ่มที่มีการจัดโครงสร้างหมายถึง กลุ่มที่ไม่ได้จัดตั้งขึ้นโดยความบังเอิญเพื่อกระทำความผิดโดยทันที และไม่จำเป็นต้องมีการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างเป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องมีความต่อเนื่องของการเป็นสมาชิกหรือมีโครงสร้างที่พัฒนาแล้ว

๑. การอำพรางตัว (Undercover)^{๘๗}

ในอดีตกาลในตำราพิชัยสงครามของซุนจู้และเง่าจี้ ได้มีการกล่าวถึงการใช้สายลับไว้ว่า เหตุผลที่เจ้านครผู้ฉลาด และแม่ทัพผู้มีสติปัญญาเอาชนะข้าศึกได้ ไม่ว่าจะทำศึกเมื่อใด และผลสำเร็จขึ้นอยู่กับคนธรรมดาสามัญ คือ รู้การณ์ล่วงหน้า (เกี่ยวกับภาวะการณ์ข้าศึก)

สายลับที่มีการใช้อยู่มี ๕ ประเภท คือ

๑. สายลับพื้นเมือง คือ คนท้องถิ่นของข้าศึกที่เราเอามาใช้งานได้

๒. สายลับภายใน คือ นายทหารของข้าศึกที่เราเอามาใช้งานได้

๓. สายลับสองหน้า คือ สายลับของข้าศึกที่เราเอามาใช้งานได้

๔. สายลับกำจัดได้ คือ สายลับของฝ่ายเราที่ส่งไปในดินแดนของข้าศึก เพื่อสร้างข่าวลวงขึ้น

๕. สายลับมีชีวิต คือ สายลับที่กลับมาได้พร้อมข่าว

ซึ่งการทำงานของสายลับทั้ง ๕ ประเภทดังกล่าว เมื่อลงมือทำงาน ต่างก็ปฏิบัติภารกิจของตนไปพร้อม ๆ กัน โดยไม่มีผู้ใดรู้วิธีหาข่าวของสายลับเหล่านี้ ซึ่งเรียกคนพวกนี้ว่า “เทวปักชี” เป็นสมบัติมีค่าของผู้มีอำนาจปกครองสูงสุดในแผ่นดิน

การปฏิบัติการของสายลับจะเป็นในบรรดาเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นความลับมากกว่าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสืบราชการลับ โดยสายลับต้องเป็นผู้ที่มีสติปัญญาถึงขั้นเซียน มีความละเอียดลออ และไหวพริบ บุคคลที่มีความเป็นมนุษย์และมีความยุติธรรม จะไม่สามารถใช้สายลับได้^{๘๘}

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ในการสงครามสายลับเป็นผู้มีประโยชน์ในการหาข่าวของฝ่ายตรงข้าม ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความไว้วางใจเพื่อปกปิดความลับที่ได้มา การใช้สายลับจึงมีความจำเป็น และต้องใช้สายลับแต่ละประเภทตามลักษณะของการข่าวที่จะได้รับ เพื่อนำการข่าวที่ได้มาใช้เป็นกลยุทธ์และวางแผนในการรบ จึงจะประสบความสำเร็จและชัยชนะได้

๑.๑ ความหมายของการอำพรางตัว (Undercover)

การกระทำผิดเกี่ยวกับคดีบางประเภทมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากคดีอาญาทั่วไปอยู่หลายประการ เช่น คดียาเสพติด เป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหายและเป็นอาชญากรรมที่มีลักษณะการจัดเป็นรูปองค์กร (Organized Crime) อีกทั้งผู้ประกอบการหรือผู้สนับสนุนมักจะมีอิทธิพลทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ การสืบสวนการกระทำผิดจึงจำเป็นต้องกระทำในทางลับ ไม่เปิดเผย และป้องกันหรือปกปิดการปฏิบัติการ

^{๘๗} อรรถนพ ลิขิตจิตตะและคณะ. “รายงานการวิจัย เทคนิคการสืบสวนสอบสวน”. สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า ๘๐ - ๘๔.

^{๘๘} Samuel B. Groffotj. Oxford University Press. แปลโดย พิชัย วาสนาส่ง. (กรุงเทพมหานคร : พระนคร, ๒๕๒๑). ตำราพิชัยสงครามของซุนจู้และเง่าจี้ อ่างใน อรรถนพ ลิขิตจิตตะและคณะ. “รายงานการวิจัย เทคนิคการสืบสวนสอบสวน”. สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด. หน้า ๘๐ - ๘๑.

การอำพราง (Undercover) เป็นวิธีการที่เจ้าหน้าที่อำพรางตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มขององค์กรอาชญากรรมเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานและทราบถึงบทบาทในองค์กรอาชญากรรม ซึ่งบางครั้งอาจมีการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ร่วมอยู่ด้วย บางกรณีเจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้เป็นผู้อำพรางตัว แต่จะใช้บุคคลที่ถูกกำหนดเข้าไปอำพรางตัวโดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ ซึ่งการใช้วิธีการดังกล่าว ต้องใช้บุคคลที่มีการรักษาความลับเป็นอย่างดีและต้องปกปิดตัว จะมีลักษณะเหมือนกับสายลับ แต่เปิดตัวเองให้บุคคลอื่นเข้าใจว่าเป็นบุคคลอื่นทั้งการปกปิดฐานะ อาชีพ หน้าที่การงาน เป็นต้น

การอำพรางเป็นเทคนิคการปฏิบัติงานทางการสืบสวนชั้นสูง เป็นการปฏิบัติเพื่อปกปิดวัตถุประสงค์ที่ต้องการในระหว่างที่ค้นหาความจริงและรวบรวมพยานหลักฐานก่อนการสืบสวนจะเสร็จสิ้นจนกระทั่งเมื่อได้ข้อเท็จจริงหรือมีการจับกุม โดยผู้ปฏิบัติจะต้องซื่อสัตย์และมีเหตุผลเมื่อกระทำตามแนวทางจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวน^{๘๙}

บุคคลอีกประเภทหนึ่ง ที่มีการให้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเรียกว่า ผู้แจ้งข่าว เป็นบุคคลซึ่งใช้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมอาชญากรรมโดยการเข้าร่วมหรือเกี่ยวพันกับกิจกรรมอาชญากรรมนั้น ซึ่งบุคคลประเภทนี้ต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือและไว้วางใจในการมาเป็นพยาน

๑.๒ ประเภทของการอำพราง

แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ

๑.๒.๑ การอำพรางระยะสั้น เป็นการอำพรางเข้าไปสืบสวนเรื่องหนึ่งเรื่องใดในระยะเวลาสั้น ซึ่งไม่มีความลับซับซ้อน มีสายการบังคับบัญชาสั้น และสามารถล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว

๑.๒.๒ การอำพรางระยะยาว โดยการแฝงตัวเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับระดับชั้นของผู้ร่วมองค์กร การแบ่งหน้าที่ และสายการบังคับบัญชา มีการปกปิดที่มีความลับซับซ้อน โดยเจ้าหน้าที่อำพรางต้องสร้างความไว้วางใจ ความเชื่อถือแก่องค์กร จึงจะได้รับมอบหมายภารกิจสำคัญที่สามารถล่วงรู้ความลับขององค์กรได้

การอำพรางโดยการปลอมแปลงของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ถูกกำหนด มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถเข้าไปในพื้นที่เป้าหมายซึ่งเป็นองค์กรอาชญากรรม และสามารถติดต่อกับบุคคลในองค์กร โดยไม่เปิดเผยสถานะที่แท้จริง ให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภารกิจและกิจกรรมขององค์กร รวมทั้งวิธีการดำเนินการขององค์กร

เหตุผลที่สำคัญของการอำพรางคือ การสร้างเรื่องเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพรางเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่สงสัยในพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพรางว่าไม่ได้เป็นสายลับของเจ้าหน้าที่ โดยกลุ่มองค์กรอาจมีการตรวจสอบฐานะ อาชีพ เพื่อให้เกิดความปลอดภัย ก่อนที่จะมีการรับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อำพรางเข้ามาร่วมเป็นสมาชิกขององค์กร บางครั้งอาจต้องมีการปฏิบัติการบางอย่างเพื่อทดสอบว่า บุคคลนั้นสามารถเป็นสมาชิกขององค์กรได้ เช่น การให้ไปฆ่าบุคคลใดบุคคลหนึ่ง การให้ลักลอบขนยาเสพติด ให้ขมหญิงและเด็กเพื่อการค้าประเวณี หรือการขนอาวุธสงคราม เป็นต้น

^{๘๙}พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธ์. ความรู้เบื้องต้นการสืบสวนอาชญากรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วินใหม่, ๒๕๓๗). หน้า ๑๙๓.

ภารกิจที่ปฏิบัติการอำพรางจะสำเร็จหรือไม่อยู่ที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางในการให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งต้องเลือกบุคคลที่ลักษณะเฉพาะดังนี้

๑. เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะในการแก้ไขปัญหาและสร้างเรื่องได้ดี

๒. เป็นผู้ที่มีปฏิภาณ ไหวพริบ เมื่ออยู่ในภาวะฉุกเฉิน

๓. ต้องเป็นบุคคลที่มีบุคลิกในการเข้าพื้นที่เป้าหมายอย่างกลมกลืน

๔. การเข้าพื้นที่บางแห่ง จำเป็นต้องใช้บุคคลที่สามารถใช้ภาษาท้องถิ่นได้

๕. มีความรู้ในเรื่องที่ตนอำพรางเข้าไป

การอำพรางของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่ถูกกำหนดมีวิธีการดังนี้

๑. การสร้างเรื่องเพื่อให้เข้าถึงเป้าหมายได้อย่างกลมกลืน

๒. การปฏิบัติตนให้เหมือนกับสิ่งที่ตนเข้าไปดำเนินการและมีความรู้

ในเรื่องนั้น ๆ

๓. การปลอมตัวเพื่อเข้าไปฝังตัวในองค์กรอาชญากรรม

๔. วิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปลอมตัว

๑.๓ การควบคุมการปฏิบัติการอำพราง

การปฏิบัติการอำพรางจะอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ระดับสูง เพื่อให้มีการดำเนินงานไปอย่างถูกต้อง ขอบด้วยกฎหมาย และป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้น โดยมีการวางแผนการตามที่กำหนด ดังนี้

๑.๓.๑ การรายงานการปฏิบัติการที่ได้รับมาเป็นช่วงระยะเวลาตามที่กำหนด เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกันและใช้วิธีการสืบสวนด้วยวิธีการอื่นในการยืนยันข่าวสารที่ได้รับจากการอำพราง

๑.๓.๒ ผู้ปฏิบัติการอำพรางจะต้องทราบสถานะของตนเองอยู่เสมอ มิฉะนั้นจะเป็นการร่วมกระทำผิดกับกลุ่มสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งหากมีการให้ผู้ปฏิบัติการอำพรางกระทำการที่ผิดกฎหมาย จะต้องรายงานให้กับผู้บังคับบัญชาระดับสูงทราบ และอาจต้องถอนการปฏิบัติการ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการทดสอบบุคคลที่เข้าเป็นสมาชิกขององค์กร

๑.๓.๓ การปฏิบัติการอำพรางบางครั้งอาจมีหน่วยงานอื่นที่ดำเนินการสืบสวนกลุ่มอาชญากรรมที่เข้าไปปฏิบัติการโดยวิธีการอื่น เมื่อมีการจับกุมสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ผู้ที่ปฏิบัติการอำพรางอาจถูกจับกุมได้ ดังนั้น หากมีการปฏิบัติการอำพราง การสืบสวนด้วยวิธีการอื่นจะเป็นการตรวจสอบว่า มีหน่วยงานอื่นดำเนินการในกลุ่มอาชญากรรมที่ปฏิบัติการหรือไม่ บางครั้งการปฏิบัติการอำพรางต้องถูกยกเลิกเพื่อความปลอดภัยและคุ้มครองผู้ปฏิบัติการอำพราง

๑.๔ การอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด

พ.ศ. ๒๕๕๐

ในอดีตไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการปฏิบัติการอำพรางอาจกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการสืบสวนประเภทหนึ่งเพื่อให้มาซึ่งพยานหลักฐานในการลงโทษกลุ่มองค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มเครือข่ายปัจจุบันมีกฎหมายให้อำนาจเรื่องการอำพรางใช้บังคับแล้ว ได้แก่พระราชบัญญัติวิธี

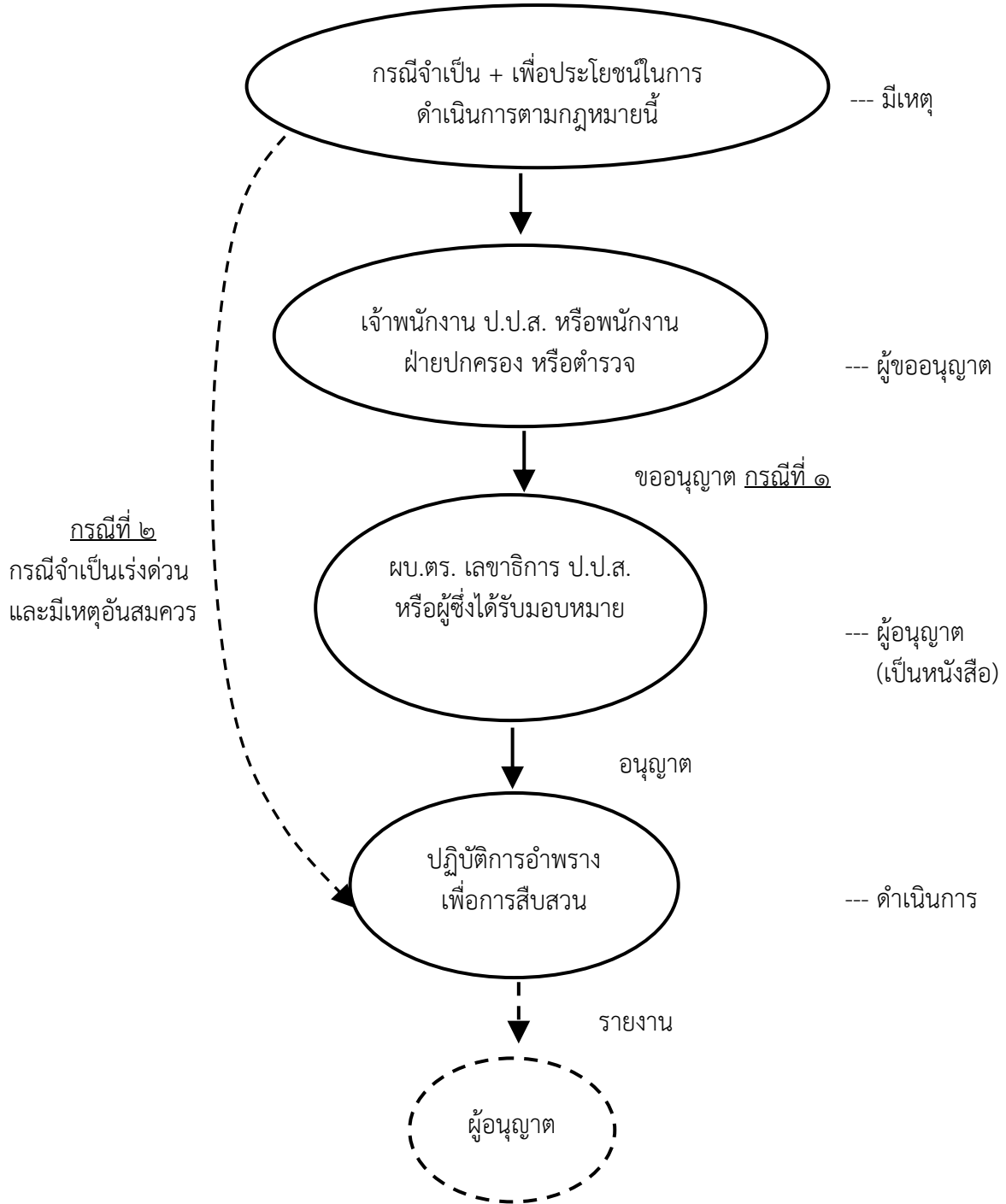
พิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ ซึ่งใช้บังคับในกรณีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เท่านั้น ซึ่งกำหนดว่า ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนหาความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้น หากเป็นกรณีความผิดประเภทอื่น ก็ไม่สามารถใช้วิธีการอำพรางได้

การใช้วิธีการปฏิบัติการอำพรางได้จะต้องได้รับอนุญาตเป็นหนังสือเสียก่อน แต่หากมีกรณีที่เป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร เจ้าหน้าที่ก็สามารถใช้วิธีการอำพรางไปก่อนได้ แต่ต้องรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตโดยเร็ว

เพื่อความเข้าใจในขั้นตอนการขออนุญาตอำพราง จึงขอแสดงแผนผังไว้

ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๑ แผนผังแสดงขั้นตอนการขออนุญาตอำพราง (UNDER COVER)
ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาสฬพตติต พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗

ที่มา : เอกสารประกอบการวิจัย เรื่อง การสืบสวนของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด : ศึษาเฉพาะกรณีการใช้อำนาจอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาสฬพตติต พ.ศ. ๒๕๕๐. อ้างถึงใน ฤทธิศึรี โชติเสถียร, วิทยานิพนธ์, ๒๕๕๒.

๑.๕ การตรวจสอบการใช้อำนาจ

การตรวจสอบควบคุมการทำงานของเจ้าหน้าที่ในการใช้วิธีการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาศพตติด พ.ศ. ๒๕๕๐ แยกได้เป็น ๒ กรณีคือ

๑.๕.๑ การตรวจสอบก่อนการใช้อำนาจ

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาศพตติด พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ กำหนดว่า การใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชาก่อน โดยถ้าเป็นเจ้าพนักงานตำรวจให้ยื่นคำขออนุญาตต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กรณีเป็นเจ้าพนักงานอื่นให้ยื่นคำขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะพิจารณาจากเหตุผลและความจำเป็นแต่ถ้ามีความจำเป็นเร่งด่วนก็อาจปฏิบัติภารกิจไปก่อนได้ แล้วรายงานผู้บังคับบัญชาโดยเร็วภายใน ๓ วัน

๑.๕.๒ การตรวจสอบภายหลังการใช้อำนาจ

หลังจากได้รับอนุญาตแล้วและมีการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ได้รับอนุญาตแล้วให้รายงานผลการปฏิบัติงานหรือภายใน ๓ วันเมื่อปฏิบัติการเสร็จสิ้น

ผู้เขียนมีความเห็นว่า หลักการตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาศพตติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ มีข้อดี คือ เป็นการกำหนดขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานในการสืบสวนโดยใช้วิธีการอำพรางไว้อย่างชัดเจน และรับรองอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานโดยบัญญัติไว้เป็นกฎหมาย แต่อย่างไรก็ตามหลักการตามมาตราดังกล่าวก็มีข้อเสียเนื่องจากการอำพรางจะต้องได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาเป็นหนังสือหรือมีคำสั่งอนุญาตก่อน ทำให้ไม่คล่องตัวในการปฏิบัติงาน ปัญหาที่แม้จะได้แก้ปัญหโดยบัญญัติให้มีข้อยกเว้นให้อำพรางได้โดยไม่ต้องได้รับอนุมัติหรืออนุญาตก่อนในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควรก็ตาม ก็คงมีปัญหาอีกว่ากรณีใดบ้างเป็นกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ผู้เขียนเห็นว่าควรกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขไว้ในกฎกระทรวงด้วย เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาในการตีความ นอกจากนี้ยังเป็นบรรทัดฐานและทำให้เกิดความมั่นใจแก่เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่

ที่ผ่านมากลางความเสี่ยงในการปฏิบัติการอำพรางอยู่ที่ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้การคุ้มครองแก่เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่กำหนดในการปฏิบัติการอำพราง ซึ่งการปฏิบัติการอำพรางจะเป็นในลักษณะที่เป็นการแฝงตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมโดยสภาพแล้วเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม

ประเด็นที่สำคัญของการปฏิบัติการอำพรางคือ การเข้าไปแฝงตัวร่วมในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่

๑. การเข้าไปร่วมของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่กำหนดให้ปฏิบัติการอำพรางนั้นมีการกระทำเพื่อเข้าไปร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมโดยให้เกิดการยอมรับและความเชื่อถือว่าตนเป็นสมาชิก ซึ่งต้องปฏิบัติตามคำสั่งของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม

๒. การกระทำในข้อ ๑. นั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม โดยการรวบรวมพยานหลักฐานให้กับผู้ควบคุม ทั้งนี้เพื่อการสืบสวนพฤติการณ์แวดล้อมประการอื่นตามที่ได้ข้อมูลข่าวสาร

๓. การสั่งการของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมให้ผู้ปฏิบัติการอำนาจปฏิบัติการนั้นอาจแยกพิจารณาได้เป็น ๒ ประการคือ

๓.๑ การสั่งการให้เป็นผู้มีหน้าที่ต่าง ๆ ของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม ซึ่งต้องเข้าร่วมในการประชุมหรือช่วยเหลือ เป็นความผิดฐานช่องโหว่ อย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติการอำนาจนั้น ไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิด เพราะเจตนาตั้งแต่แรกมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสวนให้ได้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเท่านั้น การมีส่วนร่วมในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเป็นผลของการกระทำตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งการได้รับมอบหมายเช่นนี้ถือว่า ได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติการอำนาจเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเชิงลึกยอมสมประโยชน์ของการปฏิบัติการอำนาจ

๓.๒ การสั่งการให้ผู้ปฏิบัติการอำนาจปฏิบัติการผิดกฎหมายนอกจากกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม โดยสั่งการให้เป็นผู้ลำเลียงเฮโรอีน ๑๐ กิโลกรัมไปส่งให้กับลูกค้า หรือการสั่งให้ไปฆ่านาย ก เพื่อพิสูจน์ว่าไม่ได้เป็นสายลับของเจ้าหน้าที่ หรือสั่งให้นำหญิงและเด็กเดินทางไปส่งที่ในต่างประเทศก่อนที่จะรับเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม

ในกรณีนี้ ผู้ปฏิบัติการอำนาจดำเนินการลงมือกระทำความผิดตามที่ได้กล่าวมาแล้ว คงต้องพิจารณาว่า ผู้ปฏิบัติการอำนาจมีเจตนาหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก แต่หากมีการกระทำที่บรรลุผลแล้ว จะอ้างว่าไม่มีเจตนา ก็ไม่มีเหตุผลที่จะรับฟังได้ ซึ่งการปฏิบัติการอำนาจมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มเครือข่ายและองค์กรอาชญากรรม การปฏิบัติการจึงมีขอบเขตตามที่ถูกกำหนดไว้ การปฏิบัติการนอกจากขอบข่ายจึงถือว่าเป็นการปฏิบัติการนอกเหนือคำสั่ง ซึ่งผู้ปฏิบัติการอำนาจต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว คือ รับผิดชอบในผลของการกระทำที่กระทำไป

ในอดีตที่ผ่านมา การปฏิบัติการอำนาจ หากมีการจับกุมกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม ผู้ปฏิบัติการอำนาจย่อมไม่สามารถต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบทางอาญาได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครอง เหตุการณ์ลักษณะทำนองนี้จะเกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานอื่นมาจับกุม และไม่ทราบว่ามีบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติการอำนาจอยู่ หากผู้จับกุมไม่ดำเนินคดียอมผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ สำหรับการจับกุมโดยหน่วยที่ควบคุมการปฏิบัติการอำนาจก็มักจะปล่อยผู้ปฏิบัติการอำนาจให้หลบหนีไป หรือแจ้งว่าไม่อยู่ในสถานที่มีการจับกุม ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการดำเนินการ การปฏิบัติการอำนาจจึงนับว่ามีความเสี่ยงมากอยู่พอสมควร ซึ่งการจะเข้าไปล่วงรู้ความลับของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมก็ไม่สามารถกระทำได้โดยง่าย ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครอง การปราบปรามจะให้ผลสัมฤทธิ์ผลย่อมเป็นอุปสรรคตามมา จึงมีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้ปฏิบัติการอำนาจ

๒. การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)^{๙๐}

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หรือการจัดส่งภายใต้การควบคุม เป็นวิธีการสืบสวนอีกวิธีการหนึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีวิธีการซับซ้อน แบ่งแยกหน้าที่ การดำเนินงานเป็นอิสระ ยกแก่การหาพยานหลักฐานยืนยันถึงความสัมพันธ์ของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมได้ ซึ่งการดำเนินการที่เป็นวิธีปกติ ก็ได้เพียงบุคคลของเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมในระดับล่างเท่านั้น ไม่อาจที่จะดำเนินการเกี่ยวกับตัวการที่สำคัญ หรือบุคคลที่มีหน้าที่สั่งการได้ ทำให้การปราบปรามไม่อาจได้ผล และประสบความสำเร็จได้ ประเทศไทยนับว่าเป็นประเทศทางผ่านในการขนส่งยาเสพติดไปยังต่างประเทศที่สำคัญ เนื่องจากในอดีตเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณสามเหลี่ยมทองคำ การแพร่ระบาดของยาเสพติดไปยังต่างประเทศทำให้มีผลกระทบต่อประชาคมโลกทั้งทางด้านสังคม การเมือง เศรษฐกิจ ดังนั้น ประเทศต่าง ๆ จึงได้มีความร่วมมือกันเพื่อการปราบปรามยาเสพติด แต่ประเด็นที่สำคัญคือ หากมีการจับกุมในประเทศโดยผู้ล่าเหยียดยาเสพติดก็จะได้แต่บุคคลที่เป็นระดับปลายแถว แต่ระดับสั่งการหรือมีอำนาจบังคับบัญชาที่ไม่สามารถที่กระทำได้ การให้ยาเสพติดผ่านประเทศต่าง ๆ ไปยังจุดหมายปลายทางเพื่อการจับกุมระดับตัวการหรือผู้สั่งการที่สำคัญ จึงเป็นวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญมากกว่าการที่จะจับกุมระดับปลายแถว

วิธีการที่สำคัญของการปล่อยให้ยาเสพติดผ่านแดนของประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่งเรียกว่าการจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (CD.) เป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งกำหนดไว้ในอนุสัญญาเวียนนาคอนเวนชัน ๑๙๘๘ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีและมีผลตั้งแต่วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๕

๒.๑ ความหมายของการจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled delivery)

การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled delivery) หมายถึง การติดตามการลักลอบขนส่งยาเสพติด เด็ก หญิง อาวุธสงคราม ธนบัตรปลอม เป็นต้น โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ โดยรู้ว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้นโดยการครอบครองของบุคคล แต่ไม่ดำเนินการจับกุมเนื่องจาก การนำสิ่งผิดกฎหมายดังกล่าวเพื่อส่งให้ถึงมือผู้รับโดยจะมีลักษณะส่งออกไปยังต่างประเทศ หรือ จากต่างประเทศเข้ามาในประเทศในลักษณะกลับกัน

การดำเนินการตามวิธีการดังกล่าวจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่ตลอดเวลาเพื่อวัตถุประสงค์ในการจับกุมกลุ่มบุคคลขององค์กรที่ลักษณะเป็นเครือข่าย องค์กรอาชญากรรมโดยสิ่งของที่ควบคุมเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ต้องควบคุมโดยใกล้ชิดและต้องมีความระมัดระวังอย่างสูง

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมหมายถึง การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติด เพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับคำสั่งหรือ

^{๙๐} อรรถนพ ลิขิตจิตถะและคณะ. เรื่องเดิม. หน้า ๖๙ - ๗๔.

การสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งการส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

๒.๒ การพิจารณาปัจจัยที่ใช้ในการจัดส่งภายใต้การควบคุม

เป็นการพิจารณาถึงปัจจัยที่มีความสำคัญของบุคคล พฤติการณ์ สภาพแวดล้อมประการอื่นที่สำคัญ คือ

ก. ข้อพิจารณาเริ่มต้น

๑. การพิจารณาถึงบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ
๒. สิ่งของต้องห้ามที่จะต้องถูกยึด
๓. ระยะเวลาดำเนินการก่อนที่จะยึดสิ่งของต้องห้าม
๔. ปริมาณของสินค้าที่ถูกยึดและรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับสินค้า
๕. ความเป็นไปได้ที่จะใช้สินค้าอื่นทดแทน เช่น สารอื่นแทนเฮโรอีน
๖. การใช้เครื่องรับสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์และการสะกดรอยเป็นสิ่ง

จำเป็นเพื่อช่วยเหลือในการจัดส่งภายใต้การควบคุม

ข. ข้อพิจารณาประการอื่น

๑. ผู้ล่าเสียงที่ถูกกล่าวหาว่าร่วมดำเนินการในการจัดส่งเพื่อให้ได้รับพยานหลักฐานในการต่อสู้กับบุคคลในระดับสูงขึ้นไปขององค์กร

๒. การให้คำแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการอำพรางในการสืบสวน
๓. การใช้เครื่องมือดักจับสัญญาณติดตั้งในตัวสินค้าหรือตู้คอนเทนเนอร์
๔. การใช้โทรศัพท์ดักฟังหรือเครื่องรับวิทยุเพื่อติดตั้งสำหรับใช้ในการช่วยเหลือทั้งก่อนและระหว่างการจัดส่งภายใต้การควบคุม

๕. หลักการพื้นฐานในการปฏิบัติการสืบสวนและสะกดรอยติดตามที่มี

ความเป็นไปได้ในการพิสูจน์ทราบก่อนที่จะมีการจัดส่งและการได้รับพยานหลักฐานรับฟังได้และมีน้ำหนัก

๒.๓ วิธีการจัดส่งภายใต้การควบคุม

การจัดส่งภายใต้การควบคุมวิธีการที่สำคัญ ดังนี้

๒.๓.๑ การใช้เจ้าหน้าที่อำพรางเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม เช่น ยาเสพติดให้โทษ ซึ่งเป็นการควบคุมของเจ้าหน้าที่โดยตรง และมีเจ้าหน้าที่ระดับสั่งการควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่นั้น เพื่อให้มีการจัดส่งสิ่งของต้องห้ามไปยังจุดหมายปลายทาง ซึ่งจะมีการติดต่อกับผู้ซื้อในต่างประเทศโดยเจ้าหน้าที่ของประเทศนั้น โดยมีการวางแผนการของเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ (อาจจะมีการเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่ถือสิ่งของต้องห้ามหรือไม่ก็ได้)

วิธีการดังกล่าว มีความปลอดภัยในการรักษาสิ่งของต้องห้ามไม่ให้เกิดความสูญหายระหว่างการเดินทาง หรือหากมีความสูญหายเกิดขึ้นต้องพิจารณาถึงความประมาทเลินเล่อของเจ้าหน้าที่หรือไม่

อย่างไรก็ตาม การใช้เจ้าหน้าที่อำพรางในการถือสิ่งของต้องหามานั้น เจ้าหน้าที่ไม่ได้มีเจตนาในการกระทำความผิดและเป็นการอนุญาตตามกฎหมายในการให้ถือสิ่งของต้องห้าม จึงไม่มีความรับผิดทางอาญา

๒.๓.๒ การใช้สายลับเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม โดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่ อาจเป็นผู้เคยอยู่ในกลุ่มอาชญากรรมและมีความสัมพันธ์ซึ่งได้รับความไว้วางใจ ซึ่งการใช้สายลับ ประเภทนี้ เจ้าหน้าที่จะเป็นผู้กำหนดบุคคลที่เป็นสายลับและต้องมีความไว้วางใจในการทำงานด้วย ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องมีความระมัดระวังและควบคุมอย่างใกล้ชิดโดยเจ้าหน้าที่อาจจะเป็นผู้เข้าร่วมในการ เดินทางไปกับสายลับในฐานะที่เป็นผู้ลำเลียงคนหนึ่งได้

๒.๓.๓ การใช้ผู้ที่กระทำความผิดเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม โดยมีการจับกุม ผู้กระทำความผิดที่ถือสิ่งของต้องห้าม แต่เพื่อให้ได้ตัวการสำคัญในการกระทำความผิด เจ้าหน้าที่ได้มีการตกลงเพื่อให้ผู้กระทำความผิดถือสิ่งของต้องห้ามผ่านโดยการควบคุมของเจ้าหน้าที่

วิธีการดังกล่าวอาจมีปัญหาของประเทศไทย เพราะการตกลงนั้น มีวัตถุประสงค์ที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับคือ การได้ลดโทษหรือได้รับสิทธิพิเศษบางประการ ในกรณี ของต่างประเทศคือ การใช้วิธีการต่อรองคำรับสารภาพ ซึ่งประเทศไทยยังไม่มีวิธีการนี้ใช้บังคับ การใช้วิธีการดังกล่าวจึงไม่สามารถกระทำได้

เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งคือ การที่ให้มีการนำสิ่งของต้องห้ามผ่าน โดยไม่ดำเนินคดีกับผู้ที่มีนำสิ่งของต้องห้าม เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบต้องรับผิดชอบในฐานละเว้นการปฏิบัติ หน้าที่หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ

๒.๔ กฎหมายเรื่องการจัดส่งภายใต้การควบคุมที่ใช้บังคับในคดียาเสพติด

ในเรื่องการจัดส่งภายใต้การควบคุมกฎหมายที่ให้อำนาจ คือ

ประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔ ได้ให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงสาธารณสุขอนุญาตให้มีการผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย และมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด ให้โทษประเภท ๑ ซึ่งการใช้วิธีการจัดส่งภายใต้การควบคุม การที่จะนำยาเสพติดส่งออกหรือนำเข้าใน ประเทศหรือผ่านประเทศต้องมีขออนุญาตจากรัฐมนตรีก่อน จึงจะกระทำได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘ ได้กำหนด ให้เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย มีอำนาจครอบครองหรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทั้งในและนอกราชอาณาจักรเพื่อการสืบสวนความผิด ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ บทบัญญัติในมาตรานี้ได้ให้ความหมายของคำว่า การครอบครอง ยาเสพติดภายใต้การควบคุมไว้ด้วยว่า หมายถึง การครอบครองชั่วคราว ซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้า พนักงาน ในการส่งต่อนั้นรวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย ส่วนการขออนุญาต การอนุญาต การครอบครอง ระยะเวลาในการครอบครองหรือการให้มีการ ครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กำหนดใน กฎกระทรวง

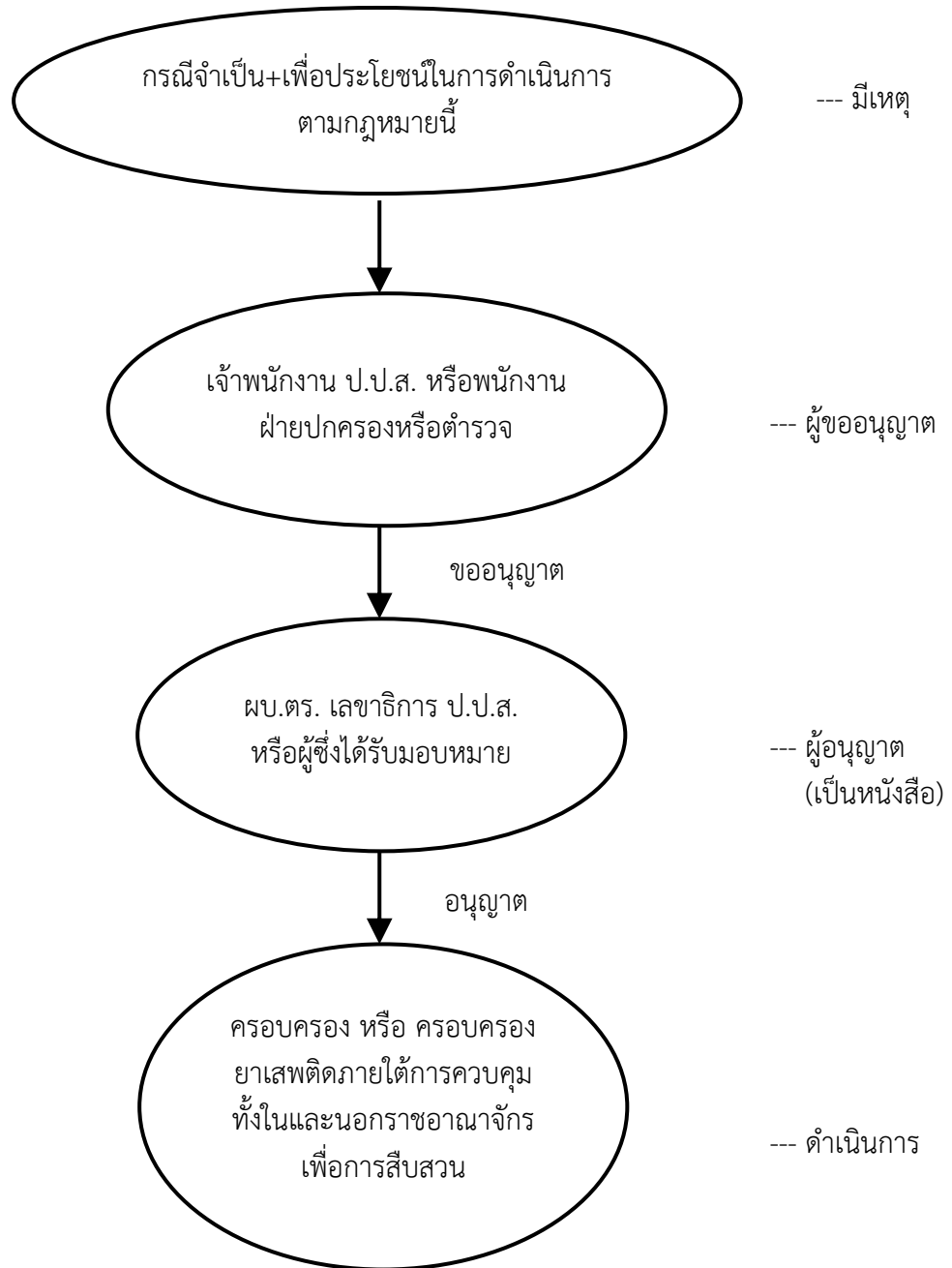
ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ ผู้ที่มีอำนาจ อนุญาตคือ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือเลขาธิการ ป.ป.ส. และการครอบครองยาเสพติดภายใต้ การควบคุมตามกฎหมายฉบับนี้จะรวมถึงการครอบครองยาเสพติดภายในประเทศด้วย มิใช่เป็นกรณี การขออนุญาตเพื่อการนำเข้าหรือส่งออกยาเสพติดเพียงอย่างเดียวตามประมวลกฎหมายยาเสพติดเท่านั้น

สำหรับสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายประเภทอื่น เช่น หญิงและเด็ก สินค้าต้องห้ามตามกฎหมาย อาวุธสงคราม ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบัญญัติให้มีขออนุญาตดำเนินการนำสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายเพื่อควบคุมโดยเจ้าหน้าที่จัดส่งให้กับผู้รับสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมาย

ดังนั้น ในปัจจุบันมีเพียงยาเสพติดประเภทเดียวเท่านั้นที่มีการขออนุญาตให้ส่งออก นำเข้ายาเสพติดได้ เฉพาะในกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์ของทางราชการคือ การดำเนินการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีลักษณะเครือข่ายโยงใยระหว่างประเทศต่าง ๆ ซึ่งปัญหายาเสพติดเป็นภัยคุกคามกับนานาชาติทั่วโลก

เพื่อความเข้าใจในขั้นตอนการขออนุญาตการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม จึงขอแสดงแผนผังไว้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๒ ขั้นตอนการขออนุญาตการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม (CONTROL DELIVERY) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘

ที่มา : เอกสารประกอบการวิจัย เรื่อง การสืบสวนของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้อำนาจอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความผิด พ.ศ. ๒๕๕๐. อ้างถึงใน ฤทธิศรี โชติเสถียร, วิทยานิพนธ์, ๒๕๕๒.

๒.๕ การตรวจสอบการใช้อำนาจ

สรุปการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ได้ดังนี้

๒.๕.๑ การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ แยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี

๑. การตรวจสอบก่อนการใช้อำนาจ

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘ กำหนดว่าการใช้อำนาจดังกล่าวจะต้องได้รับการรับรองจากผู้บังคับบัญชาก่อน โดยถ้าเป็นเจ้าพนักงานตำรวจให้ยื่นคำขออนุญาตต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กรณีเป็นเจ้าพนักงานอื่นให้ยื่นคำขอต่อเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดจะพิจารณาจากเหตุผลและความจำเป็น

๒. การตรวจสอบภายหลังการใช้อำนาจ

หลังจากได้รับอนุญาตแล้วเจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตต้องรายงานผลการดำเนินการทั้งกรณีสำเร็จและไม่สำเร็จตามที่ได้รับอนุญาต กรณีการส่งยาเสพติดออกไปนอกราชอาณาจักรให้รายงานเมื่อได้รับรายงานผลจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานประเทศปลายทาง กรณีการรายงานผลในเรื่องการใช้อำนาจการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะยาเสพติดถือเป็นสิ่งผิดกฎหมายและในขณะเดียวกันถ้ามีจำนวนมากก็มีมูลค่ามหาศาล ซึ่งอาจจะเป็นโอกาสให้เจ้าหน้าที่แสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย

๒.๕.๒ การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมตามกฎหมายฉบับนี้เป็นกรณีการนำเข้าจากต่างประเทศหรือส่งออกไปต่างประเทศหรือผ่านประเทศ มีการตรวจสอบก่อนการใช้อำนาจโดยกำหนดให้เจ้าพนักงานต้องขออนุญาตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขก่อน

เกี่ยวกับการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมนั้น ผู้เขียนมีความเห็น
๒ ประการ ดังนี้

ประการแรก ในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการครอบครองหรือจัดให้มีการดำเนินการครอบครองไว้ในกฎกระทรวงซึ่งออกตามความใน มาตรา ๘ วรรคสี่นั้น ควรกำหนดขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่และควบคุมการดำเนินการอย่างเข้มงวดรัดกุมเพื่อมิให้ยาเสพติดรั่วไหลถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด ด้วยเหตุผล ๓ ข้อ กล่าวคือ

ข้อ ๑ เพื่อให้วิธีการดังกล่าวเป็นที่น่าเชื่อถือและทำให้พยานหลักฐานที่ได้มามีน้ำหนักมาก

ข้อ ๒ เพื่อมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจไปในทางก่อกวนประชาชนและเป็นการสร้างหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

ข้อ ๓ เพื่อมิให้เจ้าพนักงานแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากการปฏิบัติหน้าที่

เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ข้อ ๑๑ (๓) โดยอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดรูปแบบของการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมไว้ ดังนั้นในการร่างกฎกระทรวงจึงน่าจะนำอนุสัญญาดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎกระทรวง ซึ่งรูปแบบของ CD ตามอนุสัญญาฯ มีดังนี้

๑. การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมโดยใช้สารอื่นทดแทน (Institution Controlled Delivery)

การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม โดยใช้สารอื่นทดแทน (Institution Controlled Delivery) หรือที่เรียกว่า Clean Controlled Delivery คือ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมที่ใช้สารอื่นที่มีลักษณะคล้ายยาเสพติดมาแทน อาจแทนบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้ ขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวกับฐานความผิดและองค์ประกอบของฐานความผิดแต่ละประเทศ โดยเฉพาะประเทศปลายทาง (Destination Country)

เหตุผลที่ต้องใช้สารอื่นทดแทนเพราะการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมเป็นมาตรการที่เสี่ยงต่อการที่จะสูญเสียยาเสพติดหากผู้กระทำความผิดรู้ถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานทำให้ผู้กระทำความผิดหวาดตัวทัน ดังนั้น การทำ CD จึงต้องระมัดระวังอย่างมาก นอกจากนั้น การทำ CD จะต้องใช้กำลังเจ้าพนักงานจำนวนมากทำให้ขาดความคล่องตัวเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติจึงไม่นิยมใช้เว้นแต่กรณีจำเป็นเท่านั้น

จากการศึกษาพบว่า การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมโดยใช้สารอื่นทดแทนนิยมมากในประเทศที่กฎหมายเอื้ออำนวย เช่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศอังกฤษ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษมีนโยบายในการใช้ CD ทุกคดี

๒. การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมโดยใช้สารแท้จริง (Live Controlled Delivery)

การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมโดยใช้สารแท้จริง (Live Controlled Delivery) หมายถึง การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมโดยมิได้สับเปลี่ยนสารอื่นทดแทน กล่าวคือ ใช้สารเดิมทั้งหมด ด้วยเหตุผลประการแรกว่า กฎหมายภายในประเทศนั้นไม่เปิดช่องให้มีการส่งมอบยาเสพติดแบบใช้สารอื่นทดแทนได้ หรือเหตุผลประการที่สองว่า ลักษณะการค้ายาเสพติดไม่เปิดโอกาสให้มีการใช้สารอื่นทดแทนได้ เช่น เรื่องของเวลา บางครั้งการสืบทราบของเจ้าพนักงานอยู่ในเวลาจำกัดและจะต้องปล่อยให้ยาเสพติดนั้นเคลื่อนย้ายไปตามปกติ หากกักไว้หรือเปลี่ยนสารอื่นแทนจะเป็นที่ต้องสงสัย หรือเรื่องของวิธีซุกซ่อนบางครั้งอาจซุกซ่อนยาเสพติดในวัตถุสิ่งของซึ่งหายากหรือเปลี่ยนสารอื่นทดแทนได้ยาก เช่น ซุกซ่อนยาเสพติดไว้ในวัตถุโบราณ หรือเรื่องการระมัดระวังตัวของผู้ค้ายาเสพติด บางกรณีกลุ่มนักค้ายาเสพติดค่อนข้างระมัดระวังตัวสูงคอยตรวจสอบการติดตามเจ้าพนักงานอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้ยากแก่การนำสารอื่นมาแทนเพราะอาจเป็นที่สงสัยได้

กล่าวโดยสรุป การจะเลือกใช้วิธีใดก็ตามขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของหลักเกณฑ์ไว้ในกฎกระทรวง โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและประโยชน์ที่ควรจะได้รับเป็นสำคัญ

ประการที่ ๒ สำหรับมาตรการควบคุมนี้ ผู้เขียนเห็นว่ามาตรา CD เป็นมาตรการที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ถ้าไม่มีการควบคุมที่ดีพอ เพราะเจ้าพนักงานอาจใช้เป็น

ข้ออ้างในการเข้าร่วมกับกลุ่มนักค้ายาเสพติดและปล่อยให้ยาเสพติดออกสู่ตลาดซึ่งมาตรการสากลที่ใช้ในปัจจุบันมี ๒ วิธีคือ การควบคุมโดยฝ่ายบริหาร และการควบคุมโดยฝ่ายตุลาการ

๑. การควบคุมโดยฝ่ายบริหาร

การควบคุมโดยฝ่ายบริหารเป็นมาตรการที่หลายประเทศนำไปใช้ในการสืบสวนโดยวิธีการ CD ในกรณีที่ไม่ซับซ้อน หรือไม่เสี่ยงอันตราย หรือไม่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น ประเทศออสเตรเลีย เจ้าหน้าที่ผู้จะใช้มาตรการ CD โดยใช้สารอื่นทดแทนจะต้องขออนุญาตต่อผู้บริหารระดับ Branch Commander แต่ถ้าทำ CD โดยไม่ใช้สารอื่นทดแทนซึ่งถือเป็นการเสี่ยงจะต้องได้รับอนุญาตจาก The Regional หรือ Deputy Regional Commander เป็นต้น

๒. การควบคุมโดยอำนาจตุลาการ

การควบคุมโดยอำนาจตุลาการใช้ในประเทศที่ค่อนข้างเคร่งครัดต่อการมอบอำนาจให้แก่เจ้าพนักงานนอกเหนืออำนาจปกติ หรือในกรณีที่ยกข้อยกเว้นให้เจ้าพนักงานเข้าไปร่วมในการดำเนินการกับฝ่ายนักค้า เช่น ประเทศฝรั่งเศส เจ้าหน้าที่ผู้จะใช้มาตรการ CD จะต้องขออนุมัติต่ออัยการพร้อมรายละเอียดในการดำเนินการ และเมื่อศาลได้รับข้อมูลแล้วจะต้องส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานกลางในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นต้น

มาตรา ๘ ใช้มาตรการควบคุมโดยฝ่ายบริหาร ผู้ที่อนุญาตให้ใช้ CD คือ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ หรือผู้ได้รับมอบหมาย แล้วแต่กรณี ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าหากนำมาตรการควบคุมโดยอำนาจตุลาการมาใช้กับการทำ CD ที่มีลักษณะซับซ้อน หรือการทำ CD นอกราชอาณาจักร โดยให้พนักงานอัยการและศาลเข้ามารับรู้หรือมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเหมือนกับประเทศฝรั่งเศสก็น่าจะเหมาะสมและทำให้พยานหลักฐานมีความแน่นหนาและมีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

๒.๖ ความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดส่งภายใต้การควบคุม

ลักษณะสำคัญของการจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นการส่งสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายผ่านแดนจากประเทศต้นทางไปยังประเทศจุดหมายปลายทาง หรือมีการผ่านแดนของประเทศอื่น ๆ ในลักษณะเป็นทางผ่าน (เป็นการเดินทางที่มีการเปลี่ยนเที่ยวบิน) ก่อนจะถึงจุดหมายปลายทาง โดยมีการประสานความร่วมมือของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการผ่านแดน เพื่อให้การจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประสานความร่วมมือจะเป็นในลักษณะของหน่วยงานที่มีหน้าที่ประสานงานมาโดยตรง เนื่องจากการปฏิบัติเป็นความลับและต้องมีความปลอดภัยในการปฏิบัติการสูง วิธีการที่จะให้มีการผ่านจึงต้องให้ขั้นตอนการปฏิบัติลดน้อยและมีผู้รู้การปฏิบัติที่น้อยที่สุด

การที่จะให้มีการจัดส่งภายใต้การควบคุมบรรลุผลสำเร็จ ต้องมีการทำข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีระหว่างประเทศต่าง ๆ เพื่อให้ความร่วมมือเป็นไปตามกรอบของข้อตกลงรวมทั้งพยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนสามารถนำไปเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมได้ ซึ่งต้องมีความเท่าเทียมกันในอำนาจอธิปไตยของทุกประเทศ ภายใต้กฎหมายของแต่ละประเทศที่มีบทบัญญัติการจัดส่งภายใต้การควบคุมที่ชัดเจน แต่ต้องไม่ขัดต่อสิทธิพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศด้วย

๓. การดักฟัง (Wiretapping)

ในการสืบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีอาญาเสพติดนั้น นอกจากการอำพรางและการส่งมอทยาเสพติดภายใต้การควบคุมแล้ว อาจจะต้องใช้เทคนิคอื่นประกอบ เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์

การดักฟังหมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมือ อิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะที่เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมีถึงกันโดยมิได้รับความยินยอมจากคู่สนทนานั้น ซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องดักฟังเฉพาะโทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริง การดักฟังเป็นการดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคลโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่น ๆ อาจจะเป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรพิมพ์ หรือการลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

ในอดีตประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการดักฟังในเรื่องเกี่ยวกับการปราบปรามอาชญากรรมที่ชัดเจน เนื่องจากการกระทบสิทธิส่วนบุคคลตามรัฐธรรมนูญ แต่จะมีบทบัญญัติของกฎหมายบางฉบับที่ให้อำนาจไว้แต่ก็เพื่อความมั่นคงของประเทศเท่านั้น

๓.๑ กฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังที่ใช้บังคับในประเทศไทย

๓.๑.๑. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒
มาตรา ๔๖

๓.๑.๒. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. ๒๕๕๑
มาตรา ๓๐

๓.๑.๓. พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๕

๓.๒ การดักฟังตามกฎหมายยาเสพติด

ในคดีอาญาเสพติดนี้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ บัญญัติไว้ คือ

มาตรา ๑๑/๕ บัญญัติว่า ในกรณีจำเป็นและมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าเอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้รับอนุมัติจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลอาญา เพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใด ประกอบกับเหตุผลและความจำเป็น ดังต่อไปนี้

๑. มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

๒. มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว

๓. ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

การอนุญาตตามวรรคหนึ่ง ให้ศาลสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกินเก้าสิบวัน โดยกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารตามคำสั่งดังกล่าว จะต้องให้ความร่วมมือเพื่อให้เป็นไปตามความในมาตรานี้ภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ภายหลังจากที่มีคำสั่งอนุญาต หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการให้ศาลทราบ

บรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มาตามวรรคหนึ่ง ให้เก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนและใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีเท่านั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่คณะกรรมการ ป.ป.ส. กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจในการดักฟังสื่อที่ส่งทางโทรศัพท์ ไปรษณีย์ โทรเลข เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และรวมถึงคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักการในพระราชบัญญัติว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ที่มีการห้ามดักจับข้อมูลที่มีการส่งผ่านข้อมูลจราจรคอมพิวเตอร์ เฉพาะการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งไม่ใช่ทุกฐานความผิด แต่เป็นการกำหนดเฉพาะฐานความผิดที่สำคัญซึ่งไม่รวมความผิดฐานเสพ ครอบครอง โดยเน้นหนักไปในเรื่องของลักษณะข่าวงานที่สำคัญ มีการรวมตัวเป็นองค์กรอาชญากรรม

การร้องขอให้มีการดักฟังเป็นการร้องขอจากเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจจับกุม เกี่ยวกับความผิดยาเสพติดโดยต้องรวบรวมพยานหลักฐาน พฤติการณ์แห่งคดี ประวัติบุคคล ความสัมพันธ์ของกลุ่มข่าวงานหรือองค์กรต่อเลขาธิการ ป.ป.ส. เพื่ออนุมัติให้มีการดักฟัง และต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ซึ่งต้องเสียให้กับหน่วยงานบริการทางโทรศัพท์ ในการติดตั้งเครื่องรับสัญญาณทางโทรศัพท์หรือที่ส่งทางอื่นใด กำหนดระยะเวลา โดยเลขาธิการ ป.ป.ส. จะกลับกรองข้อมูลเอกสารที่มีการร้องขอก่อนที่จะอนุมัติ

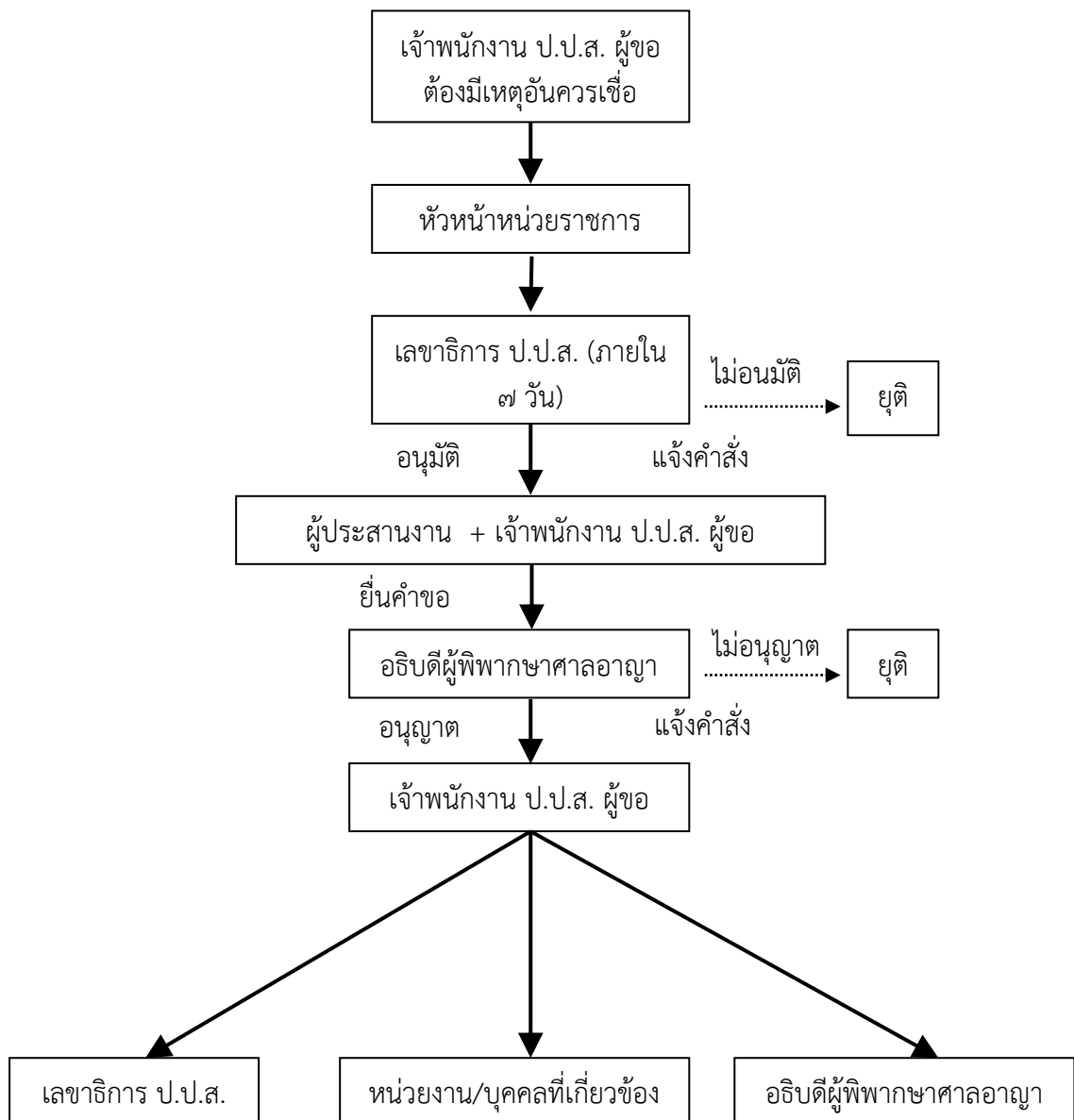
เมื่อได้รับการอนุมัติแล้ว เจ้าหน้าที่ที่ร้องขอจะต้องไปดำเนินการร้องขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่ออนุญาตให้ดักฟัง ซึ่งการอนุญาตก็คงพิจารณาจากความเห็นในการอนุมัติของเลขาธิการ ป.ป.ส. อย่างไรก็ตาม การอนุญาตให้ดักฟังเป็นระยะเวลาเท่าไร เป็นดุลพินิจของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาในการสั่งซึ่งอาจสั่งให้ตามคำร้องขอและตามระยะเวลาที่กฎหมายให้สูงสุดไม่เกิน ๙๐ วัน และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาแล้ว หากการสืบสวนยังไม่ประสบผลสำเร็จ เจ้าหน้าที่ผู้ร้องขอก็ร้องขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาตอีกเป็นคราว ๆ ไป แต่ไม่เกินคราวละ ๙๐ วัน โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจอนุญาตให้น้อยกว่าที่ร้องขอมาได้

ข้อมูลที่ได้จากการเข้าถึงข้อมูลจะมีการเก็บรักษาและใช้ประโยชน์ในการสืบสวนในทางคดีและเป็นพยานหลักฐานในศาล โดยสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นหน่วยงานกลางในการเก็บรักษาข้อมูลเพื่อประโยชน์แห่งกฎหมายฉบับนี้ นอกจากนั้นในกฎหมายได้บัญญัติให้มีระเบียบในการดำเนินตามมาตรานี้ไว้ โดยได้กำหนดเป็นระเบียบคณะกรรมการ ซึ่งได้มีการร่างเป็นระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มา การใช้ประโยชน์และการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. ๒๕๔๕

กฎหมายฉบับนี้ มีลักษณะที่มีการพัฒนาให้มีความก้าวหน้าทันกับเทคโนโลยี เพื่อให้สามารถยับยั้งอาชญากรรมที่มีลักษณะเครือข่าย องค์กรอาชญากรรม โดยอาศัยเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย ในการรวบรวมพยานหลักฐาน และข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพฤติกรรมแห่งคดี ทำให้สามารถปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้

เพื่อความเข้าใจในขั้นตอนการขออนุญาตดักฟัง จึงขอแสดงแผนผังไว้ดังนี้

แผนภาพที่ ๒-๓ แผนผังแสดงขั้นตอน การปฏิบัติในการยื่นคำขออนุญาตดักฟัง (Wiretapping)

ที่มา : เอกสารประกอบการวิจัย เรื่อง การสืบสวนของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด : ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้อำนาจอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. ๒๕๕๐. อ้างถึงใน ฤทธิศรี โชติเสถียร, วิทยานิพนธ์, ๒๕๕๒.

๓.๓ การตรวจสอบการใช้อำนาจ

การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่แยกพิจารณาได้ ๒ กรณี คือ

๑. การตรวจสอบก่อนการใช้อำนาจ

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๑๑/๕ กำหนดให้เจ้าพนักงานจะต้องได้รับอนุมัติ เป็นหนังสือจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก่อน จากนั้นจึงมายื่นคำขอต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาอนุญาต การจะมีคำสั่งอนุญาตหรือไม่นั้น อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาจะใช้ดุลพินิจพิจารณาจากพยานหลักฐาน เหตุผลและความจำเป็นในการใช้อำนาจดังกล่าว ซึ่งถือเป็นการตรวจสอบควบคุมก่อนที่จะมีการใช้อำนาจ

๒. การตรวจสอบภายหลังการใช้อำนาจ

เมื่อเจ้าพนักงานได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้วจะต้องรายงานให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบถึงผลการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งหากภายหลังที่มีคำสั่งอนุญาตแล้วปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นเปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาที่อาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่อนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

จะเห็นได้ว่าในกฎหมายแต่ละฉบับส่วนใหญ่แล้วจะมีมาตรการในการตรวจสอบทั้งก่อนและหลังการใช้อำนาจ ทั้งเพื่อเป็นการป้องกันการใช้อำนาจที่อาจจะกระทำโดยมิชอบของพนักงานเจ้าหน้าที่ แต่เนื่องจากเป็นกฎหมายคนละประเภทรูปแบบและวิธีการจึงแตกต่างกันออกไปตามที่กฎหมายกำหนด

๓.๔ หน่วยงานที่มีการดักฟัง

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายแต่ละฉบับ ก็ยังไม่อาจยืนยันได้ว่ามีหน่วยงานใดที่จะมีการดักฟังที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ การดักฟังอาจเป็นมาตรการหนึ่ง เพื่อให้ได้พยานหลักฐาน แม้แต่ในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคง การต่อต้านข่าวกรอง ก็มีกระบวนการหาข่าว โดยเฉพาะและเทคนิคที่ได้ฐานข่าวที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข่าวและสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้น โดยดำเนินการเป็นการลับ

อย่างไรก็ตาม วิธีการดักฟังก็น่าจะมีการใช้เพื่อแสวงหาพยานหลักฐาน แต่ไม่ได้มีการนำหลักฐานที่ได้จากการดักฟังมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล เพราะบทบัญญัติของกฎหมายไม่อนุญาตให้ดำเนินการได้และเป็นการขัดต่อกฎหมาย การได้หลักฐานจากการดักฟังเจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินสืบสวนในทางอื่นเพื่อยืนยันว่า มีการกระทำความผิดหรือมีการร่วมกระทำความผิดของกลุ่มเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งพยานแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะเป็นการดำเนินการที่มีชอบก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาในแง่ของการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมก็มีความจำเป็นที่ต้องใช้วิธีการเช่นนี้กับกลุ่มอาชญากรรม ซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคง เศรษฐกิจของประเทศ แม้จะละเมิดสิทธิส่วนบุคคล แต่ก็ก็เป็นบุคคลส่วนน้อย โดยบุคคลส่วนมากในสังคมได้รับความปลอดภัยจากอาชญากรรมที่จะได้รับ ย่อมถือว่าเป็นสิ่งที่มีความคุ้มค่าและจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการดังกล่าว

วิธีการดักฟังนับว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง และกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จึงได้มีการบัญญัติในเรื่องการดักฟังไว้โดยเป็นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ภายหลัง

ที่มีกฎหมายบังคับใช้แล้ว ปัจจุบันมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ดังนี้

๑. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

จากการแก้กฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและมีผลบังคับใช้ ได้บัญญัติให้มี ระเบียบคณะกรรมการ ดังนั้น สำนักงาน ป.ป.ส. จึงได้ดำเนินการออกระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มาการใช้ประโยชน์และการเก็บรักษา ข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งได้มีการเสนอระเบียบดังกล่าวเพื่อให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดพิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับสำนักงาน ป.ป.ส. เป็นผู้เก็บรักษา ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปราบปรามยาเสพติดก็สามารถจะใช้ข้อมูลของบุคคลที่มีการเข้าถึงข้อมูลหลักฐานเพื่อใช้ประกอบสำนวนคดี การสืบสวน การสอบสวน และการพิจารณาของศาลได้ ซึ่งเป็นการให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการปราบปรามยาเสพติดให้ได้ผลสำเร็จ

๒. สำนักงานตำรวจแห่งชาติและหน่วยงานที่มีหน้าที่ปราบปรามยาเสพติด

ตามกฎหมายป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ใช้คำว่า “เจ้าพนักงาน” ซึ่งจะเป็นพนักงานใดก็ได้ที่มีหน้าที่ในการปราบปรามยาเสพติด เช่น เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ที่ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานมีทั้งเจ้าพนักงานตำรวจ ทหาร เจ้าหน้าที่สรรพสามิต เจ้าหน้าที่ศุลกากร เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง หรือเจ้าพนักงานตำรวจที่มีหน้าที่ในการปราบปรามซึ่งไม่ใช่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ก็เป็นบุคคลที่สามารถดำเนินการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้

ดังนั้น ภายในบทบัญญัติของกฎหมาย จึงได้มีการให้ความละเอียดรัดกุม และรอบคอบในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เลขาธิการ ป.ป.ส. จึงเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการอนุมัติ ก่อน ที่จะเสนอให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอนุญาต เพื่อให้มีการตรวจสอบ พิจารณาเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และพฤติการณ์แห่งคดีว่า สมควรใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร

อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการตรวจสอบการดักฟังโทรศัพท์เคลื่อนที่นั้น ทำได้ยากมาก เนื่องจากผู้ใช้เคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ ดังนั้น ทางออกหรือทางแก้ที่ง่ายที่สุดอยู่ที่ผู้ใช้ต้องจดทะเบียนเลขหมายโดยใช้ชื่อผู้อื่นหรือไม่ก็เปลี่ยนเครือข่ายการใช้บริการไปเลย

๔. เปรียบเทียบการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดของประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา

๔.๑ การอำพราง

ข้อที่เหมือนกัน คือ เหตุในการร้องขอ จะต้องมีความสมควร เนื่องจากใช้วิธีการอื่นแล้วไม่ได้ผล

ข้อที่แตกต่างกันคือ ในเรื่องของผู้ขออนุญาตของไทย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้อนุญาตกับเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง โดยมีเลขาธิการ ป.ป.ส. หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้อนุญาต แต่ของสหรัฐอเมริกา เจ้าพนักงานของรัฐจะทำได้ภายใต้แนวทางที่กำหนดโดยสำนักงานอัยการสูงสุด

จะเห็นว่าของสหรัฐอเมริกานั้นในขั้นตอนการขออนุญาตจะมีพนักงานอัยการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยเป็นผู้กำหนดเงื่อนไข

๔.๒ การจัดส่งภายใต้การควบคุม

ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยใช้หลักการเดียวกัน คือ เหตุในการร้องขอ จะต้องเป็นกรณีจำเป็นและมีเหตุอันสมควร โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องขอ อนุญาตจากผู้บังคับบัญชา เมื่อผู้บังคับบัญชาอนุญาตแล้ว การดำเนินงานก็ต้องรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ ซึ่งของประเทศไทยกำหนดให้รายงานผลทั้งเรื่องที่ยังดำเนินการสำเร็จและไม่สำเร็จ ถ้ายาเสพติดสูญหายต้องรายงานทันทีภายใน ๒๔ ชั่วโมง ซึ่งเป็นการรายงานผลการดำเนินการ ว่าสำเร็จหรือไม่อย่างไร แต่ประเทศสหรัฐอเมริกาคำหนดให้ต้องรายงานการดำเนินงานทุกขั้นตอน มิใช่รายงานแต่เพียงผลการดำเนินงานเท่านั้น

๔.๓ การดักฟัง

ข้อที่เหมือนกัน คือ เหตุในการร้องขอ จะต้องมีความสมควร เนื่องจาก ใช้วิธีการอื่นแล้วไม่ได้ผล

ข้อที่แตกต่างกันคือ ของประเทศไทยผู้ขออนุญาตคือเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ขออนุญาตต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา โดยเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ต้องแสดงหลักฐานให้ศาลเชื่อว่า มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดจริง ซึ่งศาลจะอนุญาตได้แต่ครั้งไม่เกิน ๙๐ วัน ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกานั้น ขั้นตอนแรกเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องการดักฟังต้องเตรียมหลักฐาน เท่าที่มีอยู่เพื่อให้ศาลเห็นว่าคดีดังกล่าวมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดจริง ขั้นตอนที่สอง พนักงานอัยการจะต้องทำการเตรียมสำนวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อยื่นต่อศาลขอใช้อำนาจการดักฟัง กรณีความผิดระดับสหรัฐ สำนวนที่ยื่นต่อศาลจะต้องได้รับการตรวจสอบจากอัยการสูงสุดของสหรัฐ รองอัยการสูงสุดช่วยอัยการสูงสุดแผนกคดีอาญาหรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมายถ้าเป็นความผิดระดับ มลรัฐก็ให้อัยการประจำมลรัฐหรืออัยการประจำเขตตรวจสอบ และขั้นตอนที่สามพนักงานอัยการก็จะยื่น สำนวนไปให้ศาลสหรัฐหรือศาลมลรัฐพิจารณาอนุญาต ซึ่งจะเห็นได้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีอำนาจ ในการยื่นเพื่อขอหมายศาลโดยตรง และศาลจะอนุญาตได้แต่ครั้งไม่เกิน ๓๐ วัน เท่านั้นในการดักฟัง หากมีกรณีจำเป็นเร่งด่วนสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน แต่ต้องไปขออนุญาต จากศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง

จะเห็นได้ว่า ขั้นตอนการขออนุญาตศาลเพื่อดักฟังนั้นของประเทศไทย จะไม่ผ่านการตรวจสอบจากพนักงานอัยการเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. สามารถยื่นคำขอต่อศาลได้ทันที และการดักฟังจะต้องขออนุญาตต่อศาลก่อนทุกกรณี แต่ของประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องผ่านการ ตรวจสอบสำนวนจากพนักงานอัยการก่อนและพนักงานอัยการเท่านั้นที่จะเป็นผู้ขออนุญาตต่อศาล และหากมีกรณีจำเป็นเร่งด่วนก็สามารถดักฟังได้ก่อน แต่ต้องมาขออนุญาตศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง

ตารางที่ ๒-๑ เปรียบเทียบการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรมในประเทศไทย
และประเทศสหรัฐอเมริกา

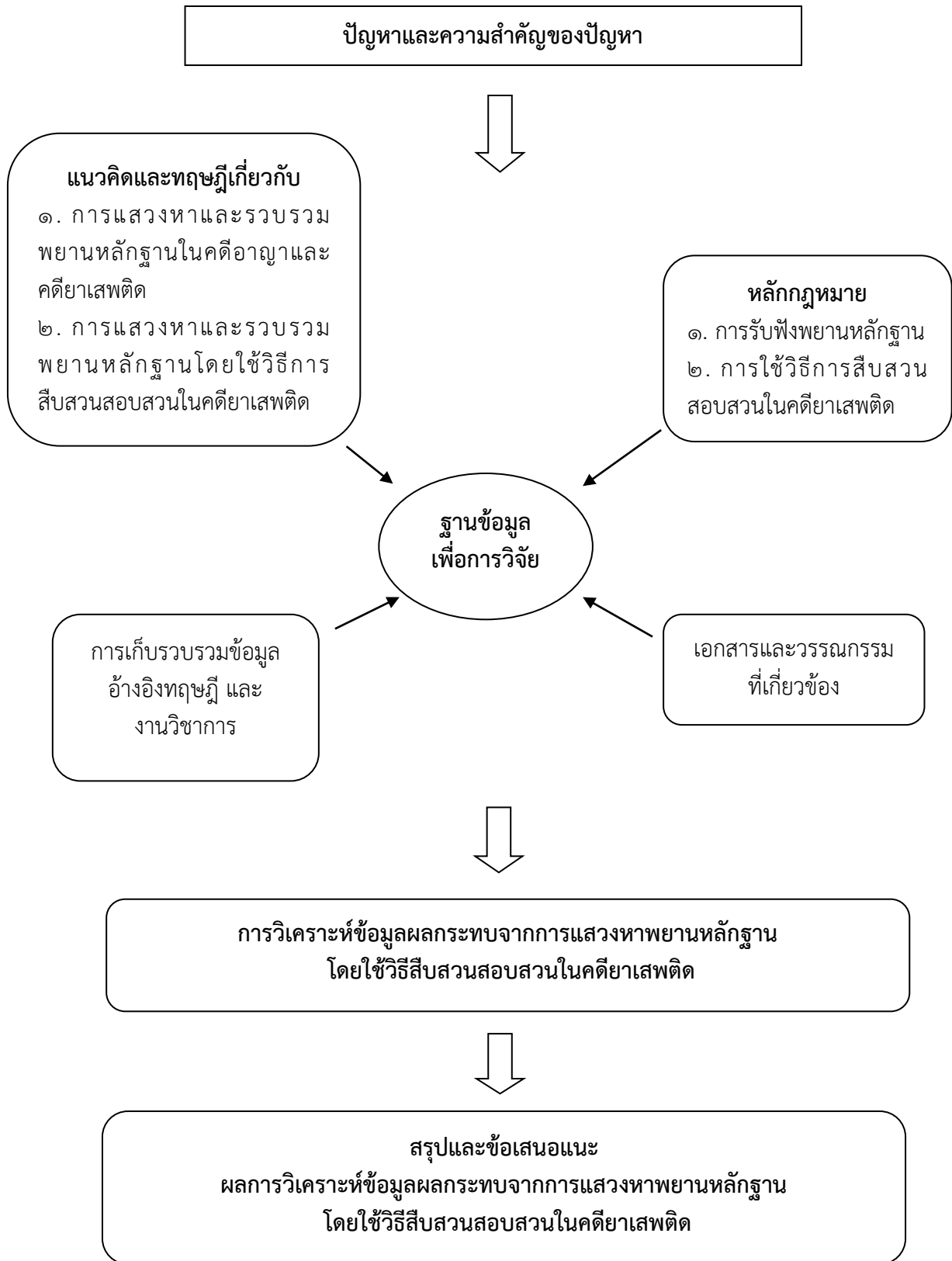
วิธีการสืบสวนสอบสวน	ขั้นตอนการดำเนินการ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
การอำพราง	<p>๑. เหตุในการขออนุญาต</p> <p>๒. ผู้ขออนุญาต</p> <p>๓. ผู้อนุญาต</p> <p>๔. การดำเนินการ</p>	<p>- มีเหตุอันสมควร, ใช้วิธีอื่นไม่ได้ผล</p> <p>- เจ้าหน้าที่ตำรวจ</p> <p>- เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง</p> <p>๑. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ</p> <p>๒. เลขาธิการ ป.ป.ส. หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย</p> <p>- ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตและให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่ได้รับอนุญาต</p> <p>- กรณีมีเหตุผลความจำเป็นเร่งด่วน ให้รายงานผู้บังคับบัญชาทันที</p>	<p>- กรณีจำเป็น เนื่องจากใช้วิธีอื่นแล้วไม่ได้ผล</p> <p>- เจ้าพนักงานของรัฐ จะทำได้ภายใต้แนวทางที่กำหนดโดยสำนักงานอัยการสูงสุด ภายใต้เงื่อนไข คือ</p> <p>๑. การปฏิบัติการได้ให้อำนาจแก่คณะกรรมการในการให้ความเห็นชอบกับผู้ช่วยอัยการของคดีอาชญากรรม</p> <p>๒. การปฏิบัติการคณะกรรมการประจำภาคท้องถิ่น</p> <p>๓. ผู้อำนวยการเขตหรือหัวหน้าเจ้าหน้าที่</p> <p>- ร้องขอต่อสำนักงานกลาง</p> <p>- กรณีฉุกเฉิน สายลับจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลด้วย</p>

ตารางที่ ๒-๑ เปรียบเทียบการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรมคดีอาชญากรรมในประเทศไทย
และประเทศสหรัฐอเมริกา (ต่อ)

วิธีการสืบสวนสอบสวน	ขั้นตอนการดำเนินการ	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา
การครอบครองภายใต้การควบคุม	๑. เหตุในการขออนุญาต ๒. ผู้ขออนุญาต ๓. ผู้อนุญาต ๔. การดำเนินการ	- กรณีจำเป็น มีเหตุอันสมควร ๑. เจ้าหน้าที่ตำรวจ ๒. เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง ๑. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ๒. เลขาธิการ ป.ป.ส. หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย - ดำเนินการจนเสร็จสิ้นภารกิจตามที่ได้รับอนุญาต - ต้องรายงานผลทั้งกรณีที่ดำเนินการสำเร็จและไม่สำเร็จ - กรณีอาชญากรรมต้องรายงานภายใน ๒๔ ชม.	- กรณีจำเป็น มีเหตุอันสมควร - เจ้าหน้าที่ - ผู้บังคับบัญชาสูงสุดที่กรุงวอชิงตัน ดี ซี - ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาต - มีการรายงานต่อผู้บังคับบัญชาทุกขั้นตอน
การดักฟัง	๑. เหตุในการขออนุญาต ๒. ผู้ขออนุญาต ๓. ผู้อนุญาต ๔. การดำเนินการ	- มีเหตุอันควรเชื่อ, ใช้วิธีการอื่นแล้วไม่ได้ผล - เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. - อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา - ศาลอนุญาตได้แต่ครั้งไม่เกิน ๙๐ วัน	- มีเหตุอันควรเชื่อ, ใช้วิธีการอื่นแล้วไม่ได้ผล - กรณีจำเป็นเร่งด่วนสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากศาลก่อน แต่ต้องไปขออนุญาตจากศาลภายใน ๔๘ ชั่วโมง - พนักงานอัยการ - ศาลสหรัฐ หรือศาลมลรัฐ - ศาลอนุญาตได้แต่ครั้งไม่เกิน ๓๐ วัน

ที่มา : เอกสารประกอบการวิจัย เรื่อง การสืบสวนของเจ้าพนักงานปราบปรามอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้อำนาจอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. ๒๕๕๐. อ้างถึงใน ฤทธิศรี โชติเสถียร, วิทยานิพนธ์, ๒๕๕๒.

กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ปัจจุบันอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดมีเครือข่ายขยายกว้างออกไปอย่างรวดเร็ว การดำเนินคดียาเสพติดในประเทศไทยยังคงใช้กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นหลัก และมีกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ ประมวลกฎหมายยาเสพติด ๒๕๖๔ พระราชบัญญัติพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เน้นมาตรการเฉพาะเรื่อง การดำเนินคดียาเสพติดเป็นวิธีการแสวงหา และรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อที่จะนำตัวผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดมาลงโทษ ซึ่งมีหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหลายหน่วยงาน ซึ่งแบ่งออกเป็นชั้นสืบสวนและสอบสวน ชั้นพิจารณาคดี และชั้นบังคับคดี ดังนั้น การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในการดำเนินคดียาเสพติดจึงเป็นความท้าทายอย่างยิ่งกับผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเหล่านั้น เพื่อให้เป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ตามกฎหมาย และมีน้ำหนักพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิดในคดียาเสพติดเพื่อที่ศาลจะได้นำมาพิจารณาลงโทษจำเลยต่อไป

ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในบทนี้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำคัญเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการแสวงหาพยานหลักฐาน โดยการคำนึงถึงหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม หลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน การรับฟังพยานหลักฐาน บทคัดพยานหลักฐาน ของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทย รวมถึงการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดมาใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดียาเสพติด และสะท้อนให้เห็นภาพของปัญหาในการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติดในปัจจุบัน แล้วนำมาวิเคราะห์ให้เห็นถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายว่ามีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการนำวิธีสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดจะเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใด รวมถึงไปถึงมาตรการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติด และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ซึ่งจะวิเคราะห์ให้เห็นในบทที่ ๔ และนำเสนอข้อเสนอแนะในบทที่ ๕ ต่อไป

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษา

วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยค้นคว้าวิเคราะห์ อ้างอิง กฎหมายต่างประเทศ และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เอกสาร คำบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิ และบทบัญญัติของกฎหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทฤษฎี หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น

๑. การแสวงหาหลักฐานในคดีอาญา
๒. การแสวงหาพยานหลักฐานกับหลักการหลักการคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิ มนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา
๓. การแสวงหาพยานหลักฐานกับหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล
๔. หลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน
๕. การรับฟังพยานหลักฐาน (Admissibility of Evidence)
๖. การดำเนินคดีอาญาและลักษณะกฎหมายอาญา
๗. การดำเนินคดีอาญาในประเทศสหรัฐอเมริกา
๘. การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการ รวบรวมข้อมูล เอกสาร ทฤษฎี หลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ ตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสรุปผลและวิเคราะห์ผลกระทบต่อการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาไปใช้ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาญา

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ได้ทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำวิธีสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาไปใช้ กำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับอาญา ได้ทราบถึงแนวคิดในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานคดีอาญา โดยศึกษาถึงความแตกต่างระหว่างกฎหมายอาญาและกฎหมาย

อาญา ศึกษาถึงหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคล และหลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน รวมไปถึงเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน และศึกษาถึงการดำเนินคดีอาญาเสพติดและการแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาญาเสพติดของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี่จะศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศไทย

๒. เป็นข้อมูลสำหรับทำให้ทราบถึงการนำวิธีสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดที่มาใช้ในคดีอาญาเสพติด ได้แก่การดักฟัง (wiretapping) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) และการอำพราง (undercover) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐

๓. เป็นข้อมูลทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับ ยาเสพติด และปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวว่า กฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการใช้วิธีสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดจะเป็นพยานหลักฐานที่ขอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลจะรับฟังได้หรือไม่ เพียงใด รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดและความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

คำจำกัดความ

การสืบสวน หมายถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและ หลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือ ตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจ และหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

การสอบสวน หมายถึง การรวบรวมพยานหลักฐาน และการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไป เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหาเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือการพิสูจน์ ความผิด และเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การอำพราง หมายถึง การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริง เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หมายถึง การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติด เพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่า . กระทำความผิดซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อนั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือ ส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

การดักฟัง หมายถึง การลอบฟังการสนทนาด้วยเครื่องมือ อิเล็กทรอนิกส์ ในลักษณะที่เป็นการดักฟังการสื่อสารทางโทรศัพท์ที่บุคคลอื่นมีถึงกันโดยมิได้รับ ความยินยอมจากคู่สนทนานั้น ซึ่งการดักฟังไม่จำเป็นจะต้องดักฟัง เฉพาะโทรศัพท์เท่านั้น แต่ในความหมายที่แท้จริงการดักฟัง

เป็นการดำเนินการเพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลของบุคคลโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร ซึ่งส่งทางสายหรือคลื่นแม่เหล็กอื่น ๆ อาจจะเป็นข้อมูลที่ส่งทางอินเทอร์เน็ต โทรสาร โทรพิมพ์ หรือ การลักลอบดักฟังคลื่นที่ส่งไปในอากาศเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบจากการใช้วิธีการ สืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรม

ความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม โดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เป็นความผิดที่แสวงหาพยานหลักฐานได้ยากลำบาก เนื่องจากผู้กระทำความผิดกระทำกันเป็น ขบวนการในรูปแบบขององค์การอาชญากรรม และมักมีการปกปิดซ่อนเร้น แปรสภาพ และทำลาย เส้นทางที่เจ้าพนักงานของรัฐสามารถเข้าถึงพยานหลักฐานได้เสมอ ถ้าใช้กระบวนการแสวงหา พยานหลักฐานที่เป็นไปตามหลักนิติธรรม กล่าวคือ ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญานั้นอาจไม่ทันการณ์ต่อการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีได้ ดังนั้น เมื่อมี เหตุจำเป็นอาจต้องเข้ามาตราทางกฎหมายพิเศษที่กระบวนการอาจขัดต่อหลักนิติธรรมแต่สนับสนุน นโยบายปราบปรามอาชญากรรม (Crime Control Policy) เพื่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติการ เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการดำเนินคดี

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์ผลกระทบต่อการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรม มาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรม” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบเนื้อหา (Content Analysis) วิธีดำเนินการวิจัยจะเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้า วิเคราะห์ อ้างอิง กฎหมายต่างประเทศ และศึกษาเปรียบเทียบกับ กฎหมายไทย เอกสาร คำบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิ และบทบัญญัติของกฎหมาย และการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์หาเหตุผลประสงคของการวิจัย โดยการนำเสนอ แบบพรรณนาความ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

ผลกระทบจากการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรม

๑. วิธีการอำพรางตัว (undercover)

การอำพรางตัว เป็นวิธีการที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางจะเข้าไปแฝงตัวอยู่ใน กลุ่มเครือข่ายหรือองค์การอาชญากรรมซึ่งเป็นการเข้าไปเป็นสมาชิก โดยการยอมรับของกลุ่มเครือข่าย หรือองค์การอาชญากรรมจะทำให้ผู้ปฏิบัติการอำพรางเป็นผู้ที่มีสิทธิในการเข้าออกเคหสถานได้ สำหรับการล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารในองค์การอาชญากรรมหรือเครือข่าย มีดังนี้

๑.๑ การล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารในหน้าที่

การที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ใดขององค์การ อาชญากรรมหรือเครือข่ายเป็นการมอบหมายงานเฉพาะส่วนที่ต้องกระทำ เพราะมีการแบ่งแยก หน้าที่ของแต่ละคนเด็ดขาดจากกัน บุคคลหนึ่งจะไม่ทราบหน้าที่ของอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นการล่วงรู้ ข้อมูลข่าวสารตามที่ตนรู้มาตามหน้าที่เท่านั้น

๑.๒ การล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารจากการสืบสวน

การล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารจากการสืบสวน โดยอาศัยโอกาสที่ผู้ปฏิบัติการอำพรางเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรมหรือเครือข่าย ดำเนินการใช้เครื่องมืออุปกรณ์พิเศษ เพื่อให้ล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีการปกปิดเป็นความลับ ตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลในองค์กรหรือเครือข่ายตามระดับชั้น

ไม่ว่าจะมีการล่วงรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างไรก็ตามทั้งตามข้อ ๑.๑ และ ๑.๒ ก็ตาม การเข้าไปอยู่เป็นสมาชิกย่อมถือว่าการเข้าไปโดยชอบ (มีสิทธิ) แล้ว ในกรณีนี้ก็เช่นเดียวกับสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิในเคหสถานกับสิทธิของประชาชนโดยการปฏิบัติการอำพรางย่อมไม่อาจเทียบกันได้ การปฏิบัติการอำพราง จึงไม่ถือว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ประเด็นที่สำคัญของการปฏิบัติการอำพราง คือ การเข้าไปแฝงตัวร่วมในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเป็นการกระทำความผิดอาญาหรือไม่

๑.๒.๑ การเข้าไปร่วมของเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่กำหนดให้ปฏิบัติการอำพรางนั้น มีการกระทำเพื่อเข้าไปร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมโดยให้เกิดการยอมรับและความเชื่อถือว่า ตนเป็นสมาชิก ซึ่งต้องปฏิบัติตามคำสั่งของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม

๑.๒.๒ การกระทำในข้อ ๑.๒.๑ นั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม โดยการรวบรวมพยานหลักฐานให้กับผู้ควบคุม ทั้งนี้เพื่อการสืบสวนพฤติกรรมแวดล้อมประการอื่นตามที่ได้ข้อมูลข่าวสาร

๑.๓ การสั่งการของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมให้ผู้ปฏิบัติการอำพรางปฏิบัติการนั้น อาจแยกพิจารณาได้เป็น ๒ ประการคือ

๑.๓.๑ การสั่งการให้เป็นผู้มีหน้าที่ต่าง ๆ ของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม

ซึ่งต้องเข้าร่วมในการประชุมหรือช่วยเหลือ เป็นความผิดฐานซ่อนโจร อย่างไรก็ดี ผู้ปฏิบัติการอำพรางนั้น ไม่ได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิด เพราะเจตนาตั้งแต่แรกมีวัตถุประสงค์เพื่อสืบสวนให้ได้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเท่านั้น การมีส่วนร่วมในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมเป็นผลของการกระทำตั้งแต่เริ่มแรก ซึ่งการได้รับมอบหมายเช่นนี้ถือว่า ได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติการอำพรางเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเชิงลึกย่อมสมประโยชน์ของการปฏิบัติการอำพราง

๑.๓.๒ การสั่งการให้ผู้ปฏิบัติการอำพรางปฏิบัติการผิดกฎหมาย

นอกจากกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม เช่น สั่งการให้เป็นผู้ลำเลียงเฮโรอีน ๑๐ กิโลกรัมไปส่งให้กับลูกค้า หรือการสั่งให้ไปฆ่านาย ก เพื่อพิสูจน์ว่าไม่ได้เป็นสายลับของเจ้าหน้าที่ หรือสั่งให้นำหญิงและเด็กเดินทางไปส่งที่ในต่างประเทศก่อนที่จะรับเข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น

ในกรณีนี้ ผู้ปฏิบัติการอำพรางดำเนินการลงมือกระทำความผิดตามที่ได้กล่าวมาแล้ว คงต้องพิจารณาว่า ผู้ปฏิบัติการอำพรางมีเจตนาหรือไม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่พิสูจน์ได้ยาก

แต่หากมีการกระทำที่บรรลุผลแล้ว จะอ้างว่าไม่มีเจตนาที่ไม่มีเหตุผลที่จะรับฟังได้ ซึ่งการปฏิบัติการอำพรางมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่มเครือข่ายและองค์กรอาชญากรรม การปฏิบัติการจึงมีขอบเขตตามที่ถูกกำหนดไว้ การปฏิบัติการนอกจากขอบข่ายจึงถือว่าเป็นการปฏิบัติการนอกเหนือคำสั่ง ซึ่งผู้ปฏิบัติการอำพรางต้องรับผิดชอบส่วนตัว คือ รับผิดชอบในผลของการกระทำที่กระทำไป

ในอดีตที่ผ่านมา การปฏิบัติการอำพราง หากมีการจับกุมกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม ผู้ปฏิบัติการอำพรางย่อมไม่สามารถต่อสู้เพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบทางอาญาได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครอง เหตุการณ์ลักษณะทำนองนี้จะเกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานอื่นมาจับกุม และไม่ทราบว่ามิบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติการอำพรางอยู่ หากผู้จับกุมไม่ดำเนินคดีย่อมผิดฐานละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้ สำหรับในการจับกุมโดยหน่วยที่ควบคุมการปฏิบัติการอำพรางก็มักจะปล่อยผู้ปฏิบัติการอำพรางให้หลบหนีไป หรือแจ้งว่าไม่อยู่ในสถานที่ที่มีการจับกุม ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการดำเนินการ

การปฏิบัติการอำพรางจึงนับว่ามีความเสี่ยงมากอยู่พอสมควร ซึ่งการจะเข้าไปล่วงรู้ความลับของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมก็ไม่สามารถกระทำได้โดยง่าย ถ้าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติให้ความคุ้มครอง การปราบปรามจะให้ผลสัมฤทธิ์ผลย่อมเป็นอุปสรรคตามมา จึงมีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้ปฏิบัติการอำพราง

การนำมาตรการอำพรางมาใช้เป็นมาตรการที่ไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ แต่กลับเป็นมาตรการที่กระทบสิทธิของเจ้าพนักงานปฏิบัติการอำพราง เนื่องจากตัวเขาต้องไปปฏิบัติการเสี่ยงอันตรายเพื่อให้ได้ข่าว โดยการไปคลุกตัวอยู่กับอาชญากร การอำพรางเป็นมาตรการที่ใช้ในการสืบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด อันเป็นวิธีการที่สืบสาวไปถึงผู้กระทำความผิดรายย่อยและผู้กระทำความผิดรายใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ใช้วิธีนี้ ดังนั้น มาตรการอำพรางจึงเป็นมาตรการที่ประเทศไทยสามารถนำมาใช้ได้ ในฐานะที่เป็นมาตรการหนึ่งที่ส่งเสริมประสิทธิภาพในการปราบปรามความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามหลักควบคุมอาชญากรรม (Crime Control) ข้อดีของมาตรการนี้ช่วยในการสืบสวนข้อเท็จจริงและดำเนินการกับผู้กระทำความผิดรายย่อยและรายใหญ่อีกมาตรการหนึ่ง แต่ก็มีข้อเสียคือ มีผลกระทบต่อตัวเจ้าพนักงานหรือสายลับ

๒. การใช้มาตรการส่งมอบภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery)

ในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะในคดียาเสพติด พยานหลักฐานสำคัญที่จะพิสูจน์การกระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นตัวยาเสพติด ทรัพย์สินอื่นใดที่ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดหรืออาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์การกระทำที่เกี่ยวข้อง ถือว่าเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่จะนำมาพิสูจน์ถึงการกระทำความผิด ซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าวนี้ง่ายต่อการที่ผู้กระทำความผิดจะทำลาย โยนย้าย ซุกซ่อนหรือทำให้เปลี่ยนไปจากสภาพเดิม เพื่อปกปิดการกระทำความผิด ซึ่งในกรณีดังกล่าวจะต้องมีกฎหมายบัญญัติรองรับวิธีการสืบสวน รวบรวมหลักฐานโดยวิธีพิเศษเป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่เจ้าหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐาน

ในการสืบสวน ตรวจสอบ จับกุม อีกทั้งการใช้วิธีการสืบสวนโดยวิธีพิเศษในการสืบสวนขยายผลไปถึง
ตัวนายทุน ผู้บงการ และผู้ร่วมกระทำความผิดอื่น ๆ^{๙๑}

การจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นการดำเนินการสืบสวนเพื่อให้ล่วงรู้ถึงผู้รับสิ่งของ
ต้องห้ามปลายทางและผู้ดำเนินการจัดส่งสิ่งของต้องห้ามให้แก่ผู้รับปลายทาง โดยการควบคุมสิ่งของ
ต้องห้ามโดยเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจและได้รับอนุญาตให้ดำเนินการ^{๙๒} ซึ่งผู้รับปลายทางเป็นผู้ที่ต้องการ
สิ่งของต้องห้ามตามกฎหมาย จึงไม่เป็นกรณีการล่อซื้อหรือการล่อให้กระทำความผิด โดยเจ้าหน้าที่

๒.๑ กรณีเจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม

เป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่หรือบุคคลอื่นยินยอมปฏิบัติกรภายใต้การควบคุม
ซึ่งต้องพิจารณาจากบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการ

๒.๑.๑ กรณียาเสพติด

การอนุญาตให้ดำเนินการต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
ในกฎกระทรวง ซึ่งควรต้องระบุถึงบุคคลที่มีอำนาจในการดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติการในครั้งนั้น
สถานที่จุดหมายปลายทางที่ยาเสพติดจะส่งไปถึง รวมทั้งการนำยาเสพติดกลับมาและรายงานให้
รัฐมนตรีว่าการสาธารณสุขทราบ

การดำเนินการในลักษณะนี้ การนำยาเสพติดจะต้องมีการรับ
ยาเสพติดจากผู้ที่ต้องการส่งยาเสพติดไปยังต่างประเทศซึ่งเป็นจุดหมายปลายทางแก่บุคคลตามที่
กำหนดไว้ การที่ผู้ปฏิบัติการเข้าไปยังเคหสถานหรือสถานที่ส่วนตัว (ห้องพักในโรงแรม) ของผู้ส่ง
ยาเสพติด ย่อมถือว่าเป็นการเข้าไปโดยความยินยอมของผู้นั่นเอง และเมื่อมีการจัดส่งยาเสพติด
ให้แก่ผู้รับโดยเข้าไปในเคหสถานหรือสถานที่ส่วนตัว (โรงงาน ห้องพักในโรงแรม) ก็เป็นการเข้าไป
โดยความยินยอมเช่นเดียวกัน

ดังนั้น ในกรณีที่มีการกล่าวอ้างว่า พยานหลักฐานที่ได้รับมา
ไม่ชอบด้วยกฎหมายและขัดต่อรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่อาจรับฟังได้ และเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้
กระทำได้ตามขอบเขตของรัฐธรรมนูญให้อำนาจไว้

๒.๑.๒ กรณีสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายประเภทอื่น

สำหรับกรณีนี้ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติให้กระทำได้โดยชอบด้วย
กฎหมาย อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายนี้ ยังไม่มีกฎหมายบัญญัติให้กระทำ
ได้ตามรัฐธรรมนูญ ความคุ้มกันของเจ้าหน้าที่จะเป็นการละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญซึ่งไม่ได้
ให้กระทำได้ ความรับผิดชอบตกแก่เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการ

^{๙๑}ชาติชาย สุทธิกลม. “การบังคับใช้กฎหมายคดียาเสพติด : ปัญหาอุปสรรคและ
แนวทางแก้ไข”, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. ปีที่ ๒๕๔๙, หน้า ๔๗ - ๔๘.

^{๙๒}กรณียาเสพติดการจัดส่งภายใต้การควบคุมต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรี
ว่าการสาธารณสุขและเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการเท่านั้น ส่วนสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายอื่น
ไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้กระทำได้

๒.๒ กรณีบุคคลอื่นเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม

เป็นกรณีที่ให้สายลับเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมมาก่อน ซึ่งการใช้สายลับประเภทนี้ จะต้องมีการควบคุมอย่างใกล้ชิดเพื่อป้องกัน มิให้สิ่งของต้องห้ามสูญหายในระหว่างที่สายลับเป็นผู้ถือสิ่งของต้องห้าม ในการปฏิบัติการนี้ สายลับจะต้องเป็นผู้ที่ไว้วางใจได้และยินยอมที่จะปฏิบัติการดังกล่าว

การปฏิบัติการที่ต้องถูกควบคุมนั้น จะถือว่าเป็นการกระทบกับสิทธิเสรีภาพในร่างกายหรือไม่ กรณีเป็นยาเสพติดย่อมจะสามารถกระทำได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งยอมให้มีการใช้วิธีการจัดส่งภายใต้การควบคุมได้ กรณีเป็นสิ่งของต้องห้ามตามกฎหมายประเภทอื่น ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้ ดังนั้น การใช้สายลับในกรณีเช่นนี้ ถือว่าเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

๒.๓ กรณีที่ใช้ผู้กระทำความผิดและถูกจับให้ถือสิ่งของต้องห้าม

เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิด การที่จะให้บุคคลนั้นร่วมดำเนินการในการจัดส่งภายใต้การควบคุม จะต้องได้รับความยินยอมที่จะช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการเท่านั้น เพราะการไม่ได้รับความยินยอมย่อมถือว่าเป็นการบังคับขู่เข็ญ ซึ่งจะทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาเป็นพยานหลักฐานที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้

สำหรับประเทศไทยการนำผู้กระทำความผิดไปดำเนินการเป็นผู้จัดส่งโดยการควบคุมนี้ ยังไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายใดให้กระทำได้ เนื่องจากขอบเขตของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและรัฐธรรมนูญได้บัญญัติไว้เกี่ยวกับการจับ คุมขังต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ซึ่งระยะเวลาการควบคุมตัวได้เพียง ๒๔ ชั่วโมง หากมีกรณีจำเป็นควบคุมได้ไม่เกิน ๓ วัน ซึ่งต้องนำผู้ถูกจับฝากขังต่อศาล ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ดำเนินการย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองเพราะกฎหมายไม่ได้ให้อำนาจไว้

มาตรการ Controlled Delivery เป็นมาตรการเพื่อให้เกิดความมั่นใจแก่เจ้าหน้าที่ในการแสวงหาพยานหลักฐาน ในการสืบสวน ตรวจค้น จับกุม อีกทั้งการใช้วิธีการสืบสวนโดยวิธีพิเศษในการสืบสวนขยายตัวไปถึงตัวนายทุน ผู้บงการ และผู้ร่วมกระทำความผิดอื่น ๆ ซึ่งอาจใช้ระยะเวลาเกินไปกว่าที่กฎหมายให้อำนาจโดยเฉพาะ หากเป็นการลักลอบลำเลียงยาเสพติดออกนอกราชอาณาจักรหรือที่เป็นเครือข่ายการค้ายาเสพติดระหว่างประเทศ การสืบสวนเพื่อทำการขยายผลของเจ้าหน้าที่อาจต้องใช้ระยะเวลาในการควบคุมตัวเกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งอาจถือว่าเป็นการขัดต่อสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญในเรื่องสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่อย่างไรก็ดี การบัญญัติให้มีการใช้มาตรการดังกล่าวมีความจำเป็น อีกทั้งคดียาเสพติดร้ายสำคัญนั้น การที่พนักงานอัยการได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำการวางแผนทางการสืบสวน การรวบรวมพยานสำคัญ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการรวบรวมพยานหลักฐานให้มีน้ำหนัก มีความสมบูรณ์ และพนักงานอัยการยังได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงรายละเอียดพฤติการณ์แห่งคดี เพื่อให้การนำเสนอพยานหลักฐานสู่การพิจารณาของศาลอย่างเป็นระบบรวดเร็วและเป็นธรรม เหตุดังกล่าวจึงทำให้มาตรการ Controlled Delivery เข้าข่ายยกเว้นการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญได้

เห็นได้ว่า มาตรการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) เป็นมาตรการที่กระทบสิทธิของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ในเรื่องสิทธิในการเดินทาง และสิทธิส่วนตัวในข้อมูลข่าวสาร แต่เป็นมาตรการที่สามารถนำมาใช้ได้เนื่องจากเป็นการส่งเสริมนโยบาย

ปราบปรามอาชญากรรม ดังนั้น การที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. จะใช้มาตรการติดตามยาเสพติดแต่ละครั้ง จะต้องกระทำให้ถูกต้องตามขั้นตอน อันได้แก่ การต้องมีเหตุอันพึงสันนิษฐานไว้ได้ว่า ผู้นั้นกระทำการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับยาเสพติดจริง (Pre-Disposition) และต้องขอหมายจากศาล ทุกครั้งที่ปฏิบัติการ ข้อดีของมาตรการนี้ทำให้เจ้าพนักงานสามารถเข้าถึงเส้นทางและข้อมูลของการกระทำความผิด เพื่อเป็นประโยชน์ในการสาวถึงต้นตอหรือตัวการรายใหญ่ในการกระทำความผิด

๓. การดักฟังการกระทำความผิด (Wiretapping)

การดักฟังการกระทำความผิดเป็นมาตรการที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการเก็บข้อมูลหรือหาเบาะแสจากการประกอบอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะอาชญากรรมที่อาศัยปัจจัยทางเทคโนโลยีเข้าช่วย เช่น เครื่องมือสื่อสารหรือคอมพิวเตอร์ออนไลน์ ทำให้การประสานงานในการประกอบอาชญากรรมทำได้รวดเร็วขึ้น และก่อให้เกิดร่องรอยของการประกอบอาชญากรรมน้อยลง ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อหาเบาะแสในการกระทำความผิดได้ยากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้เพื่อที่จะให้การทำงานของเจ้าหน้าที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่จะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ในการดักจับข้อมูลจากการกระทำความผิดบนเทคโนโลยีเหล่านั้นให้ทันต่อความก้าวหน้าของอาชญากรรม

อย่างไรก็ตาม การที่เจ้าหน้าที่เลือกใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดกับบุคคลหรือองค์กร ย่อมเป็นการละเมิดเสรีภาพของบุคคลโดยตรง ดังนั้น การใช้มาตรการนี้จะต้องให้ด้วยความระมัดระวัง และจะต้องเป็นไปเพื่อแสวงหาเบาะแสหรือพยานหลักฐานในการกระทำความผิดเท่านั้นเช่นเดียวกับการใช้มาตรการล่อให้กระทำความผิด การที่จะดักฟังการกระทำความผิดแต่ละครั้งจะต้องมี Probable Cause หรือเหตุอันควรเชื่อว่าบุคคลสองฝ่ายได้มีการติดต่อสื่อสารเพื่อประโยชน์จากการกระทำความผิด ไม่ใช่ไปดักฟังใครได้ตามใจชอบ

สำหรับขั้นตอนการใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดของไทย แม้จะไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดแนวทางในการพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้จากการใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิด แต่ในปัจจุบันนี้เจ้าหน้าที่ของไทยได้มาตรการนี้อยู่บ่อยครั้ง เนื่องจากส่วนใหญ่ความเคลื่อนไหวในการกระทำความผิดจะไม่กระทำโดยโจ่งแจ้ง และมักจะกระทำอย่างลับมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในการนี้เครื่องมือสื่อสารจะเป็นประโยชน์มากในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กระทำความผิด ยิ่งเครื่องมือสื่อสารใช้เทคโนโลยีที่สูงมากเท่าใด เจ้าหน้าที่ก็จะสามารถตรวจจับการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กระทำความผิดได้ยากเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ กฎหมายของต่างประเทศจึงได้ รับรองการใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิด เพื่อให้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงการกระทำความผิดมีมากยิ่งขึ้น โดยจะออกเป็นมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับ Electronic Surveillance หรือมาตรการบังคับที่ใช้กับสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ทุกประเภท โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงได้แก่ Digital Telephony Act และแนวโน้มของศาลต่างประเทศในปัจจุบันจะยอมรับพยานหลักฐานที่ได้จากการดักฟังของเจ้าหน้าที่มากขึ้น เท่าที่มาตรการนี้ได้ถูกใช้อย่างสุจริตและไม่กระทบสิทธิเสรีภาพของสังคมโดยรวม

สำหรับองค์ประกอบของการใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดโดยชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ มีดังต่อไปนี้

๑. มีเหตุอันควรเชื่อ (Probable Cause) ว่ามีการติดต่อสื่อสารเพื่อการประกอบอาชญากรรมเช่นนั้นจริง

๒. การจะใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิด ณ ที่ใด จะต้องทำการขออนุญาตจากศาลก่อน การดักฟังโดยไม่ขออำนาจศาลอาจเป็นการดักฟังที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายได้

๓. ห้ามมิให้มาตรการดักฟังเพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกจากที่ระบุไว้ในคำขอต่อศาล

เนื่องจากมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ มาตรา ๑๑/๕ เพื่อให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการใช้มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ซึ่งเป็นที่มาของการใช้มาตรการการดักฟังการกระทำความผิดในคดีเกี่ยวกับยาเสพติดนั่นเอง

แนวทางของการใช้มาตรการเข้าถึงข้อมูลของการกระทำความผิด อยู่ในมาตรา ๑๑/๕ ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ กล่าวคือ เพื่อการป้องกันและปราบปรามความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด การใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เข้าไปในสถานที่เพื่อค้นตัวบุคคล จับกุมหรือสอบสวนบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และในมาตรา ๑๑/๕ ได้กำหนดเกี่ยวกับการได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร ไม่ว่าจะทางไปรษณีย์ ทางโทรศัพท์ โทรสาร เครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือเครือข่ายสารสนเทศอื่น ที่อาจถูกใช้เพื่อการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Wiretapping) และมาตรานี้ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการที่เจ้าหน้าที่จะใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดไว้ว่า เจ้าหน้าที่จะต้องกระทำการขออนุญาตต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อใช้มาตรการดักฟัง และต้องเข้าหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

๑. เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะมีการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

๒. เมื่อมีเหตุควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

๓. ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

และเมื่อต้องการเปลี่ยนเงื่อนไขของมาตรการเข้าถึงข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากข้อเท็จจริงในคดีเปลี่ยนไป ให้เจ้าหน้าที่แจ้งเรื่องในอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ และอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสามารถเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ได้สั่งไว้แล้วได้ตามสมควร เพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินคดี

ปัจจุบันได้มีระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการได้มาและการเก็บรักษาข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงานให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดยาเสพติดดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น โดยข้อมูลข่าวสารในความหมายของระเบียบนี้ ได้แก่ เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่ออันเจ้าหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้ได้มาตามคำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา

ในการขออนุญาตต่อศาลเพื่อใช้มาตรการนี้ จะต้องทำคำขออนุมัติเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร โดยแสดงให้เห็นถึงเหตุจำเป็นและเหตุที่ทำให้เชื่อว่าเป็นพฤติการณ์แห่งการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนั้น จะต้องระบุวิธีการที่จำเป็นในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น เอกสาร เสียงภาพ แผนภูมิ ระบบแสดงตำแหน่งของเครื่องมือ ระบบโทรคมนาคม ระบบทะเบียน ผู้เช่าและ

ผู้เข้าร่วมถึงระยะเวลาที่ใช้ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ส่วนค่าใช้จ่ายในการดำเนินเข้าถึงข้อมูลหน่วยงานที่ใช้มาตรการนี้จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน หมายถึงบรรดาสิทธิและเสรีภาพทั้งหลายที่ราษฎรในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่งจำเป็นต้องมีและใช้เพื่อกระทำการต่าง ๆ ไปในทางที่พัฒนาบุคลิกภาพของตนทั้งในทางกายภาพและทางจิตใจตามที่เขาปรารถนา รัฐธรรมนูญบัญญัติรับรองและให้ความคุ้มครองไว้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. การบัญญัติรับรอง และให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั้น ๆ ไว้โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใด ๆ เป็นสิทธิและเสรีภาพเต็มบริบูรณ์ปราศจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัด

๒. การรับรองและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพนั้น ๆ ไว้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ ส่วนรวมที่เราเรียกว่าประโยชน์มหาชน หรือเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของราษฎรคนอื่นในทางใดทางหนึ่ง^{๙๓}

เสรีภาพประการอื่น ๆ ตามรัฐธรรมนูญล้วนแล้วแต่เป็นเสรีภาพในการกระทำทั้งสิ้น (Freedom of action) ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในโลกภายนอกตัวเรา เพราะฉะนั้นการใช้สิทธิและเสรีภาพประเภทนี้ล้วนแล้วแต่กระทบต่อส่วนรวม หรือกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นได้ไม่มากนัก เพราะฉะนั้นสำหรับเสรีภาพในการกระทำรัฐไม่อาจจะรับรองและให้ความคุ้มครองแก่ราษฎรได้อย่างปราศจากเงื่อนไขหรือข้อจำกัดใด ๆ รัฐจำเป็นต้องตรากฎหมายจัดระเบียบการใช้สิทธิและเสรีภาพของราษฎรแต่ละคน เพื่อป้องกันไม่ให้ราษฎรแต่ละคนใช้สิทธิและเสรีภาพของตนกระทำการต่าง ๆ ที่กระทบต่อประโยชน์ส่วนรวม เช่น กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ กระทบต่อความสงบเรียบร้อยภายใน หรือป้องกันไม่ให้แต่ละคนใช้สิทธิและเสรีภาพกระทำการที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น รัฐมีอำนาจที่จะจำกัดการใช้สิทธิและเสรีภาพในการกระทำของราษฎรได้เสรีประชาธิปไตยทั้งหลาย มีตรงกัน วิธีการป้องกันไม่ให้รัฐใช้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพของราษฎรตามอำเภอใจคือการสถาปนา “หลักนิติรัฐ” หรือ “หลักนิติธรรม” ขึ้นในแผ่นดิน^{๙๔}

หลักนิติรัฐหรือหลักนิติธรรมนั้นหมายความว่า รัฐจะใช้อำนาจกระทำการใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของราษฎรได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง และเพียงเท่าที่กฎหมายให้อำนาจเท่านั้น ต้องละเว้นจากการกระทำที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของราษฎร^{๙๕}

การลักลอบดักฟังการสนทนาของผู้อื่นทางโทรศัพท์และการแอบอัดเทปการสนทนานั้นลงไปเทปเป็นเสมือนผู้ผลิตเทปเพลง เป็นการจำกัดเสรีภาพในการสื่อสารถึงกัน โดยเฉพาะของบุคคลตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เสรีภาพในการสื่อสารเป็นเพียงแง่มุมหนึ่งหรือด้านหนึ่งของสิ่งที่ใหญ่กว่านั้น สิ่งนั้นคือสิทธิในความเป็นส่วนตัวหรือที่เรียกว่า Right of privacy

^{๙๓}วราพจน์ วิศรุตพิชญ์. อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์ ในหนังสือรวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓). หน้า ๖๗.

^{๙๔}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๖๘.

^{๙๕}เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

ซึ่งแสดงออกมาเป็นรูปธรรม^{๙๖} ในพระราชบัญญัติข่าวกรองแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๔ ให้อำนาจให้พนักงานข่าวกรองแห่งชาติมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้ (๑) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการข่าวกรอง การต่อต้านข่าวกรอง การข่าวกรองทางการสื่อสารและการรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน

ซึ่งการข่าวกรองทางการสื่อสารหมายความว่า การใช้เทคนิคและการดำเนินการกรรมวิธีทางเครื่องมือสื่อสารด้วยการดักฟัง ดักจับฟังการติดต่อสื่อสารทางสัญญาณวิทยุ เพื่อให้ได้มาซึ่งข่าวซึ่งเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของต่างชาติหรือองค์กรการก่อการร้ายอันอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติให้อำนาจดักฟังการสื่อสารระหว่างบุคคลผ่านทางสัญญาณวิทยุ ไม่ใช่ทางโทรศัพท์ วิทยุกับโทรศัพท์ไม่เหมือนกัน^{๙๗} จะเห็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่มีอำนาจที่จะทำการดักฟังทางโทรศัพท์ได้และมีผลกระทบต่อความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา^{๙๘}

การใช้อำนาจของรัฐในการสืบสวนคดีอาญานี้หลักนิติรัฐจึงมีความจำเป็นเพื่อการแสวงหาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ การดักฟังโทรศัพท์เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในคดีจะต้องทำในกรอบของกฎหมาย ที่กฎหมายอนุญาตให้ทำเท่านั้น การดักฟังกับการอัดเทปข้อความที่มาจากโดยตรงแตกต่างกัน การดักฟังนั้นเป็นบุคคลที่สามซึ่งไม่ใช่คู่สนทนาของเราก็ผิดกฎหมายด้วย ส่วนการอัดเทปข้อความที่มาถึงตนนั้นถือว่าเป็นวิธีการรับฟังบางประการ ไม่ต่างกับการที่ส่งจดหมายมาให้เรา จดหมายฉบับนั้นเป็นหลักฐานในคดีได้ ซึ่งแน่นอนโดยหลักทั่วไปแล้วการเปิดเผยข้อความในจดหมายเป็นผิดหรือไม่ แต่ถ้าเขากระทำความผิดต่อเรา เราใช้เป็นพยานหลักฐานที่จะเอาความผิดต่อคนที่ส่งข้อความนั้น รัฐธรรมนูญของเราได้เปิดโอกาสเอาไว้ให้ว่าถ้ามีเหตุจำเป็น ๓ อย่างเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อรักษาศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือว่าเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ^{๙๙}

ข้อความที่ดักฟังนั้นคงเอาไปเป็นพยานหลักฐานในชั้นศาลไม่ได้ เพราะว่ากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๒๖ เขียนไว้ชัด ไม่ชอบด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง^{๑๐๐}

กฎหมายที่อนุญาตให้เจ้าพนักงานสามารถละเมิดเสรีภาพในการสื่อสารของบุคคลได้ต้องเป็นกฎหมายที่มีลักษณะสำคัญ ๒ ประการด้วยกัน จึงจะชอบด้วยรัฐธรรมนูญ^{๑๐๑}

^{๙๖}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๖๙.

^{๙๗}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗๐ - ๗๑.

^{๙๘}ณรงค์ ใจหาญ. อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์ ในหนังสือรวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓). หน้า ๗๒.

^{๙๙}สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์ ในหนังสือรวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓). หน้า ๗๓ - ๗๕.

^{๑๐๐}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗๗.

^{๑๐๑}วราพจน์ วิศรุตพิชญ์. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗๙.

ประการที่ ๑ คือ ต้องใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานมาลงโทษบุคคลสำหรับความผิดที่มีโทษอุกฉกรรจ์เท่านั้น ไม่ใช่ความผิดลหุโทษที่ดักฟังได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดเกี่ยวกับการค้าของผิดกฎหมายต่าง ๆ เช่น ขงหนีภาษี ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคง เช่น องค์กร ก่อการร้าย แต่ไม่รวมถึงความผิดที่มีโทษเล็ก ๆ น้อย ๆ การลักลอบดักฟังในตัวเองเป็นสิ่งชั่วร้าย ต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น จึงจะต้องมีการชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ส่วนรวม คือ การปราบปรามอาชญากรรมกับประโยชน์ของประชาชนที่ต้องเสียหาย ประโยชน์ส่วนรวมที่ได้น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับความเสียหายที่เอกชนได้รับ กฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ถือหลักแห่งความได้สัดส่วน

ประการที่ ๒ มาตรการควบคุมเจ้าหน้าที่ที่สามารถไปลักลอบดักฟังทางโทรศัพท์ให้รัดกุม

การไปดักฟังทางโทรศัพท์ ไม่ได้เอาคำพูดที่ทราบมาไปเป็นพยานหลักฐาน แต่เป็นกรณีที่ได้เบาะแสจากคำสนทนานั้น และจากเบาะแสนี้จึงตามไปเจอพยานหลักฐานจริง ๆ เช่น ไปเจอเอกสารจริง ๆ ได้ไปพบใครสักคนหนึ่ง แล้วส่องเค้าเป็นพยาน เขาเล่ามา ตรงที่ได้ฟังมาจากทางโทรศัพท์หรือได้พบวัตถุพยานอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งในกฎหมายอังกฤษเรียกว่า consequential evidence ในสหรัฐฯ กลับเรียกว่า Fruit of poisonous tree ซึ่งในอังกฤษกับอเมริกาขัดแย้งกันอยู่ในอเมริกาโดยหลักเขาตัดไม่เอาความผิด แต่ในอังกฤษกลับถือว่ามีคุณค่าในตัว ไม่ได้เกิดขึ้นโดยมิชอบคือ มีอยู่โดยชอบแล้วเพียงแต่ว่าการกระทำโดยมิชอบนั้นเพียงแต่ให้ได้ความ เพื่อนำเจ้าหน้าที่ไปถึงพยานหลักฐานเท่านั้น แล้วโดยหลักเขาให้รับฟัง เว้นแต่ศาลจะเห็นว่ารับฟังแล้วจะทำให้มีผลเสีย มีผลร้ายต่อกระบวนการยุติธรรมมากกว่าปกติ ศาลก็มีดุลพินิจที่จะตัดออกไป ความจำเป็นของการปราบปรามอาชญากรรมบ้านเรา ยังอยากจะเลือกเดินไปในทิศทางของแบบของอังกฤษมากกว่าของสหรัฐฯ โดยถือว่าประการแรก ถือว่าตัวเราที่ได้ดักฟังไม่ได้เอาไปใช้ เราเอาเป็นเพียงความรู้และตามไปรวบรวมพยานหลักฐานได้ ถือหลักของอเมริกาแล้วเราจะปราบปรามอาชญากรรมนั้นได้ยากมาก แต่ถ้าใช้หลักของอังกฤษ โดยหลักเราต้องแยกคิดส่วนที่เราทำผิด การดักฟังผิดก็ไปลงโทษเจ้าหน้าที่ที่ดักฟัง ส่วนเรื่องที่จะเอามาใช้เป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ ดูเป็นกรณี ๆ ไป มีกฎหมายคนละฉบับ^{๑๐๒}

การดักฟัง ซึ่งเป็นมาตรการภายใต้มาตรา ๑๑/๕ ดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการขยายอำนาจการทำงานของคณะกรรมการฯ และเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ในการแสวงหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและข้อมูลของผู้กระทำความผิด โดยการใช้มาตรการพิเศษทางอาญา ที่อาจขัดต่อหลักนิติธรรมตามวิธีพิจารณาความอาญา แต่สนับสนุนหลักการควบคุมอาชญากรรม (Crime Control Policy) ในกรณีที่ใช้วิธีการแสวงหาพยานหลักฐานตามปกติที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่สามารถใช้ได้ผล เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. อาจจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษทางอาญาอันได้แก่ มาตรการดักข้อมูล (Wiretapping) เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน

^{๑๐๒} ทรัพย์ ภักดีธนากุล. อำนาจรัฐกับการดักฟังทางโทรศัพท์ ในหนังสือรวมบทความและสารบัญเรื่องเกี่ยวกับมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓). หน้า ๘๕.

ที่จำเป็นในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด เพราะในคดีอาญาเสพติด มีการปกปิดซ่อนเร้นพยานหลักฐานและข้อมูลส่วนบุคคลทำให้เจ้าหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้ยากลำบาก ดังนั้น เมื่อพบว่าสามารถใช้ข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เครือข่ายการสื่อสาร อย่างเช่นโทรศัพท์และโทรสาร กฎหมายบัญญัติให้เจ้าพนักงานสามารถทำคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญา เพื่อขอใช้เครื่องมือดังกล่าวในการดักฟังข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิด บทบัญญัติในมาตรานี้จึงขัดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๖^{๑๐๓}

การดักฟังนั้นกระทบต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวและสิทธิในการสื่อสารของผู้ถูกดักฟัง แต่เป็นมาตรการที่จำเป็นต้องใช้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามอาชญาเสพติด ซึ่งการใช้ต้องขอหมายศาล โดยกำหนดเหตุผลในการใช้รวมถึงเครื่องมือและวิธีการดักฟังด้วย พร้อมทั้งเหตุอันควรสันนิษฐานก่อนว่าเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งเท่าที่ปฏิบัติมาเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. มีการทำคำขอให้ใช้มาตรการการดักฟังได้มีการขออนุญาตการใช้อย่างถูกต้อง จึงเป็นกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำเนินการได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด โดยไม่ขัดต่อสิทธิตามรัฐธรรมนูญ

ข้อดีของการใช้มาตรการนี้คือเป็นมาตรการที่สามารถสืบสวนขยายผลทางคดีอาญาเสพติดได้ค่อนข้างดีและเท่าทันกับการดำเนินการของผู้กระทำความผิด

อย่างไรก็ดี แม้ว่ากฎหมายอาญาเสพติดจะสนับสนุนให้มีการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดในการแสวงหาพยานหลักฐาน ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ก็มิได้หมายความว่า เป็นการลดระดับในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนลงไปแต่อย่างใด หากแต่หลักการในแนวความคิดของการปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยมิชอบยังคงต้องถือเป็นหลักสำคัญที่มาเป็นอันดับแรกอยู่เสมอ กล่าวคือ การที่มีกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติดตามที่กล่าวมาในการแสวงหาพยานหลักฐานนี้มีได้หมายความว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องที่รองจากการป้องกันควบคุมอาชญากรรมหากแต่เจตนารมณ์ของการมีบัญญัติกฎหมายดังกล่าวออกมาก็เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการป้องกันควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม กับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้เกิดความเหมาะสมไม่เหลือมล้ำจนเกินไป โดยการนำเอาหลักคุณค่าของประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) มาชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกกระทบจากการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบนั้นต่างหากนั่นเอง

ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติด

๑. การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการอำพราง

^{๑๐๓}“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐”,ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ ๑๓๔ ตอนที่ ๔๐ ก, ๖ เมษายน ๒๕๖๐, หน้า ๑๐.

การปฏิบัติการอำพรางโดยการเข้าไปแฝงตัวในกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรมนั้น การได้ข้อมูลข่าวสารก็จะใช้เพียงว่า “สายลับที่ปิดนามแจ้งข่าวว่า” หรือ “ผู้ปกปิดนามประสงค์ขอรับเงินรางวัลแจ้งว่า” ข่าวสารในลักษณะนี้เป็นลักษณะเบื้องต้นเพื่อทราบพฤติการณ์ของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม การดำเนินการจึงต้องมีการสืบสวนด้วยวิธีประการอื่นด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารยืนยันและให้มีความสอดคล้องตรงกัน มิฉะนั้นจะเป็นข้อมูลข่าวสารที่เลื่อนลอยไม่ปรากฏพยานหลักฐานยืนยัน

ฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า การปฏิบัติการอำพรางไม่อาจรวบรวมพยานหลักฐานได้ทั้งหมด แต่ต้องใช้วิธีการสืบสวนอื่นในการรวบรวมพยานหลักฐาน แต่ก็ไม่ใช่จะไม่มีประโยชน์เพราะข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเป็นข้อมูลที่ยืนยันถึงสถานที่กระทำผิด บุคคล สิ่งของที่ผิดกฎหมาย การคุ้มกันของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม การส่งการที่เป็นระบบ และการแบ่งหน้าที่กันทำ ทำให้การสืบสวนด้วยวิธีการอื่นกระทำได้อย่างถูกต้อง มีทิศทาง และตรงตามเป้าหมาย

การปฏิบัติการอำพรางในบางครั้ง ผู้ปฏิบัติการอำพรางต้องดำเนินการสืบสวนในหลายสถานะเพื่อให้ได้ข้อมูลข่าวสารยืนยันการกระทำความผิดของกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กรอาชญากรรม โดยต้องใช้วิธีการดักฟัง การใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ติดตั้งตามสถานที่ ยานพาหนะ ห้องต่าง ๆ เพื่อให้มีการส่งข้อมูลไปยังศูนย์ควบคุมการปฏิบัติการ ในกรณีนี้ การรับฟังพยานหลักฐานของศาลคงต้องรอดูว่า หากมีการเสนอพยานหลักฐานในแนวทางนี้ ศาลจะมีมุมมองอย่างไร

การดำเนินคดีอาชญากรรมในอดีตที่ผ่านมา ยังไม่มีการเสนอพยานหลักฐานที่ได้จากการปฏิบัติการเช่นนี้โดยชัดเจน เนื่องจากที่ผ่านมายังไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ มุมมองของศาลอาจจะถือว่าเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยก็ได้ เพราะผู้ปฏิบัติการอำพรางเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดคนหนึ่งในการได้พยานหลักฐานมา ดังนั้นหากการมีนำผู้ปฏิบัติการอำพรางมาเป็นพยานบุคคลเบิกความยืนยันศาลโดยถือเป็นประจักษ์พยานศาลก็จะรับฟังก็เป็นได้

การรับพยานหลักฐานที่ได้จากการปฏิบัติการอำพรางนั้น ในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. ๒๕๕๐ วรรค ๕ ได้กำหนดว่า “การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้จากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา ๗ ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้” เสมือนเป็นการกำหนดเงื่อนไขว่าหากการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงานได้ขออนุญาตถูกต้องตามมาตรา ๗ แล้ว พยานหลักฐานที่ได้มาให้รับฟังได้ ทำให้เจ้าพนักงานอาจเข้าใจได้ว่าการกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางสามารถรับฟังได้ทุกกรณี

จากหลักการรับฟังพยานหลักฐานในมาตรา ๒๒๖ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ว่าพยานหลักฐานทุกชนิดสามารถรับฟังได้ เว้นแต่จะเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ แต่จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติการอำพรางย่อมเป็นการหลอกลวงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานจากผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการที่กฎหมายกำหนดให้พยานหลักฐานที่ได้มารับฟังได้ จึงเสมือนเป็นการยกเว้นของมาตรา ๒๒๖ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แต่หากพิจารณาความหมายของการอำพรางแล้วจะเห็นว่ามิใช่แต่เพียงการหลอกลวงของพนักงานเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะ เพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน ซึ่งอาจมีปัญหาว่า

การปฏิบัติการอำพรางดังกล่าวจะลวงเลยเป็นการก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือไม่ ซึ่งจะมีผลทำให้การปฏิบัติการอำพรางนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นจากการอำพรางสามารถรับฟังได้หรือไม่

กรณีดังกล่าวมีหลักกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามรับฟังพยานหลักฐานที่เกิดจากการ ล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) ของสหรัฐอเมริกา โดยในคดีของศาลสูงสหรัฐอเมริกา ระหว่าง Sherman v. United State (๑๙๕๘) ได้วางหลักของการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) ว่า คือ การล่อลวงให้บุคคลผู้ซึ่งไม่เคยคิดสนใจหรือตกลงใจหรือจะตกลงใจจะกระทำความผิดให้กระทำความผิด เพื่อจุดประสงค์ที่จะดำเนินคดีกับบุคคลนั้น

รวมถึงแนวคำพิพากษาฎีกาของไทย ศาลจะยอมรับวิธีการล่อซื้อ เว้นแต่การล่อซื้อ นั้นจะถึงกับเป็นการชักชวนคนที่ไม่เคยมีเจตนากระทำความผิดเลยให้กระทำความผิด เช่น นาย ก. ไม่เคยมีเจตนาจะขายเฮโรอีนมาก่อนเลย แต่มีตำรวจมาเคาะยื่นเคาะยอให้ไปช่วยหาเฮโรอีนมาให้โดยจะจ่ายราคาให้อย่างงามจนนาย ก. ทนไม่ไหว เพราะอยากได้เงินจึงไปหาเฮโรอีนมาให้ ถือว่าการกระทำของ นายแดงเกิดจากการถูกล่อให้กระทำความผิด นาย ก. ไม่ต้องรับโทษ^{๑๐๔}

มีความเห็นว่า ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยมีเจตนาจะกระทำความผิดเรื่องนั้นอยู่ก่อนแล้ว หรือว่ามีพฤติการณ์กระทำความผิดเรื่องนั้นอยู่ก่อนแล้ว แต่เจ้าพนักงานของรัฐหรือผู้เสียหายไม่มีพยานหลักฐานดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้ จึงต้องใช้วิธีล่อซื้อ เพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี โดยเจ้าพนักงานเป็นผู้ล่อซื้อ ก็เป็นการกระทำโดยชอบ พยานหลักฐานที่ได้มาจากการล่อซื้อจึงเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ เมื่อนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาพิจารณาเรื่องปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตจึงอาจแยกพิจารณาได้ว่า

กรณีที่เจ้าพนักงานอำพรางเข้าไปติดต่อหรือร่วมกระทำความผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว ไม่ใช่เริ่มกระทำความผิดเพราะการชักชวนของเจ้าพนักงาน กรณีนี้เป็นการล่อซื้อเพื่อให้พบการกระทำความผิดที่มีอยู่แล้ว จึงอาจรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

ส่วนในกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดเกิดขึ้น ถึงขนาดที่ไปชักจูงให้คนที่ไม่ได้ตั้งใจที่จะกระทำความผิดตกลงใจกระทำความผิดเพราะทนการชักจูงไม่ได้ ในกรณีนี้เห็นว่าเป็นการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) พยานหลักฐานที่ได้มานั้น ไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดได้

ปัญหาเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตตามมาตรา ๗ นั้น คือกรณีที่เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตให้ไปปฏิบัติการอำพรางดังกล่าวกระทำก้าวล่วงจากขอบเขตที่กำหนด จนการปฏิบัติการอำพรางนั้นเป็นการก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้น โดยเทียบเคียงได้กับหลักการล่อให้กระทำความผิด หรือ Entrapment ของสหรัฐอเมริกา พยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติการอำพรางดังกล่าวไม่อาจรับฟังเป็น

^{๑๐๔}จิตติ ติงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค ๑ ตอน ๒. พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน). หน้า ๖๖๗ - ๖๗๐.

พยานหลักฐานได้ แม้จะมีการกำหนดตามมาตรา ๗ วรรค ๕ ว่า “การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา^{๑๐๕}นี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้” ก็ตาม^{๑๐๕}

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ จึงมีความเห็นว่า การที่เจ้าพนักงานได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม แม้จะมีหลักกฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา ๗ วรรค ๕ ว่า การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติการอำพรางให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้ก็ตาม แต่การกระทำของเจ้าพนักงานเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในระหว่างการปฏิบัติการ อำพรางนั้น ต้องไม่เป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยประการอื่น เว้นแต่จะได้มาเนื่องจากการปฏิบัติการอำพรางตามที่ได้รับอนุญาต ตัวอย่างเช่น การใช้กำลังหรือขู่ข่มขู่บุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในระหว่างการปฏิบัติการอันเป็นการนอกเหนือจากเรื่องอำพรางที่ตนได้สร้างขึ้น และการปฏิบัติการอำพรางนั้นจะต้องไม่เป็นการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) คือเจ้าพนักงานต้องไม่เป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นโดยที่ผู้กระทำความผิดมิได้มีเจตนาที่จะกระทำความผิดมาก่อนเลย โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะดำเนินคดีกับบุคคลนั้น และทั้งนี้ในระหว่างการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงานจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง เพื่อให้ละเมิดต่อกฎหมายน้อยที่สุดตามหลักความได้สัดส่วนระหว่างการควบคุมอาชญากรรมและหลักนิติธรรม มิฉะนั้นกรณีต่าง ๆ ดังกล่าว ศาลอาจจะเห็นว่าเป็นการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบได้ ซึ่งมีผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาไม่อาจรับฟังได้ในชั้นศาลตามมาตรา ๒๒๖ และนอกจากนี้เจ้าพนักงานยังอาจถูกดำเนินคดีอาญาในกรณีปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบได้อีกด้วย

๒. การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากการจัดส่งภายใต้การควบคุม

การรับพยานหลักฐานที่ได้จากการปฏิบัติการอำพรางนั้น ในมาตรา ๘ แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. ๒๕๕๐ วรรค ๕ ได้กำหนดว่า “การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการกระทำของเจ้าพนักงานตามมาตรา^{๑๐๕}นี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้” ดังนั้นหากมีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมพยานหลักฐานที่ได้มาก็สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้

จากความหมายของการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ตามมาตรา ๘ วรรค ๓ หมายถึง การครอบครองชั่วคราวซึ่งยาเสพติดเพื่อส่งต่อแก่ผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิด ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับ คำสั่ง หรือการสะกดรอยติดตามของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ การส่งต่อ^{๑๐๖}นั้นให้รวมถึงการนำเข้าหรือส่งออกเพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย

ดังนั้น การพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้จากการจัดส่งภายใต้การควบคุม จึงต้องมีข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีระหว่างประเทศในการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ การสืบสวน และการได้รับ

^{๑๐๕} ฤทธิศรี โชติกเสถียร. “การสืบสวนของเจ้าพนักงานยาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้อำนาจอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ.๒๕๕๐”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒). หน้า ๕๑.

พยานหลักฐานโดยมีผู้ประสานงานกลาง^{๑๐๖} ในการประสานความร่วมมือภายใต้หลักต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน อาจแยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณีคือ

๒.๑ การจัดส่งภายใต้การควบคุมจากต้นทางต่างประเทศมายังปลายทางประเทศไทย

การรวบรวมพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่ในต่างประเทศได้จากการสืบสวนจนกระทั่งมีการผ่านเข้ามาในประเทศไทย การใช้ประโยชน์ต้องมีการประสานความร่วมมือไปยังประเทศนั้น โดยให้มีการสืบพยานหลักฐานจากประเทศนั้น และส่งพยานหลักฐานที่ศาลประเทศนั้นได้มา ส่งมาใช้ประโยชน์ในประเทศไทย

ส่วนการรับฟังพยานหลักฐานที่มีการจัดส่งภายใต้การควบคุมเมื่อผ่านเข้าเขตแดนของประเทศไทย เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในประเทศไทย เป็นผู้รับผิดชอบในการสืบสวนเกี่ยวกับพฤติการณ์ของคดีที่เกิดขึ้นทั้งหมด ภายหลังจากได้มีการจัดส่งให้กับผู้รับในประเทศไทยและจับกุมได้ พยานหลักฐานในส่วนนี้ ก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์ตามวิธีพิจารณาความและการรับฟังพยานหลักฐาน

สำหรับการรับฟังที่ได้จากการสืบพยานในต่างประเทศ ก็เป็นพยานหลักฐานส่วนหนึ่งให้เห็นพฤติการณ์และความสัมพันธ์ของการกระทำความผิดของกลุ่มเครือข่ายในต่างประเทศเพื่อประกอบการพิจารณา

อย่างไรก็ตาม พยานหลักฐานที่ได้จากการสืบพยานทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ บางครั้งก็ต้องการนำพยานบุคคลที่เป็นผู้ควบคุมการจัดส่งมาเบิกความประกอบยืนยันการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นภายในเขตแดนของประเทศตน เพื่อให้มีความสัมพันธ์กับพยานหลักฐานหลังจากที่มีการผ่านแดนเข้าไปอีกประเทศหนึ่ง

การดำเนินคดีในกรณีวิธีการจัดส่งภายใต้การควบคุม พยานหลักฐานของประเทศต้นทางและปลายทางต้องถูกนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานด้วยกัน เนื่องจากจะมีการจับกุมของกลุ่มเครือข่ายที่มีการส่งสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในประเทศไทย ซึ่งกลุ่มเครือข่ายในต่างประเทศก็จะถูกดำเนินคดีในฐานะกระทำการสมคบกระทำความผิด หรือในความผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาชญากรรม ส่วนกลุ่มเครือข่ายในประเทศไทยก็จะถูกดำเนินคดีในความผิดที่กระทำในราชอาณาจักรซึ่งพยานหลักฐานที่ได้จากการพิจารณาพิพากษาคดี ก็สามารถนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในต่างประเทศหรือในประเทศไทยได้ ตามการร้องขอความช่วยเหลือและความร่วมมือในทางอาญาระหว่างประเทศ ในหลักเกณฑ์ของข้อตกลงทวิภาคีและพหุภาคี

๒.๒ การจัดส่งภายใต้การควบคุมจากต้นทางประเทศไทยไปยังปลายทางต่างประเทศ

การรวบรวมพยานหลักฐานจะมีลักษณะเดียวกันกับข้อ (๑) แต่เป็นนัยกลับกัน ซึ่งวิธีการทำนองนี้ การดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเช่นในกรณียาเสพติดจะเป็น

^{๑๐๖}หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญา พ.ศ. ๒๕๓๕.

การดำเนินคดีในลักษณะข้อหาสมคบกระทำความผิดและมีการจับกุมก่อนในประเทศไทย โดยผู้นำยาเสพติดมาจัดส่งให้เจ้าหน้าที่อำเภอหรือบุคคลที่ถูกกำหนดให้เป็นผู้ถือยาเสพติดโดยเจ้าหน้าที่ควบคุม จะถูกดำเนินคดีก่อน ส่วนยาเสพติดก็จะดำเนินการให้มีการส่งออกผ่านจากประเทศไทยไปยังปลายทาง

การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศ หลังจากที่มีการควบคุมยาเสพติดจากประเทศไทยไปยังต่างประเทศแล้ว ตัวบุคคลที่ถือยาเสพติดอาจต้องเป็นผู้ที่ดำเนินการถือยาเสพติดไปจัดส่งให้กับผู้ซื้อในต่างประเทศ โดยเจ้าหน้าที่ในต่างประเทศควบคุมการปฏิบัติการทั้งหมด ซึ่งเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยที่ควบคุมยาเสพติดตั้งแต่แรกต้องให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการภายในต่างประเทศทั้งหมด แต่ภายใต้ข้อจำกัดของการใช้อำนาจในต่างประเทศด้วย

พยานหลักฐานที่ได้จากการสืบสวนทั้งในประเทศไทยจะนำไปใช้เป็นพยานหลักฐานในต่างประเทศ ซึ่งเจ้าหน้าที่ประเทศไทยต้องนำพยานหลักฐานที่ได้รับไปใช้พิจารณาในต่างประเทศโดยต้องเบิกความประกอบหลักฐานที่ได้รับ ปกติจะมีเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศเข้ามาร่วมดำเนินการตั้งแต่ขั้นตอนแรก การเบิกความประกอบหลักฐานก็จะต้องสอดคล้องต้องกันกับเจ้าหน้าที่ของไทย ซึ่งรับฟังเป็นพยานหลักฐานลงโทษได้

๓. การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้จากดักฟัง

สำหรับการดักฟังข้อมูลข่าวสารที่ไม่ใช่เกี่ยวกับความผิดยาเสพติด การขออนุมัติและการอนุญาตก็ไม่สามารถกระทำได้ มีประเด็นปัญหาคือ หากมีการอนุญาตให้ดักฟังในเรื่องความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแล้ว และมีข้อมูลข่าวสารที่ได้จากการดักฟังเป็นการกระทำความผิดประเภทอื่นนอกจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากการดักฟังนั้น สามารถนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานลงโทษกลุ่มอาชญากรรมที่กระทำผิดประเภทอื่นหรือไม่

การที่รัฐดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์เป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนประเภทหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนำมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำความผิด เพราะจากสภาพของคดีบางประเภทการหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการปกติไม่อาจกระทำได้ หรือกระทำไปได้โดยยากลำบากและไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะใช้พยานหลักฐานนั้นพิสูจน์ความผิดได้ หากการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์มีกฎหมายให้อำนาจกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติตามขั้นตอนทางกฎหมายแล้ว การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์เป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย พยานหลักฐานที่ได้มาก็เป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมาย (legal obtained evidence) ส่งผลให้เป็นพยานหลักฐานที่ศาลได้ฟังได้ แต่ถ้าการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ผู้กระทำจะมีความผิด และพยานหลักฐานที่ได้มาก็เป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ (illegal obtained evidence)^{๑๐๗}

^{๑๐๗} สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. “การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์”. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๓). หน้า ๖๑.

การดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ที่มีขอบด้วยกฎหมาย อันเป็นผลทำให้พยานหลักฐานที่ได้มาเป็นพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ รับฟังได้หรือไม่ ซึ่งแบ่งได้เป็น ๒ ประเภท คือ^{๑๐๘}

๓.๑ พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เป็นบทบังคับ

บทบัญญัติที่เป็นบทบังคับ หมายถึง บทบัญญัติที่กล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของเอกชนโดยเฉพาะ การที่จะก้าวล่วงไปกระทบสิทธิเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำได้ภายใต้เงื่อนไขความจำเป็นบางประการเท่านั้น เช่น การจับหรือการค้นจะกระทำได้เมื่อมีหมายจับหรือหมายค้น เป็นต้น

๓.๒ บทบัญญัติที่เป็นข้อปฏิบัติ

บทบัญญัติที่เป็นข้อปฏิบัติ หมายถึง บทบัญญัติที่กล่าวถึงรายละเอียดของวิธีปฏิบัติ ซึ่งมีใช่เป็นการก้าวล่วงเข้าไปในสิทธิเสรีภาพของเอกชนโดยตรง เช่น การจับจะต้องให้ผู้ถูกจับรู้ว่าเขาถูกจับแล้ว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๓ หรือในการค้นเจ้าพนักงาน ผู้ค้นจะจับต้องบันทึกรายละเอียดแห่งการค้นและทำบัญชีสิ่งของที่ค้นได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๓ เป็นต้น

การแบ่งประเภทพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ เกี่ยวข้องกับประเด็นขอบเขตของการรับฟังพยานหลักฐานว่าจะรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอย่างไร เพราะพยานหลักฐานที่ได้มาจากการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ หากเป็นพยานที่ได้มาโดยมิชอบ อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติที่เป็นลักษณะบังคับจะมีผลให้ไม่สามารถรับฟังเข้าสู่สำนวนได้เพราะ เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติซึ่งคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น เจ้าพนักงานผู้ดักฟังไม่ลงลายมือชื่อบนตลับเทปที่ดักฟังก็ต้องถือว่าเป็นเพียงการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับเท่านั้น พยานหลักฐานดังกล่าวก็สามารถรับฟังเข้าสู่สำนวนได้

พยานวัตถุเป็นพยานหลักฐานชนิดหนึ่งในการวินิจฉัยเพื่อพิสูจน์ความจริงตามข้ออ้างข้อเถียงของคู่ความ ส่วนน้ำหนักของพยานวัตถุก็เป็นไปตามรูปเรื่องของคดี^{๑๐๙}

คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๒๘/๒๕๓๔ แยกบันทึกเสียงเป็นพยานวัตถุ แต่เสียงในแถบบันทึกเสียงที่จำเลยอ้างว่าเป็นเสียงโจทก์นั้น จำเลยมีตัวจำเลยเพียงปากเดียวเบิกความว่าเป็นเสียงของโจทก์ที่พูดโต้ตอบกับจำเลยโดยจำเลยไม่มีพยานหลักฐานอื่นมาสนับสนุนให้น่าเชื่อว่าเป็นเสียงของโจทก์ โจทก์ปฏิเสธว่าเสียงในแถบบันทึกเสียงไม่มีเสียงของโจทก์และโจทก์ไม่ได้พูดโต้ตอบกับจำเลยดังที่ปรากฏในเอกสารที่จำเลยอ้างว่าถอดจากแถบบันทึกเสียง จึงฟังไม่ได้ว่าโจทก์เคยพูดโต้ตอบกับจำเลยตามเสียงที่บันทึกไว้ในแถบบันทึกเสียง

สิ่งของบางอย่างมีผลคาบเกี่ยวกันระหว่างการเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์บันทึกข้อมูลซึ่งเป็นข้อความในภาษาลงในแผ่นดิสก์ ซึ่งเป็นวัตถุชนิดหนึ่ง

^{๑๐๘}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๖๒.

^{๑๐๙}พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รัชดา, ๒๕๓๖). หน้า ๒๖๖.

เมื่อนำแผ่นดิสก์นั้น เข้าเล่นกับเครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องคอมพิวเตอร์จะพิมพ์ข้อความที่บันทึกนั้น ออกมาเป็นรูปภาพสิ่งที่พิมพ์ออกมาเรียกว่า Printout ดังนั้นจึงมีปัญหาในการอ้างส่งเป็น พยานหลักฐานว่าจะส่งอะไรได้บ้างและเมื่ออ้างส่งแล้วจะเป็นพยานวัตถุหรือพยานเอกสาร^{๑๑๐}

กฎหมายต่างประเทศเช่น Federal Rules of Evidence ของสหรัฐอเมริกา ได้แก้ไขกฎหมายคอมมอนลอว์ในเรื่องพยานเอกสารใหม่ โดยได้นำหลักเกณฑ์การอ้างเอกสารเป็น พยานมาใช้บังคับกับภาพถ่าย ภาพวีดิทัศน์ ภาพจากการบันทึกวีดิโอ ภาพยนตร์ ภาพเอกซเรย์ สิ่งที่เป็น Printout จากเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ดังนั้น กฎเกณฑ์ว่าด้วยการส่งต้นฉบับ (The Best Evidence Rule ของคอมมอนลอว์) และการอ้างรับรองเอกสาร (Authentication) ต้องนำมาใช้กับ พยานประเภทภาพถ่ายและ Printout เหล่านี้ด้วย^{๑๑๑}

กฎเกณฑ์เกี่ยวกับพยานเอกสารและพยานวัตถุต่างกันและเนื่องจาก ความเจริญทางเทคโนโลยี เทปบันทึกเสียงจึงเข้ามามีบทบาทในคดีด้วย เมื่อเช่นนี้จึงมีปัญหว่าเทป บันทึกเสียงจะตกอยู่ภายใต้บังคับกฎเกณฑ์ของพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ เนื่องจากเทปบันทึกเสียง ขาดลักษณะลายลักษณ์อักษรและไม่สามารถอ่านได้โดยตรงพิจารณาเพียงเท่านั้น เทปบันทึกเสียง จึงมิใช่เอกสาร แต่แม้จะมีใช่เอกสาร แต่บางท่านมีความเห็นอนุโลมใช้บทบัญญัติเรื่องพยานเอกสาร ในฐานะที่เป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่เห็นว่าเทปบันทึกเสียง เป็นพยานวัตถุเพราะสิ่งที่บันทึกในเทปนั้นลบหรือปลอมได้ง่ายหรือจะเล่นทับเสียเลยก็ได้ ซึ่งไม่เหมือนกับ เอกสาร ซึ่งค่อนข้างมีความแน่นอนการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารอาจถูกจับได้โดยง่าย^{๑๑๒}

เกี่ยวกับเทปบันทึกเสียงนี้ยังมีปัญหาต่อไปอีกว่า การนำเทปบันทึกเสียง เข้าสู่กระบวนการพิจารณานั้นด้วยความประสงค์ที่จะยืนยันข้อเท็จจริงอะไรกล่าวคือ เพื่อยืนยันเรื่องราว ที่พูด เช่น กรณีการเอาตัวบุคคลไปเพื่อเรียกค่าไถ่หรือเพื่อยืนยันพฤติการณ์อื่น ๆ เช่น ผู้พูดพูด ภาษาไทยชัดหรือไม่^{๑๑๓}

นอกจากนี้ ปัญหาเรื่องเทปบันทึกเสียงยังเลยไปถึงการได้มาอีกด้วยว่า ชอบหรือไม่ ในกรณีที่มีการแอบบันทึกเสียงกัน^{๑๑๔} มีข้อพิจารณา คือ

ประการแรก ข้อห้ามในเรื่องพยานหลักฐานการห้ามสืบพยานหลักฐาน โดยวิธีการอันมิชอบคือ การห้ามทำหรือจัดให้ทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการล่อลวง หรือขู่เข็ญ หรือให้สัญญา กับผู้ถูกกล่าวหาเพื่อจงใจให้เขาให้การอย่างใด ๆ ในเรื่องที่ต้องหา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา ๑๓๕, ๑๗๒)

ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้ชัดในเรื่องข้อห้าม เช่น ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา มาตรา ๑๓๕ นั้น ย่อมไม่มีปัญหาอะไร พยานหลักฐานที่ได้รับนั้นย่อมรับฟังไม่ได้

^{๑๑๐}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๖๘.

^{๑๑๑}เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๑๑๒}คณิง ฤไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม ๑. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : มปท). หน้า ๑๐๑.

^{๑๑๓}เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๑๑๔}เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

โดยสิ้นเชิง (มาตรา ๒๒๖) แต่ในกรณีอื่น ๆ ที่กฎหมายมิได้กล่าวไว้ชัด ยังมีการถกเถียงกัน และได้มีการเสนอให้พิจารณาโดยแยกสิทธิต่าง ๆ ที่ถูกละเมิดนั้นว่าเป็นสิทธิมูลฐานที่สำคัญหรือไม่ หรือว่าเป็นสิทธิที่รองลงมา หรือว่าเป็นเรื่องที่ปราศจากความสำคัญโดยสิ้นเชิง ซึ่งในการพิจารณาแยกแยะสิทธินี้จะต้องคำนึงถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ส่วนได้เสียต่าง ๆ ว่าฝ่ายไหนถูกระทบมากกว่ากัน เป็นต้นว่า การไม่เตือนผู้ต้องหาว่าถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การใช้ยันผู้ต้องหาในชั้นศาลได้นั้น ถือว่าเป็นเรื่องที่กระทบสิทธิมูลฐานที่สำคัญพยานหลักฐานที่ได้มาจึงรับฟังไม่ได้ (ฎีกาที่ ๗๖๙/๒๔๘๒, ๑๓๐๔/๒๔๘๒, ๕๗/๒๔๘๘)^{๑๑๕}

ประการที่สอง จากหลักผลไม้มองต้นไม้มันเป็นพิษ ตามหลักนี้ถือว่า กรณีใดที่เป็นกรณีพยานหลักฐานห้ามรับฟังแล้วผลของการนั้นต่อ ๆ มาที่ได้มาโดยทางอ้อมจะเสียไปทั้งนั้น หลักนี้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอเมริกาถือเคร่งครัดมาก เป็นหลักที่เรียกกันว่า “fruit of the poisonous tree doctrine” อย่างไรก็ตาม ศาลฎีกาเราไม่ได้เดินไกลถึงขนาดนั้น (ฎีกาที่ ๑๔๓/๒๔๘๗)^{๑๑๖} โดยในศาลอเมริกาได้วางหลักไว้แน่นอนว่า พยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบรับฟังไม่ได้ โดยให้เหตุผลว่า เมื่อต้นตอหรือแหล่งกำเนิดที่ทำให้ได้พยานมาเป็นสิ่งที่ไม่ชอบแล้ว พยานนั้นก็ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ชอบไปด้วย เปรียบเสมือนผลไม้อันเกิดจากต้นไม้มันเป็นพิษ ผลนั้นย่อมมีพิษร้ายด้วย ถ้าศาลยอมรับฟังพยานที่ได้มาโดยวิธีนี้แล้ว ย่อมส่งเสริมให้ตำรวจใช้วิธีการนอกกฎหมายแสวงหาพยานหลักฐานมาประกอบคดีซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง^{๑๑๗}

คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖๗๔/๒๕๔๓ การที่จำเลยอ้างส่งเทปบันทึกเสียงซึ่งบันทึกการสนทนาระหว่างโจทก์และจำเลยพร้อมเอกสารที่ถอนข้อความบันทึกการสนทนาเป็นพยานหลักฐานนั้น นับเป็นพยานหลักฐานซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่จำเลยจะนำสืบในประเด็นเรื่องการใช้เงินแม่โจทก์จะไม่ทราบว่ามี การบันทึกเสียงไว้ก็ตาม แต่เมื่อเสียงที่ปรากฏเป็นเสียงของโจทก์จริง และการบันทึกเสียงดังกล่าวเกิดจากการกระทำของจำเลยซึ่งเป็นคู่สนทนาอีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้บันทึกเสียงไว้เอง ซึ่งโดยปกติจำเลยย่อมมีสิทธิที่จะเบิกความอ้างถึงการสนทนาในครั้งนั้นได้อยู่แล้ว จึงไม่ถือว่าเทปบันทึกเสียงและเอกสารที่ถอดข้อความนั้นเป็นการบันทึกถ้อยคำซึ่งเกิดจากการกระทำโดยมิชอบอันจะต้องมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๓ วรรคสอง^{๑๑๘}

^{๑๑๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓.

^{๑๑๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓ - ๘๔.

^{๑๑๗}เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๔๓). หน้า ๒๕๑ - ๒๕๒.

^{๑๑๘}สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศระบบสารสนเทศคำพิพากษาศาลฎีกา. “ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๑๔/๒๕๔๐ ข้อความตามเทปบันทึกเสียงของผู้ตาย ก็รับฟังไม่ได้ว่าเป็นคำกล่าวของผู้ถูกทำร้ายก่อนตาย^{๑๑๙}

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๓๓๒/๒๕๓๗ จำเลยที่ ๒ ฎีกาว่า ศาลรับฟัง เทปบันทึกเสียงของจำเลยที่ ๑ ที่ผู้เสียหายอัดเสียงไว้จากการสนทนาเรียกเงินกันทางโทรศัพท์และ ได้ถอดเทปเป็นตัวอักษร เป็นพยานหลักฐานลงโทษจำเลยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะเทปบันทึกเสียง ไม่อาจฟังชัดตัวผู้พูดได้แน่นอน และอาจตัดต่อข้อความได้ เป็นการโต้แย้งดุลพินิจในการรับฟัง พยานหลักฐานของศาล เป็นฎีกาในปัญหาข้อเท็จจริง ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย ฎีกาจำเลยที่ ๒ ฟังไม่ขึ้น^{๑๒๐}

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๙๑๑/๒๕๓๔ ไม่มีกฎหมายบังคับว่า ผู้ที่อ้าง เทปบันทึกเสียงเป็นพยานจะต้องถอดข้อความในเทปออกมาหรือต้องนำเทปมาเปิดในขณะพิจารณาคดี ของฝ่ายที่อ้างเองหรือฝ่ายตรงข้าม เพราะการนำสืบเสียงพูดเป็นการนำสืบพยานวัตถุ วิธีการใดที่จะ ทำให้ศาลได้ฟังและรับเสียงนั้นไว้เป็นพยานหลักฐานได้ ผู้สืบก็ชอบที่จะทำได้^{๑๒๑}

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้กล่าวมาข้างต้น มีลักษณะที่เป็นบันทึก เทปสนทนาโดยคู่สนทนา ซึ่งไม่ได้มีการบันทึกโดยบุคคลที่สาม ดังนั้นศาลฎีกาจึงมีความเห็นว่าเป็น พยานหลักฐานที่ได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยถือว่าคู่สนทนาย่อมสามารถอ้างถึงการสนทนา ได้อยู่แล้ว แต่การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยการบันทึกเทปสนทนา ก็ยังอยู่ภายใต้หลักการรับฟัง พยานหลักฐาน เช่น การรับฟังคำกล่าวของผู้ที่ใกล้จะถึงแก่ความตายและรู้ตัวว่าจะตาย ก็รับฟังเป็น พยานหลักฐานได้ เป็นต้น ซึ่งศาลใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานประกอบการพิจารณา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่สืบค้น ยังไม่มีการใช้พยานหลักฐานที่ได้รับมา โดยการดักฟัง (การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร) เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา เพราะการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน ดังกล่าวเป็นการได้มาโดยมิชอบและกฎหมายในอดีตก็ไม่มีบทบัญญัติรองรับการดักฟังได้

จากผลการวิเคราะห์เห็นว่า เมื่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญให้อำนาจในการ บัญญัติกฎหมายได้ พยานหลักฐานที่ได้มารับมาจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร บัญชี และคอมพิวเตอร์ ย่อมใช้เป็นพยานหลักฐานลงโทษได้ อย่างไรก็ตาม คงต้องมีพยานหลักฐานอื่นประกอบใช้ เชื่อมปราศจากข้อสงสัยว่าจำเลยได้กระทำความผิดจริง

^{๑๑๙}สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศระบบสารสนเทศคำพิพากษา ศาลฎีกา. “ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deka.๒๐๐๗.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

^{๑๒๐}สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศระบบสารสนเทศคำพิพากษา ศาลฎีกา. “ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deka.๒๐๐๗.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

^{๑๒๑}สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศระบบสารสนเทศคำพิพากษา ศาลฎีกา. “ระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.deka.๒๐๐๗.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติด

ในการดำเนินคดีอาญาตามหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั้น เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นก็จะถือว่ารัฐเป็นผู้เสียหาย ดังนั้น รัฐจึงมีสิทธิและหน้าที่ในการดำเนินคดีอาญา โดยรัฐจะดำเนินคดีผ่านองค์กรของรัฐ ซึ่งในชั้นสอบสวนฟ้องร้องตามระบบอัยการที่สมบูรณ์จะกำหนดให้องค์กรอัยการเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีในชั้นสอบสวนฟ้องร้อง และให้ศาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินคดีในชั้นพิจารณาพิพากษา ดังนั้นในประเทศต่าง ๆ ที่ยึดถือระบบอัยการที่สมบูรณ์ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเยอรมัน จึงถือว่าการสอบสวนฟ้องร้องเป็นกระบวนการเดียวกันไม่อาจแบ่งแยกได้และต้องอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรอัยการเท่านั้น ทั้งอัยการยังมีอำนาจสอบสวนคดีอาญาได้อย่างกว้างขวางนอกจากการฟ้องร้องคดีอาญา โดยอัยการสามารถรับคำร้องทุกข์ค่ากล่าวโทษได้เองแล้วดำเนินการสอบสวนหรือเข้าควบคุมการสอบสวนของตำรวจหรือสั่งการแก่ตำรวจตามที่เห็นสมควรได้^{๑๒๒} ผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาในชั้นเจ้าพนักงานจึงเป็นองค์กรอัยการตำรวจ ซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาจึงเป็นเพียงเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ช่วยเหลืออัยการเท่านั้น มิใช่เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญา ซึ่งต่างจากประเทศไทยที่ให้ตำรวจเป็นผู้รับผิดชอบการสอบสวนคดีอาญาไม่ใช่พนักงานอัยการจึงผิดระบบ^{๑๒๓}

๑. หลักในการดำเนินคดีอาญา

หลักในการดำเนินคดีอาญาเป็นปัญหาของการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาของเจ้าพนักงานกล่าวคือ เป็นปัญหาว่าเมื่อมีข้อสงสัยอันควรว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานมีหน้าที่ที่จะต้องสอบสวนดำเนินคดีหรือไม่ และถ้าฟังได้ว่ามีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้นจริง เจ้าพนักงานมีหน้าที่ที่จะต้องฟ้องร้องคดีนั้นต่อไปหรือไม่ โดยนัยดังกล่าวนี้ หลักดำเนินคดีอาญาจึงมีอยู่ ๒ หลัก คือ หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายและหลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ^{๑๒๔} ปัญหาในต่างประเทศเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับอัยการโดยตรง เพราะการสอบสวนฟ้องร้องถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกันที่แยกแยกไม่ได้ ความรับผิดชอบในการสอบสวนฟ้องร้อง จึงตกอยู่ในมือขององค์กรเดียวคืออัยการทั้งนี้เป็นไปตามระบบกล่าวหาที่สมบูรณ์^{๑๒๕}

^{๑๒๒} ทวีศักดิ์ ฌ ตะกั่วทุ่ง. งานอัยการของประเทศญี่ปุ่น ระบบอัยการสากล. พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๒๖). หน้า ๑๐๓ - ๑๐๖.

^{๑๒๓} อรุณี กระจ่างแสง. “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา”. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒). หน้า ๑๓๐ และหน้า ๑๓๑.

^{๑๒๔} คณิต ฌ นคร. เรื่องเดิม. หน้า ๑๑๖ - ๑๑๗.

^{๑๒๕} วิธีพิจารณาความอาญาของไทยเราเป็นวิธีพิจารณาความอาญาที่ผิดระบบ เพราะแยกความรับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาก่อนชั้นศาลออกเป็นสองฝ่ายคือ พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนได้โดยอิสระ ส่วนอัยการคงเป็นผู้วินิจฉัยว่าจะฟ้องคดีอาญาหรือไม่เท่านั้น

หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย (บางท่านเรียกว่าหลักการฟ้องคดีอาญาเชิงบังคับ)^{๑๒๖} ในการดำเนินคดีอาญาตามหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย เจ้าพนักงานมีหน้าที่ต้องสอบสวนดำเนินคดีขึ้นเองโดยลำพังเมื่อทราบว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นโดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าจะได้มีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษแล้วหรือไม่ และเมื่อได้สอบสวนเสร็จสิ้นแล้วเห็นว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริง เจ้าพนักงานก็มีหน้าที่ต้องฟ้องผู้นั้นต่อไป

โดยที่หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายกำหนดหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่สอบสวนฟ้องร้องคดีดังกล่าวแล้ว หลักเกณฑ์ที่สนับสนุนหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายที่ควรจะต้องทำความเข้าใจก็คือ ในประเทศที่ใช้หลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายนั้นในเบื้องต้นจะมีบทบัญญัติในกฎหมายที่วางหน้าที่ของอัยการไว้ชัดเจนว่า ในกรณีที่มีเหตุสงสัยตามควรว่าได้มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น อัยการมีหน้าที่ต้องเข้าดำเนินคดี^{๑๒๗} และจากการกำหนดหน้าที่ของอัยการดังกล่าวมาแล้วนั้น เป็นเหตุให้เกิดหลักเกณฑ์ในวิธีพิจารณาความอาญาขึ้นอันหนึ่ง คือ “หลักเปลี่ยนแปลงไม่ได้” (Immutabilitatsprinzip) กล่าวคือ ตามหลักนี้ อัยการจะถอนฟ้องไม่ได้^{๑๒๘} หลักเปลี่ยนแปลงไม่ได้นี้จึงถือว่าเป็นหลักประกันของหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย^{๑๒๙} และหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมายจึงเป็นหลักประกันความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย นอกจากนี้ยังเป็นเกราะคุ้มกันเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนฟ้องร้องคดีอีกด้วย กล่าวคือ ป้องกันมิให้มีการใช้อิทธิพลที่มีขอบด้วยคามยุติธรรมต่อเจ้าพนักงานนั้น

หลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ หลักการดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจ คือ หลักการดำเนินคดีอาญาที่ตรงข้ามกับหลักดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นเจ้าพนักงานอาจไม่ดำเนินการสอบสวนได้ และเมื่อได้สอบสวนแล้วเห็นว่าผู้ต้องหากระทำความผิดจริงเจ้าพนักงานก็อาจไม่ฟ้องได้ด้วย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละคดีไป

หลักดำเนินคดีอาญาตามดุลพินิจเป็นหลักผ่อนคลายความเข้มงวดในการใช้บังคับกฎหมาย และเนื่องจากในปัจจุบันทฤษฎีการลงโทษได้แปรเปลี่ยนไป ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ได้เลิกใช้ทฤษฎีแก้แค้น (Vergeltungstheorie) และเห็นว่าการลงโทษควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อ “การป้องกันทั่วไป” (Generalpraventio) กล่าวคือ การลงโทษควรรกระทำเพื่อให้ผู้กระทำความผิด เห็นว่าสังคมส่วนรวมจะไม่นิ่งดูดายกับการกระทำเช่นนั้น และเพื่อเตือนบุคคลทั่วไปในสังคมนั้นว่าถ้ามีการกระทำเช่นนั้นขึ้นอีก ก็จะต้องได้รับโทษเช่นนั้นเช่นกัน กับเห็นว่าการลงโทษนั้นควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อ “การป้องกันพิเศษ” (Spezialpraventio) กล่าวคือ การลงโทษนั้นจะต้องให้เหมาะสมกับความผิดและความชั่วของผู้กระทำความผิดเพื่อให้เขาได้มีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเอง ให้ไม่กระทำความผิดเช่นนั้นซ้ำอีกและเพื่อให้เขากลับเข้าสู่สังคมอีกได้

^{๑๒๖} โจachim เฮอร์แมน. หลักการฟ้องคดีอาญาเชิงบังคับ. แปลโดย เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, พิมพ์เผยแพร่ในการอภิปรายทางวิชาการเรื่อง “การชะลอการฟ้องในทัศนะอาจารย์มหาวิทยาลัย” ณ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ วันศุกร์ที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๒๑ (อัคราเนา)

^{๑๒๗} เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา ๑๕๒ วรรค ๒

^{๑๒๘} เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมัน มาตรา ๑๕๖

^{๑๒๙} คณิต ญ นคร, เรื่องเดิม. หน้า ๑๒๑.

๒. อำนาจและหน้าที่ของพนักงานสอบสวน

เมื่อองค์การอัยการเป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานทั้งหมด ขึ้นต่อไปก็จะได้ศึกษาว่าในการดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานก่อนการฟ้องคดีนั้น เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องจะมีอำนาจหน้าที่ต่อผู้ถูกกล่าวหาอย่างไรบ้าง ซึ่งได้กล่าวมาแล้วว่า การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานจะเริ่มต้นที่เจ้าพนักงานโดยการสอบสวนคดีอาญาและจะสิ้นสุดเมื่อเจ้าพนักงานชี้ขาดเรื่องที่มีการกล่าวหาโดยการสั่งฟ้องหรือสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งก็จะอาศัยความจริงที่ได้มาจากการสอบสวนคดีอาญานั้นเอง

การสอบสวนเป็นการรวบรวมพยานหลักฐานทั้งจากบุคคลและสิ่งของ เพื่อให้ได้มาซึ่งความจริงที่เกิดขึ้นในการกระทำความผิดและนำเอาความจริงที่ได้มาชี้ขาดเรื่องที่มีการกล่าวหาขึ้น หรืออาจสรุปได้ว่าการสอบสวนนั้น มีวัตถุประสงค์ก็เพื่อ^{๑๓๐}

๒.๑ เพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นว่า การกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาหรือไม่ เช่น การที่ทรัพย์ของบุคคลหนึ่งหายไปนั้น เป็นเพราะเจ้าทรัพย์ทำหายเอง หรือเป็นเพราะมีคนร้ายลักเอาไป

๒.๒ เพื่อพิสูจน์ความผิด เช่น เมื่อฟังว่าทรัพย์นั้นถูกลักไป ก็พิจารณาจากพยานหลักฐานว่า ผู้ต้องหาเป็นคนร้ายนี้จริงหรือไม่

การสอบสวนที่จะประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับรากฐานของความซื่อสัตย์ ความละเอียดถูกต้อง และความจริงจังในการค้นหาอย่างถูกต้องตามกฎหมายเพื่อหาข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ภายใต้การสอบสวน และจะต้องมีความเชื่อถือได้ มีความถูกต้องและมีความซื่อสัตย์ต่อการรายงานผลของการสอบสวนเช่นกัน ผู้สอบสวนสมัยใหม่คือบุคคลที่ยึดมั่นในความจริงและมีความชัดเจนอย่างสมบูรณ์เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์และรูปการของพยานหลักฐานที่วัดคำนวณได้ และผู้สอบสวนจะทำงานสอบสวนของเขาด้วยความสำนึกอย่างเต็มที่ว่า แม้เพียงข้อโต้แย้งหรือความผิดพลาดเพียงเล็กน้อยก็อาจจะทำลายความเชื่อมั่นในการสอบสวนของเขาขึ้นได้^{๑๓๑}

การสอบสวนก็เป็นการกระทำที่เป็นอำนาจรัฐในการอำนวยความยุติธรรม ซึ่งในการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องใช้อำนาจก้าล่วงสิทธิของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานและความจริงในคดีนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ เช่น การค้น การเรียก การจับ การยึด เป็นต้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสอบสวนครอบคลุมเนื้อหา ๒ ประการ คือ การรวบรวมพยานหลักฐานและการใช้มาตรการบังคับ^{๑๓๒}

ประการที่ ๑ การรวบรวมพยานหลักฐาน เนื่องจากการสอบสวนเป็นการค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของผู้ต้องหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวผู้ต้องหา ดังนั้นจึงต้องมีการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ แต่อย่างไรก็ตาม การค้นหาความจริงโดยการ

^{๑๓๐} คณิง ฤชัย, เรื่องเดิม. หน้า ๖๕.

^{๑๓๑} Paul B. Weston and Kenneth M. Wells, op. cit., p.๑.

^{๑๓๒} คณิต ญ นคร. เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๒๗.

รวบรวมพยานหลักฐานในการสอบสวนคดีอาญานั้น มิใช่ว่าจะกระทำโดยวิธีใดก็ได้ ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องมีฐานะเป็นประธานในคดี กล่าวคือ ต้องมีสิทธิต่าง ๆ ในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้ สิทธิอันหนึ่งของผู้ถูกกล่าวหาในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาสมัยใหม่ที่มีความสำคัญมากอันหนึ่งก็คือ สิทธิที่ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องได้รับทราบข้อกล่าวหาหรือถูกฟ้องว่าอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อให้เขาจะได้มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหาหรือให้การแก้ข้อหาในฟ้องได้

พยานหลักฐานที่ต้องรวบรวมเพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ผู้ถูกกล่าวหาและเพื่อที่จะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดนั้น มีอยู่ ๓ ชนิด คือ

- ชนิดที่ ๑ พยานหลักฐานที่เป็นผลร้ายแก่ผู้ต้องหาหรือพยานหลักฐานที่ยืนยันผู้ต้องหา
- ชนิดที่ ๒ พยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาหรือเป็นประโยชน์กับผู้ต้องหา และ
- ชนิดที่ ๓ พยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหา

พนักงานสอบสวนจะรวบรวมพยานหลักฐานเฉพาะที่ยืนยันผู้ต้องหาแต่อย่างเดียวหาได้ไม่ แต่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานที่เป็นผลดีแก่ผู้ต้องหาด้วย เพราะในคดีอาญานั้นต้องตัดสินกันด้วยความจริง และการที่จะวินิจฉัยว่าสิ่งใดหรือไม่อย่างไรต้องพิจารณาโดยฟังความทุกฝ่ายมิใช่ฝ่ายเดียว นอกจากนั้นพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับเหตุบรรเทาโทษผู้ต้องหานั้น พนักงานสอบสวนก็ชอบที่จะดำเนินการรวบรวมด้วย^{๑๓๓}

ประการที่ ๒ การใช้มาตรการบังคับ การสอบสวนเป็นการกระทำที่เป็นอำนาจรัฐในการอำนวยความยุติธรรม และเป็นการค้นหาความจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานเพื่อชี้ขาดข้อกล่าวหา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจะต้องใช้อำนาจก้าวล่วงสิทธิของบุคคลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การสอบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานและความจริงในคดีนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ เช่น การเรียก การจับ การค้น การยึด การควบคุม เป็นต้น บุคคลที่อาจจะถูกรัฐใช้มาตรการบังคับเหล่านี้ในชั้นสอบสวนเพื่อการค้นหาความจริงในการรวบรวมพยานหลักฐานมีอยู่ ๓ ประเภท คือ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานหรือบุคคลซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่าถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีซึ่งรวมถึงผู้ชำนาญการพิเศษด้วย^{๑๓๔} โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มาตรการบังคับต่อผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาในชั้นสอบสวนก็มีความจำเป็น มิฉะนั้นแล้วการดำเนินคดีอาญาก็ย่อมมีอาจดำเนินไปได้ ทั้งนี้ เพราะเป็นไปตามหลักฟังความทุกฝ่ายที่ว่าในการสอบสวนจำต้องให้สิทธิแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการแก้ข้อกล่าวหาได้ นอกจากนี้รัฐยังอาจหาพยานหลักฐานจากผู้ถูกกล่าวหาได้ด้วย และตัวผู้ถูกกล่าวหาที่ยังมีฐานะที่เป็นพยานหลักฐานชั้นหนึ่งในคดีด้วย ดังนั้น พนักงานสอบสวนซึ่งมีฐานะเป็นองค์กรตัวแทนของรัฐที่มีหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรม จึงจำต้องได้ตัวผู้ถูกกล่าวหามาทำการสอบสวน ผู้ถูกกล่าวหาจึงมีหน้าที่ต้องมาพบพนักงานสอบสวนซึ่งถ้าฝ่าฝืนไม่มาพบ พนักงานสอบสวนก็อาจให้จับตัวมาได้^{๑๓๕} ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศต่าง ๆ จึงมี

^{๑๓๓}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓๐.

^{๑๓๔}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๓๐-๑๓๑.

^{๑๓๕}เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕๒.

บทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการใช้มาตรการบังคับ^{๑๓๖} ควบคุมไปกับอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อการค้นหาความจริงในคดีด้วย

อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานและการใช้มาตรการบังคับนี้เป็นอำนาจของพนักงานสอบสวนในการสอบสวนคดีอาญา^{๑๓๗} ซึ่งได้กล่าวแล้วว่าองค์กรอัยการเป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในชั้นก่อนฟ้องคดีอาญาต่อศาลคือ ดำเนินการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญา และการสอบสวนฟ้องร้องคดีอาญาในระบบสากลเป็นกระบวนการเดียวกันที่แบ่งแยกไม่ได้ ผู้ที่รับผิดชอบจึงต้องมีเพียงองค์กรเดียว คือ อัยการ ทั้งนี้ เพราะอัยการจะต้องนำคนขึ้นสู่การพิจารณาของศาลในที่สุด จึงชอบที่พนักงานอัยการจะเข้าดำเนินคดีได้ตั้งแต่ต้น ดังนั้น อัยการจึงเป็นผู้ที่มีอำนาจและหน้าที่ในการควบคุมการสอบสวนคดีอาญา แต่ก็ได้หมายความว่าอัยการจะต้องเข้าไปดำเนินการสอบสวนคดีเองทุกเรื่องแต่หมายความว่าอัยการจะต้องมีอำนาจที่จะดำเนินคดีเองได้หรือเข้าควบคุมคดีได้^{๑๓๘} การดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้องตามระบบอัยการที่สมบูรณ์ จึงต้องอยู่ในความรับผิดชอบของอัยการ

อย่างไรก็ดี แม้จะสนับสนุนให้มีการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญาเสพติดในการแสวงหาพยานหลักฐานก็ได้หมายความว่า เป็นการลดระดับในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนลงไปแต่อย่างใดหากแต่หลักการในแนวความคิดของการปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยมิชอบยังคงต้องถือเป็นหลักสำคัญที่มาเป็นอันดับแรกอยู่เสมอ กล่าวคือ การที่มีกฎหมายให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญาเสพติดตามที่กล่าวมาในการแสวงหาพยานหลักฐานนี้ได้หมายความว่า สิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นเรื่องที่รองจากการป้องกันควบคุมอาชญากรรมหากแต่เจตนารมณ์ของการมีบัญญัติกฎหมายดังกล่าวออกมาก็เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการป้องกันควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม กับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้เกิดความเหมาะสม ไม่เหลือมัจฉาจนเกินไป โดยการนำเอาหลักคุณค่าของประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) มาชั่งน้ำหนักระหว่างสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่ถูกกระทบจากการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบนั้นต่างหากนั่นเอง

จากหลักการที่ว่า การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยเป็นการ “ดำเนินคดีโดยรัฐ” ที่องค์กรทุกองค์กรต้องมีหน้าที่ในการตรวจสอบความจริงแท้ของเรื่องและต้องกระตือรือร้น (Active) ในการตรวจสอบความจริง

วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญาเสพติดเป็นวิธีการสืบสวนสอบสวนที่มีลักษณะเป็นการสืบสวนทางลับการดำเนินงานจะรู้เพียงไม่กี่คน วิธีการก็เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบได้ง่าย และเงื่อนไขแห่งความสำเร็จที่สำคัญประการหนึ่งก็คือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล จะเชื่อถือรูปแบบวิธีการของเทคนิค

^{๑๓๖} การใช้มาตรการบังคับนั้น พนักงานสอบสวนอาจใช้อำนาจด้วยตนเองโดยตรง เช่นในประเทศไทย หรืออาจจะต้องร้องขอต่อศาลให้ศาลเป็นผู้ใช้มาตรการบังคับโดยการออกหมายก็ได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ

^{๑๓๗} คณิต ณ นคร, เรื่องเดิม. หน้า ๑๒๗.

^{๑๓๘} เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๔.

การสืบสวนสอบสวนนี้หรือไม่ ซึ่งหากปราศจากความเชื่อถือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว พยานหลักฐานที่ได้มาก็ไม่มีประโยชน์ มาตรการตรวจสอบควบคุมจึงมีความจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง โดยมีวัตถุประสงค์คือ

๑. เพื่อป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ เช่น กรณีการใช้ มาตรการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม ขั้นตอนการทำงาน เจ้าหน้าที่จะต้องอำพรางตัวเข้าไป อยู่ร่วมในกระบวนการค้ายาเสพติดในระหว่างการอำพรางตัวและบางครั้งต้องทำงานคนเดียว อาจต้องครอบครองหรือเก็บรักษาเสพติดจำนวนมากซึ่งมีมูลค่ามหาศาล ซึ่งบางกรณีต้องปล่อยให้ การกระทำผิดดำเนินต่อไปโดยยังไม่จับกุม เจ้าหน้าที่ผู้นั้นอาจเป็นผู้ควบคุมหรือรับรู้การกระทำผิดของ ฝ่ายตรงข้าม ซึ่งหากเจ้าหน้าที่ไม่บอกผู้บังคับบัญชาหรือเพื่อร่วมงานก็จะได้ค่าตอบแทนมหาศาล ดังนั้น เงื่อนไขและโอกาสดังกล่าวหากปราศจากการควบคุมที่เข้มงวดแล้วก็จะเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ แสวงหาประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย เช่น รับประโยชน์จากฝ่ายผู้ค้าเสียเอง ยกยอกของกลาง ซึ่งกรณีดังกล่าวสามารถทำได้ตลอดเวลา

๒. เพื่อป้องกันการกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน เนื่องจาก วิธีการของการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติดนั้นถือว่าการละเมิดสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลอยู่แล้ว การใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่จึงต้องมีมาตรการตรวจสอบและกลั่นกรองการดำเนินการ อย่างเคร่งครัด

ที่ผ่านมาได้มีการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ ได้แก่ การดักฟัง แต่วิธีการต่าง ๆ นั้นกำหนดอยู่ในกฎหมายหลายฉบับขึ้นอยู่กับว่าเป็นกฎหมายของหน่วยงานไหน ดังนั้นวิธีการปฏิบัติจึงขึ้นอยู่กับแต่ละหน่วยว่าจะดำเนินการอย่างไร ซึ่งยังไม่มีข้อกำหนดระเบียบ วิธีการปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานกลางที่ทุกหน่วยงานจะต้องยึดถือปฏิบัติร่วมกันซึ่งหากเป็น เช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติที่ขาดมาตรฐานเดียวกันและ เกิดการใช้อำนาจในทางที่ผิดได้ และทำให้ขาดความเชื่อถือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อพยานหลักฐานที่ได้มาไม่สามารถ ใช้อ้างอิงเพื่อยืนยันการกระทำผิดได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการตรวจสอบ

การตรวจสอบโดยองค์กรอัยการ

พนักงานอัยการควรมีหน้าที่ในการตรวจสอบถึงพยานหลักฐานที่ตนได้นำเข้ามาสู่ สำนวนในการยืนยันความผิดของจำเลยนั้นว่าได้มาด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ด้วย เช่นกัน หากพนักงานอัยการได้ทราบ หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานหลักฐานที่ได้มานั้นเป็นการได้มา ด้วยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้พนักงานอัยการก็ต้องปฏิเสธที่จะนำพยานหลักฐาน นั้นเข้ามาสู่สำนวน จริงอยู่แม้จะไม่มีกฎหมายใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กำหนดให้พนักงานอัยการต้องปฏิเสธไม่นำพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายเข้ามาสู่ สำนวนก็ตาม แต่เหล่านี้เป็นจิตสำนึกซึ่งผู้เขียนถือว่าเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องพึงกระทำ ทั้งนี้ ก็เพื่อให้องค์กรอัยการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงความชอบด้วยกฎหมายในการ แสวงหาพยานหลักฐานด้วยเช่นเดียวกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นการเพิ่มการตรวจสอบ เพื่อถ่วงดุลและคานอำนาจกันระหว่างองค์กรเพิ่มขึ้นอีกทางหนึ่งนั่นเอง หลักเกณฑ์ที่สามารถนำมา

เทียบเคียงได้ในกรณีนี้ก็คือ แนวทางขององค์การสหประชาชาติว่าด้วยบทบาทของอัยการ (Guidelines on the Role of Prosecutors ๑๙๙๐) ตามที่กำหนดใน ข้อที่ ๑๖ ที่ว่า

“ในกรณีที่อัยการได้รับพยานหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหา และอัยการได้รู้หรือมีเหตุผลอันควรเชื่อได้ว่าพยานหลักฐานดังกล่าวมีการได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย กล่าวคือ มีการใช้วิธีที่ล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาในอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มีการกระทำทารุณหรือการปฏิบัติหรือการลงโทษที่เป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบอื่น ๆ อัยการนั้นจะต้องปฏิเสธไม่ใช้พยานหลักฐานเช่นว่านั้นในการดำเนินคดีกับบุคคลใด ๆ นอกเหนือจากจะใช้สำหรับดำเนินคดีกับผู้กระทำการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวนี้ หรือแจ้งเหตุดังกล่าวให้ศาลได้ทราบกับจะต้องดำเนินการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อให้มีการดำเนินคดีกับผู้กระทำการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวนี้ตามกระบวนการยุติธรรม”^{๑๓๙}

พนักงานอัยการจึงถือเป็นองค์กรของรัฐองค์กรหนึ่งที่ควรเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการควบคุมอำนาจของเจ้าพนักงานตำรวจประการหนึ่งนั่นเอง

พนักงานอัยการในฐานะที่เป็นองค์กรที่สำคัญองค์กรหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ก็ควรที่จะต้องเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานในแต่ละคดีด้วยเสมอ หากคดีใดพนักงานอัยการได้รู้หรือมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าพยานหลักฐานที่ใช้ในการดำเนินคดีกับผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นได้มาโดยวิธีการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการใช้วิธีการที่ล่วงละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ต้องสงสัยหรือผู้ถูกกล่าวหาไม่ว่าจะเป็น การกระทำอย่างใด ๆ ที่มีลักษณะเป็นการทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พนักงานอัยการก็จะต้องปฏิเสธไม่ใช้พยานหลักฐานเช่นว่านั้นในการดำเนินคดีแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเสมอ เพราะพนักงานอัยการมิใช่คู่ความในเนื้อหาที่จะต้องต่อสู้กับจำเลยในการที่จะต้องหาข้อเท็จจริงในคดี หากแต่พนักงานอัยการต่างก็ถือเป็นองค์กรหนึ่งที่มีหน้าที่ในการร่วมกันค้นหาความจริงในส่วนนี้คดีด้วยเช่นเดียวกัน

ในชั้นพิจารณาคดี พนักงานอัยการควรมีหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าพยานหลักฐานที่ได้นำเข้ามาสู่สำนวนแต่ละกรณีนั้นได้มาด้วยวิธีการใดบ้าง และพยานหลักฐานที่ได้มาในแต่ละประเภทนั้น

^{๑๓๙}Guidelines on the Role of Prosecutors ๑๙๙๐

(๑ ๖) When prosecutors come into possession of evidence against suspects that they know or believe on reasonable grounds was obtained through recourse to unlawful methods, which constitute a grave of the suspect’s human rights, especially involving torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, or other abuses of human rights, they shall refuse to use such evidence against anyone other than those who used such methods, or inform the Court accordingly, and shall take all necessary steps to ensure that those responsible for using such methods are brought to justice.

ได้มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วน หรือได้มาด้วยวิธีการที่ไม่ชอบธรรม อย่างไรก็ตามหรือไม่ด้วย เช่น ในกรณีที่มีพยานเอกสารหรือพยานวัตถุที่มาจากกรณีการค้นในที่รโหฐานของบุคคล พนักงานอัยการก็ควรที่จะนำสืบเพื่อให้ศาลเห็นด้วยว่าในการค้นที่รโหฐานนั้นเป็นการค้นโดยมีหมายค้น หรือ มีเหตุตามกฎหมายที่ทำให้เจ้าพนักงานสามารถเข้าค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นหรือไม่ หรือ ในการอ้างคำรับสารภาพของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน พนักงานอัยการก็ควรจะต้องพิสูจน์ว่าการสอบสวนนั้นได้มีการแจ้งสิทธิตามกฎหมายครบถ้วน มีการจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหาในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องจัดหาทนายความให้ผู้ต้องหา มีการอนุญาตให้ผู้ต้องหาได้นำทนายความหรือบุคคลที่ผู้ต้องหาไว้วางใจเข้าร่วมในการสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนได้จัดให้มีการสอบสวนอย่างถูกต้อง ในกรณีที่ผู้ต้องหาอายุไม่เกิน ๑๘ ปี หรือไม่ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ป้องกันมิให้พบปัญหาต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาต้องถูกเฉลยจนอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนต่อไปอีกนั่นเอง

เนื่องจากคดียาเสพติดโดยเฉพาะคดียาเสพติดร้ายสำคัญเป็นคดีที่มีความสลับซับซ้อนทั้งในด้านข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน จำเป็นต้องดำเนินการด้วยความรอบคอบและรัดกุม โดยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ เมื่อประมาณปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๗ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรี ในฐานะผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ จึงได้มีคำสั่ง คตส. ที่ ๓๐/๒๕๒๗ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๔๗ ได้กำหนดแนวทางการประสานงานคดียาเสพติดร้ายสำคัญ คือ ในคดียาเสพติดร้ายสำคัญ^{๑๔๐} ถ้าอยู่ระหว่าง

^{๑๔๐}“คดียาเสพติดร้ายสำคัญ” ตามคำสั่งนี้หมายถึง คดียาเสพติดที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างดังต่อไปนี้

๑. คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานผลิต นำเข้า ส่งออก จำหน่าย หรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ และพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. ๒๕๑๘ ซึ่งเป็นของกลางและมีปริมาณอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

- ๑.๑ เฮโรอีน น้ำหนักตั้งแต่ ๑ กิโลกรัมขึ้นไป
- ๑.๒ เมทแอมเฟตามีนตั้งแต่ ๑๐,๐๐๐ เม็ดขึ้นไป
- ๑.๓ ไอซ์ น้ำหนักตั้งแต่ ๑ กิโลกรัมขึ้นไป
- ๑.๔ เอ็กซ์ตาซี ตั้งแต่ ๑,๐๐๐ เม็ด หรือน้ำหนักตั้งแต่ ๒๕๐ กรัมขึ้นไป
- ๑.๕ โคเคน น้ำหนักตั้งแต่ ๑ กิโลกรัมขึ้นไป
- ๑.๖ ผีน น้ำหนักตั้งแต่ ๑๐ กิโลกรัมขึ้นไป
- ๑.๗ กัญชา น้ำหนักตั้งแต่ ๑๐๐ กิโลกรัมขึ้นไป
- ๑.๘ คีตามีน น้ำหนักตั้งแต่ ๑ กิโลกรัมขึ้นไป
- ๑.๙ มิตาโซแลม ตั้งแต่ ๕๐๐ เม็ดขึ้นไป

๒. คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดฐานสมคบ สนับสนุน ช่วยเหลือหรือพยายามกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔

การสืบสวน ให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจรายงานผู้บังคับบัญชาและประสานงานไปยังอธิบดีอัยการฝ่ายคดีอาญาเสพติดหรืออัยการจังหวัดและแต่กรณี ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่อมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับยาเสพติด พนักงานสอบสวนก็ต้องพิจารณาเบื้องต้นว่าเป็นคดีอาญาเสพติดรายสำคัญหรือไม่ หากเป็นกรณีที่เป็นรายสำคัญก็ต้องรายงานผู้บังคับบัญชา และมีหนังสือแจ้งประสานงานไปยังพนักงานอัยการ

จากคำสั่ง คตส. ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าพนักงานอัยการได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสืบสวนและสอบสวน โดยเฉพาะในคดีอาญาเสพติดรายสำคัญนั้น การที่พนักงานอัยการได้มีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำ การวางแผนทางการสืบสวน การรวบรวมพยานสำคัญ จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการรวบรวมพยานหลักฐานให้มีน้ำหนัก มีความสมบูรณ์ และพนักงานอัยการ ยังได้รับทราบถึงข้อเท็จจริงรายละเอียดพฤติการณ์แห่งคดี เพื่อให้การนำเสนอพยานหลักฐานสู่การพิจารณาของศาลอย่างเป็นระบบรวดเร็วและเป็นธรรม^{๑๔๑}

การตรวจสอบโดยองค์กรตุลาการ

ศาลในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีอำนาจในเรื่องนี้โดยตรง ก็ควรที่จะให้น้ำหนักหรือให้ความสำคัญต่อหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการใช้วิธีการอันมิชอบในการแสวงหาพยานหลักฐาน ด้วยการปฏิเสธไม่ยอมรับฟังพยานหลักฐานนั้น ๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศาลก็ควรที่จะให้ความสำคัญด้วยการเข้ามามีบทบาทในการค้นหาความจริงในเรื่องดังกล่าวนี้อย่างจริงจังด้วย กล่าวคือ นอกจากศาลควรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงในเนื้อหาแล้ว ศาลก็ควรที่จะเข้ามาตรวจสอบถึงวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานแต่ละกรณีนั้นว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่เป็นสำคัญด้วย โดยเฉพาะในปัจจุบันการพิจารณาคดีอาญาส่วนใหญ่ ศาลมักจะวางตัวเป็นกลาง โดยปล่อยให้ประเด็นในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่คู่ความต้องโต้แย้งกันเองทั้ง ๆ ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยนั้นได้ให้อำนาจแก่ศาลในการค้นหาความจริงได้อย่างกว้างขวาง หรือในบางกรณีที่แม้คู่ความจะได้โต้แย้งเป็นประเด็นไว้แล้วก็ตาม แต่ศาลก็มีข้อได้ให้ความสำคัญต่อการใช้อำนาจในการแสวงหาพยานหลักฐานนั้นว่าเป็นไปโดยถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ แต่กลับมองว่าการแสวงหาพยานหลักฐานจะเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ก็เป็น “เรื่องที่จะต้องไปวาทถกกันอีกส่วนหนึ่งต่างหาก” จึงชี้ให้เห็นได้ว่า ในทางปฏิบัติศาลไทยยังไม่ใคร่ที่จะเข้ามามีบทบาทในการเข้ามา “ควบคุม” การใช้อำนาจของเจ้าพนักงานในการแสวงหาพยานหลักฐานเท่าใดนัก

ในการดำเนินคดีอาญา ศาลก็ควรที่จะให้ความสำคัญในการเข้ามามีบทบาทในการควบคุมเจ้าพนักงานตำรวจด้วยการปฏิเสธไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการแสวงหาพยานหลักฐานโดยมิชอบดังกล่าวนี้ ตามหลักในเรื่องของการควบคุมเจ้าพนักงานตำรวจโดยองค์กร

๓. คดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดที่มีการดำเนินงานเป็นเครือข่ายหรือเป็นขบวนการ หรือเป็นองค์กรอาชญากรรม และเป็นเป้าหมายของเจ้าหน้าที่ปราบปรามว่าเป็นรายสำคัญ

^{๑๔๑}ชาติชาย สุทธิกลม. เรื่องเดิม. หน้า ๔๗ - ๔๘.

ตุลาการ (Judicial Control of Police Powers) ด้วย ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ศาลในฐานะที่เป็นองค์กรที่มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นฝ่ายบริหารในการแสวงหาพยานหลักฐานมิให้เป็นไปโดยอำเภอใจ

ความรับผิดของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ใช้หลักนิติธรรม (Rule of Law) ให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนในประเทศในขณะเดียวกันโดยหลักนิติธรรมเช่นกัน ได้ให้อำนาจองค์กรภาครัฐและเจ้าพนักงานในการใช้อำนาจกับประชาชนในกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน อันเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนบางอย่าง ซึ่งสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น การสืบสวนและแสวงหาพยานหลักฐานที่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ เจ้าพนักงานต้องถูกบังคับใช้หลักกฎหมายที่วางมาตรการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการดำเนินการกับเจ้าพนักงานผู้กระทำการในทางวินัยและในทางระบบศาล กล่าวคือ

๑. ภายในหน่วยงานจะถูกดำเนินการร้องเรียนทางวินัยข้าราชการ ซึ่งเจ้าพนักงานต้องถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนการกระทำผิดวินัย

๒. ในทางแพ่ง ได้แก่ กรณีกระทำละเมิด ผู้ถูกละเมิดมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากพนักงานเจ้าหน้าที่ได้

๓. ในทางอาญา ได้แก่ กรณีเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ ผู้เสียหายมีสิทธิทางกฎหมายดำเนินคดีกับเจ้าพนักงานเหล่านั้นได้

๔. ในทางปกครอง ได้แก่ กรณีคำสั่งหรือการดำเนินการที่มีผลในทางมหาชนของเจ้าพนักงานหรือมติคำสั่งต่าง ๆ ที่ออกจากหน่วยงาน

ความรับผิดของเจ้าพนักงานที่เกิดขึ้น หากไม่มีกฎหมายกำหนดกฎหมายเกณฑ์ไว้ในการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ก็จะกลายเป็นผลร้ายต่อเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการสืบสวน ทั้งนี้ เพราะเจ้าพนักงานขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ ขณะเดียวกันก็ขาดเส้นแบ่งที่ชัดเจนว่า การสืบสวนได้ก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันจะเป็นความผิดและไม่เป็นความผิด ทั้งทางแพ่งและทางอาญา

จากการศึกษาพบว่า พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๕ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ไม่มีบทกำหนดโทษไว้โดยตรงสำหรับเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตให้ดักฟัง ปฏิบัติการอำพราง และครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมที่กระทำการเกินขอบเขตที่กำหนด หรืออาศัยอำนาจดังกล่าวไปกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายที่นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ ดังนั้น การจะลงโทษเจ้าพนักงานที่กระทำความผิด จึงต้องไปใช้มาตรา ๑๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญาที่บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต” ประกอบกับประมวลกฎหมายอาญาเสพติดบัญญัติ

บทกำหนดโทษสำหรับความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการว่า “เจ้าพนักงานผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ ตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดเสียเอง ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดสำหรับความผิดนั้น ๆ”

แต่จะเห็นได้ว่า ในการพิจารณาคดีอาจมีปัญหาในการปรับบทบัญญัติดังกล่าวไปใช้ลงโทษเจ้าพนักงานผู้กระทำความผิด เนื่องจากเจ้าพนักงานอาจอ้างว่าตนครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม หรือได้รับอนุญาตให้ไปปฏิบัติการอำพรางหรือดักฟังโดยชอบด้วยกฎหมาย การใด ๆ ที่กระทำลงระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ถือว่าชอบด้วยกฎหมาย หรืออาจจะมีปัญหาในกรณีที่เจ้าพนักงานกระทำเกินขอบเขตอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ แต่มิได้มีเจตนาแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบจากการกระทำนั้น ในกรณีที่การกระทำนั้นเกี่ยวข้องกับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เจ้าพนักงานดังกล่าวก็อาจถูกดำเนินคดีโดยใช้หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ซึ่งอาจถูกลงโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดสำหรับความผิดนั้น ซึ่งเป็นการไม่เป็นธรรมอย่างยิ่งสำหรับเจ้าพนักงานซึ่งไม่มีเจตนาในการแสวงหาประโยชน์จากการปฏิบัติหน้าที่ หากแต่มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนถึงขอบเขตอำนาจของตนในระหว่างการปฏิบัติการหน้าที่ดังกล่าว

กรณีดังกล่าวเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๗ ซึ่งมีการกำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการแฝงตัว เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนแล้วจะเห็นว่า มีลักษณะคล้ายกับการอำพรางตัวตามมาตรา ๗ ของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๔๐ ได้มีบัญญัติลงโทษเจ้าพนักงานผู้กระทำความผิด คือ นอกจากจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายแล้ว ถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญาต้องรับโทษเป็นสองเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

จากลักษณะดังกล่าวทำให้มีความชัดเจนในการลงโทษเจ้าพนักงานที่ปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในกรณีที่เป็นการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองและผู้อื่นที่เป็นความผิดอาญาเท่านั้น

จึงเห็นว่าควรจะมีการบัญญัติบทลงโทษเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการดักฟังอำพรางตัว และครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมที่ปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้มีความชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีและเพื่อความเป็นธรรมแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรมมาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีอาชญากรรม : ผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลตามลำดับดังนี้

สรุป

๑. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๑ เพื่อศึกษาถึงเหตุผลและความจำเป็นในการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษมากำหนดไว้ในกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรม ศึกษาถึงแนวคิดในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานคดีอาชญากรรม โดยศึกษาความแตกต่างระหว่างกฎหมายอาชญากรรมและกฎหมายอาญา ศึกษาถึงหลักสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลและหลักการใช้อำนาจของรัฐในการแสวงหาพยานหลักฐาน รวมไปถึงเรื่องการรับฟังพยานหลักฐาน และศึกษาถึงการดำเนินคดีอาชญากรรมและการแสวงหาพยานหลักฐานคดีอาชญากรรมของต่างประเทศ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกาเปรียบเทียบกับประเทศไทย

๑.๒ เพื่อศึกษาถึงการนำวิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรมมาใช้ในคดีอาชญากรรม ได้แก่ การดักฟัง (wiretapping) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม (controlled delivery) และการอำพราง (undercover) ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาอาชญากรรม พ.ศ. ๒๕๕๐

๑.๓ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมและวิเคราะห์ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวว่า กฎหมายดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร พยานหลักฐานที่ได้มาจากการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรมจะเป็นพยานหลักฐานที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ศาลจะรับฟังได้หรือไม่เพียงใด รวมไปถึงมาตรการตรวจสอบควบคุมการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในการใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดีอาชญากรรม และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

๒. การดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยทางนิติศาสตร์ (Legal Research) โดยค้นคว้าวิเคราะห์ อ้างอิง กฎหมายต่างประเทศ และศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย เอกสาร คำบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิ และบทบัญญัติของกฎหมาย

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร ทฤษฎีหลักการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งที่ได้จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสรุปผลและวิเคราะห์ผลกระทบต่อการนำวิธีการสืบสวนในคดียาเสพติดมาใช้เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดียาเสพติด

๔. สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องการแสวงหาพยานหลักฐานคดียาเสพติดโดยใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนในคดียาเสพติด ได้ผลการศึกษาพอสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาคดียาเสพติดซึ่งเป็นอาชญากรรมที่มีรูปแบบเป็นองค์กร มีบุคคลหลายคนมาร่วมขบวนการและสมาชิกในองค์กรจะเก็บรักษาความลับได้ดีเยี่ยม ทำให้ผู้กระทำความผิดมักไม่เปิดเผยความลับเพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์อะไรที่ตนเองจะได้รับ

ลักษณะของคดียาเสพติดนั้นต่างไปจากคดีอาญาทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ

ประการแรก เป็นอาชญากรรมที่มีบุคคลหลายคนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือเป็นขบวนการ โดยบุคคลผู้อยู่เบื้องหลังที่แท้จริงมักจะเข้าสู่กระบวนการบังคับใช้กฎหมายได้ยาก มีการตัดตอนกัน ส่วนที่จับได้จะเป็นเพียงรายเล็กรายน้อย

ประการที่สอง คดียาเสพติดเป็นอาชญากรรมที่ให้ผลตอบแทนสูง มักเป็นมูลเหตุให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะตัวตายตัวแทนขึ้นมา

ประการที่สาม อาชญากรรมยาเสพติดเป็นส่วนหนึ่งของอาชญากรรมข้ามชาติด้วย ผู้กระทำความผิดมักจะหาทางผันแปรสภาพทรัพย์สินที่ได้มาโดยสกปรกให้พ้นจากการถูกจับกุม และ

ประการสุดท้าย คดียาเสพติดเป็นคดีที่ปราศจากผู้เสียหายบุคคลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เช่น ผู้เสพ ผู้ซื้อ หรือผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด เป็นผู้กระทำความผิดทั้งสิ้น

เมื่อเป็นเช่นนี้ ทำให้ต้องมีกฎหมายยาเสพติดออกมาบังคับใช้หลายฉบับ เพื่อเพิ่มมาตรการพิเศษ เพื่อให้รองรับกับคดียาเสพติดหรือปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้น อันมีสาเหตุจากปัญหาความซับซ้อนของอาชญากรรม รวมทั้งความยุ่งยากในการรวบรวมพยานหลักฐาน ตั้งแต่ขั้นสืบสวน แสวงหาพยานหลักฐาน การสอบสวน การฟ้องร้องดำเนินคดี และการลงโทษ เสริมเข้าไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อให้มีศักยภาพในการดำเนินการได้เหมาะสมหรือเท่าทันกับอาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติด มีการกำหนดมาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม มาตรการอำพราง และมาตรการดักฟัง ขึ้นมารองรับอำนาจและหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อำนาจเจ้าพนักงานในการปฏิบัติการตามกฎหมายยาเสพติดเป็นอำนาจที่มาจากรัฐธรรมนูญที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันเป็นไปตามหลัก “นิติธรรม” ซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ได้แก่ สิทธิเสรีภาพ ในชีวิตร่างกาย ในเคหสถาน ความเป็นส่วนตัวในทรัพย์สิน ในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นความจำเป็นที่ภาครัฐต้องกระทำการอันกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เพื่อยังให้เกิดการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่เป็นปัญหาสำคัญและ

มีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น โดยในรายละเอียดจะมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดหลายฉบับ เพื่อเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญ อันเป็น “เหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้” รัฐธรรมนูญได้กำหนดหลักการและข้อยกเว้นไว้ในมาตรา ๒๕, มาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๘

ส่วนการดำเนินคดียาเสพติดในต่างประเทศ แต่ละประเทศก็มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีหน่วยงานที่มีชื่อว่า Drug Enforcement Administration (DEA) เป็นต้น จากการศึกษาพบว่า ในประเทศอเมริกาไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดียาเสพติดไว้โดยเฉพาะ ถึงอย่างไรก็ตาม ประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้นำมาตรการพิเศษมาใช้ในการดำเนินคดียาเสพติด เช่น มาตรการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม การอำพราง และการดักฟัง เป็นต้น มาใช้ในคดียาเสพติด ซึ่งทำให้สามารถลงโทษตัวการใหญ่หรือผู้อยู่เบื้องหลังได้ ซึ่งการใช้มาตรการเหล่านั้นในบางกรณีแม้จะเป็นการกระทบสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญก็มีข้อยกเว้นไว้ว่าให้สามารถที่จะกระทำได้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และเป็นการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมมิให้เกิดมีขึ้นในสังคม

ส่วนการดำเนินคดียาเสพติดในประเทศไทยนั้น หน่วยงานที่สำคัญในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด คือ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด นอกจากนี้ ยังมีสำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองควบคุมวัตถุเสพติด สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กองทัพอากาศที่มีการลักลอบค้ายาเสพติดทางทะเลหรือลำน้ำซึ่งออกไปสู่ทะเลได้ เป็นต้น และในปัจจุบัน ประเทศไทยได้นำวิธีการสืบสวนในคดียาเสพติด อันได้แก่ การอำพราง, การครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม และการดักฟัง มาใช้ในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยมีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องการอำพรางและการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ไว้ในมาตรา ๗ และมาตรา ๘ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ บัญญัติเรื่องการดักฟังไว้ในมาตรา ๑๑/๕

จากการวิเคราะห์ผลกระทบจากการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด จะพบว่าอำนาจของเจ้าพนักงานในการปฏิบัติหน้าที่ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นอำนาจที่เป็นข้อยกเว้นหรือเป็นข้อจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ เพื่อให้องค์กรภาครัฐและเจ้าพนักงานสามารถที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ควบคุมอาชญากรรมได้ และป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ ซึ่งภาครัฐจะใช้อำนาจที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เมื่อปรากฏว่ามีเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงตามที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้นกับผู้ที่กระทำความผิดตามกฎหมายยาเสพติด หากประชาชนคนทั่วไปที่เป็นผู้บริสุทธิ์มาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมายยาเสพติดก็ไม่อาจนำมาใช้ได้ เพราะจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ การล่วงละเมิดกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล เจ้าพนักงานหรือองค์กรรัฐต้องรับผิดชอบและต้องรับโทษในส่วน of ผลกระทบด้านกฎหมายและผลกระทบเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพนั้นแม้ว่ามาตรการต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่ก็เป็มาตรการที่จำเป็นต้องใช้เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พยานหลักฐานที่ได้จากการใช้มาตรการต่าง ๆ

ดังที่กล่าวมาก็สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในชั้นพิจารณาของศาลได้ มีมาตรการในการตรวจสอบ และการควบคุมการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานทั้งก่อนและหลัง หากเจ้าพนักงานมีการสืบสวนและ แสวงหาพยานหลักฐานที่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพของประชาชนเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดให้ไว้ เจ้าพนักงานต้องถูกบังคับใช้หลักกฎหมายที่วางมาตรการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในการดำเนินการกับเจ้าพนักงานผู้กระทำการในทางวินัยและในทางระบบศาล

ข้อเสนอแนะ

๑. การใช้วิธีการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ นั้น อาจมีปัญหา คือ กรณีที่เจ้าพนักงานยังไม่ได้รับอนุมัติหรืออนุญาตจากผู้บังคับบัญชา เนื่องจากเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ วรรคสาม มิได้บัญญัติว่ากรณีใดบ้างเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร

จึงควรบัญญัติไว้ให้ชัดเจนลงไปว่ากรณีใดบ้างที่เป็นกรณีเร่งด่วนและมีเหตุอันควร จะใช้วิธีการอำพรางได้โดยไม่ต้องได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชา เพื่อเป็นบรรทัดฐานและทำให้เกิด ความมั่นใจแก่เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้ให้เกิดข้อครหาว่าเจ้าพนักงานกลั่นแกล้งประชาชน ซึ่งหลักเกณฑ์ที่อาจกำหนดไว้ในกฎกระทรวง ได้แก่ ผู้ต้องสงสัยได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือกรณี เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าผู้ต้องสงสัยว่ากำลังจะกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งมีเหตุอันควร เชื่อว่าหากต้องขออนุมัติหรืออนุญาตก่อนยาเสพติดอาจจะถูกขนย้ายได้ เป็นต้น

๒. การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมเป็นมาตรการที่ดี แต่ถ้าหากมีการควบคุม ไม่ดีพออาจจะก่อให้เกิดความเสียหายได้ เพราะเจ้าพนักงานอาจใช้เป็นข้ออ้างในการเข้าร่วมค้า ยาเสพติดกับนักค้ายาเสพติด และปล่อยให้ยาเสพติดรั่วไหลออกไป ซึ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘ มีมาตรการควบคุมไว้เหมือนกันและเป็นการควบคุมโดยอำนาจ ฝ่ายบริหาร กล่าวคือ เจ้าพนักงานจะต้องได้รับอนุญาตจากเลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดหรือผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายก่อนจะใช้มาตรการ การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม ซึ่งการควบคุมโดยฝ่ายบริหารเป็นมาตรการที่หลายประเทศ นำไปใช้ในการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมกรณีที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนหรือไม่เสี่ยงอันตราย เช่น กรณีเป็นผู้ค้ายาเสพติดรายย่อย หรือยาเสพติดมีปริมาณเล็กน้อย หรือเจ้าหน้าที่ผู้ที่จะใช้มาตรการ ส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมโดยใช้สารอื่นทดแทน เป็นต้น

เห็นว่าถ้าเป็นการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมอันมีลักษณะซับซ้อน หรือ ยาเสพติดมีปริมาณมาก หรือเป็นการกระทำนอกราชอาณาจักร ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘ ควรบัญญัติให้เจ้าพนักงานต้องได้รับอนุญาตจากพนักงานอัยการ และศาลเสียก่อน เพื่อให้พนักงานอัยการและศาลเข้ามารับรู้ หรือมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอันเป็น การควบคุมโดยอำนาจฝ่ายตุลาการ

๓. การดักฟัง การใช้มาตรการดักฟังมิใช่จะใช้ได้ตลอดเวลา และกับใครก็ได้ เราไม่สามารถจะตั้งเครื่องมือใช้ในการดักฟังทางเครื่องมือสื่อสารและเปิดเอาไว้ทั้งวันได้ เพราะข้อมูล ที่ได้จากการดักฟังตลอดเวลานั้นมีทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ข้อมูลที่

ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดก็ได้แก่ การสนทนาที่เป็นเรื่องส่วนตัวระหว่างญาติมิตร การนินทาว่าร้ายบุคคลในภาวะปกติ หรือเรื่องอื่นใดที่ผู้สนทนาไม่ต้องการจะให้ผู้อื่นได้รับรู้

ด้วยเหตุนี้ การใช้มาตรการดักฟังการกระทำความผิดจึงควรใช้เฉพาะเวลาที่เหมาะสมเท่านั้น อันได้แก่ เวลาที่อาชญากรได้ลงมือกระทำความผิดหรือติดต่อประสานงานเพื่อการกระทำความผิด ตามปกติการดักฟังทางเครื่องมือสื่อสาร โดยเฉพาะโทรศัพท์ จะกระทำโดยใช้เทป เมื่อดักฟังเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะนำเทปมาเสนอต่อศาล เจ้าหน้าที่ควรจะต้องตัดต่อการสนทนาของคู่กรณีที่ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดออก เพราะการนำเสนอเทปส่วนที่เป็นการสนทนาส่วนตัวอาจเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เจ้าหน้าที่อาจถูกฟ้องฐานละเมิดได้

๔. พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ ไม่มีบทกำหนดโทษไว้โดยตรงสำหรับเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพรางและครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมที่กระทำการเกินขอบเขตที่กำหนด หรืออาศัยอำนาจดังกล่าวไปกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายที่นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ ดังนั้น การจะลงโทษเจ้าพนักงานที่กระทำความผิดจึงต้องไปใช้มาตรา ๑๕๗ แห่งประมวลกฎหมายอาญา

จึงเห็นว่าควรจะมีการบัญญัติบทลงโทษเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพรางตัวและครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมที่ปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้มีความชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีและเพื่อความเป็นธรรมแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

แต่อย่างไรก็ดี ถ้าเป็นการใช้มาตรการดักฟังกับผู้กระทำความผิดหรือองค์กรอาชญากรรมอยู่แล้วตามหลักเหตุอันพึงสันนิษฐานได้ก่อนว่าผู้นั้นได้กระทำความผิดมาก่อน (Pre-Disposition) ก็ไม่น่าจะเป็นปัญหา แต่ถ้าเป็นการใช้มาตรการดักฟังกับบุคคลธรรมดา โดยตั้งข้อสันนิษฐานว่าบุคคลนั้นมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ทั้งที่บุคคลนั้นไม่เคยมีพฤติกรรมว่าเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตั้งแต่แรก การกระทำเช่นนี้มีความเสี่ยงต่อการที่เจ้าหน้าที่จะถูกฟ้องร้องในเรื่องการใช้อำนาจโดยมิชอบมาก ในกรณีที่เทปจากการดักฟังไม่ได้ชี้ว่าบุคคลนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด แต่เป็นการนำเสนอเรื่องส่วนตัวของบุคคลนั้นซึ่งทำให้เกิดความน่าอับอายต่อสาธารณชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีการอำพรางตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๗ กรณีที่เจ้าพนักงานยังมิได้รับอนุมัติหรืออนุญาตจากผู้บังคับบัญชา เนื่องจากเป็นเรื่องจำเป็นเร่งด่วน จึงควรเสนอออกเป็นกฎกระทรวง หรือแก้กฎหมายให้บัญญัติไว้ให้ชัดเจนลงไปว่ากรณีใดบ้างที่เป็นกรณีเร่งด่วนและมีเหตุอันควร จะใช้วิธีการอำพรางได้โดยไม่ต้องได้รับอนุมัติจากผู้บังคับบัญชา

๒. การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม เป็นมาตรการที่ดี เห็นว่าถ้าเป็นการส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุมอันมีลักษณะซับซ้อน หรือยาเสพติดมีปริมาณมาก หรือเป็นการกระทำนอกกราชอาณาจักร ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาศึยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๘ ควรให้รัฐแก้ไขเพิ่มเติมการตรวจสอบที่มีเฉพาะฝ่ายบริหารการดำเนินการ โดยให้บัญญัติเพิ่มเติมให้เจ้าพนักงานต้องได้รับอนุญาตจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พนักงานอัยการ และศาลเสียก่อน

๓. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเสนอเป็นนโยบายร่วมกันต่อรัฐบาลเพื่อขอแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ไม่มีบทกำหนดโทษไว้โดยตรงสำหรับเจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพรางและครอบครองยาเสพติดภายใต้ การควบคุมฯ ที่กระทำการเกินขอบเขตที่กำหนดหรืออาศัยอำนาจดังกล่าวไปกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ที่นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ โดยเห็นควรแก้ไขให้มีบทกำหนดโทษ หรือการบัญญัติบทลงโทษ เจ้าพนักงานที่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติการอำพรางตัวและครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุม ที่ปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้มีความชัดเจน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีและเพื่อความเป็นธรรมแก่พนักงานเจ้าหน้าที่

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ จะเห็นได้ว่ามาตรการสืบสวนสอบสวนในคดีอาญาเสพติด ทั้งสามประการนี้สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์และเพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กมล ทองธรรมชาติ. วิวัฒนาการของระบบรัฐธรรมนูญไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๒๔.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค ๑. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๔๗.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีในขั้นตอนก่อนการพิจารณา. กรุงเทพมหานคร : จีระวิชาการพิมพ์, ๒๕๔๘.
- กุลพล พลวัน. พัฒนาการสิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๓๘.
- เข้มชัย ชุตินวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, ๒๕๔๗.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๘.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม ๑. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘.
- จิรนิติ หะวานนท์. สิทธิทางวิธีพิจารณาความอาญาตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๖.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๔๙.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตามรัฐธรรมนูญใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๓.
- ประเสริฐ เมฆมณี. ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บพิช, ๒๕๑๙.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เกนโกรว จำกัด, ๒๕๔๒.
- มานิตย์ จุมปา. คู่มือสอบเนติบัณฑิตกฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๔.
- มานิตย์ จุมปา. คำอธิบายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ.๒๕๕๐) แก้ไขเพิ่มเติม ครั้งที่ ๖ พ.ศ.๒๕๕๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, ๒๕๕๗.
- ยิ่งศักดิ์ กฤษณะจินดา. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๔.
- ยิ่งศักดิ์ กฤษณะจินดาและคณะ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดพิมพ์อักษร, ๒๕๔๑.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. หลักการพื้นฐานของกฎหมายปกครอง และการกระทำทางปกครอง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๙.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๓.

วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. กระบวนทัศน์ใหม่ของกระบวนกรยุติธรรมในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๗.

แวว ยอดผยอง. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร : สุทธิการพิมพ์, ๒๕๒๙.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับอ้างอิง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๙.

สุรพล ไตรเวทย์. การสอบสวนคดีพิเศษ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๔๗.

สีหนาท ประยูรรัตน์. คำอธิบายกฎหมายกระทรวง ระเบียบ และประกาศที่ออกตามความในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.๒๕๔๒. กรุงเทพมหานคร : นิติสนเทศ, ๒๕๔๔.

โสภณ รัตนการ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, ๒๕๔๔.

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, กองวิชาการ. รวมคำสั่ง ระเบียบ ข้อบังคับ และหนังสือในการสอบสวนคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิศิษฐ์สรอรรถ, ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ส่วนพัฒนาการบังคับใช้กฎหมาย. ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๒.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ส่วนพัฒนาการบังคับใช้กฎหมาย. การประสานงานและรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, กองนิติการ. รวมบทความและสาระน่ารู้เกี่ยวกับมาตรการในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓.

อุดม รัฐอมฤต, นพนิติ สุริยะ และบรรเจิด สิงคะเนติ. การอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือการใช้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นานาการพิมพ์, ๒๕๔๔.

อุทิศ สุขทวี และคณะ. คู่มือการประสานงานและรวบรวมพยานหลักฐานคดียาเสพติด สำนักงานป.ป.ส. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

วารสาร

กุลพล พลวัน. “ประเทศไทยกับปัญหาองค์การอาชญากรรมในอนาคต” อัยการนิเทศ. ๕๒ (๔) ๒๕๓๓. หน้า ๕๓๒ - ๕๓๔.

คณิต ฌ นคร. “วิธีพิจารณาความอาญาไทย : หลักกฎหมายกับทางปฏิบัติที่ไม่ตรงกัน” วารสารนิติศาสตร์. ๑๕ (๓), ๒๕๒๘. หน้า ๑ - ๑๗.

คณิต ฌ นคร. “บทบาทของศาลในคดีอาญา” วารสารกฎหมายธุรกิจบัณฑิตย์. ๑ (๑), ๒๕๔๔. หน้า ๔๙ - ๖๔.

คัมภีร์ แก้วเจริญ. “จับ คั่น : ผลของการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลในแง่พยานหลักฐาน” วารสารอัยการ. ๒ (๑๓), ๒๕๑๒. หน้า ๖๑ - ๖๘.

- จรัญ ภัคดีธนากุล. “ศาลกับความเป็นสูงสุดแห่งรัฐธรรมนูญ” อุลพาห. ๒๗ (๑), มกราคม - กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓. หน้า ๕๑ - ๘๘.
- จิรนิติ หะวานนท์. “หลักการไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ : เปรียบเทียบระหว่างกฎหมายอเมริกันและกฎหมายเยอรมัน” อุลพาห. ๓๑ (๓), พฤษภาคม - มิถุนายน ๒๕๒๗. หน้า ๓๔ - ๕๑.
- ต่อศักดิ์ บุรณะเรืองโรจน์. “การอภิปรายทั่วไปเกี่ยวกับแนวความคิดทางด้านนโยบายเพื่อการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (organized crime) ในการสัมมนาระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๙๓ ซึ่งจัดโดยสถาบัน UNAFEI เพื่อการป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด” วารสารอัยการ. ๑๖ (๑๘๖), สิงหาคม ๒๕๓๖. หน้า ๖๐.
- ปิยะพันธ์ อุตมศิลป์. “บทบาทของตำรวจสากลในการปราบปรามอาชญากรรม.” วารสารอัยการ. ๑๘ (๒๑๒), ตุลาคม ๒๕๓๘. หน้า ๔๖.
- ประธาน วัฒนพานิช. “ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม” วารสารนิติศาสตร์. ๙ (๒), กันยายน - พฤศจิกายน ๒๕๒๐. หน้า ๑๕๑.
- รัชนีกร โชติชัยสถิตย์. “องค์กรอาชญากรรม”. วารสารอัยการ. ๙ (๙๘), กุมภาพันธ์ ๒๕๒๙. หน้า ๔๘ - ๕๒.
- สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. “แถลงการณ์เรื่อง การดักฟังทางโทรศัพท์” รพีสาร. ๔ (๑๔), มกราคม - มีนาคม ๒๕๓๙. หน้า ๓๔ - ๓๖.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และเอกสารวิจัย

- กมลชัย รัตนสาภาวงศ์ และคณะ. “แนวทางในการยกร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดักฟังทางโทรศัพท์และการปรับปรุงกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง”. รายงานการวิจัย, สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๔๐.
- กิตติมา ประคุณคดี. “การดักฟังโทรศัพท์โดยเจ้าพนักงาน”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓.
- เกรียงชัย จันทรวะเกษม. “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓.
- คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ กับผลกระทบต่อด้านกฎหมายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด”. การสัมมนาโครงการวิจัย, โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพมหานคร, ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒.
- ชาติชาย สุทธิกลม. “การบังคับใช้กฎหมายในคดียาเสพติด ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการแก้ไข”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, ๒๕๔๕.
- ไชยยศ เหมะรัชตะและคณะ. “การศึกษาการดำเนินคดียาเสพติดตามกระบวนการกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม”. รายงานการวิจัย, ๒๕๒๖.
- ฐานิศร์ วรรณสุข. “ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา ศึกษาในกรณีสิ่งซึ่งได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

- ภิญโญ ทองชัย. “การส่งมอบยาเสพติดภายใต้การควบคุม”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๗.
- บุญญวิจักษ์ เหล่ากothi. “มาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติด”. การประชุมวิชาการระดับชาติว่าด้วยงานยุติธรรม ครั้งที่ ๒, ๒๕๔๗.
- พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ และคณะ. “โครงการติดตามประเมินผลการดำเนินการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมพิเศษ” กระทรวงยุติธรรม สำนักกิจการยุติธรรม, ๒๕๔๙.
- มนตรี รุปสุวรรณ. “บทวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐”. งานวิจัยได้ทุนสนับสนุนจากมูลนิธิคอนราต อาเดนาวร์ มูลนิธิคอนราต อาเดนาวร์, ๒๕๕๐.
- มานี พิริยะวณิชย์. “ผลกระทบของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท : ศึกษาเฉพาะกรณีประเทศไทย”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- ฤทธิ์ศรี โชติกเสถียร. “การสืบสวนของเจ้าพนักงานยาเสพติด ศึกษาเฉพาะกรณีการใช้อำนาจอำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. ๒๕๕๐”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒.
- วีระพงษ์ บุญโญภาส. “การปรับปรุงแก้ไขวิธีการพิจารณาความอาชญากรรม”. การสัมมนาประชาพิจารณ์, สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๖.
- ศุภชัย เสวตกิตติกุล. “การล่อให้กระทำความผิดอาญา”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- สุชาติ ตระกูลเกษมสุข. “การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลจากการดักฟังทางโทรศัพท์”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๔๓.
- สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. “สิทธิของผู้ต้องหาคดีอาญาในระหว่างสืบสวนและสอบสวน”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๙.
- สุพิศ ประณีตพลกรัง. “การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์การตุลาการในชั้นการพิจารณา : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยและสหรัฐอเมริกา”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.
- สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย. “การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเดียวกัน”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๗.
- สุชาติ ไตรประสิทธิ์. “ประเทศไทยกับความร่วมมือระหว่างประเทศทางอาญา”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, สำนักงานอัยการสูงสุด, ๒๕๓๕.
- สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ศูนย์บริการข้อมูลและกฎหมาย. “การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน”. เอกสารวิจัย, สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, ๒๕๓๗.
- อรรณพ ลิขิตจิตถะ และคณะ. “การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร (ระยะที่ ๒) หัวข้อ เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ”. รายงานการวิจัย, สถาบันกฎหมายอาญา, สำนักงานอัยการสูงสุด, ๒๕๔๙.
- อรัญ สุวรรณบุปผา และคณะ. “การควบคุมยาเสพติดให้โทษในประเทศไทย”. รายงานการวิจัย, ๒๕๑๘.

ภาษาต่างประเทศ

Books

Bryan A. Garner. Black's Law Dictionary ๘th ed. U.S.A.: Thomson.๑๙๙๙.

Paul B. Weston and Kenneth M. Wells, Criminal Investigation: Basic Perspectives.
Englewood Cliffs: Prentice-Hall. Inc.. ๑๙๗๐.

William G. Doerner, Introduction to Law Enforcement. ๑๙๙๒.

Verman Rich. Law and The Administration of Justice ,New York: John Wiley & Sons,
Inc.. ๑๙๗๕.

Herbert Packer. The Limit of the Criminal Sanction,California : Stanford University
Press. ๑๙๖๘.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายภาคภูมิ มีอุดร
วันเดือนปีเกิด	๑ ธันวาคม ๒๕๐๙
การศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง เนติบัณฑิตไทย แห่งสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิต วิทยาลัยการทัพอากาศ รุ่นที่ ๔๕
ประวัติการทำงานโดยย่อ	ผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายบุคคล บริษัท เค เอส ฟู้ดแวร์ จำกัด ทนายความประจำ บริษัท IBL จำกัด นิติกรประจำสำนักงานอัยการคดีแพ่ง อัยการผู้ช่วย อัยการประจำกอง สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา ๕ อัยการประจำกอง สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา ๒ หลักเมือง อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการคดีศาลแขวง ๕ (ปทุมวัน) รองอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว จังหวัดนครราชสีมา รองอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคดีศาลแขวงนครราชสีมา รองอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการจังหวัดนครราชสีมา อัยการประจำกรม สำนักงานอัยการพิเศษฝ่ายคดีอาญา ๔ รองอัยการจังหวัด สำนักงานอัยการจังหวัดธัญบุรี อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด อัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิฯ จังหวัดปทุมธานี อัยการจังหวัด สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อัยการจังหวัด สำนักงานอัยการจังหวัดนครนายก ผู้ช่วยเลขานุการผู้ตรวจการอัยการ สำนักงานผู้ตรวจการอัยการ เลขานุการผู้ตรวจการอัยการ สำนักงานผู้ตรวจการอัยการ เลขานุการรองอัยการสูงสุด สำนักงานการอัยการสูงสุด อัยการผู้เชี่ยวชาญพิเศษ สำนักงานอัยการสูงสุด
ตำแหน่งปัจจุบัน	